

ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย : การวิจารณ์เชิงสังคม

นางสาวพิณอำไพ สิริปุชกะ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0539-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

IMAGES OF MINORITIES IN THAI NOVELS: A SOCIOLOGICAL APPROACH

Miss Pinampai Siripujaka

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Arts in Comparative Literature

Department of Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0539-7

นางสาวพิณอำไพ สิริปุชกะ: ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย (IMAGES OF MINORITIES IN THAI NOVELS: A SOCIOLOGICAL APPROACH) อ.ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร, 143 หน้า. ISBN 974-13-0539-7.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาพัฒนาการของภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยโดยมุ่งศึกษาภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายไทยช่วงพ.ศ.2520-2540 จากการศึกษพบว่าภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยช่วงก่อนพ.ศ.2520จะเป็นตัวละครประกอบในนวนิยายผจญภัยเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายรักและไม่เน้นการนำเสนอในฐานะเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย หรือเป็นตัวละครเอกเพื่อเสนอแก่นเรื่องความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์

นวนิยายในช่วงพ.ศ. 2520-2530 มีการนำเสนอภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยชัดเจนขึ้น โดยมีตัวละครเอกเป็นชนกลุ่มน้อยและมีการดำเนินเรื่อง ฉาก และโครงเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายเป็นภาพลักษณ์ของผู้อยู่ภายใต้การปกครองของชนกลุ่มใหญ่ และเป็นผู้ด้อยพัฒนา

นวนิยายในช่วงพ.ศ.2531-2540 นำเสนอภาพลักษณ์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น มีการเสนอภาพสังคม และวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตนและเสนอภาพของการพัฒนาไปสู่ความเป็นสมัยใหม่

ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายไทยมีความชัดเจนมากขึ้นจากการเป็นตัวละครประกอบมาเป็นตัวละครเอก อีกทั้งยังมีการนำเสนอภาพชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมากขึ้นทำให้สังคมมีความเข้าใจวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมไทย

ภาควิชา	วรรณคดีเปรียบเทียบ	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา	วรรณคดีเปรียบเทียบ	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2543	

4080161622 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD: IMAGES /MINORITIES/THAI NOVELS

PINAMPAI SIRIPUJAKA: IMAGES OF MINORITIES IN THAI NOVEL: A SOCIOLOGICAL APPROACH. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. TRISILPA BOONKHACHORN Ph. D. , 143 pp. ISBN 974-13-0539-7

The purpose of this thesis is to study the evolution of the portrayal of “minorities” in Thai novels written during the period of 1977-1997. The study shows that before 1977, minorities appear as minor characters in adventure novels, as heroines in romantic novels and as heroes in novels that have the theme of loyalty to the king. However, these characters cannot really be considered as cultural representatives of minorities.

In the novels written during 1977-1987, the images of minorities are more clearly delineated, as minorities are presented as major characters, and narration, setting and plots give more details on lifestyles, social conditions and cultural traits of these peoples. However, the images of minorities in these novels are still those of the governed and undeveloped.

In the novels of the period from 1988-1997, the images of minorities become more diversified. The details of minorities’ social and cultural identities are more nuanced, and “modernization” is an important theme in these novels. The images of minorities in this period can be summarized as those of diverse cultural identities and “modernization ”

The images of minorities in Thai novels have evolved from being only minor characters to become more clearly delineated as major ones; the depiction of their lifestyles, societies and cultures has also become more accurate. These factors contribute to the public’ s better understanding of the minorities who are vital part of Thai society.

Department	Comparative literature	Student’s signature.....
Field of study	Comparative literature	Advisor’s signature.....
Academic year	2000	

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถอย่างยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจรผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำแนวทางการวางโครงเรื่อง ตรวจสอบแก้ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ ทั้งยังให้กำลังใจเมื่อท้อถอย ให้คำแนะนำเมื่ออับจนหนทาง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคุณคณาจารย์ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบทุกท่านที่ถ่ายทอดวิชาการในสาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบให้ด้วยความเอาใจใส่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว.ก่องกาญจน์ ตะเวทีกุล และรองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์ ผู้ร่วมเป็นประธานและกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์และช่วยทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณแม่ผู้พร้อมจะเข้าใจและให้กำลังใจลูกเสมอ พี่ๆ ที่ให้ความเมตตาและให้การสนับสนุนกำลังใจและกำลังใจทรัพย์ในการเรียนตลอดจนถึงการเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อนๆ และน้องๆ ในภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบโดยเฉพาะน้องดาว เป้า เอ้ แศพ พี่เก้ คุณครูนก และคนอื่นๆ ทั้งที่เอ่ยนามและมิได้เอ่ยนามที่คอยถามถึงความคืบหน้าและเป็นกำลังใจให้แก่นกันและกันเสมอมาและที่ขาดเสียมิได้คืออาจารย์ถนอมนวล(พี่ขนม) ที่เมตตาและให้ความกรุณาช่วยแปลบทคัดย่อภาษาอังกฤษกับพี่สุนิสา ศรีเจริญผู้คอยอำนวยความสะดวก พร้อมให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับงานทะเบียนและอื่นๆ

ขอขอบคุณคณาจารย์และพี่องเพื่อนจากภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเฉพาะชีวิสิทธิ์ บุญยเกียรติ, อังกูร หงษ์คณานุกะระห์, ปิยะรัตน์ เรืองแสงที่หยิบยื่นกำลังใจให้ตั้งแต่วันที่เริ่มต้นสอบเข้า วันที่เข้าเรียน และช่วงเวลาทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณผู้ที่มีความรัก ความหวังดี และความปรารถนาดีทุกท่านที่ให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ	
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ	
สารบัญ.....	ช	
บทที่ 1 บทนำ		
1.1 ความเป็นมาของการศึกษา.....	1	
1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3	
1.3 วัตถุประสงค์.....	5	
1.4 สมมุติฐาน.....	5	
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	6	
1.6 ขอบเขตของการศึกษา.....	6	
1.6 เกณฑ์การคัดเลือกนวนิยาย.....	6	
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7	
บทที่ 2 ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยก่อนพ.ศ.2520		
2.1 ชนกลุ่มน้อยในวรรณกรรม.....	8	
2.2 ชนกลุ่มน้อยกับนวนิยายไทย.....	12	
2.2.1 ล่องไพร:พรานกะเหรี่ยงในนวนิยายผจญภัย.....	14	
2.2.2 หมอกฟ้าและแก้วกลางดง:ความรักระหว่างสาวชาวเขา กับหนุ่มชาวเมือง.....	18	
2.2.3 มงกุฎไพร:การผสมกลมกลืนด้วยจิตสำนึก ของความเป็นไทย.....	25	
บทที่ 3 ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยช่วงพ.ศ. 2520-2530.....		30
3.1 ใต้ฟ้าสีคราม: นวนิยายที่เป็นจุดเปลี่ยนของภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อย ในฐานะตัวละครเอก.....	31	
3.1.1 ภาพลักษณ์ของชาวเขานักพัฒนา.....	33	
3.1.2 ภาพลักษณ์ของชาวเขาในทัศนะของคนเมือง.....	38	
3.1.3 ภาพสะท้อนวิถีชีวิตของชาวม้ง 3.1.3.1 การอพยพจากถิ่นกำเนิดขึ้นสู่ประเทศไทย.....	41	

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3.1.3.2สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย.....	42
3.1.3.3 เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี.....	43
3.1.3.4 ภาพสะท้อนพิธีกรรมและความเชื่อ.....	45
3.1.3.5 ภาพสะท้อนปัญหาของชาวเขา.....	46
3.2 ภาพลักษณ์ความขัดแย้งของอำนาจทางการเมือง	
ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่.....	48
3.2.1 ซีโอเก๊ะ แซ่กอ: ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ	
และชนกลุ่มน้อย	49
ภาพลักษณ์ตัวละคร:ขบวนการก่อการร้ายกับความสัมพันธ์ระหว่าง	
ชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่.....	50
ภาพสะท้อนปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง	56
3.2.2 เจ้าฟ้า: สงครามระหว่างเผ่าพันธุ์ในประเทศลาวกับผลกระทบต่อ	
ประเทศไทย.....	53
ภาพลักษณ์ตัวละคร:ชนกลุ่มน้อยผู้ไร้แผ่นดิน.....	57
ภาพสะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อย	
และชนกลุ่มใหญ่.....	59
3.3 ภาพลักษณ์ของการผสมกลมกลืนและการพัฒนา	
3.3.1 คนภูเขา: จิตสำนึกของความเป็นไทยของคนภูเขา.....	60
ภาพลักษณ์ตัวละคร:ความรักที่อยู่เหนือความแตกต่างระหว่างชนเผ่า	61
ภาพสะท้อนวิถีชีวิตคนภูเขา.....	62
3.3.2 อ้อมอกภูเขา: การพัฒนาหรือการรุกรานทางวัฒนธรรม.....	64
ภาพลักษณ์ตัวละคร:ชาวเขาผู้ถูกรุกราน.....	65
ภาพสะท้อนปัญหาของชนกลุ่มน้อย.....	66
3.4 ภาพลักษณ์เยาวชนชนกลุ่มน้อย	
3.4.1. มิตรภาพ ความหวังและความฝันของวัยเด็ก.....	69
3.4.2ตัวละคร	
3.4.2.1 ฮูยัน: ความฝัน ความจริงและการเสียสละ.....	74
3.4.2.2 นุโพ และหม่องงพอ:มิตรภาพที่แสนบริสุทธิ์.....	77

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3.4.2.3 ฮาซัน: ป้อนเข้ากับทางที่ต้องเลือกเดิน.....	81
3.4.2.4 รออฮิม: แยกแยะแห่งฝั่งทะเลตะวันตก.....	84
3.4.2.5 ยาซี: การเกิดและการดับลงของความหวัง.....	86
3.4.3. ภาพสะท้อนความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความด้อยโอกาส ทางเศรษฐกิจ.....	86
บทที่ 4 ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายช่วง พ.ศ.2531-2540	
4.1 ภาพลักษณ์ความขัดแย้งภายใต้อำนาจการปกครองของชนกลุ่มใหญ่.....	92
4.1.1 แผ่นดินสงคราม: สงครามแห่งเสรีภาพของเผ่าพันธุ์.....	93
มูลาทุและพ่อเผ่าทุนตัน: ความเหมือนในความต่าง.....	94
ภาพสะท้อนปัญหาแนวชายแดนของประเทศไทย.....	97
4.1.2 เปลวเทียนในควันปืน: อุดมการณ์ที่เปลี่ยนไปของ ขบวนการโจรก่อการร้าย.....	98
ภาพลักษณ์ตัวละคร: สวัสดิภาพครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	102
ภาพสะท้อนปัญหาขบวนการโจรก่อการร้าย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	103
4.2 ภาพลักษณ์ของเยาวชนชนกลุ่มน้อยกับการศึกษา	
4.2.1 ไหมแหม: ทางออกของปัญหาขาดแคลนครูบนภูสูง.....	105
ภาพลักษณ์ตัวละคร: การศึกษากับชาวเขา	105
ภาพสะท้อนปัญหาทางการศึกษา.....	106
4.2.2 เด็กปอเนาะ: โรงเรียนศาสนากับการศึกษาแผนใหม่.....	107
ภาพลักษณ์ตัวละคร: วิถีชีวิตเด็กปอเนาะ.....	108
ภาพสะท้อนแนวทางการศึกษาแบบผสมกลมกลืน.....	110
4.3 ภาพลักษณ์ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย	
4.3.1 หมูบ้านในหุบเขา: มิตรภาพที่อยู่เหนือความแตกต่างของเด็กพุทธ และมุสลิม.....	111
ภาพลักษณ์ตัวละคร: มิตรภาพที่อยู่เหนือความขัดแย้ง.....	112
ภาพสะท้อนความขัดแย้งระหว่างศาสนากับระเบียบของสังคม.....	113
4.3.2 หุบเขาสีดอกไม้มือ: ข้อเท็จจริงของชาวเขาและชาวเมือง.....	114

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ภาพลักษณ์ตัวละคร:มุมมองของชาวเขาและชาวเมือง.....	115
ภาพสะท้อนความคิดของชาวเขาและชาวเมือง.....	120
4.4 ภาพลักษณ์ของเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย	
4.4.1 ในสายหมอก :ชาวลีซอแห่งคอยแม่สลอง.....	122
ลักษณะที่อยู่อาศัยและความเชื่อเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย.....	122
การปกครองและการรักษาอาการเจ็บป่วย.....	123
ประเพณีและพิธีกรรม.....	123
ความเปลี่ยนแปลงกับชาวลีซอ.....	125
4.4.2 หลับเถิดนางนอน:อาข่าแห่งเทือกเขานางนอนกับความเปลี่ยนแปลง.....	126
ความเชื่อกับลักษณะที่อยู่อาศัย.....	127
ประเพณีและพิธีกรรม.....	128
ค่านิยมและแนวคิดของชาวอาข่า.....	130
ภาพสะท้อนความเปลี่ยนแปลงสู่ความเจริญกับผลกระทบต่อ วิถีชีวิตของอาข่า.....	131
บทที่ 5 บทสรุป.....	134
รายการอ้างอิง.....	140
บรรณานุกรม.....	142
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	143

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของการศึกษา

ประเทศไทยประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์(ethnic group) หลายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวคือกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ชนบทรรมนิยมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน ตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน(อมรา พงศาพิชญ์,2534:155) ความแตกต่างดังกล่าวนำไปสู่การจำแนกบุคคลออกเป็นกลุ่ม ในอดีตถือว่าคนไทยคือกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมไทยและพูดภาษาไทยเป็นชน กลุ่มใหญ่ของประเทศ ส่วนกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมและพูดภาษาอื่นที่ต่างออกไปเรียกว่า “คนอื่น”

“คนอื่น” ในสังคมไทยอาจเกิดจากการผนวกดินแดนเข้าด้วยกันทำให้คนดั้งเดิมในพื้นที่ถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ตัวอย่างเช่นชาวเขาที่สืบเชื้อสายจากมอญ-เขมร ได้แก่ ละว้า ขมุ ถิ่น ผีตองเหลือง ข่าฮ่อ(ขจัดภัย บุรุษพัฒน์,2531:295) และมาเลย์มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรืออาจเกิดจากการกวาดต้อนผู้คนเมื่อขณะสงครามมาเป็นเชลยและมีการกำหนดพื้นที่ให้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน เช่น บ้านญวน บ้านมอญ บ้านแขก หรือเกิดจากการอพยพย้ายถิ่น ได้แก่ ชาวเขาในตระกูลทิเบต-พม่าและจีนเดิม รวมทั้งการเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีทางการติดต่อค้าขายกับประเทศไทยเช่น คนอินเดีย คนจีน คนฝรั่ง(อมรา พงศาพิชญ์,2541:153)ซึ่ง “คนอื่น” เหล่านี้บางส่วนได้ถูกผนวกเข้าสู่โครงสร้างสังคมไทยและเมื่อไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งก็ผสมกลมกลืนกันไป(138)

ชนกลุ่มน้อย (minority group) ในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึงกลุ่มคนซึ่งกำหนดโดยขนาดหรือส่วนของประชากรว่ามีจำนวนน้อยกว่าประชากรส่วนใหญ่ กล่าวคือเป็นกลุ่มย่อยซึ่งมีแบบอย่างวัฒนธรรมย่อยอยู่ภายในสังคมใหญ่ ชนกลุ่มน้อยในสังคมต่างๆมีเอกลักษณ์หรือพันธะผูกพันกันด้วย เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา หรือลักษณะอื่นๆทางวัฒนธรรม ที่เห็นได้ชัดเจนว่าต่างไปจากชนส่วนใหญ่ของสังคม

การแบ่งคนเป็น ชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยอาจเกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรม หมายความว่าในสังคมนั้นๆมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอยู่แล้ว เช่น สังคมอินเดีย หรือเกิดจากการแบ่งแยกตามลักษณะภูมิประเทศ ในกรณีของชาวเขาเผ่าต่างๆที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขา หรือเกิดจากการผนวกดินแดน เกิดจากการย้ายถิ่น และเกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคมซึ่งกรณีนี้แตกต่างจากกรณีอื่นๆตรงที่ผู้อพยพเข้ามาเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้ที่อยู่เดิม ทั้งๆที่มีจำนวนน้อยแต่สามารถ

ออกกฎหมายบังคับต่าง ๆ นานาทำให้เจ้าของประเทศที่มีจำนวนมากกว่าอยู่ภายใต้การปกครอง (อมรา พงศาพิชญ์, 2534:162-166)

นอกจากนี้แล้วการแบ่งกลุ่มเป็นชนกลุ่มน้อยยังต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ คืออำนาจ จำนวนและกลุ่มชาติพันธุ์(161) ประการแรก อำนาจแบ่งได้เป็นสองกลุ่มคือกลุ่มครอบงำ อำนาจ(dominant) และกลุ่มที่อยู่ภายใต้อำนาจการปกครอง(Subordinate) ประการที่ 2 จำนวน โดยการพิจารณาจากกลุ่มชนที่มีจำนวนน้อยและมีอำนาจในการปกครองประเทศเป็นกลุ่มชนชั้นนำ (elite) ส่วนประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่มีอำนาจคือมวลชน (mass) ประการสุดท้าย กลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิจารณาจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจและมีจำนวนมาก คือชนกลุ่มใหญ่ (majority group) และกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีอำนาจและมีจำนวนน้อย คือชนกลุ่มน้อย(minority group)

การแบ่งกลุ่มเป็น “ชนกลุ่มน้อย” และ “ชนกลุ่มใหญ่” นั้นเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง ปกครองและการเมือง ในอดีตความคิดเรื่อง “ชนกลุ่มน้อย” ไม่ได้ปรากฏเด่นชัดนัก จวบจนกระทั่งเกิดแนวคิดชาตินิยม ซึ่งในประเทศไทยปรากฏครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 6 โดยมีการออกพระราชบัญญัติ เรื่องสัญชาติขึ้นใช้เป็นฉบับแรกเมื่อพ.ศ.2455และพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎรเมื่อพ.ศ.2461 ทำให้ทางการสามารถควบคุมโรงเรียนจีนให้เป็นสถานที่อบรมลูกหลานจีนให้กลายเป็นไทย พระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับอาจเรียกได้ว่าเป็นการใช้นโยบายการผสมกลมกลืน(assimilation policy) ขึ้นเป็นครั้งแรก(ขจัดภัย บุรุษพัฒน์,2526:16)และนับเป็นนโยบายที่ได้รับการดำเนินการต่อมาในทุก รัชกาลและในรัฐบาลทุกสมัยจนปัจจุบัน

ในการศึกษาครั้งนี้การแบ่งกลุ่ม “ชนกลุ่มน้อย” ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาร่วมกัน 3 ประการดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยเน้นเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ควบคู่กับอำนาจและจำนวน สำหรับประเทศไทยเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากของประเทศเป็นคนไทย กลุ่มชนชั้นนำที่มีอำนาจในการปกครองประเทศก็เป็นคนไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ดังนั้น “ชนกลุ่มน้อย” จึงหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีชนบทรรมนิยมประเพณีที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่คือคนไทย และตกอยู่ภายใต้การปกครองของชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ

ความสัมพันธ์ของ “ชนกลุ่มน้อย” และ “ชนกลุ่มใหญ่” เป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ คือความสัมพันธ์ที่เข้ากันได้และความสัมพันธ์ที่เข้ากันไม่ได้ ในกรณีแรกเมื่อ “ชนกลุ่มน้อย” และ “ชนกลุ่มใหญ่” เข้ากันได้ ก็จะเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม มีการรับวัฒนธรรมไทยและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองโดยมิได้รู้สึกว่าเป็นความขัดแย้งแต่ประการใด(อมรา พงศาพิชญ์

,2541:140) เช่น คนจีน คนลาว เป็นต้นในกรณีของความสัมพันธ์ที่เข้ากันไม่ได้ของ “ชนกลุ่มน้อย” และ “ชนกลุ่มใหญ่” เกิดขึ้นเมื่อ “ชนกลุ่มน้อย” รู้สึกว่าตนเองถูกกีดกันและดูถูกจาก “ชนกลุ่มใหญ่” ทำให้ขาดสำนึกของการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ เกิดเป็นความขัดแย้งและแตกแยก ซึ่งเป็นจุดกำเนิดกลุ่มแยกดินแดน หรือกลุ่มผู้ก่อการร้าย(141)

การผสมกลมกลืน(assimilation) ระหว่าง “ชนกลุ่มน้อย” และ “ชนกลุ่มใหญ่” ของไทยคือพยายามให้ “ชนกลุ่มน้อย” ค่อย ๆ เปลี่ยนวิถีชีวิตความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณีของตน ให้ผสมกลมกลืนหรือสอดคล้องกับวัฒนธรรมของ “ชนกลุ่มใหญ่” ซึ่งในปัจจุบันมี “ชนกลุ่มน้อย” หลายกลุ่มที่ได้ผสมกลมกลืนกับคนไทยและดำเนินชีวิตเสมือนคนไทยคนหนึ่ง เช่น คนจีน คนญวน คนมอญ คนลาว เป็นต้น ส่วนชาวเขาและมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้ เป็นกลุ่มพิเศษ เนื่องจากไม่ได้เป็นผู้อพยพเข้ามาแต่เป็นพวกที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นเวลานาน(สุวิทย์ สุทธานุกุล,2531:7)แต่ไม่ได้ผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มใหญ่ดังนั้นจึงยังคงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจาก “ชนกลุ่มใหญ่”

ด้วยความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมที่ต่างไปจากชาวไทยส่วนใหญ่จึงจัดสองกลุ่มนี้คือชาวเขาและมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น “ชนกลุ่มน้อย” แม้รัฐบาลจะพยายามอย่างยิ่งในการจะสร้างความเป็นไทย โดยดำเนินนโยบายการผสมกลมกลืน (assimilation) กับ “ชนกลุ่มน้อย” ทั้งสองคือชาวเขาและมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่จากสภาพภูมิประเทศที่ทุรกันดารและห่างไกลจากเมืองของชาวเขา และการอยู่รวมกันอย่างหนาแน่นมากของมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้ทำให้ “ชนกลุ่มน้อย” เหล่านี้ยังคงเอกลักษณ์ของตนเองไว้จนปัจจุบัน

การศึกษาเรื่อง “ชนกลุ่มน้อย” โดยส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่ในแวดวงของนักวิชาการทางด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย ในวรรณกรรมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมประเภทนวนิยายว่ามีการนำเสนอภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยอย่างไรและมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเริ่มต้นหรือไม่ ภาพลักษณ์ดังกล่าวอาจช่วยให้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ชนกลุ่มน้อย” ชัดเจนมากยิ่งขึ้นและอาจช่วยนำไปสู่การอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจและสงบสุขในสังคม

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัชรี วราศรัย(2537) กล่าวถึงนวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนว่าแบ่งออกได้ 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกได้แก่นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยแนวชีวิต และกลุ่มที่ 2 ได้แก่นวนิยายที่เสนอภาพชาวจีนแนวขบขัน โดยกลุ่มแรกแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านคือด้านการต่อสู้ชีวิตและชีวิตครอบครัว ในด้านการต่อสู้ชีวิตนั้นเสนอภาพสังคมชาวจีนที่เรียกว่า “ชาวจีนโพ้นทะเล” โดยกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนต้องเดินทางออกนอกประเทศเพราะภัยพิบัติ การต่อสู้ทางการเมือง และภัยธรรมชาติทำให้ประชาชนประสบกับความยากลำบากและอดอยาก จึงต้องเดินทางออกนอกประเทศ ในนวนิยายประเภทนี้แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้เพื่อสร้างตัวเองให้มีฐานะมั่นคง ตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายเป็นชาวจีนที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ชาวจีนที่ยึดมั่นในคำสั่งสอนของบรรพบุรุษ และชาวจีนที่เป็นนักสู้ทางธุรกิจ สำหรับนวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในแนวชีวิตด้านชีวิตครอบครัว กล่าวถึงชีวิตภายในครอบครัวชาวจีนที่ประกอบด้วยชาวจีนหลายรุ่น แสดงให้เห็นถึงลักษณะสังคมและวัฒนธรรมจีนที่เปลี่ยนแปลงไป ในช่วงชาวจีนรุ่น 2 รุ่น 3 แสดงให้เห็นถึงการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของสังคมและวัฒนธรรมจีนในสังคมและวัฒนธรรมไทย การยอมรับสังคมและวัฒนธรรมไทยรวมทั้งการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการแต่งงานกับคนไทย ด้านตัวละครจะกล่าวถึงความคิดของตัวละครที่มีทั้งชาวจีนอพยพซึ่งเป็นต้นตระกูล และชาวจีนรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ซึ่งได้กลายเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์ กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของตัวละครที่ปรับตัวให้เข้ากับสมัยนิยมและคนไทย ส่วนนวนิยายในกลุ่มที่ 2 ซึ่งเสนอภาพชาวจีนแนวขบขัน เป็นการเสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย แต่ในลักษณะผิวเผินเพราะผู้ประพันธ์จะเน้นความสนุกสนาน ขบขัน มากกว่ามุ่งเสนอภาพสังคมชาวจีน นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนที่ทำการศึกษาคำทำให้ผู้อ่านได้รู้ถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวจีน ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อของชาวจีน รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมของชาวจีน แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ดีของชาวจีน และมีบทบาททำให้ผู้อ่านได้เข้าใจวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม และสภาพสังคมของชาวจีนในเมืองไทย

กฤษดาภรณ์ หงส์ดารมภ์ (2542) ทำการศึกษาเรื่อง “**วาทะกรรมที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย**” เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและความคิด โดยศึกษาจากสื่อหนังสือพิมพ์ภาษาไทยที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เช่น **ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด มติชน กรุงเทพธุรกิจ และผู้จัดการรายวัน** เปรียบเทียบกับรายการ **ทุ่งแสงตะวัน** ผลการศึกษาพบว่า ชาวไม่ใช่แค่การรายงานแต่เป็นการสร้างภาพที่ชัดเจน และนักข่าวไม่ใช่แค่เขียนข่าวแต่เป็นการสร้างข่าว ซึ่งกระบวนการสร้างข่าวถ้าผู้สร้างมีทัศนคติที่เป็นลบต่อชนกลุ่มน้อยภาพที่สะท้อนออกมาก็เลวร้ายไปด้วย ซึ่งการพาดหัวข่าวและเนื้อความบรรทัดแรกจะช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านมีความเห็นคล้อยตามได้

มาก และหัวข้อข่าวที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือความไม่สงบตามแนวชายแดน การจลาจลของกะเหรี่ยงแนวชายแดน และปัญหาเสียดิน ภาพที่สะท้อนออกมาทางหน้าหนังสือพิมพ์เป็นภาพที่มองว่าชาวเขาแปลกแยกและเป็นศัตรูของรัฐ อย่างไรก็ตามแม้หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะเสนอภาพข่าวที่เป็นลบต่อพวกชนกลุ่มน้อย แต่ก็มีรายงานพิเศษในหนังสือพิมพ์ **กรุงเทพธุรกิจ** และ **ผู้จัดการรายวัน** ที่เสนอมุมมองด้านอื่นที่ดีขึ้นโดยเสนอความคิดที่ว่าม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่กลายเป็นเหยื่อของสังคมและมีภาพลบตลอดไปตราบเท่าที่สื่อยังคงเสนอภาพของพวกเขาด้วยความเชื่อที่ว่าของพวกเขาเลวร้าย โดยไม่ได้ทำการศึกษาอย่างละเอียดและใกล้ชิดในส่วนของการทางโทรทัศน์ เลือกรายการ **ทุ่งแสงตะวัน** เพราะรายการนี้มีการเสนอภาพของชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยที่มีความสร้างสรรค์และน่าสนใจต่างจากข่าวโดยมองว่าชาวเขาไม่ใช่ตัวการทำลายป่าดงที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ แต่เป็นนักอนุรักษ์ป่ามีการนำเสนอภาพของชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยในอีกมุมมองหนึ่งที่เป็นบวก โดยใช้เด็กเป็นผู้ดำเนินเรื่องบอกเล่าเรื่องราวของชุมชน และพยายามชี้ให้เห็นว่าชาวเขาเปรียบเหมือนสมาชิกของชาติ พวกเขารักและปกป้องสิ่งแวดล้อม เท่ากับพลเมืองของรัฐคนอื่น ความคิดพื้นฐานของรายการคือความคิดที่ว่ามนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันด้วยทรัพยากรที่จำกัด รายการนี้มุ่งบอกเล่าเรื่องราวของคนธรรมดาและวัฒนธรรมโดยนำเสนอชุมชนที่สามารถรักษาสิ่งแวดล้อมได้ดีโดยอาศัยพิธีกรรมเข้าช่วยแสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งของชุมชนและวัฒนธรรม ช่วยชี้ให้เห็นว่าชนเผ่ามีความเข้าใจการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยมีเพลงและดนตรีเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของรายการที่ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชมและสื่อถึงความคิดของรายการด้วย อย่างไรก็ตามแม้รายการทุ่งแสงตะวันจะมีทัศนคติที่ดีต่อชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยแต่รายการก็มีข้อจำกัดในการรับรู้ในวงแคบ ความคิดของคนไทยเกี่ยวกับชาวเขายังคงขึ้นอยู่กับพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ แม้ว่าจะเริ่มปรากฏคอลัมน์เกี่ยวกับชาวเขาที่แสดงความคิดที่ว่าชาวเขาคือคนไทยและเป็นพลเมืองของรัฐคนหนึ่ง แต่คอลัมน์ดังกล่าวก็เป็นคอลัมน์ภายในหนังสือพิมพ์ซึ่งไม่ดึงดูดความสนใจเท่ากับการพาดหัวข่าว ซึ่งยังคงเสนอข่าวความโหดร้ายของชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยโดยผ่านมุมมองของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นฝ่ายเดียวซึ่งเสี่ยงดังกล่าวมีน้ำหนักมากกว่า

การศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยกับวรรณกรรมไทยโดยเฉพาะนวนิยายที่เสนอภาพชนกลุ่มน้อยเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยซึ่งยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยมาก่อน

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของนวนิยายไทยที่นำเสนอเรื่องชนกลุ่มน้อย
2. วิเคราะห์ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย

1.4 สมมติฐาน

1. ชนกลุ่มน้อยในที่นี้หมายถึงกลุ่มชนที่มีลักษณะของเผ่าพันธุ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ศาสนาที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่และมีเอกลักษณ์ของตนเอง โดยที่ชนกลุ่มน้อยตกอยู่ภายใต้การปกครองของชนกลุ่มใหญ่

2. ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายไทยได้แก่ ชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือ และชนกลุ่มน้อยทางภาคใต้มีการเปลี่ยนแปลงจากภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในฐานะตัวละคร ประกอบที่มีความล้าหลังและเลวร้ายมาเป็นภาพลักษณ์ของตัวละครเอกที่มีเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตที่เรียบง่ายซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมากขึ้น

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาความหมายและคำจำกัดความของชนกลุ่มน้อย รวมถึงทำความเข้าใจเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

2. สำนักรวบรวมกรรมประเภทนวนิยายที่มีเรื่องราวของชนกลุ่มน้อย โดยการศึกษาจากวิทยานิพนธ์การสำรวจจากห้องสมุดและตามร้านหนังสือ

3. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์บทละคร “เงาะป่า” ซึ่งเป็นวรรณกรรมเรื่องแรกที่มีการกล่าวถึงชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย รวมถึงศึกษานวนิยายที่มีชนกลุ่มน้อยเป็นตัวละครประกอบ

4. ศึกษาและวิเคราะห์นวนิยายที่มีเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยจากรายชื่อที่สำรวจมา ศึกษาภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยาย ศึกษาความสัมพันธ์ของชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ และสรุปผลการศึกษา

1.6 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาคั้งนี้จะเลือกศึกษาเฉพาะนวนิยายที่ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในช่วง พ.ศ. 2520-2540 ทั้งนี้เพราะปีพ.ศ. 2520 มีนวนิยายที่ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เป็นเรื่องราวของชาวเขาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือ และที่กำหนดระยะเวลายาวถึง 20 ปีเพราะนวนิยายที่ใช้เรื่องราวของชนกลุ่มน้อยในการดำเนินเรื่องมีไม่มากนักจึงได้กำหนดระยะเวลาถึง 20 ปีดังกล่าวมาข้างต้น

1.7 เกณฑ์การคัดเลือกนวนิยายที่นำมาศึกษา

นวนิยายที่เลือกมาศึกษา เป็นนวนิยายที่มีเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือ อันได้แก่ ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ หรือมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้ เรื่องราวต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อยกลุ่มนั้นๆ เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นโดยการใช้จ่ายเงินจากการ

ของผู้เขียนประกอบกับข้อเท็จจริงในการผูกเรื่องราวและดำเนินเรื่อง
เรื่องราวของชนกลุ่มน้อย

มีเนื้อหาและแก่นเรื่องที่เป็น

รายชื่อนวนิยายที่ใช้ในการศึกษา

1. ใต้ฟ้าสีคราม	สีฟ้า
2. ผีเสื้อและดอกไม้	นิพนพาน
3. ซื่อโก๊ะ แซ่กอ	สุชีพ ฅน สงขลา
4. หมู่บ้านอาบจันทร์	มาลา คำจันทร์
5. ปอเนาะที่รัก	ณรงฤทธิ์ ศักดารณรงค์
6. เด็กชายชาวเล	พนม นันทพฤกษ์
7. ลูกป่า	มาลา คำจันทร์
8. เจ้าฟ้า	พิริยะ พนาสุวรรณ
9. คนภูเขา	สังคีต จันทนะโพธิ
10. อ้อมอกภูเขา	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม
11. หมู่บ้านในหุบเขา	ณรงฤทธิ์ ศักดารณรงค์
12. ในสายหมอก	สมัย สุทธิธรรม
13. หลับเถิดนางนอน	สมัย สุทธิธรรม
14. หุบเขาสีดอกไม้	สมัย สุทธิธรรม
15. ไหมแม่	ภาณุมาศ ภูมิถาวร
16. แผ่นดินสงคราม	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม
17. เปลวเทียนในควนปิ่น	สุวดี
18. เด็กปอเนาะ	อนุสรณ์ มาลาสา

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายไทย
2. ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยก่อนพ.ศ. 2520

การศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยก่อนพ.ศ.2520 แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกเป็นการศึกษาถึงรูปแบบของวรรณกรรมไทยยุคก่อนที่จะรับอิทธิพลของตะวันตกหรือยุคก่อนที่จะรับรูปแบบของนวนิยายมาจากตะวันตก ซึ่งวรรณกรรมของไทยโดยส่วนใหญ่จะมีรูปแบบเป็นร้อยกรอง เพื่อดูความเคลื่อนไหวของตัวละครชนกลุ่มน้อยว่ามีปรากฏหรือไม่อย่างไร และศึกษาการนำเสนอตัวละครที่เป็นชนกลุ่มน้อย เผ่าซาไก ในพระราชนิพนธ์บทละคร เรื่อง **เงาะป่า** ส่วนช่วงที่ 2 จะเป็นการศึกษาถึงตัวละครที่เป็นชนกลุ่มน้อยในยุคที่รับรูปแบบของนวนิยายจากตะวันตกจนถึงก่อนพ.ศ.2520 ซึ่งมีนวนิยายที่ค้นคว้าได้ 4 เรื่อง คือ **ล่องไพร หมอกฟ้า มงกุฎไพร** และ **แก้วกลางดง** ซึ่งนวนิยายแต่ละเรื่องมีตัวละครที่เป็นชนกลุ่มน้อยในบทบาทที่ต่างกัน ใน **ล่องไพร** เป็นนวนิยายเกี่ยวกับการผจญภัยในป่า มีตาเก็น พรานชาวกะเหรี่ยงเป็นตัวละครที่ช่วยสร้างความสนุกสนานให้กับนวนิยาย ส่วนนวนิยาย 3 เรื่องคือ **หมอกฟ้า มงกุฎไพร** และ **แก้วกลางดง** มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักระหว่างหนุ่มสาวเมืองและสาวชาวเขา ต่างกันตรงที่แก่นเรื่อง กล่าวคือ **หมอกฟ้า** และ **แก้วกลางดง** มีแก่นเรื่องเป็นเรื่องของความรักที่อยู่เหนือความแตกต่างทางสังคม ส่วนเรื่อง **มงกุฎไพร** แม้จะมีเรื่องของความรักระหว่างหนุ่มสาวกรุงกับสาวชาวเขาแต่แก่นเรื่องหลักอยู่ที่ความรักและความภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์อันเปรียบเสมือนพ่อหลวงของแผ่นดิน

2.1 ชนกลุ่มน้อยในวรรณกรรม

รูปแบบบันเทิงคดีของไทยก่อนหน้าที่จะรับรูปแบบของนวนิยายจากตะวันตกโดยส่วนใหญ่มีรูปแบบเป็นร้อยกรองที่เป็นเรื่องเล่าขนาดยาวมักเป็นเรื่องราวของชนชั้นสูง ตัวเอกเป็นโอรส กษัตริย์ ทั้งนี้เพราะวรรณคดีส่วนมากเป็นผลผลิตภายในราชสำนัก ผู้อ่านผู้ฟังคือผู้ที่ได้รับการศึกษา ซึ่งคือข้าราชการสำนัก (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2525:93-94)

ความคิดเรื่องชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ในความหมายปัจจุบันที่ใช้เกณฑ์เรื่องอำนาจทางการเมือง จำนวน และกลุ่มชาติพันธุ์ ยังไม่ปรากฏชัดเจนนักในวรรณกรรมไทยยุคแรก แต่จะปรากฏในลักษณะของคนอื่นกับคนไทย เช่นในเรื่อง **อิเหนา** ซึ่งเป็นการรับอิทธิพลมาจากชาว แต่มีการใช้วิถีคิดแบบไทยในการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเรา คือคนชั้นสูงและราชวงศ์ มีรูปแบบวิถีชีวิตที่เป็นไทย และรูปแบบที่ต่างออกไปคือคนอื่น(สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร, 2538:132-136)

ในสมัยรัชกาลที่ 2 มีวรรณกรรมเรื่อง **สังข์ทอง** ที่เริ่มจะกล่าวถึงชีวิตของสามัญชน ธรรมดา การสร้างรูปลักษณะของตัวละครให้เป็นเงาะป่า เป็นการเสียดสีตัวละครเอกโดยทั่วไปที่มักจะเป็นผู้นำ(136)แต่อย่างไรก็ตามผู้แต่งก็กำหนดให้ตัวละครเอกมีลักษณะพิเศษในฐานะตัวละครเอกนั่นคือมีผิวกายเป็นสีทอง แผลงไว้ภายใต้รูปลักษณะภายนอกที่เป็นเงาะป่า เป็นการหยิบยกลักษณะด้อยของเงาะป่าเพื่อสร้างตัวละครเอกที่แตกต่างไปจากตัวละครเอกในสมัยนั้นที่มักจะเป็นชนชั้นสูง มีรูปลักษณะงดงาม เป็นการสะท้อนข้อคิดในเรื่องการตัดสินบุคคลจากความงามภายในจิตใจมิใช่รูปลักษณะภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว

วรรณคดีที่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและมีตัวละครเป็นชนกลุ่มน้อยได้แก่วรรณคดีเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** โดยกล่าวถึงชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาภายหลังจากสงครามและอาศัยอยู่บริเวณชายขอบของประเทศ ซึ่งได้แก่กะเหรี่ยง ละว้า มอญ ลาว ข่าและกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกกล่าวถึงบ่อยที่สุดในเรื่องได้แก่ ลาว

ตัวละครที่เป็นชาวลาวในเรื่องได้แก่ สร้อยฟ้า เป็นลูกของเจ้าเมืองเชียงใหม่แต่ด้วยฐานะที่เปรียบเหมือนเชลยสงครามสร้อยฟ้าจึงถูกเหยียดหยามครอบครัวของพลายงามผู้เป็นสามี และสร้อยฟ้ามักจะถูกเรียกด้วยคำที่ดูถูกเช่น “อีลาวชาวดอน” “อีลาวดอน” “อีลาวชาวป่า” เป็นต้น มีการกล่าวถึงลักษณะที่แตกต่างไปจากคนไทยเช่นเรื่องทรงผม กล่าวคือผู้หญิงลาวจะเกล้ามวยผมและตกแต่งเครื่องประดับ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเรื่องอาหารการกิน เรื่องภาษา และขนบธรรมเนียมบางอย่างของชาวลาว เช่นพิธีทำขวัญซึ่งถูกใช้เป็นฉากหนึ่งในเรื่องตอนทำขวัญพลายงาม

วรรณคดีอีกประเภทหนึ่งที่มีการกล่าวถึงชนกลุ่มน้อยคือ **นิราศของสุนทรภู่** แม้ในผลงานช่วงแรกทัศนคติที่มีต่อชนกลุ่มน้อยจะมองชนกลุ่มน้อยด้วยความขบขัน ดูหมิ่น แต่ในนิราศช่วงถัดมาของสุนทรภู่ลักษณะการดูหมิ่นและความคิดเรื่องต่ำกว่า สูงกว่าหายไป มีทัศนคติใหม่ๆ ต่อชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย เช่น มองเห็นว่ามีความจริงใจ ตรงไปตรงมาและมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือ

นิราศสุพรรณ เป็นการบรรยายถึงการเดินทางไปเมืองสุพรรณบุรีเมื่อครั้งที่สุนทรภู่ยังบวชเป็นพระภิกษุซึ่งการเดินทางไปครั้งนั้นได้พบกะเหรี่ยงทำไร่ไถ่อยู่ที่สามชุกคืออำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีทุกวันนี้ มีกะเหรี่ยง 2 คนชื่อกว้างกับสังบุเรนาทางเข้าหมู่บ้านและพวกกะเหรี่ยงในหมู่บ้านหุงข้าวปลาอาหารเลี้ยงเป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังได้กะเหรี่ยง 2 คนนำทางเพื่อค้นหาแร่ทอง ระหว่างทางก็ผ่านหมู่บ้านละว้าซึ่งได้รับการต้อนรับอย่างดีจากชาวละว้าเช่นเดียวกับที่หมู่บ้านกะเหรี่ยง(สุจิตต์ วงษ์เทศ,2543:10-11) ภาพของกะเหรี่ยงและละว้าซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย

เป็นภาพของชาวบ้านป่า ที่มีน้ำใจดี ต้อนรับแขกผู้มาเยือนอย่างดี ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นภาพของ
ความมีน้ำใจของชนกลุ่มน้อยคือ

รุ่งเช้าเข้าบ้านกะเหรี่ยง	เลี้ยงเหล้า
แกงผักผักพริกมะเขือ	ค่างปิ้ง
อึ่งแอ้แช่เค็มเกลือ	เกลียดชะย่น กลั่นแสบ
เด็กบ่ชอบลอบทิ้ง	ท่วยคว่าซ้ำสอง
	(สุนทรภู่, 2379:302)
กะเหรี่ยงปะละว้ารับ	นับถือ
พาเข้าเหย้าเรือนคือ	พิน้อง
โหมไฟไล่ผีฮือ	ให้นั่ง อังเอย
เข้าเพื่อนเกลื่อนมาพร้อม	พริกพร้อมล้อมสลอน
	(สุนทรภู่, 2379:340)

ภาพของชนกลุ่มน้อยใน **นิราศ** จึงเปรียบเสมือนบันทึกที่ผู้เขียนเดินทางผ่านไปพบและได้
บันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ที่แตกต่างออกไปจากชีวิตประจำวันเพื่อบอกเล่าเรื่องราวที่พบเห็นแก่คน
อื่นๆ แสดงให้เห็นว่ายุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์มีกลุ่มชนหลายเผ่าพันธุ์ตั้งหลักแหล่งประสมประสาน
อยู่ด้วยกันหลายกลุ่ม (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2543:11)

นิราศของสุนทรภู่ แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาของวรรณกรรมไม่จำกัดอยู่ในวังอีกต่อไป มี
การแสดงให้เห็นถึงชีวิตของสามัญชน หรือชาวบ้าน ชาวป่า รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีขึ้นกว่าเมื่อตอนที่
เป็นกวีในวัง ซึ่งสาเหตุที่สุนทรภู่ถูกขับออกจากวังอาจส่งผลให้ทัศนคติที่มีต่อชาวบ้าน ชาวป่าดีขึ้น

ต่อมาในสมัยของรัชกาลที่ 5 มีบทละครเรื่อง **เงาะป่า** ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดกำเนิด
ของตัวละครชนกลุ่มน้อยในวรรณกรรมไทย เพราะเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชนเผ่า
ซาไก ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมเผ่าหนึ่งทางภาคใต้ของประเทศไทยไว้อย่างชัดเจนทั้งด้านวิถี
ชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณีของชนเผ่าได้มากที่สุด

บทละครเรื่อง **เงาะป่า** พระราชนิพนธ์ในปีพ.ศ.2448 เป็นเรื่องราวของโศกนาฏกรรมรัก
สามเส้าระหว่าง ลำหับ หญิงสาวเผ่าซาไกและชมพลา กับฮเนา ชายหนุ่มที่มีความรักให้แก่เธอทั้ง
สองคน เมื่อลำหับเลือกชมพลาด้วยเหตุที่ว่าเขาเป็นผู้ช่วยชีวิตของเธอไว้จากสัตว์ร้าย และยังคง
ถูกเนื้อต้องตัวเธอมาก่อนเธอจึงมอบใจรักให้แก่ชมพลา โดยยอมหนีการแต่งงานกับฮเนาที่พ่อแม่

ได้จัดขึ้น การกระทำดังกล่าวสร้างความเสียใจและโกรธแค้นให้แก่เขามาก เขาจึงออกติดตาม ชมพลาและล่าหับไปจนพบ และเกิดการต่อสู้กัน ชมพลาถูกลูกดอกอาบยาพิษเสียชีวิต ล่าหับ เสียใจจนฆ่าตัวตายตาม ส่วนฮเนารู้สึกเสียใจและละอายต่อการกระทำของตนจึงฆ่าตัวตายตาม หญิงคนรักไป

บทละครเรื่อง **เงาะป่า** มีความแตกต่างจากบทละครอื่นๆ ในสมัยนั้นในส่วนของเนื้อเรื่อง ซึ่งนำเสนอเรื่องราวชีวิตของสามัญชน เผ่าซาไก ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า เงาะ ตามรูปพรรณ สันฐานที่ปรากฏว่า

...รูปพรรณไม่สูงใหญ่ ตามักจะแหลม จมูกกว้างแบนปากไม่แจ๋อย่างนิโคร
เส้นผมอ่อนและขมวด ผู้ชายไว้ปมกลมรอบศีรษะ เช่น เงาะหัวโขน แต่ผู้หญิง
ไว้ยาวอย่างมวยก็มี แต่ที่ตัดสั้นเป็นพื้น ผิวดำเจือแดง ไม่ใช่ดำเขียว ก็ไม่เฉพาะ
แต่ดำอย่างเดียว ที่สีจางออกไปก็มากบางพวกสีเหมือนคนปกติ..

(ศิลปากร,กรม,2511:2)

คำว่า “คนปกติ” ในข้อความที่ยกมาข้างต้น เป็นคำที่แสดงการเปรียบเทียบให้เห็นถึง
รูปลักษณ์ของพวกเงาะ ซึ่งเป็นตัวละครในเรื่อง ที่มีความแตกต่างจาก “คนปกติ” ในเรื่องของ
รูปพรรณ

ความกระจ่างชัดในด้านสังคม วัฒนธรรมรวมทั้งสภาพวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของเงาะ ทำ
ให้บทละครเรื่องนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นบทละครที่ให้ความรู้เบื้องต้นทางด้านสังคมและ
วัฒนธรรมของเงาะได้เป็นอย่างดี วรรณกรรมชิ้นนี้ให้ความรู้ทางชาติพันธุ์วิทยาได้เป็นอย่างดี ทำ
ให้รู้ถึงชีวิตของ ซาไก หรือพวกเงาะเพิ่มมากขึ้น(สมหมาย เทียบเทียม,2527:15)

พระราชกรณียกิจที่สำคัญประการหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ
การเสด็จประพาสต้น ซึ่งพระราชกรณียกิจดังกล่าวทำให้ทรงมีโอกาสใกล้ชิดราษฎร และแลเห็นถึง
ปัญหาที่แท้จริงของราษฎร แสดงถึงความเอาใจใส่ราษฎรของพระองค์ในทุกๆพื้นที่ พระองค์ทรง
ดูแลทุกข์สุขของราษฎรโดยการเสด็จประพาสต้น ในฐานะสามัญชนในหลาย ๆ พื้นที่ รวมทั้ง
จังหวัดในแถบภาคใต้และจากการเสด็จประพาสหัวเมืองทางใต้ รัชกาลที่ 5 ทรงได้ทอดพระเนตร
ชนกลุ่มน้อยเผ่าซาไกและทรงเล็งเห็นถึงคุณลักษณะพิเศษของพวกซาไก ที่พระองค์ทรงนำมาเลี้ยง
ดูในพระราชวัง ดังที่ทรงกล่าวถึงในพระราชหัตถเลขาที่มีถึงพระยาสุโขมนต์วินิตสมุหเทศาภิบาล
มณฑลนครศรีธรรมราชมีความตอนหนึ่งว่า

“...แลคุณสมบัติในส่วนตัว ซึ่งได้สังเกตเห็นแต่แรก ไม่มีเสื่อมทรามลงไป
คือ ตาไว ความคิดเร็ว จงรักภักดี ฤกตัญญูมาก...”

(เปลี่ยน ณ นคร, 2521:89)

แม้รัชกาลที่ 5 จะทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในส่วนพระราชนิพนธ์ค่านำว่าพระองค์ทรงพระ
ราชนิพนธ์บทละครเรื่อง **เงาะป่า** “แบบเขี้ยวเพื่อแก้รำคาญ” แต่แก่นเรื่องซึ่งเป็นการแสดงให้เห็น
ถึงความรักของหนุ่มสาวที่จบลงด้วยความตายนั้น เป็นสิ่งที่สามารถเกิดได้กับกลุ่มชนในทุกๆระดับ
แสดงให้เห็นถึงการไม่แบ่งแยก การไม่แบ่งชนชั้น

บทละครเรื่อง **เงาะป่า** เป็นวรรณกรรมบทละครของไทยเรื่องแรกที่น่าเสนอ
ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยซึ่งไม่เคยปรากฏในวรรณกรรมไทยมาก่อน ชีวิตของชนเผ่าซาไกซึ่งจัด
ว่าเป็น “คนอื่น” ในสังคมไทยแม้จะมีความแตกต่างกับคนไทยในเรื่องชีวิต วัฒนธรรมแต่พวกเขา
เหล่านั้นก็มีความรัก เช่นเดียวกับคนอื่นๆในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความรัก เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้
กับมนุษย์ทุกคนเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ โดยไม่จำกัดชนชั้น ไม่มีเส้นแบ่งหรือขีดค้น แต่ความ
แตกต่างอยู่ที่การแบ่งแยกของคนในสังคมอยู่ที่กฎเกณฑ์และการจัดระเบียบทางสังคมซึ่งเป็นเรื่อง
ที่คนในสังคมกำหนดขึ้น

หลังจากบทละครเรื่อง **เงาะป่า** ไม่ปรากฏว่ามีวรรณกรรมที่น่าเสนอเรื่องราวของชนกลุ่ม
น้อยอีก จนกระทั่งได้รับรูปแบบบันเทิงคดีประเภทนวนิยายจากตะวันตกซึ่งปรากฏ
ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยอีกครั้งในฐานะตัวละครประกอบ ดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

2.2 ชนกลุ่มน้อยกับนวนิยายไทย

นวนิยายแพร่หลายมากขึ้นเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากการ
ขยายตัวทางการศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้และได้รับการศึกษามากขึ้น ประกอบกับความ
เจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีส่วนช่วยในด้านการพิมพ์ให้มีความรวดเร็ว
วรรณกรรมจึงแพร่หลายในหมู่ประชาชนทั่วไปมากขึ้น รูปแบบของวรรณกรรมแบบเก่าไม่สามารถ
ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเพียงพอ เริ่มมีความต้องการรูปแบบวรรณกรรม
แบบใหม่ที่สอดคล้องกับสังคมไทยมีเนื้อหากล่าวถึงสภาพชีวิตในสังคมสมัยใหม่ซึ่งนวนิยายเป็น
รูปแบบวรรณกรรมที่ตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้มากกว่าวรรณกรรมแบบเดิมซึ่งส่วนใหญ่
จะเป็นร้อยกรอง นวนิยายจึงมีความแพร่หลายมากขึ้น

นวนิยายมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปแบบและเนื้อหาไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากยุคเริ่มต้นที่แปลจากนวนิยายตะวันตก มาสู่ยุคของนวนิยายแปลที่ได้เนื้อเรื่องและโครงเรื่องมาจากการแปลนวนิยายตะวันตก ซึ่งบางเรื่องก็ยังคงเค้าเรื่องเดิมไว้ชัดเจน ลักษณะแนวเรื่องมีทั้งนวนิยายรัก เรื่องโลดโผนผจญภัย หรือเรื่องลึกลับตลอดจนหันนิยายมีการสร้างตัวละคร ฉากและบรรยากาศที่ผสมผสาน ลักษณะและเอกลักษณ์ความเป็นไทยมากขึ้น (บุญยงค์ เกศเทศ ,2536:104)

รูปแบบของนวนิยายมีลักษณะสมจริงและสะท้อนภาพสังคมที่เป็นจริงมากขึ้น ในราวทศวรรษที่2470 นวนิยายของไทยเริ่มมีลักษณะเป็นของตนเองอย่างแท้จริง ในสมัยรัชกาลที่ 7 นวนิยายที่สอดแทรกทัศนคติทางสังคมและสะท้อนภาพสังคมมีมากกว่านวนิยายที่มุ่งความบันเทิง โดยเฉพาะลักษณะของนวนิยายดังกล่าวมีความสมจริงและใกล้เคียงกับความจริงในสมัยนั้นทั้งด้านโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตัวละคร แต่เนื่องจากนักเขียนนวนิยายส่วนใหญ่เป็นชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง จึงทำให้การสะท้อนภาพสังคมและทัศนคติต่อสังคมถูกจำกัดแหวดวงอยู่เฉพาะชนชั้นสูงและชนชั้นกลางเป็นส่วนใหญ่(ตรีศิลป์ บุญขจร,2525 :158)

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในนวนิยายจากที่เคยเสนอชีวิตเจ้านาย และชนชั้นสูง ออกไปสู่ขุนเขา ท้องทะเล ที่มีชีวิตชาวไร่ ชาวนาซึ่งอาจเรียก นวนิยายประเภทนี้ว่า นวนิยายแนวชีวิตลูกทุ่ง หรือ แนวสะท้อนชีวิตชนบท มีเนื้อหามุ่งเสนอภาพชีวิตของชนบทไทย ทั้งด้านการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น และสะท้อนปัญหาชาวบ้านควบคู่ไปด้วย เช่น ผลงานของไม้ เมืองเดิม และมนัส จรรย์รงค์(ปริยาภรณ์ หนูสนั่น,2532:153-154)

ต่อมาในระยะ 2519-2529 เนื้อหาของนวนิยายไทยแนวสมจริงได้เสนอเนื้อหาที่สะท้อนสภาพสังคมท้องถิ่นไทยอย่างลึกซึ้งมากขึ้นโดยการถ่ายทอดเรื่องราวและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านรวมทั้งด้านวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต แบบเดิมที่กำลังถูกกลืนหายไปในความก้าวหน้าของสังคมใหม่(155)

พัฒนาการทางด้านเนื้อหาของนวนิยายไทยในการนำเสนอสังคมชนบทแสดงถึงความหลากหลายทางด้านเนื้อหาของนวนิยายที่พยายามจะนำเสนอภาพชีวิตของผู้คนในทุกระดับของสังคม ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันของบุคคลที่มีความแตกต่างในเรื่อง ชนบทธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ภาษา และศานนามากบ้างน้อยบ้างต่างกันไป และเมื่อมีการรวมกลุ่มกันเป็นสังคมใหญ่ ย่อม

ต้องมีการวางกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน และแน่นอนว่ากลุ่มบุคคลที่มีจำนวนมากในสังคมมักจะเป็นผู้มีอำนาจในการปกครอง และนี่เองคือที่มีของคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” และ “ชนกลุ่มใหญ่”

การศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยนั้นแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ช่วงคือ ช่วงแรกเป็นการศึกษานวนิยายที่เสนอเรื่องของชนกลุ่มน้อยก่อนพ.ศ. 2520 ช่วงที่ 2 คือการศึกษาภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในนวนิยายช่วงพ.ศ.2520-2530 และช่วงสุดท้ายคือการศึกษาภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในนวนิยายช่วงพ.ศ.2531-2540 ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงการศึกษานวนิยายที่เสนอเรื่องของชนกลุ่มน้อยในช่วงก่อนพ.ศ.2520

จากการศึกษาพบว่า ช่วงก่อนพ.ศ. 2520 มีนวนิยายที่มีตัวละครเป็นชนกลุ่มน้อยที่น่าสนใจ 4 เรื่องคือ **ล่องไพร** ของ น้อยอินทนนท์, **หมอกฟ้า** ของ พจนานถ เกสจินดา, **มงกุฎไพร** ของ พนา ภาณุมาศ และ **แก้วกลางดง** ของ ทมยันตี ซึ่งนวนิยายทั้ง 4 เรื่องนำเสนอชนกลุ่มน้อยแตกต่างกันไปซึ่งจัดกลุ่มตามแก่นเรื่องได้ดังนี้

2.2.1 **ล่องไพร** :พรานกะเหรี่ยงในนวนิยายผจญภัย

2.2.2 **หมอกฟ้า** และ **แก้วกลางดง**:ความรักระหว่างสาวชาวเขากับหนุ่มชาวเมือง

2.2.3 **มงกุฎไพร**:การผสมกลมกลืนด้วยจิตสำนึกของความเป็นไทย

2.2.1 **ล่องไพร** :พรานกะเหรี่ยงในนวนิยายผจญภัย

ล่องไพร แต่งในปี พ.ศ.2498 จัดเป็นนวนิยายผจญภัย โดยเป็นนวนิยายที่มุ่งให้ความสนุกสนาน ตื่นเต้นแก่ผู้อ่าน เพราะนวนิยายผจญภัยจะมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับการเดินทางผจญภัยของตัวละครเอก มีทั้งผจญภัยกับภัยธรรมชาติ เรื่องลึกลับเหลือเชื่อ(สุภารัตน์ ศุภภาภักดิ์รุจา ,2541:144) ซึ่งนวนิยายในช่วงพ.ศ.2498 เป็นต้นมาจากผลงานแบบจินตนิมิตพาฝัน เช่น **บ้านทรายทอง** **โดมผู้จองหอง** **ปริศนา** นวนิยายบู๊ล้างผลาญ เช่น **เล็บครุฑ** **มังกรแดง** **เหยี่ยวราตรี**และ**อินทรีแดง** มีนวนิยายแนวสังคมการเมืองปะปนอยู่บ้างเช่น **ไม้แดง** ของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช **ระย้า** และ**เลือดสีน้ำเงิน** ของสด กุระมะโรหิต (เสถียร จันทิมาธร อ้างถึงในเถกิง พันธุ์เถกิงอมร,2541:171) นวนิยายแนวผจญภัยในป่าของน้อย อินทนนท์ จึงเป็นนวนิยายแนวใหม่ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นนวนิยายป่าดงพงไพรยุคแรกของเมืองไทย เป็นการนำผู้อ่านเข้าไปสัมผัสกับความแปลกใหม่ของนวนิยายดึงดูดความสนใจของผู้อ่านจากความแปลกใหม่ของเนื้อหาที่ชวนให้ผู้อ่านได้ท่องเที่ยวในป่าดงพงไพรซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ไกลจากตัวคนอ่านและน้อยคนนักที่จะได้มีโอกาสไปเดินทางท่องเที่ยวในป่าอีกทั้งยังสนุกสนานตื่นเต้นและน่าติดตามความอัศจรรย์ สิ่งลึกลับและอำนาจเหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นในนวนิยาย

นวนิยายชุด **ล่องไพร** แบ่งเป็นตอนๆ โดยแต่ละตอนจะมีตัวละครสำคัญคือ ศักดิ์ สุริยัน และตาเกิน พรานนำทางชาวกะเหรี่ยง ตัวละครทั้งสองมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง โดยคนหนึ่งเป็นคนเมืองที่ชอบการผจญภัย ส่วนอีกคนหนึ่งคือพรานเฒ่าชาวกะเหรี่ยงผู้มีความชำนาญเรื่องป่าและสัตว์ป่าเป็นอย่างดี แม้เรื่อง**ล่องไพร**จะมีศักดิ์ สุริยันเป็นตัวละครเอก แต่กระนั้น บทบาทของตาเกิน พรานชาวกะเหรี่ยงก็เรียกได้ว่ามีความสำคัญ และมีส่วนช่วยเพิ่มความสนุกให้กับนวนิยายเรื่องนี้ด้วย

ตาเกินเป็นพรานป่าชาวกะเหรี่ยงมีความชำนาญในการเดินป่าและล่าสัตว์เรียกได้ว่าเป็นพรานคู่มือของศักดิ์ สุริยัน ตาเกินจะปรากฏตัวในฐานะพรานนำทางและคู่คิดของศักดิ์ สุริยันใน**ล่องไพร**ทุกตอน อุปนิสัยที่เด่นชัดของตาเกินคือเป็นคนรักสนุก จริงใจ และซื่อสัตย์ อีกทั้งมีความจงรักภักดีกับนายคือศักดิ์ สุริยัน ตาเกินจะเชี่ยวชาญเรื่องสัตว์ป่าและการเดินป่า แต่ถ้าเมื่อใดต้องพบกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ลึกลับ เกี่ยวพันกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ตาเกินมักจะยอมแพ้และยอมจำนนโดยมีความเชื่อว่าเป็นอำนาจของผีที่ต้องเคารพ เพื่อช่วยให้เหตุการณ์ร้ายแรงคลี่คลายลง

ความเชื่อในเรื่องผีของตาเกิน เป็นประเพณีสืบทอดกันมาของชาวกะเหรี่ยงดังที่ตาเกินได้กล่าวถึงใน**ล่องไพร** ตอน ผีตองเหลืองคนสุดท้าย ในการสนทนาระหว่างตาเกินและนายคือศักดิ์ สุริยัน

“เมื่อไหร่แกจะเลิกเชื่ออ้ายเรื่องผีๆอย่างงั้นได้ตาเกินทุกคราวที่แกสงสัยอะไร ฉันพิสูจน์ให้เห็นทุกครั้งว่ามันไม่ใช่ความจริง”

“ตาเกินก็อยากจะเลิกเชื่อเหมือนกันนาย แต่ไม่เชื่อผีเห่าผีเรือน หรือผีอะไรเสียเลย เขาก็จะว่าเป็นกะเหรี่ยงที่ดีไม่ได้ ...”

(**ล่องไพร** ตอน ผีตองเหลืองคนสุดท้าย, หน้า28)

สำหรับความคิดของศักดิ์ สุริยันเองที่พยายามจะอธิบายถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล เพื่อให้ตาเกินเลิกเชื่อเรื่องผี แต่ก็เป็นเรื่องยาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ ในชีวิตของการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยกันมาเป็นเวลาช้านานข้าพเจ้า
 อาจจะทำให้ตาเกินเปลี่ยนแปลงไปได้หลายอย่างทั้งที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม
 ประเพณี และทรรศนะที่มีต่อโลก แม้กระนั้นอย่างหนึ่งซึ่งข้าพเจ้ารู้ดีว่าได้ผล
 น้อยเต็มทีก็คือการเปลี่ยนความเชื่อของแกเรื่องโซกลาง สัณหรณ์และวิญญาณ
 ซึ่งฝังลึกอยู่ในสันดานและอนุสติมาแต่ไหนแต่ไร การพิสูจน์ข้อเท็จจริงของ
 สิ่งเหล่านั้น อาจจะทำให้เราเข้าใจเป็นราย ๆ ไปแต่สิ่งใดที่ยังมิได้มีการพิสูจน์
 แกก็ยังคงยึดถือของแกอยู่อย่างนั้น การแก้ไขวิธีเดียวที่ข้าพเจ้าจะพึงกระทำ
 จึงอยู่ที่ให้เวลาและเหตุการณ์เป็นบทเรียนอบรมแกต่อไป”

(หน้า28)

ภาพลักษณ์ที่เด่นชัดอีกอย่างของตาเกินคือ ความภักดีต่อนายคือศักดิ์ สุริยันและการให้
 เกียรติ ยกย่องคนเมือง ตาเกินมีความเชื่อมั่นในความคิดของคนเมืองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ตาเกิน
 มักจะเรียกบุคคลที่มาจากในเมืองว่า“นาย” ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตาเกินประมาณตนเองว่าเป็นคนป่า
 คนดอยไม่ทัดเทียมกับคนในเมืองที่มีความคิดก้าวหน้ากว่าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบายกว่า
 หรืออาจเป็นเพราะยกย่องคนเมืองในฐานะผู้ว่าจ้างกับลูกจ้าง หรืออีกประการหนึ่งที่ชาวเขาเช่นชาว
 เผ่ากะเหรี่ยงอย่างตาเกิน มักจะเรียกคนเมืองด้วยคำว่า “นาย” อาจเนื่องมาจากถูกถ่ายทอดและ
 ปลุกฝังความคิดเรื่องการแบ่งชนชั้นจากคนเมือง โดยคิดว่าชาวเขาเช่นพวกเขามีสถานะและ
 ความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันจากคนเมือง ดังนั้นก็ควรจะเรียกคนที่มาจากเมืองด้วยคำที่ยกย่องว่า “นาย”

ตาเกินแม้จะมีบทบาทสำคัญใน**ล่องไพร**แต่ละตอน แต่ก็ยังคงเป็นเพียงพรานนำทาง
 ของพระเอก เพราะการตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ และการแก้ปัญหาโดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับ
 เรื่องลึกลับ ยังคงเป็นหน้าที่ของศักดิ์ สุริยัน ดังนั้นตาเกินพรานใหญ่แห่งป่าล่างจึงให้ความเคารพ
 ศรัทธา และความเชื่อมั่นในพรานจากเมืองเช่นศักดิ์ สุริยัน

ความเคารพ ศรัทธาและความเชื่อมั่นในตัวของศักดิ์ สุริยันปรากฏอยู่ในคำพูดของตัว
 ละครซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพและบุคลิกของตาเกินว่าให้ความสำคัญกับศักดิ์ สุริยันมากกว่าสิ่งใด
 แม้แต่ชีวิตของตนเอง เช่น ในตอนอ้ายเกและงาดำ

“ผมยังไม่อยากตาย แต่เพราะรักนาย อ้ายเกก็อ้ายเก”

(**ล่องไพร**ตอนอ้ายเกและงาดำ:หน้า6)

“สำหรับตาเกินมันทั้งใหม่ ทั้งมันทุกวัน แม้กระทั่งยาย แต่สำคัญอะไร ผู้หญิง
 สำหรับทำเมียก็มีถมไป ส่วนนายมีคนเดียว ..”

(113)

“ไฉ่ ยายของตาเกินทั้ง3ไม่เคยยอมให้ว่างได้ กลางวันใช้งานภายนอก กลางคืนใช้งานภายในแต่สำหรับนาย ถึง สามยาย ร้อยยายตาเกินไม่ว่างก็เหมือนว่าง”

(ล่องไพรตอนป่าช้าข้างหน้า10)

ภาพลักษณ์ของตาเกินพรานกะเหรี่ยงซึ่งจัดเป็นชนกลุ่มน้อยในนวนิยายชุดล่องไพรนั้น เป็นตัวละครที่มีส่วนช่วยสร้างสีสันให้กับนวนิยาย มีส่วนช่วยให้การเดินทางแต่ละครั้งสำเร็จลุล่วงไปได้จากความเชี่ยวชาญในเรื่องป่า แต่กระนั้นก็ยังคงเสนอภาพของความมั่งงายในความเชื่อเรื่องผี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้เพราะความเชื่อดังกล่าวเป็นประเพณีที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษนั่นเอง

ความสัมพันธ์ของศักดิ์ สุริยันซึ่งเป็นคนเมืองเป็นชนกลุ่มใหญ่กับตาเกินซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย เป็นความสัมพันธ์ที่เข้ากันได้ดีเพราะต่างฝ่ายต่างยอมรับซึ่งกันและกัน ศักดิ์ สุริยันผู้ชอบท่องเที่ยวและผจญภัยในป่าแม้จะมีอาวุธและอุปกรณ์ในการเดินป่าที่เพียบพร้อมทันสมัยแต่ศักดิ์ก็ยังคงพึ่งพาประสบการณ์และความชำนาญในการเดินป่าของตาเกิน พรานเผ่าชาวกะเหรี่ยง ซึ่งมีชีวิตผูกพันกับป่าจึงทำให้รู้จักป่าดี ฝ่ายตาเกินแม้จะเป็นพรานชำนาญป่าแต่ก็ยอมรับนับถือในการตัดสินใจของศักดิ์ในฐานะนายจ้างและเป็นเพราะศักดิ์ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทความเป็นผู้นำในหลายเรื่องที่ตาเกินหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้าเช่นเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ แต่ศักดิ์ สุริยันสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ตาเกินเข้าใจได้ กระนั้นก็ยังไม่สามารถลดความเชื่อเรื่องผีจากตาเกินได้

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าตัวละครที่เป็นชนกลุ่มน้อยในเรื่อง **ล่องไพร** เป็นชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นตัวละครที่มีส่วนเพิ่มสีสัน ความสนุกสนานให้กับนวนิยาย ความเชื่อและอุปนิสัยของตาเกินบางอย่าง เช่นความเชื่อเรื่องผีและความพึงพอใจในสตรีเพศ ช่วยสร้างความขบขันและสนุกสนานให้กับผู้อ่าน แม้ภาพของตาเกินใน**ล่องไพร**ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นภาพลักษณ์ที่ชัดเจนของชนกลุ่มน้อย เนื่องจากยังไม่เห็นภาพของสังคมและวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงซึ่งชนกลุ่มน้อยมากนัก ทั้งนี้เพราะเป็นนวนิยายที่มุ่งเสนอความสนุกสนานจากการผจญภัยในป่ามากกว่าแต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยที่เริ่มปรากฏตัวละครซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยแม้จะเป็นเพียงตัวละครประกอบก็ตาม

2.2.2 หมอกฟ้าและแก้วกลางดง: ความรักระหว่างสาวชาวเขากับหนุ่มชาวเมือง

นวนิยายเรื่อง **หมอกฟ้าและแก้วกลางดง** มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรักระหว่างสาวชาวเขากับหนุ่มชาวกวายเป็นความรักระหว่างความต่างทางสังคม ซึ่งแม้จะมีแก่นเรื่องที่เหมือนกัน แต่ทั้งสองเรื่องก็มีข้อแตกต่างกันบ้างเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ดังนั้นจึงขอแยกวิเคราะห์นวนิยายทั้งสองเรื่องโดยจะวิเคราะห์ภาพลักษณ์ และแก่นเรื่อง

ก. หมอกฟ้า

แก่นเรื่องของ **หมอกฟ้า** เป็นเรื่องของชายหนุ่มจากเมืองหลวงและหญิงสาวชาวเขาเผ่ามูเซอ ซึ่งมีความแตกต่างทั้งการดำเนินชีวิต และสังคม แต่เพราะความรักที่มั่นคงของหญิงสาวที่มีต่อชายหนุ่มทำให้นวนิยายจบลงด้วยความสมหวัง ตัวละครที่เป็นชนกลุ่มน้อยในเรื่องคือหมอกฟ้าตัวละครเอกฝ่ายหญิงและกลุ่มโจรค้ายาเสพติด

ภาพลักษณ์ของหมอกฟ้านางเอกของเรื่องซึ่งเป็นชาวมูเซอเป็นภาพของหญิงสาวที่แตกต่างจากเผ่าพันธุ์ของตนเอง ทั้งเรื่องรูปลักษณ์ภายนอกที่แตกต่างจากหญิงสาวชาวมูเซอด้วยกัน ทั้งรูปร่างหน้าตาและผิวพรรณ ทั้งนี้เพราะหมอกฟ้ามีรูปร่างเพรียว สูง มีผิวขาว และผมสีน้ำตาลอ่อน ความแตกต่างดังกล่าวทำให้หมอกฟ้าคิดอยู่เสมอว่าเธอเป็นคนที่ “ซีวี่ซีเห่” ที่สุดในเผ่า

..แม้แต่ตัวของหมอกฟ้าเองที่จะสงสัยว่าทำไมหล่อนจึงได้ผิดไปจากบรรดา
หญิงสาวเผ่าลาฮูเนะด้วยกันทั้งรูปร่างหน้าตา และผิวพรรณเช่นนี้ ทุกคนรวมทั้ง
หมอกฟ้า รู้แต่ว่าหล่อนค่อนข้างอภัพเพราะเกิดมาซีวี่ซีเห่สูงโย่งเย้งผิดจาก
หญิงมูเซอดำทั้งหลายเท่านั้น

(หมอกฟ้า, 2510:6-7)

เนื่องจากหมอกฟ้าเกิดและเติบโตท่ามกลางชาวเขาเผ่ามูเซอดำซึ่งมีค่านิยมเกี่ยวกับความงามของหญิงสาวที่แตกต่างจากชาวเมือง และจะให้ความสำคัญกับการทำงานของหญิงสาวมากกว่า กล่าวคือ นิยมผู้หญิงที่ทำงานเก่ง มีร่างกายแข็งแรง หมอกฟ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อและแม่ซึ่งเป็นชาวมูเซอดำดังนั้นเธอจึงคิดว่ารูปลักษณ์ของเธอซึ่งได้มาจากพ่อที่เป็นมิชชันนารีนั้นเป็นสิ่งที่อัปลักษณ์ ประกอบกับ เธอเป็นลูกติดท้องแม่มาก่อนที่จะมาแต่งงานกับช่างอินหัวหน้าเผ่า หรือ ที่เรียกว่า ลูกผีฟ้า หมอกฟ้าจึงรู้สึกที่ตัวเองต่ำต้อย และด้อยค่าซึ่งทำให้เธอแตกต่างจากพวกพ้องของเธอ

ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งระหว่างหมอกฟ้า และหญิงสาวชาวมูเซอ คือ ความข่างฝันของหมอกฟ้า ในขณะที่หมอกฟ้าชื่นชมกับธรรมชาติรอบๆตัว ความงามของสายลมและสายหมอก แต่

เพื่อนสาวคนสนิทของหมอกฟ้าคือนะลินกลับมองถึงเรื่องการทำมาหากิน และเรื่องปรณนิบัติสามี ซึ่งนะลินได้พูดกับหมอกฟ้าว่า

“ ในเมื่อไม่เห็นแปลกอะไรนี้ ฉันชอบทำงานแล้วตกเวลาเย็น อย่างนี้
ก็รีบไปหุงข้าวปลาอาหาร เลี้ยงพวกผู้ชายที่บ้าน”

(5)

ค่านิยมของชาวมูเซอจะให้ผู้ชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงมีหน้าที่ปรณนิบัติผู้ชายมีความเชื่อเรื่องผีและนับถือผีฟ้า โดยมีหมอผีประจำหมู่บ้านซึ่งมีบทบาทสำคัญ เทียบเท่ากับผู้ใหญ่บ้านเพราะหมอผีมีอำนาจในการติดต่อกับผีฟ้าได้ และเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ รวมถึงการรักษาอาการเจ็บป่วยด้วย

นอกจากนี้ยังสะท้อนภาพชีวิตของชาวมูเซอดำ ในเรื่องความเชื่อ ประเพณีซึ่งเกี่ยวกับการนับถือผีฟ้า ชาวมูเซอยกย่องคนเมือง ซึ่งเห็นได้จากกรให้ความช่วยเหลือ ทวี รัชพงศ์ ทั้งนี้เพราะพวกเขาคิดว่า คนเมือง เป็นมิตรและให้แผ่นดินที่อยู่อาศัยแก่พวกเขา

“คนเมืองล่างเป็นมิตรกับเรา ให้แผ่นดินที่อยู่อาศัยกับเรา ดังนั้นจะปล่อยให้มิตรปล่อยให้ผู้ที่ดินอยู่อาศัยทำมาหากินต้องตายไปต่อหน้าโดยไม่ช่วยเหลือไม่ได้”

(10)

การปฏิบัติต่อแขกบ้าน ชาวมูเซอจะให้การต้อนรับบุคคลที่มาเยือนอย่างดี ทั้งนี้เพราะประเพณีของพวกเขาที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจแม้แต่คนแปลกหน้าและโดยเฉพาะคนเมือง

“เพราะนายเป็นแขกบ้านของเรานะซีจ๊ะ หมอกฟ้าจึงต้องอยู่ปรณนิบัตินาย พ่อสั่งแล้วใครฝ่าฝืนไม่ได้ดอก นอกจากปู่จ้องเพียงคนเดียว มันเป็นประเพณีของพวกเราชาวลาฮูนะที่จะต้องอยู่เป็นเพื่อนคอยเติมเชื้อไฟในเตาผิง ให้ความอบอุ่นแก่แขกบ้านจนรุ่งเช้า...”

(42)

ประเพณีของหนุ่มสาวที่มีอิสระทางเพศหญิงสาวและชายหนุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างอิสระจนกว่าจะตัดสินใจแต่งงาน หญิงสาวที่ท้องจะสามารถชี้ใครเป็นพ่อของเด็กก็ได้ โดยที่ฝ่าย

ชายมีอาชีพเกษตรกรส่วนลูกที่ติดท้องมาอย่างหมอกฟ้า พวกเขาถือว่าเป็นลูกผีฟ้าประทานให้จะไม่รังเกียจถือว่าเป็นโชคดี เพราะพวกเขาถือว่าเป็นแรงงานสำคัญที่สุด

“เป็นประเพณีของพวกเราที่ผู้ชายจะต้องมายืนดัดซึ่งร้องเพลงเรียกให้ผู้หญิงลงไปหา เพื่อพรอดรักกันจ๊ะ”

(122)

ก็มีบ้างเหมือนกันหมอกฟ้าตอบโดยไม่ต้องคิด “แต่นั้นก็หมายถึงว่าผู้หญิงคนนั้นเปื้อนหายต่อการลงไปพบผู้ชายหลายคนเต็มที่แล้ว หรือไม่ก็มีท้องขึ้นมาต้องการใครสักคนหนึ่งเพื่อมาเป็นพ่อเด็ก”

.....
“ผู้ชายลูฮานะไม่มีสิทธิ์ที่จะทำอย่างนั้นถ้าผู้หญิงชี้ตัว แม้ว่าจะไม่ใช่พ่อของเด็กก็ตาม แต่เขาก็จะดีใจเสียด้วยซ้ำไปที่พระผีฟ้าประทานเด็กมาให้เรียบร้อย...”

(130)

เรื่อง **หมอกฟ้า** สะท้อนให้เห็นภาพชีวิต ประเพณี ความเชื่อและค่านิยมของชาวมูเซอ ดำในเรื่องความอิสระทางเพศ ไม่มีค่านิยมในเรื่องความบริสุทธิ์และพรหมจรรย์ทั้งชายและหญิงมีอิสระในเรื่องทางเพศอย่างเต็มที่ตราบใดที่ยังไม่แต่งงาน และการที่หมอกฟ้าถูกกล่าวถึงว่าเป็นลูกผีฟ้าเพราะเชื่อว่าเด็กในท้องคือของขวัญที่ฟ้าประทานให้ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและการนับถือผีของชาวมูเซอแต่ที่กระนั้นประเด็นสำคัญของนวนิยายเรื่อง **หมอกฟ้า** คือเรื่องเกี่ยวกับความรักที่มั่นคงของหญิงสาวที่มีต่อชายหนุ่ม

นอกจากจะปรากฏภาพของชนกลุ่มน้อยในฐานะตัวละครเอกแล้ว ยังปรากฏภาพของผู้ร้ายด้วยคือกลุ่มโจรที่ค้ายาเสพติด ซึ่งภาพลักษณ์ดังกล่าวเป็นภาพลักษณ์ที่อยู่ในความคิดของคนทั่วไป การสร้างตัวละครชนกลุ่มน้อยเป็นผู้ร้ายเป็นการสร้างความสนุกสนาน ความตื่นเต้นจากการต่อสู้ของตัวละครเอกกับผู้ร้าย

แม้ภาพลักษณ์ของตัวละครเอกจะเป็นชนกลุ่มน้อยคือเป็นชาวเขา แต่ผู้เขียนก็สร้างให้มีความแตกต่างจากคนในเผ่า เป็นความแตกต่างที่โดดเด่นในเรื่องรูปลักษณ์ จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนไม่ได้ตั้งใจที่จะยกย่องให้ชาวเขาเป็นตัวละครเอกอย่างแท้จริง เพียงแต่ใช้ความเป็นชาวเขา

เพื่อสร้างความขัดแย้งให้ตัวละคร ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวทำให้ตัวละครมีความแปลกแยกจากชนเผ่าของตนทั้งรูปลักษณ์และความคิด ในส่วนที่เป็นความคิดต่อต้านประเพณีที่ให้อิสระทางเพศนั้นเป็นการใช้วิธีคิดแบบคนเมืองให้กับตัวละคร ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าแม้ตัวละครเอกจะเป็นชาวเขาเผ่ามูเซอแต่ก็เป็นการสร้างตัวละครเพียงลักษณะภายนอกแต่ความคิดยังคงเป็นความคิดของชนกลุ่มใหญ่

ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในเรื่อง *หมอกฟ้า* แม้จะมีนางเอกเป็นชาวเขา แต่ในขณะเดียวกันก็มีฝ่ายผู้ร้ายเป็นชาวเขาด้วยเช่นกัน ซึ่งภาพลักษณ์ของผู้ร้ายที่ปรากฏมีความโหดร้าย ทารุณฆ่าทุกคนที่ขัดผลประโยชน์ และคอยคุกคามชาวเขาพวกเดียวกันที่ใช้ชีวิตอย่างสงบ ประกอบอาชีพสุจริต และนอกจากนั้นการเสนอภาพพวกเขาเสนอภาพที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องภูติผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ และความเสรีในเรื่องเพศ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นลักษณะเด่นหรือภาพลักษณ์ของชาวเขาที่คนทั่วไปรู้

ข. แก้วกลางดง

นวนิยายเรื่อง *แก้วกลางดง* เป็นนวนิยายที่สร้างให้นางเอกเป็นสาวชาวเขาเผ่าอาข่าทั้งกำเนิดและสภาพแวดล้อม นอกจากความเก่ง และชำนาญในเรื่องการเดินป่าที่เรียนรู้จากพรานจันผู้เป็นพ่อแล้วเธอยังได้เค้าของความงามจากแม่ซึ่งเป็นชาวพม่า ซึ่งความงามของมียวาดีมีขนาดที่เพื่อนของทรงเผ่าคนหนึ่ง พุดขึ้นว่าน่าจะส่งประกวดนางงาม แต่สำหรับทรงเผ่าแล้วเขามองมียวาดีเป็นเพียงเด็กมอมแมมคนหนึ่ง ทั้งนี้เพราะยางไม้ที่มียวาดีให้เหตุผลกับทรงเผ่าว่า “ใช้หากันยุง” บดบังผิวที่แท้จริงซึ่ง “ขาว นวล เนียนราวกับขี้ผึ้งเนื้อดี” เหมือนแม่ซึ่งเป็นชาวพม่า

มียวาดีเป็นหญิงสาวที่เกิดและเติบโตมาจากในป่า ความสวยงามของเธอนั้นไม่สำคัญเท่ากับความปลอดภัย แต่เมื่อเธอเข้าเมือง ค่านิยมของคนเมืองนั้นดูที่รูปร่างภายนอกเธอก็ถูกจับแปลงโฉม ทำให้เห็นความงามที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความขมุกขมอม ซึ่งผู้เขียนได้เขียนถึงความงามของมียวาดีไว้ว่า

*ดวงหน้าชะมุกชะมอมนั้น คือดวงหน้าอ่อนเยาว์บริสุทธิ์ จนแม่วงศ์ก็อด
ยืมด้วยไม่ได้*

(*แก้วกลางดง*, 2519:269)

*ร่างเล็กเพรียว ในส่วนที่อยู่ในร่มผ้า ผิวขาว นวลเนียน ราวกับขี้ผึ้งเนื้อดี
กล่อมเนื้อทุกส่วนตั้งได้รูปเพราะคั่นกันดีกับการออกกำลังกาย...*

(270)

...รูปหน้าเรียว ยาว แม้บางแห่งยังมีางไม้จับแต่ก็ผุดผ่องโดยเฉพาะเมื่อ
ผมเกล้าผมเป็นกรอบหน้ารับกับดวงตาดำกลมล้อมด้วยขนตายาว เปียกน้ำก้อ
ให้เกิดเงาแวววาว..

(279)

ภาพของมิยาวดีสาวชาวเขา ที่รักอิสระ ปราดเปรี้ยวจนได้ฉายาว่า “กระเตป้า” จากพ่อ
และผู้ใกล้ชิดที่เคยเห็นฝีมือของมิยาวดี และเมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองมีหลายครั้งที่มิยาวดีถูก
เปรียบเทียบกับสัตว์ป่า

..กระเตป้าที่ทรงเผ่าว่าเป็น “ตัวเล็กๆ” ขดอยู่ท่ามกลางกองผ้าห่มแพรว
คลุมเตียงและพรมที่เจ้าตัวตะกุกๆไปกองไว้มุมห้อง ต่างกึ่งไม้ใบหญ้า

(264)

“..เด็กมันมาจากป่าจากดอย มันไม่เคยเห็นตู้เตียงจะให้มันนอนเตียงกิน
โต๊ะยังงั้ มันก็ตะกุกๆนอนอย่างที่มีมันเคยนอนแหละ...”

(268)

ภาพของชาวเขาที่สะท้อนในนวนิยายเรื่องนี้ สะท้อนภาพความผิดเคืองในการทำมาหา
กิน แต่กระนั้นพวกเขาก็มีความจริงใจให้กับทุกคนเสมอและกับคนแปลกหน้าจะเรียกแทนตัวว่า
“นาย”

...คำว่า “นาย” นั้นชาวพื้นบ้านมักจะใช้เป็นคำแทนตัวคนแปลกหน้ามากกว่า
จะมีความหมายตรงตัวว่า “นาย” อย่างแท้จริง หากคนฟังมักจะเข้าใจไปคนละ
ทาง..

(141)

“...มันไม่หิวกันหรือกนาย มันเคยกินข้าวกลางวันทีไหนมีกินแค่เช้า เย็นก็ตีถม
ไปแล้ว บางคนทีจนมากๆมันฉันทอกามือเดียวยังกะพระธุดงค์ก็มี...”

(98)

...ชายหนุ่มมองหน้าอันตายปราศจากความรู้สึกของคนพูดอย่างตื่นตันใจ
เบื้องหลังอาการเย็บเฉย เสมือนไม้ไผ่ดี ได้แฝงความรู้สึกลึกๆที่เจ้าตัวไม่เคย
พรรณนาเป็นคำพูดไว้อย่างมิดชิด...

(:90)

ในชีวิตของชาวเขา ต้องการเพียงวิถีชีวิตที่สงบ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ดังนั้น พวกเขาจึงอาจตกเป็นเหยื่อของผู้ก่อการร้ายได้ง่าย เพราะผู้ก่อการร้ายมักจะทำให้ความช่วยเหลือพวกเขา แล้วค่อยๆดึงเข้ามาร่วมขบวนการ

...คนในหมู่บ้านไม่เข้าใจถึงวิถีทางการเมืองและการต่อสู้ใดๆทั้งสิ้น สิ่งที่ต้องการคือความสงบสุข...

(:450)

...พวกเขาไม่รู้จักรักพวกก่อการร้าย เพราะพวกนี้จะพยายามแทรกซึมเข้ากับชาวเขา เข้ามาช่วยเหลือชาวเขาจนชาวเขาเชื่อใจ แล้วจึงสอนให้เกลียดพวกอำเภอน่วยงานราชการ...

(134)

ในขณะที่พวกผู้ก่อการร้าย เป็นผู้ให้ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐกลับเป็นฝ่ายเอาผิดเอาเปรียบ และเบียดเบียนชาวเขา

“..แต่พวกนั้นบอกว่า เพราะพวกหลวง พวกอำเภอมานะเอาไก่เราบ่อยๆ เราตัดไม้ในป่าก็จับ เราต้มเหล้าไว้กินบ้างก็จับ พวกนี้คิดซีเราเรื่อย”

(135)

ภาพของชาวเขาที่ปรากฏในเรื่อง **แก้วกลางดง** เป็นภาพของชาวป่าที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารแต่พวกเขามีความจริงใจ มีชีวิตที่เรียบง่าย รักสงบ ในขณะที่ภาพของคนกรุงเป็นไปในทางตรงกันข้าม และยึดติดอยู่กับสิ่งที่คนในสังคมกำหนดขึ้น และเรียกมันว่า มารยาทสังคม

“..เออ..ถ้าจะอยู่ในกรุงเทพฯหัดคิดอย่าง แต่พูดอย่าง

“คนพูดโกหกดียังไงพ่อนาย?

นั่นซิหว่า แต่คนกรุงเขาเรียกว่ามารยาทวะ....ป่าคอนกรีต มันเป็นอย่างนี้แหละ

แล้วก็รู้เองอีหนูของยังงี้ มันต้องค่อยเรียนค่อยรู้..”

(289)

สำหรับทรวงเผ่า มีลักษณะของตัวละครเอกที่เพียบพร้อม คือ หล่อ รวย ความรู้ดี แต่เป็นคนที่ตรงไปตรงมาจนบางครั้งก็ขาดมารยาททางสังคม คิดอย่างไรก็พูดเช่นนั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เขาดูแปลกในสายตาของหลายๆคน ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนคือตอนที่พามียาวดีไปสมัครอบรมที่สมาคมซึ่งคนในสมาคมมองมียาวดีเป็นของแปลก ซึ่งต่างจากความคิดของทรวงเผ่าที่เห็นมียาวดีเป็นเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง

“ผมบอกแล้วว่า แกเป็นเด็กธรรมดาๆคนหนึ่ง การที่แกไม่รู้จักรัสนิม เมืองหลวงไม่ได้แปลว่าแกผิดประหลาดจนต้องพัฒนา แกมีความรู้เท่าที่สังคม ท้องถิ่นแกพึงรู้..”

(327)

“ผู้หญิงไม่ใช่สัตว์ตัวเมียที่ถูกผสมพันธุ์แล้วต้องไปหาออกลูกเองในป่า ถ้าผมจะผสมพันธุ์กับใครผมต้องเลือกและพร้อมที่จะดูแลเธอ...”

(365)

ชนกลุ่มน้อยในเรื่อง **แก้วกลางดง** เป็นชาวเขาเผ่าอาข่า ภาพของมียาวดี มีเอกลักษณ์ของความเป็นชาวเขาชัดเจนว่าหมอกฟ้าในเรื่อง **หมอกฟ้า** ด้วยเรื่องชาติกำเนิดของนางเอก มียาวดีมีพ่อเป็นชาวกะเหรี่ยง แม่เป็นชาวพม่า เกิดและเติบโตในป่า เรียนรู้การใช้ชีวิตและประสบการณ์จากป่า สะท้อนให้เห็นภาพของความผิดเคืองในการทำมาหากิน แต่พวกเขาก็ไม่แล้งน้ำใจตามสภาพของชีวิต และมีความจริงใจกับทุกคน ส่วนหมอกฟ้า มีชาติกำเนิดที่คลุมเครือ ถูกเรียกว่าเป็นลูกผีฟ้า แต่สิ่งที่ทำให้หมอกฟ้าแตกต่างจากชาวภูเขาคนอื่นคือรูปร่างหน้าตา ทั้งนี้เพราะหมอกฟ้ามีเชื้อสายของมิชชันนารีคนต่างชาติ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวกลายเป็นปมด้อยที่ทำให้หมอกฟ้าแตกต่างจากหญิงสาวชาวภูเขาคนอื่น ทำให้หมอกฟ้าเป็นหญิงสาวที่ขาดความเชื่อมั่น ในขณะที่มียาวดีเป็นชาวกะเหรี่ยงโดยกำเนิดแม้จะมีสายเลือดของชาวพม่าแต่มียาวดีก็เกิดและเติบโตอยู่ท่ามกลางชาวกะเหรี่ยง มียาวดีจึงไม่มีปมด้อยในเรื่องชาติกำเนิดเช่นหมอกฟ้า

ภาพลักษณ์ของหมอกฟ้าและมียาวดีเป็นหญิงสาวที่มีรักมั่นคง ซื่อสัตย์ต่อความรักแต่ภาพของมียาวดีเป็นหญิงสาวที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองมากกว่า เพราะพ่อของมียาวดีเป็นพรานฝีมือดีของเผ่า และมียาวดีเป็นลูกสาวคนเดียว จึงถูกอบรมให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง และเอาตัวรอดจากอันตรายนานาชนิดในป่าซึ่งเป็นที่อาศัยของเผ่าอาข่ามียาวดีจึงเป็นหญิงสาวที่เก่งกล้ากว่าหญิงสาวคนอื่นๆ

สำหรับหมอกฟ้าในฐานะลูกสาวของหัวหน้าหมู่บ้านที่ชาวมุเซอให้ความนับถือหมอกฟ้าจึงมีความสำคัญในฐานะลูกสาวของหัวหน้าหมู่บ้าน และชาวมุเซอมีอาชีพทำไร่ รวมทั้งครอบครัวของหมอกฟ้าด้วยดังนั้นหมอกฟ้าจึงไม่ต้องดิ้นรนเอาตัวรอดในป่าเช่นเมียวดี ซึ่งทำให้ภาพลักษณ์ของหญิงสาวทั้งสองต่างกัน

2.2.3 มงกุฎไฟ: การผสมกลมกลืนด้วยจิตสำนึกของความเป็นไทย

นวนิยายเรื่อง **มงกุฎไฟ** เป็นเรื่องของตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งต้องปฏิบัติภารกิจในท้องถิ่นที่ทุรกันดารตามแนวชายแดนซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวเขา ลักษณะของนวนิยายเป็นการผจญภัยต่อสู้กับเหล่าร้ายซึ่งเป็นกองโจรก่อการร้ายชายแดน ซึ่งคอยปลุกระดมให้ชาวเขาเกลียดเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล

ตัวละครในเรื่อง **มงกุฎไฟ** แบ่งเป็น 2 ฝ่ายคือฝ่ายตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่และฝ่ายของกองโจรก่อการร้ายกับชาวเขากลุ่มต่างๆได้แก่ ผีตองเหลือง ละว้า กะเหรี่ยง มุเซอดำ มุเซอแดง ขามู ไตซิ่น กะเหรี่ยงสะกอ เย้า ลีซอ อีก่อ และไทลื้อซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย

ตัวละครที่เป็นชนกลุ่มใหญ่คือตำรวจตระเวนชายแดนสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่คือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชนกลุ่มน้อยโดยมีตัวละครสำคัญที่เป็นตัวแทนของเจ้าหน้าที่ที่มีทัศนคติที่ดีกับชาวเขาคือ ร.ต.ท.วันเผด็จ ภาณุมาศ และเจ้าหน้าที่มีทัศนคติที่ไม่ดีกับชาวเขา ร.ต.ท.ฤทธิรงค์

ร.ต.ท.วันเผด็จ ภาณุมาศ เป็นตำรวจตระเวนชายแดนที่มีหน้าที่รักษาความยุติธรรมรักษาความมั่นคงและความสงบของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวชายแดน ภาพของวันเผด็จที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **มงกุฎไฟ** เป็นภาพของ ชายหนุ่มผู้เพียบพร้อมทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ และหน้าที่การงาน วันเผด็จเป็นตำรวจที่มีความยุติธรรม เปิดใจกว้างและมีความเข้าใจพวกชาวเขา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของเขาโดยตรงเนื่องจากตำรวจตระเวนชายแดนอย่างพวกเขา มีหน้าที่ในการให้ความรู้ และสอนให้พวกชาวเขารักในผืนแผ่นดินไทย และมีความจงรักภักดีในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ รวมทั้งสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ดังในเนื้อเรื่องตอนที่กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

...ภารกิจที่ตำรวจชายแดนได้รับมอบหมาย แต่แรกนั้นก็เพื่อรักษาความปลอดภัยทางชายแดน ป้องกันการลักลอบหนีภาษี และมุ่งพัฒนาชาวป่า

ชาวเขา และประชาชนไกลคมนาคมเพื่อผลในการป้องกันการทำลายป่า นอกจากนั้นก็ป้องกันมิให้ฝ่ายตรงข้ามเข้ามาเผยแพร่ลัทธิที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองของประเทศ เพราะรัฐมองเห็นความสำคัญของชาวป่าชาวเขาซึ่งมีอยู่ในประเทศเราไม่ต่ำกว่าห้าแสนคน รัยะนั้นพวกชาวเขาไม่ได้ทำความยุ่งยากให้เจ้าหน้าที่นัก นอกจากจะเผาทำลายป่าสำหรับเป็นที่เพาะปลูกพืชไร่และฝิ่นเท่านั้นภารกิจของตำรวจชายแดนก็นับว่าได้ผล ชาวป่าชาวเขาหยุดการโยกย้ายที่อยู่ไม่ทำลายป่าลงไปมาก อาชีพการปลูกฝิ่นก็ลดน้อยลง เขาหันไปปลูกพืชไร่ที่เป็นประโยชน์มากขึ้น เดิมทีพวกชาวป่าชาวเขาไม่รู้เลยว่า เขาอาศัยอยู่บนพื้นแผ่นดินไทยซึ่งมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นองค์ประมุข แต่บัดนี้เขารู้จัก “เจ้าพ่อหลวง” “เจ้าแม่หลวง” และ “ย่าหลวง” เป็นอย่างดี และบางคนก็มีโอกาสรับใช้ประเทศชาติโดยเป็นอาสาสมัคร...

(มงกุฎไพร เล่ม 1, 2515: 554-555)

ในขณะที่วันเผด็จเป็นตัวแทนของตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างยุติธรรม ร.ต.ท.ฤทธิ์รงค์ ก็เป็นตัวแทนของตำรวจที่เป็นฝ่ายที่มีทัศนคติเป็นลบกับชนกลุ่มน้อย เพราะเขาคิดอยู่เสมอว่า ชาวเขาคือปัญหา ไม่ได้แบ่งแยก สรุปรวมว่าชาวเขาทุกคนเป็นพวกที่มักจะก่อปัญหาให้สังคม ดัดไม่ทำลายป่า ก่อการร้าย ค้ายาเสพติด ดังนั้นเมื่อเขาต้องเป็นหัวหน้าชุดในการออกตามล่าวังงาย ฤทธิ์รงค์จึงฆ่าชาวเขาที่บริสุทธิ์ตายไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เมื่อเขาสั่งให้ลูกน้องโจมตีหมู่บ้านกะเหรี่ยงสะกอเพราะคิดว่า ชาวเขาเหล่านั้นเป็นพวกของวังงาย หลังการปะทะกัน มีชาวกะเหรี่ยงสะกอเสียชีวิต ในขณะที่มือของพวกเขายังกำเหรียญอันละบาทซึ่งมีพระบรมรูปของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถเมื่อคราวเสด็จนิวัติพระนคร

ภาพดังกล่าวก่อให้เกิดความสะเทือนใจแก่เจ้าหน้าที่ในชุดปฏิบัติการโดยเฉพาะวันเผด็จ ทั้งที่เขาได้เตือนฤทธิ์รงค์แล้วก่อนจะจู่โจมให้ระงับการจู่โจมดังกล่าว ส่วนฤทธิ์รงค์ก็รู้สึกสำนึกผิดที่เขาได้ฆ่าชาวบ้านผู้บริสุทธิ์ ชาวบ้านที่มีความจงรักภักดีต่อองค์พระประมุขของประเทศ เช่นเดียวกับคนไทยคนอื่นๆ แม้พวกเขาจะไม่มีโอกาสได้เข้าเฝ้าฯ อย่างใกล้ชิด พวกเขาก็ขอเพียงเหรียญซึ่งมีพระบรมรูปของทั้งสองพระองค์ไว้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

“..นายใหญ่ท่านดีต่อพวกผม รู้จักทำมาหากิน สอนให้พวกผมรู้ว่าพวกผมเป็นคนไทย มีเจ้าพ่อหลวง เจ้าแม่หลวงเป็นหัวหน้าใหญ่ ท่านรักพวกเรา มาก พวกผมอยากเห็นหน้า พ่อเจ้าหลวง แม่เจ้าหลวง และย่าหลวง เหลือ

เกินแต่ไม่มีโอกาส จึงได้แต่เอาเหรียญซึ่งมีรูปท่านมาห้อยคอกันทุกคน
นายใหญ่บอกว่า เป็นมงคล...”

(588)

นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของปัญหาการก่อการร้ายว่าส่วนหนึ่งมาจากการกระทำที่คุกคามข่มเหงของเจ้าหน้าที่บางคนต่อชาวเขา ทำให้ชาวเขาเกิดความเกลียดและกลัวเจ้าหน้าที่ ความรู้สึกดังกล่าวทำให้กองโจรถือโอกาสเข้ามาแทรกแซง ก่อความไม่สงบขึ้นตามแนวชายแดน

“...แต่มันเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพี่น้องประชาชนคนไทยที่อาศัยอยู่ตามป่าตามเขาที่ทางราชการเกรงนักหนา ว่าเป็นปัญหาทางการเมือง ทั้งๆที่ไม่ว่าวิตกอะไรหากมือของทางราชการคือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสะอาดและบริสุทธิ์ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาจริงๆแม้จะมีปัญหาข้อขัดข้องอยู่บ้าง ก็เชื่อได้ว่าวันหนึ่งจะไม่มีชาวเขาอยู่ ในประเทศไทยจะมีแต่ชาวเราทั้งสิ้น เพราะเขาเหล่านั้นก็คือคนไทยที่มีสายเลือดมาจากบรรพบุรุษคนเดียวกันนั่นเอง.”

(588)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาภายในของตำรวจตระเวนชายแดน ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นถึงปัญหาดังกล่าวไว้ว่าผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงานตามแนวชายแดนซึ่งมีความเสี่ยงสูง แต่ผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มค่า และบางครั้งยังไม่ได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงทำให้เจ้าหน้าที่บางคนต้องทุจริตนำกระสุนปืนไปขายให้ผู้ก่อการร้าย หรือเจ้าหน้าที่บางรายก็ไปเข้าเป็นพวกของผู้ก่อการร้าย

ปัญหาอีกประการหนึ่งของตำรวจตระเวนชายแดนคือความขาดแคลนอุปกรณ์ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความไม่ดูแลเอาใจใส่ และการหวังพึ่งความช่วยเหลือจากต่างชาติจนขาดความเป็นตัวของตัวเอง

“ ยิ่งกว่านั้น ไม่ว่าอิพรรคใด เราตั้งหน้าขอเขาทั้งนั้น อาวุธ กระสุน เสื้อผ้า เครื่องมือเครื่องใช้ อาคาร สถานที่ เราแบมือยื่น ได้มาแล้วก็ไม่ค่อยจะรักษา ประณินบัตินำรุง ปล่อยให้มันชำรุดเสียหาย แล้วก็ขอเขาใหม่ หน้าที่ของผู้กำกับ การเขตแทบทุกเขตที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือคอยเอาใจที่ปรึกษา อเมริกันเพื่อจะขอความช่วยเหลือจากองค์การยูนิเซฟให้ได้มากกว่าเขตอื่นๆ

(588)

ภาพลักษณ์ของตัวละครประกอบซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในเรื่อง **มงกุฎไพร** สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอาศัยการเกษตรและเก็บของป่าเพื่อยังชีพ ชาวเผ่าแต่ละเผ่ามีลักษณะที่ต่างกันไป บางเผ่ามีประเพณีที่สะท้อนความโหดร้าย ป่าเถื่อน เช่น พิธีล่าหัวมนุษย์ของเผ่าละว้า และหลายเผ่าที่สะท้อนให้เห็นธรรมเนียมเรื่องความอิสระทางเพศของชายหญิง ลักษณะร่วมกันประการหนึ่งของชนเผ่าแต่ละชนเผ่าคือความเชื่อเรื่องผี กับความจริงใจ และความจงรักภักดีต่อองค์พระประมุขของประเทศ ซึ่งเป็นแก่นเรื่องที่สำคัญ การสร้างจิตสำนึกของความเป็นคนไทย เป็นการสร้างความสามัคคีให้กับคนในชาติ และเป็นการผสมกลมกลืนอีกวิธีหนึ่งโดยให้การยอมรับชาวเขาซึ่งมีความแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคมและภาษา ทำให้รู้สึกว่าคุณเขาคือคนไทยที่มีหน้าที่ต้องรักผืนแผ่นดินไทยและองค์พระประมุขของประเทศ

ภาพของชาวเขา เป็นภาพของกลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่ท่ามกลางป่าเขา ที่ทุรกันดาร มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองและแตกต่างจากวิถีชีวิตของคนในเมือง โดยส่วนใหญ่ชาวเขามักนับถือผี แต่กระนั้นพวกเขาก็เป็นพลเมืองของประเทศไทยที่อยู่ภายใต้ระบอบการปกครองของไทยและ เป็นคนไทยเท่าเทียมกับคนไทยคนอื่นๆ

“..พี่เอ๊ย น้องเอ๊ย ไม่มีชนชาติใด เขาจะรักเราเหมือนชาติไทย เผ่าไทยด้วยกันดอก ถ้าไทยไม่รักไทย แล้วใครจะรักเรา...”

(258)

“ สงบใจ เสียเถิด พ่อแม่พี่น้อง เราคนไทยไม่ควรทำลายไทย เราคนไทยเอาชนะเอาแพ้กันทำไม รักไทย เชื้อสายได้อยู่เป็นสุข...”

(259)

แก่นเรื่องของ **มงกุฎไพร** คือความสมัครสมานสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันของคนไทย และความจงรักภักดีต่อองค์พระประมุขของประเทศ ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งประเทศไม่ว่าพวกเขาเหล่านั้นจะอยู่ในส่วนใดก็ตาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเปรียบเสมือนพ่อหลวง แม่หลวง และย่าหลวงของคนไทย

“..พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรงทำลายกำแพงกั้นระหว่างชนชั้นเสียได้อย่างสิ้นเชิง ด้วยการบำเพ็ญพระองค์ให้เป็นกันเองกับพสกนิกร

ของพระองค์ ไม่ว่าจะพระองค์จะเสด็จไป ณ ที่ใด ที่นั่นก็ร่มเกล้า ไม่มี
ผู้ก่อการร้าย ไม่มีชนต่างชาติจะมีแต่คนไทยที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยอย่างมี
เกียรติและภาคภูมิใจ...พระองค์คือมงกุฎไพร แท้ๆ พสกนิกรถึงจะอยู่ป่า อยู่เขา
ท้องถื่นทุรกันดารก็ยังได้รับความร่มเย็นด้วยพระบารมีปกเกล้า..”

(1246)

ภาพของชาวเขาที่ปรากฏในเรื่อง **มงกุฎไพร** เป็นทั้งด้านบวก คือ ความเชื่อ ความรักใน
ผืนแผ่นดินและจงรักภักดีต่อองค์พระประมุข และภาพในด้านลบ คือภาพของชาวเขาที่ไม่มีความ
รักความผูกพันกับแผ่นดิน ตั้งกองโจรเพื่อก่อความสงบของคนในประเทศและชาวเขาด้วยกัน
เอง ทั้งนี้เพราะชาวเขาที่ตั้งตัวเป็นโจรนั้นไม่มีความสำนึก หรือรักในผืนแผ่นดินไทย ซึ่งเป็นสาเหตุ
ของปัญหาความไม่สงบตามแนวชายแดน ดังที่ปรากฏในเรื่อง **มงกุฎไพร**

ภาพลักษณะของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายไทย ช่วงก่อนพ.ศ. 2520 มีจำนวน
น้อยอีกทั้งยังไม่มียุทธศาสตร์มากนัก เพราะยังไม่มียุทธศาสตร์เรื่องใดที่มุ่งนำเสนอชีวิตของชน กลุ่มน้อย
โดยส่วนใหญ่การสร้างตัวละครเป็นชนกลุ่มน้อย หรือการนำวิถีชีวิตบางส่วนของชนกลุ่มน้อยมา
เป็นวัตถุดิบในการเขียนนวนิยายเพื่อมุ่งความสนุก ความแปลก ความตื่นเต้นจาก นวนิยายแนว
ผจญภัย เช่น เรื่อง **ล่องไพร** หรือนวนิยายรัก เช่นเรื่อง **หมอกฟ้า** และ **แก้วกลางดง**

แม้ว่านวนิยายเรื่อง **มงกุฎไพร** จะมีการนำเสนอวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ หลาย
เผ่าแต่กระนั้นผู้เขียนก็ได้มุ่งหวังจะสร้างตัวละครที่เป็นชาวเขาเหล่านั้นให้เป็นตัวละครเอก แต่
สร้างตัวละครเหล่านั้นขึ้นมาเพื่อนำเสนอแก่นเรื่องที่สำคัญซึ่งเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อองค์พระ
ประมุขของประเทศ

โดยสรุปแล้ว ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยมีความชัดเจนมากขึ้น จากพราน
ผู้ช่วยพระเอกใน **ล่องไพร** ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง **หมอกฟ้า** และ **แก้วกลางดง** และเรื่องของ
ชาวเขาใน **มงกุฎไพร** ความเคลื่อนไหวดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นพัฒนาการของนวนิยายไทยที่
ให้ตัวละครซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยมีบทบาทมากขึ้น แต่แก่นเรื่องและโครงเรื่องไม่ได้ต้องการนำเสนอ
วิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยโดยตรง อย่างไรก็ตามซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับ นว
นิยายไทย ที่มีเนื้อหาหลากหลายและครอบคลุมทุกชนชั้นในสังคม ซึ่งความหลากหลายดังกล่าว
เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางด้านเนื้อหาของนวนิยายไทยที่เปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยน
ของสังคม

บทที่ 3

ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยช่วงพ.ศ.2520-2530

นวนิยายเป็นผลิตผลอย่างหนึ่งของสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพชีวิตของมนุษย์ในสังคม นวนิยายไทยมีความเคลื่อนไหวในด้านเนื้อหาที่เป็นการสร้างสรรคของไทยเองมาโดยตลอด นับตั้งแต่รับรูปแบบนวนิยายมาจากตะวันตก โดยมีการสะท้อนภาพสังคมในลักษณะสมจริงมากขึ้น และนับตั้งแต่กลางทศวรรษ 2510-2540 อาจแบ่งยุคสมัยของวรรณกรรมไทยได้ 2 ช่วงตามผลกระทบที่ได้รับจากสังคมคือ ช่วงวรรณกรรมการเมือง เริ่มตั้งแต่ก่อน 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 ก่อนที่จะเบาบางลง หลังจากนั้นและช่วงที่สองช่วงวรรณกรรมกับสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มที่วรรณกรรมรางวัลซีไรต์เรื่อง **ลูกอีสาน** ซึ่งหลังจากนั้นวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสะท้อนภาพสังคมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอยู่ด้วย ประเด็นที่ได้รับความสนใจนอกเหนือไปจากปัญหาความขัดแย้งด้านแนวคิดการเมืองซึ่งเข้มข้นในช่วง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 คือ ปัญหาสังคมร่วมสมัย เน้นหนักที่สภาพแวดล้อมในเมืองและชนบท ตลอดจนปัญหาการเปลี่ยนแปลงและเสื่อมสลายของวัฒนธรรมไทย (วินิตา ดิถียนต์. อ้างถึงใน ยุทธชัย บุญสนิท, 2538:178)

แนวโน้มของนวนิยายที่น่าสนใจหลังปีพ.ศ. 2520 เป็นต้นมาคือนวนิยายแนวสะท้อนสังคม โดยนักเขียนหนุ่มสาวที่เคยเขียนกวีและเรื่องสั้น โดยมีท่วงทำนองการเขียนแบบพาฝัน ใช้ภาษาภาพพจน์ชวนอ่าน มีนวนิยายสำหรับเด็กที่เสนอชีวิตอันบริสุทธิ์ รักธรรมชาติโลดแล่นไปอย่างสนุกสนานของเด็ก ๆ และพยายามจะพาเข้าสู่ถึงความต้องการ อารมณ์ ความรู้สึกของเด็ก นอกจากนี้ยังมีนวนิยายชีวิตชนบทและเสนอปัญหาชนบทปรากฏมากขึ้น และมีการปรากฏโฉมของนวนิยายที่เสนอแนวคิดในลักษณะเป็นปรัชญาอีกด้วย (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2525 :101-105)

อาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาของนวนิยายมีการนำเสนอส่วนต่างๆของสังคมมากขึ้น มิได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะสังคมเมืองหรือสังคมของชนชั้นสูงเท่านั้น แต่ได้มีการนำเสนอชีวิตของผู้คนในทุกชั้นชนของสังคมทั้งชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยของสังคม และในจำนวนนั้นปรากฏนวนิยายที่เสนอภาพวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยรวมอยู่ด้วย

จากการศึกษาพบว่า ในช่วงพ.ศ.2520-2530 มีนวนิยายที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยและมีชนกลุ่มน้อยเป็นตัวละครเอก ทั้งหมด 10 เรื่องได้แก่

1. **ใต้ฟ้าสีคราม** โดย สีฟ้า (2520)
2. **ผีเสื้อและดอกไม้** โดย นิพพาน (2521)

3. ชื่อไก่ แซ่กอ	โดย	สุชีพ ณ สงขลา	(2521)
4. หมู่บ้านอาบจันทร์	โดย	มาลา คำจันทร์	(2523)
5. ปอเนาะที่รัก	โดย	ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรง	(2524)
6. เด็กชายชาวเล	โดย	พนม นันทพฤกษ์	(2524)
7. ลูกป่า	โดย	มาลา คำจันทร์	(2525)
8. เจ้าฟ้า	โดย	พิริยะ พนาสุวรรณ	(2525)
9. คนภูเขา	โดย	สังคีต จันทนะโพธิ	(2525)
10. อ้อมอกภูเขา	โดย	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	(2526)

นวนิยายทั้ง 10 เรื่องมีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยและมีแก่นเรื่องที่
ต้องการเสนอปัญหาที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยโดยจะแบ่งการศึกษาออกเป็นหัวข้อดังนี้

3.1 ใต้ฟ้าสีคราม: นวนิยายที่เป็นจุดเปลี่ยนของภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในฐานะตัวละคร
เอก

3.2 ภาพลักษณ์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย

3.3 ภาพลักษณ์ของการผสมกลมกลืนและการพัฒนาชนกลุ่มน้อย

3.4 ภาพลักษณ์ของเยาวชนชนกลุ่มน้อย

ในการศึกษาผู้วิจัยมุ่งศึกษาแก่นเรื่อง และตัวละครเพื่อดูภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่
ปรากฏในนวนิยาย และดูพัฒนาการของตัวละครในช่วงพ.ศ.2520-2530

3.1 ใต้ฟ้าสีคราม: นวนิยายที่เป็นจุดเปลี่ยนของภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในฐานะตัวละครเอก

นวนิยายเรื่อง *ใต้ฟ้าสีคราม* เป็นเรื่องราวความรักของชายหนุ่มหญิงสาวที่มีความแตกต่างกัน
กันทั้งทางสังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ และภาษา แต่ทั้งคู่ก็ฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆจนสามารถใช้ชีวิตคู่
ร่วมกันได้ แม้ว่าในท้ายที่สุดนวนิยายไม่ได้จบลงแบบที่ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างการดำเนินชีวิต
คู่ต่อไปหรือแยกทางกันเดิน เป็นการจบเรื่องแบบเปิด ซึ่งอาจจะทำอนแนวคิดของผู้เขียนว่าแท้จริงแล้ว
แค่เพียงความรักอย่างเดียวสามารถทำให้คนที่มีความแตกต่างกันมากในทุกๆด้านใช้ชีวิตคู่ร่วมกันได้
จริงหรือ ประการที่สองความรักเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล การจบแบบเปิดเป็นการเปิดโอกาสให้
ผู้อ่านได้จินตนาการถึงตอนจบได้ตามที่ใจคิด ไม่ปิดกั้นความคิดและไม่ชี้้นำให้ผู้อ่านคล้อยตาม
ผู้เขียน

ภาพของความรักท่ามกลางธรรมชาติที่งดงามของหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่ปรากฏใน*ใต้ฟ้าสีคราม* ผู้เขียน คือสีฟ้าได้กล่าวไว้ในตอนต้นของนวนิยายในการพิมพ์ครั้งหนึ่งว่า

“*ใต้ฟ้าสีคราม*”เขียนลงในนิตยสาร *สตรีสาร* เมื่อ พ.ศ.2518-2519 คำเรื่องได้มาจากเรื่องจริงของชายหนุ่มมั่งกับหญิงสาวในเมืองซึ่งต่างก็เป็นนักศึกษาวิทยาลัยครูด้วยกัน และได้รับสัมภาษณ์ลงใน *ASIAN*

แนวคิดที่นำเสนอเป็นเรื่องราวของความรัก 2 รูปแบบคือ ความรักของหนุ่มสาวกับความรักต่อประเทศชาติ แต่ไม่ว่าจะเป็นความรักแบบใดต่างมีจุดยืนเดียวกันคือไม่มีอุปสรรคใดที่จะมีขวางกั้นความรักได้ ไม่ว่าจะเป็นชนชั้น เชื้อชาติ ภาษา ไม่มีแยกเขาแยกเราเพราะแม้จะมีเชื้อชาติมั่งที่คนทั่วไปเรียกว่าชนกลุ่มน้อยแต่ก็มีความรักกับชาวเมืองได้ พวกเขามีสิทธิที่จะรักแผ่นดินไทยได้เท่ากับคนไทยคนหนึ่งเพราะไม่ว่าจะอยู่ตรงไหนก็อยู่ภายใต้ฟ้าผืนเดียวกัน และไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในแผ่นดินไทยทุกคนก็คือคนไทยโดยเท่าเทียมกัน

ใต้ฟ้าสีคราม เป็นเรื่องราวความรักของสีเจ็งหนุ่มมั่งกับมัทธิสาวชาวเมืองที่ต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค อันเกิดจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ สังคม วัฒนธรรม ของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงซึ่งอุปสรรคประการแรกเกิดจากอคติของญาติฝ่ายมัทธิ ความแตกต่างดังกล่าวทำให้สีเจ็งต้องเผชิญกับอคติจากแม่ของมัทธิ ที่มีความคิดว่าชาวเขาชาวดอยเป็นพวกด้อยพัฒนา สกปรก ปลูกฝิ่น ตัดไม้ทำลายป่า และมองพวกเขาเป็นของแปลก แม้สีเจ็งจะเข้ามาศึกษาในระดับสูงแต่ก็ไม่สามารถทำให้คนเมืองอย่างแม่ของมัทธิยอมรับได้

อุปสรรคประการที่สองเกิดขึ้นกับมัทธิ นั่นคือความแตกต่างในเรื่องสังคมของคนมั่งที่มัทธิได้สัมผัสหลังจากแต่งงานกับสังคมเมืองที่เกิดและเติบโต มัทธิพบว่าวิถีชีวิตของเธอกับชาวเมืองของสีเจ็งแตกต่างกันในเรื่องการดำรงชีวิต ความคิด ประเพณี และความเชื่อ นับตั้งแต่สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่นภาษา การแต่งกาย ไปจนถึงเรื่องของความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเธอต้องใช้เวลาศึกษาและปรับตัวให้ดำรงอยู่ในสังคมของสีเจ็ง แม้บางเรื่องเธอจะไม่เห็นด้วย แต่เธอก็เรียนรู้ว่าการจะปรับเปลี่ยนความเคยชินและประเพณีของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานานนั้นเป็นเรื่องยากต้องอาศัยระยะเวลาและค่อยเป็นค่อยไป แสดงให้เห็นว่ามัทธิใช้บรรทัดฐานของความเป็นคนเมืองในการตัดสินการกระทำและวิถีชีวิตของชาวเมือง มัทธิจึงเกิดความไม่เห็นด้วย และต้องการเปลี่ยนแปลง จุดนี้เองเป็นเสมือนมูลเหตุของปัญหาระหว่างมัทธิและสีเจ็ง เพราะในขณะที่มัทธิคิดว่ารับความเป็นมั่งได้โดยส่วนลึกแล้วมัทธิก็ยังมีข้อเปรียบเทียบระหว่างสังคมเมืองและสังคมชาวเขาอยู่ นั่นเอง

อุปสรรคประการที่สามของชีวิตคู่ระหว่างมัทธิและลีเจ็งคือปัญหาอันเกิดจากความขัดแย้งทางความคิดของมัทธิ ทั้งนี้เพราะจากสภาพแวดล้อมบนดอยที่เธอได้สัมผัสและสภาพแวดล้อมในเมืองที่เติบโตทำให้เกิดการเปรียบเทียบและเห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างความเจริญแบบในเมืองและความยากลำบากบนดอยมัทธิต้องเลือกว่าจะให้ลูกขาดพ่อหรือขาดสังคมแบบคนเมืองซึ่งในความคิดของมัทธิแล้วทั้งพ่อและวิถีชีวิตความเจริญแบบสังคมเมืองเป็นสิ่งสำคัญทั้ง 2 อย่างมัทธิจึงไม่อาจตัดสินใจได้ซึ่งขัดแย้งกับมัทธิในตอนต้นเรื่องที่มีความเด็ดขาด เชื่อมั่นในตัวเองสูง ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจครั้งนี้ของมัทธิไม่ใช่เพื่อตัวเองแต่เพื่อลูกซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับมัทธิ

“ ว่าที่จริงมันก็สำคัญด้วยกันทั้งสองอย่าง”

มัทธิพึมพำด้วยเสียงเบาต่ำลงทุกที

“เอาไว้พ่ungsี้เถอะ ลีเจ็ง พ่ungsี้ฉันถึงจะบอกคุณ พ่ungsี้.....”

(ใต้ฟ้าสีคราม, เล่ม 2:334)

แม้มัทธิจะยอมรับและมีการปรับตัวให้เข้าหากัน แต่ความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมากระหว่างชาวเขากับชาวเมืองซึ่งกลายเป็นช่องว่างที่ยากจะประสานเข้ากันได้ โดยเฉพาะเมื่อมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะความรักของคน 2 คนเช่นกรณีของมัทธิมีเรื่องลูกเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจของมัทธิว่าจะอยู่ในสังคมชาวเขาหรือชาวเมือง ดังนั้นแล้วความคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันซึ่งเป็นสารสำคัญที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อถึงผู้อ่านจึงอาจเป็นเพียงแค่ว่าความคิดในอุดมคติซึ่งผู้เขียนเองก็อาจยืนยันได้ว่าความรักเพียงอย่างเดียวจะทำให้สามารถใช้ชีวิตคู่ร่วมกันได้ ผู้เขียนจึงไม่ชี้ขาดลงไปว่าเรื่องของมัทธิและลีเจ็งควรจะจบลงแบบสมหวังหรือผิดหวังโดยเลือกจบเรื่องให้ผู้อ่านได้มีโอกาสค้นหาคำตอบให้กับชีวิตของทั้งคู่ด้วยตัวผู้อ่านเอง

3.1.1 ภาพลักษณ์ของชาวเขานักพัฒนา

ตัวละครเอกที่เป็นชนกลุ่มน้อยในเรื่อง *ใต้ฟ้าสีคราม* คือลีเจ็งเป็นชาวเขาเผ่าม้งในยุคของการเปลี่ยนแปลงเป็นภาพของชาวเขาที่ลงมาศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งการส่งเสริมให้ชาวเขามีความรู้และใช้ความรู้ที่ได้ให้เกิดประโยชน์แก่พวกพ้องของตนเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการพัฒนา ซึ่งในสถาบันที่ลีเจ็งมาศึกษาต่อมีความแตกต่างจากบ้านเกิดของลีเจ็งโดยสิ้นเชิง การเลือกเอาชายทะเลเป็นสถานที่ในการไปศึกษาหาความรู้ ส่วนหนึ่งอาจต้องการเน้นถึงความเป็นคนภูเขา ที่เกิดและเติบโตในสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่งย่อมคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมดังกล่าวเมื่อพบกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจึงกลายเป็นความแปลก ความคิดของลีเจ็งกับทะเลไม่ใช่ความชื่นชมกับความสวยงามไม่ได้ลุ่มหลงไปกับความเจริญ ตรงข้ามกลับรู้สึกถึงความน่ากลัวของทะเลที่เจ้าตัวเองก็อธิบายไม่ได้ แม้ว่า

จะได้พบเห็นความเจริญความสะดวกสบายมากแค่ไหนก็ไม่ทำให้เขาลุ่มหลงจนลืมความตั้งใจที่จะกลับไปพัฒนาพวกเขา หรืออีกประการหนึ่งก็คือสิ่งแวดล้อมภายนอกไม่สามารถจะเปลี่ยนความเป็นตัวตนหรือความคิดของเขาได้ เหมือนกับที่เขาไม่มีวันชอบทะเลมากกว่าภูเขา ดังที่เขาให้เหตุผลต่อนางหนึ่งว่า

“อยู่บนเขาอันเงียบสงบ เวลาฝนตกฟ้าคะนองครึ้นครึ้นชั่วพริบตา
เดียวก็กลับสงบดังเดิม แต่ทะเลนี้ตั้งแต่เขามาอยู่ใกล้ๆ มันไม่เคย
หยุดส่งเสียงอีกทีก็สาดซ่าเลย แม้แต่เวลาสงบที่สุดก็ยังมีเสียงคลื่น
กระทบชายหาดลิ้จิ้งผู้สึกหนวกหู เขาไม่คุ้นกับมัน...”

(16)

มั่งมีถิ่นที่อยู่เดิมอยู่ในประเทศจีนก่อนที่จะมีการอพยพเข้ามาในประเทศไทย ดังนั้นพวกมั่งจึงมีลักษณะทางกายภาพคล้ายคนจีน ลิ้จิ้งสามารถกลมกลืนกับนักศึกษาคนอื่น ๆ ได้อย่างง่ายดาย ด้วยหน้าตาที่หล่อ จนรุ่นพี่แอบพูดถึงเขาลับหลังว่า “หน้าตาของเขากระเดียดไปทางพระเอกฮ่องกงหรือได้ห้วน” แต่ถึงกระนั้นลิ้จิ้งก็ไม่เคยลืมและไม่อายที่จะบอกใครๆ ว่าเขาเป็นมั่ง เชื้อชาติมั่ง สัญชาติไทย ซึ่งยิ่งสร้างความน่าสนใจให้แก่เพื่อนๆ และพี่ๆ มากขึ้น

ลิ้จิ้งเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นที่จะกลับไปพัฒนาบ้านเกิด สิ่งที่พบเห็นจากการใช้ชีวิตในสังคมเมืองและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาทำให้ลิ้จิ้งมองเห็นจุดบกพร่องบางประการของเผ่าชนนิสัยเกี่ยวกับความสะดวกสบาย ประเพณีบางอย่างเช่นการพบกันระหว่างหนุ่มสาวยามค่ำคืน และที่สำคัญคือลิ้จิ้งอยากให้พวกเขาอยู่ติดที่ไม่ต้องอพยพโยกย้ายไปไหนอีกและพัฒนาคน พัฒนาหมู่บ้านให้ทันกับความเจริญของสังคมเมือง

“...อะไรที่ผมต้องทำผมก็ต้องทำ ถึงผมจะคิดยังไง ผมก็อยากให้พวกพ่อของผมเจริญอย่างพวกคุณ เพราะต่อไปพวกผมจะต้องอยู่อย่างพวกคุณ เราจะอยู่อย่างคนป่าคนดอยด้าหลังอย่างแต่ก่อนยังไงได้...”

(13)

สังคมชาวมั่งจะให้ผู้ชายเป็นใหญ่ ดังนั้นผู้หญิงมั่งที่เป็นภรรยา มีหน้าที่ดูแลปรนนิบัติสามีในบ้าน และยังต้องออกทำงานในไร่ด้วย ชาวมั่งจะนิยมผู้หญิงที่ทำงานในไร่เก่ง แข็งแรงไม่ได้ให้ค่านิยมที่รูปร่างหน้าตา ความคิดในเรื่องผู้ชายเป็นใหญ่เป็นความคิดที่ลิ้จิ้งไม่เห็นด้วย และพยายาม

จะเปลี่ยนแปลงทั้งนี้เพราะการศึกษาในระดับสูงทำให้ลีเจ็งมีความคิดหลายอย่างที่แตกต่างจากชาวม้งโดยทั่วไป ดังนั้นเมื่อเขาแต่งงานกับมัทธิเขาจึงช่วยมัทธิทำงานบ้าน ทำกับข้าวซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้ชายชาวม้งไม่เคยทำมาก่อน คนอื่นๆจึงมองมัทธิว่าบกพร่องในหน้าที่ของภรรยา

ลีเจ็งเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยที่มีจิตสำนึกของความเป็นคนไทย รักในผืนแผ่นดินและในขณะเดียวกันก็มีความยึดมั่นในเผ่าพันธุ์ซึ่งแสดงความเป็นตัวตนของพวกเขา ซึ่งความคิดนี้จะปรากฏเป็นระยะตลอดเรื่อง ตัวอย่างเช่น ตอนที่ลีเจ็งสอนเด็กๆในเผ่าถึงความเป็นคนไทยว่า

“ใช่ เป็นม้ง แต่ก็เป็นคนไทยด้วย เพราะแกเกิดในเมืองไทย เด็กๆทุกคนเกิดในเมืองไทย พ่อของแกก็เกิดในเมืองไทย ที่นี่เป็นผืนดินของไทย ใครเข้ามาอาศัยอยู่ก็เท่ากับเป็นคนไทย ต้องรู้ภาษาไทย ต้องรู้จักบุญคุณ”

(288)

ความรักที่ชาวม้งอย่างลีเจ็งมีต่อประเทศไทย เป็นเพราะความสงบร่มเย็นที่ได้รับ ไม่มีการขับไล่หรือรุกราน แต่ประเทศไทยให้โอกาสดำรงชีวิตอยู่ในฐานะพลเมืองและให้ที่ทำงาน

“แกรู้ไหม พวกเราพวกม้ง หนีเขามาจากเมืองจีน แล้วก็เข้ามาอยู่เมืองไทย ที่นี่ไม่มีใครไล่เราเราอยู่สุขสบายดี เพราะนั่นถึงเราเป็นม้ง เราก็ต้องเป็นคนไทย รักเมืองไทย รักพ่อหลวงของไทย”

(288)

สำหรับลีเจ็ง เขามีความคิดว่าเขาคือคนไทยคนหนึ่งที่มีสิทธิรักและหวงแหนผืนแผ่นดินไทยเท่ากับคนไทยคนอื่นๆแม้ว่าเขาจะเกิดบนยอดดอยที่ทุรกันดาร

“ผมเกิดในแผ่นดินไทย ถึงจะบนเขาบนดอยก็เถอะผมเป็นพลเมืองของประเทศไทยผมว่าผมไม่ผิดถ้าจะรักถิ่นกำเนิดของตัวเองถือเอาเอาบ้านประเทศของตัวเอง”

(161)

ลีเจ็งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีประเทศมีแผ่นดินเป็นของตัวเองว่าเป็นเรื่องยากในยุคที่โลกกำลังเป็นอยู่อย่างนี้ ดังนั้นมันแต่ละที่จึงมีหน้าที่ต่างกัน มันในลาวก็ต้องสู้เพื่อความสงบสุข ส่วนมันในไทยก็มีหน้าที่ต้องรักแผ่นดินเกิด อยู่ที่ไหนก็ต้องรักที่นั่น

“เราจะทำได้ก็แค่เป็นพลเมืองของแผ่นดินที่เราเข้ามาอาศัยพักพิงและให้กำเนิดลูกหลาน เหมือนเธอเป็นพลเมืองลาว ผมเป็นพลเมืองไทย โดยทางจิตใจเราแยกกันไม่ออก แต่โดยหน้าที่ต่อแผ่นดินเกิดบางที่หน้าที่ของเราก็ต้องแยกกัน”

(163)

มันอพยพมาจากประเทศจีนและอาศัยอยู่ตามประเทศต่างๆในแถบอินโดจีน มันในไทยและมันในลาวมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน เพราะมันในประเทศลาวต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ความสงบสุข และเพื่อผืนแผ่นดินในความหวังของพวกเขา ตอนที่แสดงถึงความแตกต่างของประเทศไทยกับประเทศลาว

“เธอบอกว่าเขาสัญญา แต่ที่นี่ไม่มีใครสัญญา ไม่มีใครสนใจกับสัญญา เราเป็นพลเมืองของที่นี่เท่ากับเจ้าของประเทศอยู่แล้ว เขาให้เราเป็นด้วยการกระทำ ไม่ใช่แค่สัญญา”

(165)

ในความคิดของลีเจ็งเกี่ยวกับเรื่องผืนแผ่นดินที่เป็นของชาวม้งนั้นเป็นเรื่องยาก ลีเจ็งเชื่อว่าแผ่นดินทุกตารางนิ้วมีคนจับจองเป็นเจ้าของหมดแล้ว คงไม่มีพื้นที่ใดเหลือสำหรับประเทศม้ง สิ่งที่เขาควรทำคือรักผืนแผ่นดินที่ให้โอกาสพวกเขาอาศัยเสมือนแผ่นดินของตนเอง

“สำหรับผม ผมยอมรับความจริงมานานแล้วว่าผืนดินทุกตารางนิ้ว เขามีเจ้าของไม่มีที่ว่างสำหรับประเทศม้ง นอกจากจะรักษาความเป็นชนชาติไว้ไม่มีที่ว่างพอสำหรับตั้งประเทศ แต่บางประเทศเขาใจกว้างพอที่จะยอมรับเราไว้เป็นพลเมือง ซึ่งเราก็ต้องใจกว้างพอที่จะเห็นความดี และรักแผ่นดินเกิดแผ่นดินอาศัย ถือว่าเป็นแผ่นดินและบ้านเมืองของเราเอง”

(201)

ภาพลักษณ์ของลีเจ็งเป็นหนุ่มสาวเขาที่มีความรู้ ความคิด รักและห่วงแหนแผ่นดินเกิด และรู้จักปฏิเสธสิ่งซึ่งอาจทำลายความมั่นคงของชาติ เช่นการชักชวนจากกลุ่มม้งในลาวให้ต่อสู้เพื่อแผ่นดิน

ประเทศมั่ง อาจกล่าวได้ว่าลีเจ็งเป็นตัวละครชนกลุ่มน้อยที่นำเสนอภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในฐานะตัวละครเอกอย่างแท้จริงต่างจากในอดีตที่ใช้ตัวละครชนกลุ่มน้อยเพื่อความแปลก หรือเพื่อความสนุกสนานโดยไม่ได้นำเสนอภาพของสังคมและวิถีชีวิตชนกลุ่มน้อยเลย

ตัวละครที่สำคัญและเป็นภาพลักษณ์ของชนกลุ่มใหญ่ที่เชื่อในความเท่าเทียมกันของมนุษย์คือมัทรี ซึ่งเป็นหญิงสาวที่ปฏิเสธการแบ่งแยกเผ่าพันธุ์และเชื่อมั่นในความคิดของตัวเอง เป็นตัวแทนคนเมืองหรือชนกลุ่มใหญ่ที่ยอมรับชนกลุ่มน้อย เพราะมัทรีมีความเชื่อในความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ดังตอนหนึ่งที่มัทรีกล่าวว่า

การดูถูกเผ่าพันธุ์เป็นเรื่องล้าสมัยเสียแล้วสำหรับยุคปัจจุบันนี้ไม่เฉพาะแต่เมืองไทย แต่แทบจะว่าทั้งโลกก็ว่าได้ มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ย่อมเป็นมนุษย์เสมอ กันทั้งนั้นแล้วก็มีโอกาสเจริญเท่าเทียมกันด้วย

(50-51)

ด้วยเหตุนี้มัทรีจึงเป็นหญิงสาวที่มีอุดมการณ์ในการทำงานไม่ย่อท้อต่อความลำบาก หรือทुरกันดาร มัทรีจึงอยากออกไปสอนหนังสือเด็กในถิ่นทุรกันดารตามต่างจังหวัดมากกว่าเป็นครูในกรุงเทพฯตามความคิดของแม่ เพราะมัทรีคิดว่าในต่างจังหวัดที่ทุรกันดารมีความต้องการครูมากกว่ากรุงเทพฯ

“ครูกรุงเทพฯต่างหากละคะคุณแม่ที่ลั่นตลาดแต่ตามบ้านนอกตามท้องถิ่นที่กันดารยังไม่ลั่นหรือคะ จริงไหมคะพ่อ”

(52)

การแต่งงานระหว่างลีเจ็งและมัทรีเป็นจุดเริ่มต้นของการผสมกลมกลืนระหว่างชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งเรื่องสังคมและวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งทั้งลีเจ็งและมัทรีเข้าใจและพร้อมสำหรับความยากลำบากจากการปรับตัวดังกล่าวแม้จะพบว่าในความเป็นจริงแล้วยิ่งยากกว่าที่เคยคิด มัทรีไม่เห็นด้วยกับธรรมเนียม ประเพณีและความเชื่อบางอย่างของชาวม้ง มัทรีจึงปฏิบัติตัวขัดกับชาวม้งเช่นตอนที่มัทรีไปช่วยเลี้ยงคลอดลูกซึ่งตามธรรมเนียมของชาวม้งนั้นจะต้องปล่อยให้หญิงสาวที่ตั้งท้องโดยไม่มีพ่อของเด็กทำคลอดเด็กด้วยตัวคนเดียวในป่าหรือการนำต้นคึกคางูที่มักจะปลุกบริเวณที่ฝังศพคนตายมาปลุกในบริเวณบ้านของมัทรีกับลีเจ็งเป็นต้น ดังนั้นเมื่อมัทรีใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางชนกลุ่มน้อยมัทรีจึงเป็นของแปลกสำหรับพวก

ของดีเจ็จในขณะที่เป็นสิ่งปกติในสังคมเมือง และในทางกลับกันเมื่อดีเจ็จไปอยู่ท่ามกลางคนเมือง ดีเจ็จก็จะถูกมองว่าแปลกเช่นกัน

สาเหตุที่มัทรีถูกมองว่าแปลกและถูกตำหนิจากญาติของดีเจ็จเพราะค่านิยมของชาวม้ง ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายทำงานและปรนนิบัติสามี แต่สำหรับมัทรีกับดีเจ็จแล้วมีความคิดว่าหญิงชายมีสิทธิเท่าเทียมกันดังนั้นควรช่วยเหลือกัน ทั้งนี้เพราะการศึกษาจากสังคมเมืองนั่นเอง แต่มัทรีก็ยอมรับในความจริงประการหนึ่งว่าการจะเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ประเพณี หรือความเคยชินของคนกลุ่มใดสักกลุ่มเป็นเรื่องยากและต้องอาศัยระยะเวลา

อย่างไรก็ตามความเด็ดขาดและเชื่อมั่นในตนเองของมัทรีเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นความลังเลและไม่กล้าตัดสินใจ เหตุปัจจัยคือลูกมัทรีได้เติบโตขึ้นและเรียนรู้ว่าความรักและความห่วงใยที่แม่มีต่อลูกนั้นมากจนทำให้เธอไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าจะพาลูกกลับไปอยู่บนดอยกับดีเจ็จหรือให้อยู่กับคุณตาคุณยายในเมือง

ความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของมัทรีอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวุฒิภาวะของมัทรีจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ การตัดสินใจในตอนแรกเป็นการตัดสินใจของเด็กที่มุ่งแต่ความรู้สึกของตนเองโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลอื่น ๆ เมื่อเวลาผ่านไป ได้เรียนรู้มากขึ้น มีวุฒิภาวะมากขึ้นการตัดสินใจจึงยากขึ้นเพราะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย แม้จะไม่มีความจริงเท็จหรือถูกพวกม้ง แต่ขณะเดียวกัน มัทรีเองไม่ต้องการให้ลูกเติบโตท่ามกลางสังคมม้งที่ลำบากและทุรกันดารดังที่เธอสัมผัส มัทรียังต้องการความเจริญและสังคมเมืองซึ่งเธอคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับลูกของเธอ

3.1.2 ภาพลักษณ์ของชาวเขาในทัศนะของคนเมือง

ภาพลักษณ์ของชาวเขาในทัศนะของคนเมืองแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มที่มองว่าชาวเขาแปลกแยกไปจากพวกตน แต่เมื่อสัมผัสก็เกิดการยอมรับและลบภาพอคติทิ้งได้เช่นพ่อของมัทรี และเพื่อนๆร่วมสถาบันของดีเจ็จ อีกพวกคือพวกที่ไม่เคยเปลี่ยนความคิดแม้จะได้สัมผัสกับชาวเขา อคติที่เคยมีก็ยังมีอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง เช่นนางรัชณี แม่ของมัทรี

ภาพลักษณ์ของชาวเขาในทัศนะของคนเมืองโดยส่วนใหญ่เกิดจากเคยได้ยินได้ฟัง “เขาเล่ามา” หรือ “เขาว่ากันว่า” ซึ่งเป็นภาพลบเป็นส่วนใหญ่ และมองชาวเขาแปลกแยกออกไป

ดีเจ็จกลายเป็นของแปลก เขาถูกสัมภาษณ์ ถูกซักถามครั้งแล้ว

ครั้งเล่าอย่างเกรี้ยวกราว ตั้งแต่วันแรกรับน้องใหม่จนตลอดปีการศึกษา
ที่เขาเป็นน้องใหม่อยู่

(14)

เสียงของผู้เขียนในตอนนั้นทำให้ทราบถึงความคิดของคนเมืองที่มีต่อชาวเขา โดยมองว่าเป็น
เพียงของแปลกที่น่าศึกษาดังคำถามที่รุ่นพี่ถามเขาว่า

“ได้ยินว่าพวกคุณไม่มีใครชอบอาบน้ำเท่าไหน่หนักจริงหรือเปล่า”
“คุณเป็นพวกที่มีถิ่นฐานอยู่บนภูเขา คุณคงไม่เคยเห็นทะเลมาก่อนใช่ไหม”

(15)

แม้จะเป็นคำถามที่เกิดขึ้นในท่ามกลางชนชั้นปัญญาชนที่อาจเป็นการถามเพราะความคึก
คะนองแต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าคำถามดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ในแง่ลบของชาวเขาใน
ทัศนะของชาวเมืองแต่อย่างไรก็ตามความคิดที่เคยเป็นลบก็เปลี่ยนไปเมื่อพวกเขาได้สัมผัสกับชาวม้ง
หรือชาวเขา เช่นเดียวกับนายกมล พ่อของมัทรี

นายกมล เป็นตัวแทนของชาวเมืองผู้ยอมรับในความเปลี่ยนแปลงของสังคม นาย
กมลมีความคิดเกี่ยวกับชาวเขาค่อนข้างลบๆกับแม่ คือมีอคติอยู่ในความคิด แต่นายกมลต่างจากนางรัชนี
ตรงที่นายกมลเป็นคนที่เปิดกว้างทางความคิด มีเหตุผล ยอมรับถึงความเปลี่ยนแปลงไปของโลก ดัง
ตอนหนึ่งที่เขากล่าวกับลีเจ็งว่า

“..ที่จริงฉันเองก็ไม่ได้เต็มใจจะให้ลูกของฉันแต่งงานกับเธอแต่ฉันใจ
เพราะฉันรู้ว่าฉันห้ามมัทรีไม่ได้ ห้ามความรักของหนุ่มสาวสมัยนี้ไม่ได้ผู้เป็นพ่อ
หยุดระบายนมหายใจเล็กน้อยนี่ถ้าเป็นแต่ก่อน ถอยหลังไปอีกสักสิบปี ฉันคงไม่
ยอมง่ายๆ แต่สังคมเดี๋ยวนี้มันเปลี่ยนไปแล้ว ทุกอย่างมันเปลี่ยนแปลงไปตาม
เวลาสำหรับคนชาติเดียวกันแทบจะไม่มีช่องว่างเหลืออยู่อีกแล้วเธอก็มีนับว่า
เป็นคนไทย คนชาติเดียวกัน ในแผ่นดินไทย เหมือนกันสำหรับปัจจุบันนี้”

(228)

ดังนั้นเมื่อนายกมลได้คุยกับลีเจ็งอย่างจริงจัง เปิดเผย ความคิดในด้านลบก็จางหายไป
เพราะเขาได้รับทราบแล้วว่าภายใต้ความเป็นชาวเขา ชาวคอยที่ดูล้ำหลัง ลีเจ็งได้ซ่อนความคิดที่เฉียบ

คมไว้ มีความเป็นผู้ใหญ่ และสุขุมกว่าลูกสาวของเขา นายกมลจึงคิดว่าระหว่างทั้งคู่ไม่น่าจะมีปัญหา หรืออุปสรรคใดๆดังที่กล่าวว่า

“ช่องว่างที่ฉันหมายว่านี่หมายถึงช่องว่างของฐานะ คักดีตระกูล หรือเผ่าพันธุ์ ช่องว่างเหล่านี้มันวันจะแคบประสานกันเข้าหมดไปทุกที”

(228)

ในขณะที่นายกมลเป็นชาวเมืองที่เปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับชาวเขาได้แต่นางรัชนี แม่ของมัทรีเป็นตัวแทนของคนเมืองผู้เปี่ยมไปด้วยอคติ นางรัชนีเป็นตัวแทนของคนกลุ่มใหญ่ชาวเมืองที่ยังคงมองว่าชาวเขา “แปลก” ไปจากตัวเอง มีค่านิยมเก่าๆในเรื่องระบบอุปถัมภ์ซึ่งขัดกับความคิดของมัทรีซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ไม่ชอบระบบอุปถัมภ์

นางรัชนีมีอคติกับชาวเขามีภาพของชาวเขาอยู่ในความคิด ดังนั้นเมื่อทราบวาลีเจ็งเป็นชาวเขานางจึงแสดงความประหลาดใจหลายอย่าง ซึ่งทำให้ผู้อ่านทราบวาลีเจ็งของชาวเขาในความคิดของนางรัชนีต้องเป็นภาพลบ อย่างเมื่อครั้งที่มัทรีพาลีเจ็งมาบ้านครั้งแรก นางรัชนีอุทานว่า

“ ตาย..มั่งนี้หน้าตาเหมือนพวกเจ๊กนะ ถ้าไม่บอกว่าเป็นมั่งฉันคงคิดว่าเป็นคนจีน”

(ใต้ฟ้าสีคราม,2520:35)

“ฉันเคยได้ยินบ่อยๆพวกชาวเขา พวกมั่งแดง มั่งขาว กะเหรี่ยง ลีซอ อะไรต่ออะไร เพิ่งจะเห็นตัวจริงวันนี้เอง แหม..ไม่น่าเชื่อ อุตสาหกรรมมาเรียนถึงนี้ หน้าตาไม่เห็นแปลกอะไรไปจากพวกเราๆเลย นะคะคุณ.....”

(ใต้ฟ้าสีคราม,2520:37)

การแต่งงานระหว่างมัทรีและลีเจ็งจึงเป็นความจำยอมของนางรัชนี แม้จะแต่งงานกันแล้วแต่นางรัชนีก็ยังไม่ยอมรับในตัวของลีเจ็งและเมื่อมัทรีมีลูกนางรัชนีจึงพยายามชักจูงหว่านล้อมให้มัทรีเลี้ยงลูกในเมืองมากกว่าจะให้เด็กไปเติบโตบนเขาที่ห่างไกลความเจริญ แสดงให้เห็นว่าอคติในความคิดของนางรัชนีไม่เคยเปลี่ยนไป

ทั้งนายกมล และนางรัชนีเป็นภาพลักษณ์ของชาวเมืองที่มีอคติกับชาวเขา นายกมลเป็นตัวแทนของกลุ่มคนที่มีอคติแต่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดได้ ยอมรับความเป็นไปของโลกและมี

เหตุผล นางรัชนีเป็นตัวแทนของกลุ่มคนที่มีอคติและไม่พร้อมที่จะเปิดใจยอมรับความคิดเห็นใหม่จึงเป็นเรื่องยากที่จะลบล้างอคตินั้นออกได้ ซึ่งเป็นภาพลักษณะของกลุ่มคนที่มีอยู่จริงในสังคม

อย่างไรก็ตามในช่วงต้นแม่ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงทัศนคติแบบเดิมของชาวเมืองของชนกลุ่มใหญ่ที่มีต่อชนกลุ่มน้อยแต่ทัศนคตินั้นก็ค่อยๆเปลี่ยนแปลงไปในชนกลุ่มใหญ่ส่วนหนึ่งเช่นนายกมล และก็ยังคงมีอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่เปลี่ยนทัศนคติไปเลยเช่นนางรัชนี

3.1.3 ภาพสะท้อนวิถีชีวิตของชาวม้ง

การดำเนินเรื่องของ *ใต้ฟ้าสีคราม* ใช้ฉากสถานที่บนดอย ผู้เขียนเสนอให้เห็นถึงภาพวิถีชีวิต ภาษา วัฒนธรรมและสังคมของชาวม้ง เพื่อสร้างความสมจริง และเพื่อบอกเล่าถึงเรื่องราวของชาวเขาเผ่าม้งให้คนทั่วไปได้เข้าใจมากขึ้น

3.1.3.1. การอพยพจากถิ่นกำเนิดจีนสู่ประเทศไทย

ม้งมีถิ่นกำเนิดในเมืองจีนก่อนที่จะอพยพและกระจายอยู่ตามประเทศต่างๆ ดังนั้นลักษณะทางกายภาพหรือรูปลักษณะของม้งจึงคล้ายชาวจีน ลิเจิ้งจึงมีหน้าตาหล่อเหลาคคล้ายพระเอกฮ่องกง ดังคำเปรียบเปรยของเพื่อนร่วมสถาบัน

“พวกนี้เดิมทีอยู่ในเมืองจีน แล้วก็หนีพวกจีนถอยร่นลงมาเรื่อยๆ กระจัดกระจา แบ่งกันอพยพเข้ามาทางลาวบ้าง เข้ามาทางพม่าบ้างพวกที่มาทางลาวก็เลยเข้ามาอาศัยอยู่ทางเหนือๆเมืองน่านกับทางเชียงรายตะวันออก พวกที่มาทางพม ส่วนมากก็มาอยู่ทางตอนเหนือๆของฝางเรื่อยมาจนถึงเหนือพิษณุโลกเพชรบูรณ์”

(137)

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่บนภูเขาสูง ซึ่งมีหลายกลุ่ม เช่น กะเหรี่ยงหรือพวกยางมีมากทางแม่ฮ่องสอน แม่สะเรียงซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชาวเขาอยู่มาก ซึ่งอยู่กันอย่างสงบไม่วุ่นวายเหมือนชาวเขาแถบเพชรบูรณ์ น่านซึ่งติดต่อกับลาว ส่วนพวกม้ง มูเซอ มีอยู่ทั่วไปเกือบทุกแห่งที่มีภูเขาสูงๆ เหตุที่ทางเหนือมีชาวเขามากก็เพราะเป็นชายเขตกั้น ภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงๆที่แม่สะเรียงคนไทยแท้ไม่ค่อยจะมีก็แต่ไทยใหญ่หรือเงี้ยว ทำให้ได้รู้ว่าพวกชาวเขามักจะลงมาซื้อของที่พื้นราบ และทราบว่ลัวะเป็นเจ้าของถิ่นดั้งเดิมมิได้อพยพเข้ามาที่หลังเหมือนชาวเขาเผ่าอื่นๆ และกล่าวไปถึงไทยเชื้อสายมลายู ทางใต้ ไทยเชื้อสายเขมร เชื้อสายลาว ทางเหนือก็เชื้อสายพม่า เงี้ยว ทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆนอกเหนือไปจากชาวเขาด้วย

สภาพภูมิประเทศที่อาศัยเป็นทิวเขา เป็นดอย ทำให้ชาวเขามีอาชีพในการเพาะปลูกหรือการทำไร่ข้าวโพด ถั่ว มันฝรั่ง กระหล่ำปลี ซึ่งทำรายได้ให้เพียงเล็กน้อย สิ่งทีพอจะทำรายได้ดีขึ้นมาน้อย คือจากการเลี้ยงหมูแต่ก็สู้การปลูกฝิ่นไม่ได้ และเพราะการปลูกฝิ่นทำให้ชาวเขามีเงิน มีข้าว ตลอดจนสิ่งจำเป็นอย่างอื่นซึ่งลงไปซื้อหาเอาเวลาที่ลงไปข้างล่าง ดังนั้นพวกเขาที่ปลูกฝิ่นจึงไม่รู้สึกว่าพืชที่เขาปลูกเป็นอันตรายร้ายแรงเพราะพวกเขาเองก็สูบมันเป็นประจำจนเป็นประเพณีและยังเป็นพืชที่ทำรายได้อย่างงามให้แก่พวกเขา

เรื่องฝิ่นนี้ในสมัยที่เขายังเด็ก เขาเห็นเป็นเรื่องธรรมดาเสียเหลือเกิน พวกเขาอย่างเขาไม่ว่าจะเป็นเผ่าพันธุ์ใดก็มักจะทำไร่ฝิ่นเป็นอาชีพด้วยกันทั้งนั้น เมื่อเด็กเขาโตมากับไร่ฝิ่นคลุกคลีอยู่กับมัน สีสื่อพี่ชายของเขา สูบฝิ่นตาพ่อตั้งแต่เพิ่งรุ่นหนุ่ม แต่เขาก็บดึกลายไม่เคยสูบ และไม่อยากสูบ

(125)

ดังนั้นการที่จะให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่นจึงเป็นเรื่องยากที่ต้องอาศัยเวลา และต้องหาอาชีพอื่นทดแทน ความคิดดังกล่าวเป็นความคิดอีกเรื่องหนึ่งที่ลี้เจ็งต้องการให้เผ่าของเขาพัฒนา

3.1.3.2. สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

ชาวม้งมักจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวขยาย ในกระท่อมหลังใหญ่ที่สร้างง่าย ๆ ไม่มีเสาไม่มียกพื้น พื้นบ้านคือพื้นดินทึบและปราบจนแน่น ใช้ปักไม้เรียงกันตามแนวตั้งเป็นฝาบ้าน และเป็นห้องโถงโถงเพียงห้องเดียว ตรงกลางบ้านใช้ตั้งเตาไฟ เพื่อไล่ความหนาวในยามค่ำคืน ตามมุมตามแฉกพื้นที่ที่ขีดฝายกพื้นขึ้นเป็นที่นอน แล้วแต่ใครจะนอนตรงไหนก็ได้ ไม่มีการกั้นห้อง จากสภาพดังกล่าวที่ปิดฝาทุกด้านเพื่อกันลมหนาว ภายในบ้านจึงมีกลิ่นที่ไม่พึงปรารถนา

“นี่คือบ้านม้งอย่าง “สมบูรณ์แบบ” ไม่ใช่บ้านม้งที่ประยุกต์แล้วอย่างบ้านที่ลี้เจ็งเพิ่งสร้าง สกปรกรกรุงรังไปหมด ริมๆฝามียกพื้นที่ขึ้นนอนซึ่งไม่ได้กั้นห้องไว้เป็นสัดส่วน แขนวนผ้าห้อยบังไว้รุ่งริ่ง ถ้วยชามไม่ได้ล้าง กองไว้ข้างเตาไฟ และหม้อกะทะ ตะกร้า หลัว แขนวนบ้างวางบ้างระเกะระกะ พอเผลอเข้าไปก็ไต่กลิ่นเหม็นอับกลิ่นควันไฟ กลิ่นอาหารและกลิ่นเอียนๆพิกลหลายกลิ่นปนกันจนกระทั่งคอหอยของมัทรีตื่นขึ้นขึ้นมาอย่างฉับพลัน”

(281)

จากสภาพอากาศที่หนาวเย็น และแหล่งน้ำที่หายากบนดอยสูงทำให้พวกม้งเคยชินกับสภาพความเป็นอยู่ที่คนเมืองอย่างม้งที่ซึ่งคุ้นชินกับสภาพชีวิตอีกแบบมีความคิดว่าความเป็นอยู่ของชาวเขานั้นคือความสกปรก และพยายามสอนให้ชาวม้งรักษาความสะอาด เช่น การล้างมือก่อนกินข้าว ล้างจานชามเมื่อกินเสร็จ หรือการอาบน้ำทุกวัน ซึ่งพวกชาวม้งเองมองว่าไม่ใช่สิ่งจำเป็น เพราะพวกเขาไม่รู้สึกรู้ว่ามือสกปรก ส่วนเรื่องล้างจานชามก็เป็นเรื่องที่สิ้นเปลืองน้ำ และการอาบน้ำทุกวันขณะที่อากาศหนาวนั้นเป็นเรื่องที่แปลกมากสำหรับพวกเขา ซึ่งการจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความเคยชินของชาวม้งเป็นเรื่องยากที่มีทริเองก็ยอมรับตอนหนึ่งว่า

มีอะไรมากมายหลายอย่างที่ม้งหรือยากสอนพวกชาวม้งพรรคพวกของ
 เฉ็งโดยเฉพาะความสะอาด แต่จะต้องดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปจะสอนให้
 ปฏิบัติตามในทันทีอย่างสอนลูกศิษย์นั้นเป็นไปได้

(335)

ดีเจ็งได้รับอิทธิพลจากสังคมเมืองเช่นเรื่องความสะอาด ซึ่งดีเจ็งยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพวกเขาเป็นไปได้ยากและต้องอาศัยระยะเวลา

3.1.3.3. การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี

การแต่งกายของชาวม้งผู้ชายคือสวมกางเกงเป่ากว้าง สีนํ้าเงิน เสื้อป้ายติดแถบตัวสั้นแขนยาว คาคัดผ้าผูกเอว ปักลายดำขาว และสวมห่วงโลหะคล้องคอ เครื่องประดับบอกรฐานะ ในส่วนของฝ่ายหญิงเป็นเสื้อและกระโปรงที่ทอด้วยผ้าใยกล้วยชา ย้อมสีดำปักลวดลายสีแดงที่ชายกระโปรง

ชาวม้งให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ผู้ชายมีหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว ปลูกฝิ่นและทำงานในไร่เล็กน้อยตอนเริ่มปลูกฝิ่น แต่ผู้หญิงเริ่มทำงานตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก เด็กผู้หญิงม้งมีหน้าที่เลี้ยงน้องโดยจะผูกน้องติดไว้กับตัวตลอดเวลาเมื่อออกจากบ้านไปทำงาน ก็ต้องพาน้องไปด้วย ส่วนเด็กผู้ชายมีอิสระที่จะวิ่งเล่นได้ตามใจชอบ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น แม่ผู้หญิงและผู้ชายจะมีอิสระเท่าเทียมกันในเรื่องทางเพศคือชาวม้งจะมีประเพณีที่เวลากลางคืนผู้ชายกับผู้หญิงชาวม้งสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศกันได้โดยอิสระ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความพอใจของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงโดยฝ่ายชายมักจะนัดแนะกับฝ่ายหญิงที่ตนหมายปอง เมื่อถึงเวลากลางคืนฝ่ายชายก็จะแอบไปที่บ้านของฝ่ายหญิงและเรียกฝ่ายหญิง ออกมาหานั่งคุยและถ้าพอใจก็สามารถมีความสัมพันธ์กันได้โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดหรือเสียหาย ฝ่ายหญิงสามารถไปมีความสัมพันธ์กับชายคนอื่น ๆ อีกได้เท่าที่เธอต้องการ แล

ละพอใจตราบไต่ที่เธอไม่ตั้งครวรรค์ เมื่อตั้งครวรรค์เธอก็สามารถชี้ผู้ชายคนใดก็ได้ที่เธอมีความสัมพันธ์ด้วยเป็นพ่อของเด็กซึ่งผู้ชายคนที่ถูกชี้ตัวก็ไม่มีสิทธิปฏิเสธ

ประเพณีดังกล่าวเป็นสิ่งที่ลี้เจ็งเองก็ไม่เห็นด้วยและเขาเองก็ไม่เคยออกไปเที่ยวหาความสำราญยามค่ำคืน อย่างไรก็ตาม ลี้เจ็งเห็นว่าประเพณีของพวกเขาไม่ใช่เรื่องเสียหาย เพราะเรื่องทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ พวกเขาเพียงแต่ตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติโดยที่ไม่ปิดบังไม่มีกรอบมากำหนด เช่นคนเมืองเท่านั้น ชาวม้งไม่เคยฆ่ากันเพราะผู้หญิงไม่รังเกียจผู้ชายที่มีลูกแล้ว และพวกเขารักผู้หญิงที่จิตใจของหญิงสาวไม่ใช่ร่างกาย ซึ่งนับเป็นความคิดหรือค่านิยมที่แตกต่างจากสังคมเมืองที่นิยมความบริสุทธิ์ของหญิงสาว

แม้ผู้หญิงจะมีอิสระในเรื่องเพศเท่าเทียมกับผู้ชายแต่เมื่อแต่งงานแล้วก็หมดสิทธิที่จะมี “ความรักเสรี” กับใครต่อใครได้อีก ในขณะที่ผู้ชายยังคงมีอิสระในเรื่องนี้อยู่ แม้มีครอบครัวแล้ว ผู้หญิงถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่สามีของตนจะออกไปเที่ยวสาวตอนกลางคืน ส่วนตัวภรรยาเลี้ยงลูกอยู่บ้านและดูแลปรนนิบัติสามีให้มีความสุขมากที่สุด เพราะนั่นคือหน้าที่ของผู้เป็นภรรยาที่จะต้องปรนนิบัติสามีให้มีความสุขที่สุด

พวกผู้หญิงมีงานมาก แทบจะไม่มีเวลาหยุดพักเลยทั้งวัน อย่างนี้มาแต่ไหนแต่ไรแล้ว มันเป็นประเพณีและพวกหล่อนก็ไม่เคยคิดน้อยเนื้อต่ำใจอะไร

(106)

ผู้ชายของพวกเขา มีความคิดว่าเป็นหน้าที่ของภรรยาที่จะปรนนิบัติสามี ยิ่งรักสามีมากเท่าไรก็ยิ่งต้องปรนนิบัติให้สามีสบายมากขึ้นเท่านั้น

“...เมื่อแต่งงานกันแล้ว มันก็เป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะทำงานปรนนิบัติตัวของหล่อน ดูแต่พี่ชายลี้สือของแกซี พ่อของแก พ่อของฉันก็เหมือนกัน”

(106)

“ใช่ เพราะธรรมเนียมของพวกเขา แต่ไหนแต่ไรมา ภรรยาก็รักสามี มากก็ยิ่งทำงานหนักเพื่อเขาเพื่อแสดงความรักและภักดีของหล่อน”

(116)

ภาพของผู้ชายมั่งที่ปรากฏในเรื่อง *ใต้ฟ้าสีคราม* จึงเป็นภาพของผู้ชายที่เกียจคร้าน มักจะติดฝิ่น ซึ่งทำให้ร่างกายไม่แข็งแรงเท่าผู้หญิงเป็นจุดด้อยอีกประการหนึ่งที่ลิเจ็งมีความต้องการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นเมื่อลิเจ็งลุกขึ้นมาทำงานบ้าน ทำกับข้าว ตักน้ำ พวกมั่งจึงมองว่าเป็นเรื่องแปลก และทุกคนก็นึกตำหนิที่รู้ว่าทำหน้าที่ภรรยาบกพร่อง โดยเฉพาะแม่แก่ของลิเจ็ง จุดนี้เองเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างมัทรีและชาวมั่ง แต่ก็ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงธรรมเนียมและประเพณีของชาวมั่งมากขึ้น

3.1.3.4. ภาพสะท้อนพิธีกรรมและความเชื่อ

ชาวมั่งยังคงมีความเชื่อเรื่องผีว่าเป็นผู้ทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย และบันดาลให้ได้รับอันตรายได้ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดและการตาย ตัวอย่างเช่น หญิงสาวชาวมั่งที่ตั้งครรภ์โดยไม่มีผู้ชายชาวมั่งคนใดรับผิดชอบเป็นพ่อหรือเพราะหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่ยอมชี้ตัวชายคนใดเป็นพ่อของบุตรในครรภ์ เมื่อถึงเวลาคลอดจะต้องหลบไปคลอดบุตรด้วยตัวเองโดยไม่ให้ใครรู้เห็น หรือถ้ามีคนที่ต้องทำเป็นไม่รู้เพราะชาวมั่งมีความเชื่อว่าถ้าให้การช่วยเหลือหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่มีพ่อนั้นจะถูกผีลงโทษ หลังจากคลอดบุตรแล้วจะต้องอาศัยอยู่ภายนอกบ้านเป็นเวลา 1-3 เดือน จึงจะเข้าไปอยู่ในบ้านได้ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวมัทรีรู้สึกไม่เห็นด้วยเพราะเธอเคยอยู่ในที่เจริญซึ่งไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากนัก ดังนั้นมัทรีจึงทำในสิ่งที่เธอคิดว่าถูกต้องมากกว่าจะต้องเกรงกลัวผีเป็นเพราะมัทรีเป็นคนนอกที่ยังไม่รู้จักประเพณีของพวกมั่งดี ซึ่งเท่ากับเป็นสิ่งที่กีดกันและแบ่งแยกมัทรีออกจากชาวมั่งและอาจแสดงว่าไม่ว่าอย่างไรก็ตามมัทรีไม่อาจเป็นชาวมั่งไปได้ตราบดีที่ยังคงมีความคิดคัดค้านในเรื่องความเชื่ออยู่

ความเชื่อและการนับถือผีมีอิทธิพลกับกับวิถีชีวิตของชาวมั่งในเรื่องของพิธีศพ เมื่อมีคนตาย จะมีการยิงปืน 3 นัด ผู้คนในหมู่บ้านก็จะไปชุมนุมกันที่บ้านศพเพื่อเคารพศพ ศพของพวกมั่งจะไม่มีการใส่โลง แต่จะวางไว้บนแคร่กลางบ้าน ให้ลูก หลาน ญาติพี่น้องเฝ้า ทุกวันจะมีการฆ่าหมูมาเลี้ยงกัน ระยะเวลา 10-15 วันก่อนวันจะไปฝังต้องนำมาไว้กลางแจ้งให้ลูกเฝ้าอีก 1 วัน ตอนนี้จะมีการฆ่าวัว ตามจำนวนลูกมีลูก 3 คนก็ฆ่าวัว 3 ตัว ลูกๆต้องพยายามหาวัวมาฆ่าให้ได้ ขนาดยอมเป็นหนี้เป็นสิน หรือแม้แต่ขายลูกของตัวเองก็ยอมเพื่อให้ได้วัวมาฆ่าเช่นดวงวิญญาณผู้ตายและเลี้ยงกันก่อนนำไปฝัง

ภาพของพิธีกรรมที่ปรากฏมีหลายอย่างที่แตกต่างและอยู่นอกเหนือความเข้าใจของคนเมือง ผู้เขียนได้ทำหน้าที่ประหนึ่งผู้บอกเล่าเรื่องราวและพิธีกรรมต่างๆโดยไม่ได้ชี้ว่าผิดหรือถูก แต่ใน

ความรู้สึกของมัทธิซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของคนเมืองจึง รู้สึกหดหู่กับพิธีกรรมดังกล่าว เช่นพิธีศพ ชาวมังจะตั้งศพไว้กลางบ้านเป็นเวลา10-15 วันก่อนจะนำไปฝัง ซึ่งบ้านของชาวมังมักปลูกเป็นกระท่อมหลังใหญ่ไม่มีหน้าต่างทั้งนี้เพื่อป้องกันลมหนาว มีทางเข้าออกเพียงทางเดียวดังนั้นครอบครัวของผู้ตายต้องอยู่รวมกับผู้ตายจนกว่าจะนำไปฝัง ชาวมังไม่รังเกียจคนตายแต่สำหรับมัทธิธรรมเนียมดังกล่าวสร้างความกระอักกระอวนใจแก่มัทธิอย่างมาก แต่มัทธิก็ต้องยอมรับเพราะนั่นคือประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ

3.1.3.5.ภาพสะท้อนปัญหาของชาวเขา

ปัญหาที่พบได้ใน *ใต้ฟ้าสีคราม* เป็นเรื่องของการคมนาคมที่ยากลำบากต้องใช้เวลาเดินทางเป็นวันๆในการติดต่อสื่อสารกับคนเมือง และด้วยความลำบากในการเดินทาง หมู่บ้านของพวกเขาก็ประสบปัญหาการพัฒนาเรื่องการศึกษา เพราะครูที่จะขึ้นมาสอนเด็กๆชาวมังเป็นครูอาสาสมัครที่มาเพียงปีละครั้งหรือสองครั้ง เด็กๆจึงไม่ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งดีเจิงแสดงความคิดเห็นเรื่องนี้ว่า

“...หมู่บ้านของผมอยู่สูงเกินไป ไกลเกินไป แล้วก็ไม่ใช่ถิ่นที่มีพวก
ชาวเขาอยู่กันมากนัก ไม่ได้มีหน่วยพัฒนามาตั้ง นอกจากจะมีพวกอาจารย์
พวกนิสิตอาสาสมัครมาช่วยกันสอนเด็กๆปีละครั้งสองครั้ง...”

(ใต้ฟ้าสีคราม,เล่ม1:152)

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของชาวเขบางกลุ่ม ที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยือน นั่นคือค่านิยมของการใช้เงิน เพราะชาวเขบางพวกรู้จักที่จะเรียกเรื่องเงิน รู้จักการหาเงินโดยเป็นเพื่อนถ้ายรูปคู่กับนักท่องเที่ยวเพื่อแลกกับเศษเงิน

“เมื่อก่อนเด็กๆไม่รู้จักเงิน เดียวนี้แม้แต่เด็กเล็กๆก็หายใจ
เป็นเงินกลายเป็นนักธุรกิจกันไปหมด ความเจริญถึงไหน เงินก็แผ่อิทธิพล
ไปถึงนั่น”

(160)

นวนิยายเรื่อง *ใต้ฟ้าสีคราม* เป็นจุดเริ่มต้นของการนำเสนอเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยให้เป็นที่รู้จักของชาวเมืองหรือชนกลุ่มใหญ่ ความแปลกใหม่ของเนื้อเรื่องที่น่าสนใจเป็นวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่ามังกับความโดดเด่นที่ตัวละครเอกเป็นชนกลุ่มน้อยคือเผ่ามังนั้นเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า *ใต้ฟ้าสีคราม* เป็นผู้นำกระแสของนวนิยายชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้เพราะในอดีตที่

ผ่านมาชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายไทยมักมีบทบาทเป็นเพียงตัวละครประกอบ หรือตัวชูรส ใ้นวนิยายประเภทผจญภัย เช่น นวนิยายชุด*ล่องไพร* ของ น้อย อินทนนท์ ผู้ร้ายเช่นในเรื่อง *หมอกฟ้า* และ*มงกุฎไพร* ซึ่งภาพที่ปรากฏส่วนใหญ่จะเป็นภาพของบุคคลผู้ที่มีความเชื่อเรื่องผี อำนาจเหนือธรรมชาติ หรือภาพในด้านลบเกี่ยวกับยาเสพติด การปลุกผี การตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น

ลักษณะสำคัญที่ทำให้ *ใต้ฟ้าสีคราม* แตกต่างไปจากนวนิยายเล่มอื่นที่ทำให้กล่าวได้ว่าเป็นนวนิยายที่เป็นจุดเปลี่ยนของภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ตัวละครเอกเป็นชนกลุ่มน้อย การสร้างตัวละครเอกให้เป็นชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือของประเทศไทยนั้นเป็นการสร้างความแปลกใหม่ให้กับนวนิยายไทย โดยการให้ตัวละครเอกเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีสังคมความเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคมเมือง ซึ่งรู้จักกันในชื่อว่า “ชาวเขา”

ภาพลักษณ์ของชาวเขาสำหรับชนกลุ่มใหญ่ในสังคม เป็นภาพลบแต่ในเรื่อง *ใต้ฟ้าสีคราม* ผู้เขียนสร้างให้พระเอกของเรื่องเป็นชาวเขาที่แสวงหาความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเองและพี่น้องร่วมเผ่า โดยการลงมาศึกษาในสังคมคนกลุ่มใหญ่และมีความคิดที่จะนำความรู้ที่ได้เรียนมากลับไปพัฒนาพวกพ้องของตนเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอันเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการผสมกลมกลืน ทำให้ชาวเขาเป็นชาวเรา

อีกประเด็นที่น่าสนใจคือการที่ผู้เขียนเลือกชาวเขามาเป็นพระเอกของนิยายรักเรื่อง *ใต้ฟ้าสีคราม* นี้คงไม่ใช่การเขียนขึ้นเพื่อให้เป็นเรื่องราวชวนฝัน หรือเพื่อประเทืองอารมณ์เพียงอย่างเดียว แต่อาจจะเพื่อบอกสารบางอย่างแก่ผู้อ่านซึ่งสารนั้นก็คือ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะคนไหนจะเป็นสมาชิกของคนกลุ่มใหญ่หรือคนกลุ่มน้อยก็ตาม ทุกคนก็มีศักดิ์ศรีของความเป็นคนไทย ที่อยู่ภายใต้ร่มโพธิสมภารของพ่อหลวงของปวงชน และไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนทุกคนก็ต้องอยู่ภายใต้ฟ้าสีครามผืนเดียวกันนั่นเอง

นอกจากผู้อ่านจะได้เห็นถึงวิถีชีวิตและสังคมของชาวเขาอย่างละเอียดผู้เขียนยังได้สอดแทรกความคิดเห็นในการที่จะอธิบายเหตุผลของการกระทำ ประเพณีและพิธีกรรมของชาวเขา ทำให้ภาพลักษณ์ของชาวเขาในเรื่องเปลี่ยนเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นกว่าในอดีต ให้ผู้อ่านพยายามมองว่าประเพณีบางอย่างของชาวเขาเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษยากที่จะเปลี่ยนแปลง สิ่งที่เขายึดถือกันมานาน เช่นในเรื่องของความสะอาดที่พยายามจะปลุกฝังให้ชาวเขา

การล้างมือ การอาบน้ำ การล้างจานชามหลังกินอาหารเสร็จ ก็เป็นเรื่องของความเคยชินที่อยากจะเปลี่ยนแปลงในเวลาอันรวดเร็ว แม้แต่ผู้ที่เจริญแล้วอย่างคนเมืองการเปลี่ยนแปลงความเคยชินก็เป็นเรื่องยากเช่นกัน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนนำเสนอทั้งข้อดีและข้อเสียของความเป็นชาวเขาอย่างเป็นทางการและตรงไปตรงมา อย่างไรก็ตามสรุปได้ว่าในเรื่อง **ใต้ฟ้าสีคราม** นี้ภาพลักษณ์ของชาวเขาเป็นภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2. ฉากและสถานที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง ผู้เขียนใช้สังคมและวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งเป็นฉากในการดำเนินเรื่อง ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และการดำเนินชีวิตของชาวเขามากขึ้น ทำให้รู้และเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวเขามากขึ้น เข้าใจว่าทำไมชาวเขาถึงไม่นิยมอาบน้ำ ความเชื่อเรื่องผีที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ประเพณีและพิธีกรรม ได้รู้ถึงความคิดเรื่องรักๆใคร่ๆที่คนเมืองเห็นเป็นเรื่องน่ารังเกียจ แต่ในความคิดของพวกเขานั้นก็กลับเห็นว่าเรื่องรักๆใคร่ๆเป็นเรื่องของความสนุก เป็นการผ่อนคลายจากงานหนัก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้วภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่อง **ใต้ฟ้าสีคราม** จึงเป็นภาพในมุมมองที่แตกต่างไปจากอดีตที่ผ่านมา เพราะนอกจากจะมีตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชาวเขาเผ่าม้งแล้ว ผู้เขียนยังสะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้ง ทั้งในเรื่องอาชีพ การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และประเพณีต่างๆซึ่งในช่วงก่อนพ.ศ.2520ยังไม่พบว่ามีนวนิยายเรื่องใดที่สะท้อนภาพของชนกลุ่มน้อยได้ชัดเจนเท่าเรื่อง **ใต้ฟ้าสีคราม** แม้จะมีนวนิยายที่มีชนกลุ่มน้อยเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงเช่นเรื่อง **หมอกฟ้า** และ **แก้วกลางดง** แต่นวนิยายทั้ง 2 เรื่องก็ไม่สะท้อนภาพวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยได้ละเอียดเท่าเรื่อง **ใต้ฟ้าสีคราม** ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า นวนิยายเรื่อง **ใต้ฟ้าสีคราม** เป็นจุดเริ่มต้นของนวนิยายที่เสนอสังคมชนกลุ่มน้อยและมีชนกลุ่มน้อยเป็นตัวละครเอก

3.2 ภาพลักษณ์ความขัดแย้งของอำนาจทางการเมืองระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย

นวนิยายที่เสนอเรื่องราวความขัดแย้งของชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ในฐานะกลุ่มคนที่มีอำนาจปกครองประเทศ มี 2 เรื่อง คือ **ชื่อไก่ แซ่กอ** เป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเรื่อง **เจ้าฟ้า** เป็นความขัดแย้งระหว่างม้งกับลาวในประเทศไทย แม้จะไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยโดยตรง แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนชั้นปกครอง ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งของม้งและลาวคือปัญหาผู้อพยพตามแนวชายแดน

3.2.1 **สื่อโก๊ะ แซ่กอ** : ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชนกลุ่มน้อย

นวนิยายเรื่อง **สื่อโก๊ะ แซ่กอ** ตีพิมพ์ในปี 2521 ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าวเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะกรณีการสังหารชาวมุสลิม 5 ศพในจังหวัดนราธิวาสซึ่งมีผู้ยืนยันว่าเป็นฝีมือของทหารนาวิกโยธิน โดยผู้ที่ยืนยันคือ สื่อแม่ บราเซะ ผู้รอดชีวิตเพียงคนเดียวจากการสังหารหมู่ครั้งนี้ ผู้เขียนได้สรุปย่อคำให้การของสื่อแม่ บราเซะ ทำให้เห็นถึงภาพความโหดร้ายของเจ้าหน้าที่รัฐ ภาพของการถูกแทงจากข้างหลัง และถูกตีด้วยของแข็งก่อนที่จะโยนลงน้ำล้วนแต่เป็นภาพที่ก่อให้เกิดความสะเทือนใจแก่ผู้อ่าน ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นสาเหตุของปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเรื่อง **สื่อโก๊ะ แซ่กอ** จึงเป็นการตีแผ่ถึงสาเหตุความรุนแรงในภาคใต้ในรูปแบบของนวนิยาย

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชนกลุ่มน้อย ซึ่งนำไปสู่ความแตกแยกของคนร่วมประเทศที่ต่างศาสนาและวัฒนธรรม ความขัดแย้งดังกล่าวกลายเป็นปัญหาการต่อสู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวมุสลิมที่โดนบีบบังคับจากเจ้าหน้าที่ด้วยความอยุติธรรม จนกลายเป็นปัญหากระทบต่อความมั่นคงอันเกิดจากการรวมตัวของชาวมุสลิมในรูปของขบวนการโจรก่อการร้ายทางภาคใต้

ในบริเวณพื้นที่ภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดชายแดน มีชาวไทยเชื้อสายมุสลิมอยู่เป็นจำนวนมากจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ของพื้นที่ในบริเวณภาคใต้ แต่เมื่อเทียบกับประชากรทั้งประเทศแล้ว ชาวมุสลิมจึงเรียกได้ว่าเป็นชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้เพราะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และศาสนา ทั้งนี้เพราะชาวมาเลย์มุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้มีวิถีชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งของโลกวัฒนธรรมมาเลย์ แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากวิถีชีวิตของพวกเขาแตกต่างไปจากชาวไทยส่วนมาก แต่จากประวัติศาสตร์ ชาวมาเลย์มุสลิมไม่ได้เข้ามาสู่รัฐไทย หากแต่รัฐไทยเข้าไปหาพวกเขา ในรูปของการล่าอาณานิคม อาณาจักรปัตตานีเคยเป็นรัฐชาติมาจนกระทั่งตกเป็นเมืองขึ้นของรัฐจากทางเหนือที่ทรงอำนาจมากกว่า(ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2527:162-163)

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้เกิดจากความสับสนระหว่างความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐไทยกับแนวคิดเกี่ยวกับความมีเอกภาพของสังคม ประเทศไทยยังคงเป็นอาณาจักรหนึ่งเดียวได้ในขณะที่ยอมรับความเป็นจริงของสังคมไทยที่คงงามไปด้วยความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากความพยายามที่จะลดความสำคัญของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอื่นๆภายใต้ร่มเงาของวัฒนธรรมพุทธที่รัฐเป็นฝ่ายสนับสนุน(ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2527:134) ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการเลือกปฏิบัติและการเหยียดหยามรวมถึงการกดขี่ชาว

มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเจ้าหน้าที่รัฐ และเกิดปฏิกิริยาตอบโต้ในรูปของขบวนการโจรก่อการร้าย

ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นไม่ได้เกิดจากประชาชนต่อประชาชนโดยตรง จะเห็นได้ว่าแท้จริงแล้วคนไทยพุทธและไทยมุสลิมมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันเช่นกรามและยูโซ๊ะแต่เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอคติต่อชาวมุสลิมดำเนินการโดยใช้ความรุนแรงกับชาวมุสลิมด้วยความคิดที่ว่าชาวมุสลิมเป็นผู้ร่วมขบวนการโจรก่อการร้ายทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติการใช้อำนาจเข้มงวดกับชาวมุสลิมและการกระทำต่อชาวมุสลิมเสมือนสิ่งมีชีวิตที่ไร้ค่า การฆ่าคนโดยไม่มีเหตุผล ด้วยการขอหนังสืออนุญาตจากผู้กำกับหรือเจ้าหน้าที่ระดับสูง เรียกกันว่า **ซีโอโก๊ะ แซ่กอ** ซึ่งเป็นที่มาของชื่อเรื่องเป็นภาษามลายูที่แปลเป็นไทยว่า หนังสือตัวละครบาท ซึ่งความหมายของชื่อเรื่องเท่ากับเป็นการตีราคาชีวิตมนุษย์เท่ากับกระดาษหนึ่งแผ่นและค่าน้ำหมึกเท่านั้น เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเกิดรอยร้าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกระทำของคนเพียงกลุ่มเดียวมีอำนาจในการบริหารและปกครองประเทศแต่ขาดความเข้าใจในวิถีชีวิตของพลเมืองกลุ่มหนึ่งของไทยที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ซึ่งความไม่เข้าใจดังกล่าวก่อให้เกิดความบาดหมางของชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่

ภาพลักษณ์ตัวละคร: ขบวนการก่อการร้ายกับความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธซึ่งจัดเป็นชนกลุ่มใหญ่และชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งจัดเป็นชนกลุ่มน้อยไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกัน จะเห็นได้ว่าทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิมในระดับชาวบ้านต่างมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เช่นกรณีพ่อของกรามที่พาครอบครัวมาตั้งรกรากในหมู่บ้านยาหลังด้วยความเต็มใจของชาวมุสลิมแห่งหมู่บ้านยาหลัง แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงเกิดจากอคติและการเลือกปฏิบัติของผู้ที่มีอำนาจทางการปกครองเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

..ข่าวการสู้รบเสียงปืนที่ชาวบ้านไม่เคยรู้ไม่เคยได้ยิน เริ่มมีเข้ามาพูดกันในหมู่บ้านพร้อมกับข่าวการถูกข่มขู่กดขี่ทารุณ จากเจ้าหน้าที่ถึงการเช่นฆ่าชาวไทยมุสลิมอย่างไรเหตุผล ซึ่งแต่ก่อนจะมีก็แค่ถูกด่า ถูกเหยียดหยาม และรังเกียจ ไม่ได้รู้ความเป็นธรรมจากข้าราชการเท่านั้น...

ในเรื่อง **ซีอโก๊ะ แซ่กอ** มีตัวละคร 2 ฝ่ายคือชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ในระดับชาวบ้านก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นความแปลกแยกและขัดแย้งอันมีสาเหตุมาจากอคติของข้าราชการ โดยมีโศกนาฏกรรมของกรามซึ่งเป็นชาวไทยพุทธกับขบวนการก่อการร้ายเป็นผลของความขัดแย้งดังกล่าว

ยูโซ๊ะ การิมและขบวนการก่อการร้าย

ยูโซ๊ะเป็นตัวละครที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างพุทธกับมุสลิมก่อนที่จะกลายเป็นความแตกแยกด้วยการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจเกินควร ยูโซ๊ะเป็นเพื่อนสนิทของกราม ด้วยความที่เป็นหลานของผู้นำระดับหมู่บ้าน ทำให้ยูโซ๊ะกว้างขวางในหมู่บ้าน มีความมั่นใจในการกระทำและการตัดสินใจ เสียสละ มีเหตุผล คุณสมบัติต่างๆทำให้ได้รับการหมายมั่นจากชาวบ้านว่าจะเป็นผู้นำที่ดีได้และด้วยเหตุที่ยูโซ๊ะเป็นหลานของโต๊ะครู โต๊ะอิหม่ามผู้นำทางศาสนา ยูโซ๊ะจึงซึมซับถึงหลักคำสอน พร้อมกันนั้นก็รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวมุสลิมมาโดยตลอด ทำให้ยูโซ๊ะเข้าร่วมขบวนการปลดแอกชาวมุสลิม ด้วยความมุ่งมั่นที่จะปกป้องชาวมุสลิมไม่ให้ถูกรังแกจากเจ้าหน้าที่ดังเช่นที่โต๊ะครูญาติของยูโซ๊ะพูดกับกรามว่า

“ในยามนี้มุสลิมถูกข่มเหงอย่างรุนแรงจากผู้ปกครองเสมือนหนึ่งเรามีใช้คนไทย เรารู้ว่าบางครั้งเราถูกเขาเอเป็นข้ออ้างหรือการเบิกของบประมาณจำนวนมากๆ มาปราบเราทั้งๆที่เราไม่รู้ถึงความผิด เราถูกหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์แล้วหาว่าเราเป็นกบฏคิดแยกดินแดนไม่รู้บุญคุณแผ่นดิน คนพวกนั้นสวมเครื่องแบบทหารแต่เขาหาใช้ทหารไม่ ถ้าเป็นทหารเขาจะไม่ขโมยและไม่เอาของของคนอื่นโดยเจ้าของไม่อนุญาต ไม่ทำลายทรัพย์สิน ไม่ทำร้ายผู้หนึ่งเด็ก คนชรา ไม่เอาต้นไม้สักต้น ไม่ทำลายโบสถ์ วิหาร ไม่ทรมาณเชลย แต่เขเหมือนใจร ใจรที่เหนือกว่าใจรเพราะเขามีเครื่องแบบ ใจรที่เบียดบังผลประโยชน์มหาศาลจากงบประมาณปราบปราม และในกูรอ่านบอกว่า “จงต่อสู้เมื่อได้รับการกดขี่จึงไม่เป็นการผิดที่มุสลิมจะต้องต่อสู้บ้างมิใช่หรือ เราเจ็บปวดมานานแล้วและมุสลิมจะต้องไม่เจ็บปวดเป็นครั้งที่สองจากรอยเดียวกัน”

(ซีอโก๊ะ แซ่กอ, 2521:36-37)

การิมเป็นอีกคนหนึ่งในการปลดแอกชาวมุสลิม แต่มีอุดมการณ์ที่แตกต่างจากยูโซ๊ะตรงที่เข้าร่วมขบวนการเพื่อให้ได้ซึ่งเอกราชของชนชาติมุสลิมและกลับไปเป็นอิสระอย่างแท้จริง

ความคิดจะรวมตัวกันและแยกพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ซึ่งเป็นดินแดนที่พวกเขาอาศัยอยู่ออกไปเสียจากผืนแผ่นดินไทย อยู่เป็นเอกเทศเพื่อปกครองกันเองในอดีตนั้นมีผู้นำเป็นแกน เมื่อทฤษฎีกำจัดผู้นำถูกนำมาใช้ได้ผลอย่างชะงัดโดยฝ่ายตรงข้าม ดังนั้นวันนี้วิธีการต่อสู้ของพวกเขาจึงเปลี่ยนไป ลักษณะการต่อสู้กลายเป็นรูปแบบการเพื่อการปลดปล่อยหรือขบวนการแบ่งแยกดินแดนทำให้การทำงานต่อสู้ของพวกเขาบรรลุอุดมการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

(13-14)

ขบวนการโจรก่อการร้ายที่ปรากฏในเรื่องมีทั้งที่เกิดจากอุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเช่นเพื่อต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ที่ข่มเหงรังแกเช่นยูโซะ หรือเพื่อแยกตัวเองเป็นอิสระเช่นการิม กับอีกพวกคือพวกที่เป็นโจรโดยแท้จริง ปล้นสะดมภักส์สร้างความเดือดร้อนให้ชาวบ้านและเป็นลูกน้องของเจ้าหน้าที่

“..แต่โจรในป่ามันหลายพวก มีทั้งดีทั้งไม่ดีทั้งที่ทำงานเพื่อปัตตานีอย่างแท้จริงก็พวกที่อิงเรา เพื่อให้ช่วยสู้รบกับเจ้าหน้าที่ แต่เนื้อแท้มันเป็นโจรและพวกเจ้าหน้าที่เลี้ยงไว้หาผลประโยชน์และไว้สู้รบกับเรา คอยโยนความชั่วของมันไป พวกเราอยู่ตลอดมา”

(203)

สาเหตุของการเกิดขบวนการโจรก่อการร้าย โดยส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำโดยอคติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการปกครอง ซึ่งแสดงออกโดยการใช้อำนาจที่กล่าวถึงชาวมุสลิมด้วยความเหยียดหยาม ใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ เช่น “ไอ้พวกหัวขาว” “ไอ้พวกแขก” ก่อให้เกิดความแตกร้างในชาวมุสลิมซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นเพราะความพยายามในการสร้างชาติสร้างรัฐให้เป็นหนึ่งเดียว โดยไม่ยอมรับความจริงที่ว่าดินแดนในสี่จังหวัดภาคใต้นั้นเป็นที่อาศัยของคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา เมื่อรัฐบาลพยายามจะรวมชาติเป็นหนึ่ง ภายใต้อำนาจไทยจึงพยายามที่จะทำให้พวกเขาเป็นไทย โดยใช้วิธีรุนแรงในการบังคับ และเจ้าหน้าที่บางคนก็ยังไม่สามารถลบอคติที่เกิดขึ้นในใจได้จึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปโดยมิชอบ เกิดการข่มเหงรังแกชาวบ้านซึ่งเป็นสาเหตุของการต่อต้านในรูปแบบของขบวนการโจรก่อการร้ายกลุ่มต่างๆ

กราม :ตัวแทนชนกลุ่มใหญ่ที่ตกเป็นแพะรับบาป

ความเป็นชาวไทยพุทธที่เกิดและเติบโตท่ามกลางการอบรมสั่งสอนของชาวมุสลิม โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับชีวิตของกรามนั้นมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งระหว่างชาวมุสลิมและหน่วยปราบปรามพิเศษซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความขัดแย้งดังกล่าวลุกลามกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยมีกรามเป็นเสมือนแพะรับบาปแทนชาวไทยพุทธ

ในฐานะที่เป็นชาวพุทธเพียงคนเดียวท่ามกลางมุสลิมแห่งบ้านยาหลัง กรามจึงเติบโตมาพร้อมกับคำสั่งสอนของศาสนาอิสลาม แต่กรามไม่รู้สึกรู้สีกแปลกแยกเพราะเขาเกิดและเติบโตที่หมู่บ้านยาหลัง ทำให้ชาวบ้านยอมรับกรามเป็นสมาชิกของหมู่บ้านประกอบกับ ยูโซ๊ะเพื่อนสนิทของกรามเป็นหลานของโต๊ะครูผู้นำทางศาสนากรามจึงได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลามจากโต๊ะครูผู้ซึ่งมีหน้าที่สั่งสอนและอบรมหลักศาสนาให้แก่ชาวมุสลิม กรามซาบซึ้งในหลักคำสอนของอิสลามมากกว่าศาสนาพุทธแต่ในขณะเดียวกันกรามก็ยังคงมีสำนึกของความเป็นชาวพุทธอยู่เสมอ เพียงแต่ความแตกต่างในเรื่องของศาสนาก็ไม่ทำให้กรามรู้สึกเป็นคนนอกสำหรับชาวมุสลิมที่บ้านยาหลังและสำหรับตัวกรามเองก็ไม่รู้สึกว่าเขาคือคนนอกสำหรับศาสนาพุทธทั้งนี้เพราะกรามมีความเชื่อที่ว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี ความดีของกรามทำให้ชาวมุสลิมที่บ้านยาหลังรู้สึกสนิทใจแม้แต่โต๊ะครูผู้ซึ่งเป็นที่นับถือของชาวมุสลิมก็กล่าวถึงกรามว่า

“ใครก็ตามถ้ารักพระเจ้าเป็นเจ้าของ เขาผู้นั้นต้องรักเพื่อนมนุษย์ก่อน
กรามเธอเป็นพุทธ และเธอเป็นคนดี.”

(36)

ความแปลกแยกและสายตาดูแคลงที่เกิดขึ้นกับกรามนั้นเกิดขึ้นกับชาวมุสลิมเกือบทุกคนในหมู่บ้านยาหลังไม่ว่าแม้แต่หะยีอุสมานผู้ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของพ่อและเป็นคนชักชวนให้พ่อของกรามมาตั้งรกรากที่ยาหลังผู้ซึ่งเคยรักใคร่เอ็นดูกรามเสมือนลูกหลาน

ความตึงเครียดระหว่างกรามและชาวมุสลิมบ้านยาหลังทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อหน่วยปฏิบัติการพิเศษเข้าตรวจค้นหมู่บ้านเพื่อค้นหาตัวยูโซ๊ะ การกระทำที่อุกอาจของเจ้าหน้าที่ การเหยียดหยามด้วยคำเรียกว่า “ไอ้พวกหัวขาว” และ “ไอ้พวกแขก” การยึดทรัพย์สินของชาวบ้านเหมือนกับพวกโจรมากกว่าเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองทำให้เกิดกระแสการต่อต้านคนไทยขึ้นภายในจิตใจของชาวมุสลิมและส่งผลกระทบมาถึงกราม

ความขัดแย้งระหว่างกรมกับชาวมุสลิมแห่งบ้านยาหลังเกิดขึ้นเมื่อมีการต่อสู้ระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติการพิเศษกับขบวนการปลดแอกชาวมุสลิมและขบวนการโจรก่อการร้ายกลุ่มต่างๆซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม การกวาดล้างขบวนการโจรก่อการร้ายตามหมู่บ้านต่างๆโดยเฉพาะที่หมู่บ้านยาหลังทำให้ชาวบ้านเริ่มมองกรมด้วยความหวาดระแวง

แต่พวกเขาเริ่มจะถอยห่างจากการคบค้ากับคนไทยไปพร้อมๆกัน ความสนิทที่เชื่อมส่วนตัวก็เริ่มมีอุดมการณ์หมู่บ้านเข้ามาเป็นตัวเคลือบกัน บ้างก็เกิดความหวาดระแวงจนแม้แต่กรมเด็กชาวไทยหนุ่มกัฟราฟอแม่แต่เลิกๆอาศัยอยู่ในหมู่บ้านชาวมุสลิมตั้งแต่ลืมตาดูโลก.....
..เขาถูกผู้นำระดับหมู่บ้านเริ่มมองเป็นอย่างอื่นไป

(14)

ภาพของเจ้าหน้าที่ที่กระทำตัวเยี่ยงโจรสะท้อนผ่านความคิดของกรมตัวละครที่เป็นคนไทยพุทธ แสดงให้เห็นว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่อย่างมีอคติต่อชาวไทยมุสลิมเป็นการกระทำของกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียว ไม่ใช่ความคิดของคนโดยส่วนใหญ่ แต่การกระทำดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยเกิดอคติต่อคนไทย กรมเป็นคนไทยที่สัมผัสความรู้สึกนั้นได้และเป็นผู้รับผลจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ เพราะกรมถูกมองด้วยสายตาแปลกแยกจากชาวมุสลิมในหมู่บ้านยาหลัง

..พวกเขาถือปืนกระบอกโต เข้ามาอย่างองอาจแต่วาจาและท่าทางนั้นแสนจวางอำนาจจนความตื่นเต้นและไม่รู้อิโหนอิเหน่ของความเป็นไปทางการเมือง ทำให้นี้รังเกียจคนไทยพุทธเหมือนเขาเหล่านั้นที่ทำให้ตัวเขาเริ่มอยู่ไม่มีความสุขเมื่อชาวบ้านเกลียด คนเหล่านั้นก็จะพาลมาเกลียดเขาด้วย..

(17)

การปะทะกันของขบวนการไทยมุสลิมกับเจ้าหน้าที่รุนแรงและบ่อยครั้งขึ้นทำให้กรมรู้สึกเป็นคนนอกพวกไปทันทีเมื่อได้ยิน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ได้มีเฉพาะกับชาวไทยมุสลิมเท่านั้น แม้แต่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็เพิ่งเล็งกรมเช่นกัน กรมจึงตกอยู่ท่ามกลางความสงสัยของทั้งสองฝ่าย ซึ่งทำให้กรมเริ่มแค้นแค้น เพราะอยู่ซะเพื่อนสนิทที่เข้าใจเขาดีที่สุดก็เข้าปากกลายเป็นสมาชิกของขบวนการปลดแอกชาวมุสลิม ในหมู่บ้านไม่มีใครเห็นใจและเข้าใจเขาเช่นแต่ก่อน กรมเริ่มคิดถึงญาติพี่น้องของตนเองและตัดสินใจจะเดินทางไปเยี่ยมญาติที่หนองจิก ซึ่งการเดินทางครั้งนี้เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของปัญหาและภาวะวิกฤตแห่งชีวิตของกรม

กรามถูกใส่ร้ายว่าเป็นสายลับให้เจ้าหน้าที่เมื่อกรามเดินทางไปหนองจิก สิ่งที่ย่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือกับการกล่าวหา นั่นคือญาติของกรามที่หนองจิกนั่นคือ ร.ต.อ.คำราม พิฆาตเป็นหัวหน้าหน่วยปฏิบัติการพิเศษการลุ่มป่วยของปูทำให้เขาต้องอยู่ที่หนองจิกต่อไปอีกระยะ การหายไปของกรามยิ่งเพิ่มความแตกแยกระหว่างกรามกับชาวมุสลิมที่ยาหลังมากขึ้น เพราะหลังจากกรามหายไปจากหมู่บ้าน บ้านของกรามถูกเผาโดยหน่วยปฏิบัติการพิเศษแต่ชาวบ้านยาหลังเข้าใจว่าเป็นฝีมือของขบวนการปลดแอกมุสลิมเนื่องจากกรามเป็นสายให้เจ้าหน้าที่

สถานการณ์ของกรามเลวร้ายลงเมื่อขบวนการปลดแอกชาวมุสลิมซึ่งมียูโซ๊ะเป็นสมาชิกเข้าใจว่ากรามเป็นสายให้ตำรวจบอกที่ซ่อนของพวกเขาจนพวกเขาเกือบถูกจับได้ แม้ยูโซ๊ะจะเชื่อมั่นในตัวกรามเพียงใดแต่เขาก็ไม่สามารถเปลี่ยนความเชื่อของเพื่อนร่วมขบวนการได้ ดังนั้นบ้านที่กรามอาศัยอยู่ที่หนองจิก จึงถูกเผาด้วยฝีมือของคนในขบวนการ ส่วนกรามถูกจับและถูกซ้อมเพื่อให้ยอมบอกถึงแหล่งซ่อนตัวของขบวนการปลดแอกชาวมุสลิมที่ ยูโซ๊ะเป็นสมาชิก ระหว่างนั้นปูของกรามก็ถูกจับตัวไปโดยป้ายความผิดให้ขบวนการโจรก่อการร้าย ความจริงเปิดเผยออกมาว่ากรามไม่ใช่สายให้กับเจ้าหน้าที่ แต่เป็นมุสลิมด้วยตัวเอง คือหะยีอาแว ที่เป็นสายให้กับเจ้าหน้าที่คอยรายงานความเคลื่อนไหวของขบวนการโจรก่อการร้ายต่อเจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติการพิเศษ

อย่างไรก็ตามกรามก็ยังคงตกเป็น “แพะ” ให้กับฝ่ายเจ้าหน้าที่เมื่อได้ะครูกถูกยิงตายที่บ้านของกรามทำให้ชาวบ้านเข้าใจว่ากรามเป็นสายให้ตำรวจจริงๆ และด้วยความเข้าใจดังกล่าวอันเกิดจากสถานการณ์ที่ทางเจ้าหน้าที่สร้างขึ้นทำให้กรามต้องจบชีวิตลงทันทีที่เขาเดินทางกลับหมู่บ้านยาหลังโดยไม่อาจทราบได้ว่าการตายของกรามเป็นฝีมือของฝ่ายไหน

กรามเป็นตัวละครที่เป็นชาวไทยพุทธซึ่งถือเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศที่บังเอิญเข้าไปอยู่ท่ามกลางชาวไทยมุสลิม ความขัดแย้งของกรามเกิดจากสภาพสังคม และการสร้างสถานการณ์ของฝ่ายเจ้าหน้าที่ ด้วยเหตุที่กรามเป็นชาวไทยพุทธที่เกิดและเติบโตในสังคมมุสลิม บวกกับการกวาดล้างชาวมุสลิมที่ร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนและขบวนการโจรก่อการร้าย ทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างไทยมุสลิมกับเจ้าหน้าที่ ก่อนที่จะลุกลามกลายเป็นความแตกแยกระหว่างไทยมุสลิมกับไทยพุทธ กรามจึงถูกมองว่าเป็นคนอื่นและถูกกีดกันแบ่งแยกเป็นพวกเขาพวกเรา ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชีวิตของกรามจนก่อให้เกิดโศกนาฏกรรมในตอนจบ กรามจึงเปรียบเสมือนแพะรับบาป เป็นเหยื่อของความขัดแย้งอันเกิดจากการกระทำด้วยอคติของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อชาวมุสลิม จนเกิดการต่อต้านเป็นขบวนการกองโจรกลุ่มต่างๆ

ภาพสะท้อนปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง

ปัญหาความขัดแย้งของเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่เกิดจากชนกลุ่มใหญ่ส่วนหนึ่งคือข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของชนกลุ่มใหญ่ ทำให้ชนกลุ่มน้อยมองว่าชนกลุ่มใหญ่กีดกันพวกเขา รังแกและข่มเหง จึงทำให้เกิดอคติกับชนกลุ่มใหญ่รวมถึงระบบการปกครอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความเป็นตัวอย่างของอคติที่ชนกลุ่มน้อยมีต่อชนกลุ่มใหญ่ ในขณะเดียวกันภาพของชาวมุสลิมที่รวมตัวกันเพื่อต่อสู้และต่อต้านกับความอยุติธรรมโดยการรวมกลุ่มเป็นขบวนการก่อการร้าย ตัวอย่างเช่นยูไซยะซึ่งเป็นมุสลิมคนหนึ่งที่ทนการกดขี่ของเจ้าหน้าที่ไม่ได้จึงคิดที่จะรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับการข่มเหงของเจ้าหน้าที่รัฐบาล และอีกส่วนหนึ่งก็ร่วมกับขบวนการก่อการร้ายที่มีจุดประสงค์เพื่อแบ่งแยกดินแดนเช่นการิม

นวนิยายเรื่อง **ชื่อโก๊ะ แซ่กอ** จึงเปรียบเสมือนเสียงสะท้อนในฝ่ายของมุสลิมถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ว่าเกิดจากการกระทำที่อยุติธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐบาล ซึ่งการกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศตามแนวชายแดนทางใต้ เนื่องจากชาวมุสลิมในภาคใต้เป็นชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลานาน มีชีวิตความเป็นอยู่รวมถึงวัฒนธรรมใกล้เคียงกับชาวมุสลิมในประเทศมาเลเซีย ดังนั้นจึงเป็นการง่ายกับผู้ที่ไม่ประสงค์ดีต่อประเทศในการปลุกกระดุมและยุแหย่ให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนไทยในประเทศ และถ้าเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความเข้าใจคนกลุ่มนี้แล้ว ยิ่งเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดความแตกแยกมากยิ่งขึ้นดังที่ปรากฏในเรื่อง **ชื่อโก๊ะ แซ่กอ**

3.2.2 เจ้าฟ้า : สงครามระหว่างเผ่าพันธุ์ในประเทศลาวกับผลกระทบต่อประเทศไทย

เรื่อง **เจ้าฟ้า** เป็นนวนิยายที่มีลักษณะที่พยายามจะเอาความจริงมาเขียนเป็นนวนิยายตามลักษณะที่เรียกว่า Documentary Novel หรือ Non-Fiction Novel ลักษณะการเขียนเหมือน “การเขียนข่าว” กล่าวคือเกือบทุกอย่างตามท้องเรื่องจะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง บุคคล สถานที่และเหตุการณ์ต่างๆมีอยู่จริงแต่ผู้เขียนได้จัดระบบในการดำเนินเรื่องใหม่ โดยมีตัวละครแบบนวนิยายเป็นแกนนำในการเดินเรื่อง (สุชาติ สวัสดิ์ศรี, 2525: คำนำ) จึงทำให้ **เจ้าฟ้า** นำติดตามและแตกต่างจากนวนิยายเรื่องอื่นๆ

นวนิยายเรื่อง **เจ้าฟ้า** เป็นเรื่องของชาวม้งในลาวที่ถูกกวาดต้อนจากรัฐบาลจนต้องถอยร่น อยู่ไม่เป็นที่ พวกชาวเขาเผ่าม้งจึงต้องจับปืนขึ้นต่อสู้กับรัฐบาลลาว เพื่อพวกเขาจะได้สามารถดำรงชีวิตอย่างสงบสุขโดยไม่ต้องอพยพอีก แต่การต่อสู้ของพวกเขาต้องประสบกับความล้มเหลวทุกครั้งจึงทำ

ให้พวกเขาบางส่วนแอบลัดลอดเข้าสู่ประเทศไทย กลายเป็นผู้อพยพที่อยู่ในค่ายผู้อพยพของไทย ซึ่งเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทางรัฐบาลไทยต้องโอบอุ้มและต้องควบคุมอย่างใกล้ชิด

ภาพสงครามและการต่อสู้ของชนเผ่าม้งในนวนิยายทำให้เห็นถึงชีวิตของชาวเผ่าม้งในอีกมุมมองหนึ่งที่ชัดเจนกว่าที่นำเสนอในข่าว สะท้อนให้เห็นภาพของชนเผ่าที่ไร้แผ่นดินและการอพยพเพื่อแสวงหาพื้นที่ที่สงบสุขโดยไม่สามารถกำหนดอนาคตของตนเองได้

..มีสิ่งหนึ่งที่คู่กับประวัติศาสตร์เผ่าม้ง และคงจะต้องอยู่ควบคู่
กับวิถีชีวิตของคนม้งตลอดไปสิ่งนั้นคือการอพยพ...

(เจ้าฟ้า, 2525:10)

สถานการณ์การสู้รบของม้งในเรื่อง **เจ้าฟ้า** สอดคล้องกับม้งในเรื่อง **ใต้ฟ้าสงคราม** เกี่ยวกับการสู้รบเพื่อความสงบสุขเพื่อประเทศม้ง ดังที่มีคนม้งจากลาวชักชวนให้ลิเจ็งเข้าร่วมต่อสู้เพื่อเสรีภาพของเผ่าม้ง แต่ในเรื่องเจ้าฟ้า ภาพที่สะท้อนออกมาคือคนม้งมิได้ปรารถนาแผ่นดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของพวกเขามากไปกว่าแผ่นดินที่สงบสุขโดยไม่มีการรุกรานจากผู้มีอำนาจเท่านั้น

ในอดีตชาวม้งได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศส ในครั้งที่ฝรั่งเศสยังมีอิทธิพลเหนือประเทศลาวอยู่ ครั้งนั้นมีเจ้าหน้าที่ระดับผู้นำหลายคนที่เป็นคนม้ง นอกจากนั้นชาวม้งยังช่วยฝรั่งเศสในสมัยครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งหลังจากนั้นอำนาจของฝรั่งเศสเสื่อมลง กลุ่มชนกลุ่มต่างๆ ในประเทศลาวต่างแย่งชิงอำนาจกันระหว่างประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ ก่อนที่คอมมิวนิสต์จะมีอำนาจเหนือประเทศลาวและชาวม้งที่เคยเป็นใหญ่ในอดีตถูกรุกรานจากทหารลาว จนต้องจับอาวุธขึ้นต่อสู้เพื่อความสงบสุขของเผ่าพันธุ์ ซึ่งการสู้รบระหว่างลาวและม้งทำให้ม้งบางส่วนแอบลักลอบลี้ภัยในประเทศไทย อันเป็นผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทยนั่นเอง

ภาพลักษณ์ตัวละคร: ชนกลุ่มน้อยผู้ไร้แผ่นดิน

เน่งลีตู : ทหารเจ้าฟ้า

เน่งลีตูเป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง วิถีชีวิตของเน่งลีตูสะท้อนให้เห็นถึงคนที่ไร้แผ่นดิน มีชีวิตอยู่กับการอพยพและการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดแม้ส่วนลึกของพวกเขาจะต้องการความสงบสุข แต่เพราะการรุกรานจากกลุ่มชนที่เป็นผู้นำประเทศทำให้พวกเขาต้องจับอาวุธขึ้นสู้

ทุกคนเห็นว่าพวกเขาจะเลิกต่อต้านรัฐบาลผสมเล็กรบพุ่งกับพวกคอมมิวนิสต์และ

จะเก็บข้าวของอพยพกันอย่างรีบๆไปตั้งถิ่นฐานบ้านช่องใหม่อยู่ในแขวงไชยบุรี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พวกเขาตกลงกันว่า จะหยิบยื่นขึ้นต่อผู้ใดก็ในกรณีเดียวเท่านั้นคือเมื่อพวกมันถูกโจมตีก่อน ถูกรังแกโดยฝ่ายอื่น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการป้องกันตัวเอง ปกป้องชีวิตของพวกมันตามสิทธิมนุษยชนที่ได้ตราไว้ในกฎบัตรของสหประชาชาติ

(7)

เน่งลีตูเป็นภาพสะท้อนของความกล้าหาญ และการต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยวตามแบบฉบับของลูกทหาร เขาต้องจับอาวุธตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งเป็นความแตกต่างจากเด็กทั่วไป เพราะชีวิตของเขาต้องอยู่กับสนามรบและการอพยพอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งเขามีลูก ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เขาคิดหนีเข้าประเทศไทยไปพักพิงที่ค่ายอพยพเพื่อรอเวลากลับเข้าไปช่วยพรรคพวกของเขาแต่ความหวังของเขาสำเร็จเพียงครั้งเดียวคือส่งลูกและเมียข้ามหนีไปฝั่งไทยได้ ส่วนตัวเน่งลีตูต้องจบชีวิตลงในลำน้ำโขง

เรื่องเจ้าฟ้าสะท้อนให้เห็นภาพของสงครามระหว่างเผ่าพันธุ์ที่ไม่เคยสร้างประโยชน์ให้ฝ่ายใดมีแต่ความสูญเสียทั้งชีวิต เลือดเนื้อ และความสงบสุข แต่การรุกรานของฝ่ายที่มีอำนาจทำให้ผู้ที่ถูกรุกรานต้องจับอาวุธขึ้นต่อสู้แม้ว่าจะเป็นเผ่าพันธุ์ที่รักสงบ ปรารถนาเพียงผืนดินที่อยู่อาศัยและทำกินเช่น ชาวม้ง และการต่อสู้ดังกล่าวทำให้บางส่วนต้องล้มตายและบางส่วนหนีเข้าสู่ประเทศไทย อยู่ตามศูนย์อพยพเป็นภาระที่ประเทศไทยและนานาชาติต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อมนุษยธรรม

ภาพลักษณ์ของม้งในเรื่อง **เจ้าฟ้า** เป็นภาพของเผ่าพันธุ์ที่ถูกรุกราน ไร้แผ่นดิน ขาดความสงบสุข ชีวิตของชาวม้งเป็นความขมขื่นที่ไม่สามารถเรียกร้องหาความยุติธรรมจากใครได้

..ร่างของหล่อนยื่นนิ่งไม่ไหวติง ในชุดม้งสีดำกะรุ่งกะริ่ง พร้อมกับลูกในอ้อมกอด คล้ายรูปปั้น เหมือนดั่งอนุสาวรีย์ของชนกลุ่มน้อยเผ่าหนึ่ง อนุสาวรีย์แห่งความขมขื่นและความตายที่กำลังเรียกร้องหาสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ

(297)

ภาพการรอคอยสามีจากฝั่งลาวให้ข้ามมาสมทบที่ฝั่งไทยของหญิงสาวชาวม้งและลูกที่อพยพข้ามฝั่งมาสู่ประเทศไทยสร้างความสะเทือนใจให้กับผู้อ่านในตอนจบของเรื่องเป็นเสมือนคำถามถึงสิทธิและเสรีภาพของชาวม้งในฐานะมนุษยชน

ภาพสะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย

ความสัมพันธ์ของชาวลาวซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีอำนาจทางการปกครองและชาวม้ง ในประเทศลาวเป็นความสัมพันธ์ที่เข้ากันไม่ได้ สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งซึ่งนำไปสู่สงครามและการสู้รบ ทั้งนี้เพราะการรุกรานของชนกลุ่มใหญ่ผู้มีอำนาจในการปกครอง ภาพของชาวม้งที่ปรากฏในนวนิยายเป็นภาพของชนเผ่าที่รักสงบ แต่ที่ต้องจับอาวุธขึ้นสู้รบเป็นเพราะการรุกรานจากกลุ่มชนที่มีอำนาจมากกว่า

ชาวม้งถูกข่มเหงเบียดเบียน ถูกโจมตีซ้ำได้ โดยเผ่าที่แข็งแกร่งกว่าจนแตกกระจัดกระจายถอยร่นลงมาทางทิศใต้เรื่อยๆ เหตุการณ์ในลักษณะเดิมเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในช่วงหลายชั่วอายุคนจนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 จึงได้ถอยลงมาตั้งรกรากในพื้นที่บางส่วนของแหลมอินโดจีนแต่ก็ไม่สามารถรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นได้เนื่องจากเจ้าของประเทศพยายามกีดกันอยู่ตลอดเวลา

(12)

การรุกรานจากกลุ่มชนที่มีอำนาจมากกว่าทำให้ชาวม้งต้องอพยพถอยหนีเพื่อหาผืนแผ่นดินที่สงบสุข ซึ่งดูเหมือนว่าจะไม่มีผืนแผ่นดินสำหรับชาวม้ง พวกเขาจึงเป็นกลุ่มชนที่ถูกสถาปนาให้มีชีวิตอยู่กับการอพยพตลอดไป

พวกเขาคนแก่กล่าวอย่างน้อยเนื้อต่ำใจในชะตาของชาวม้งที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากลำบากประหนึ่งเป็นชนชาติที่ถูกสถาปนา พวกเขาต้องอพยพครั้งแล้วครั้งเล่า จากหลักแหล่งเดิมในประเทศจีน ซึ่งไม่มีผู้ใดรู้แน่ชัดว่าเป็นบริเวณใด แต่หลายคนก็เดาเอาว่าคงจะเป็นแถบโหมงโกเลีย เนื่องจากได้เรียกตัวเองว่า “ม้ง” อันอาจเพี้ยนมาจากคำว่า “โหมงโกเลีย” แต่ต่อมาภายหลังก็ยังมีเรียกชื่อพวกเขาอย่างผิดๆจาก “ม้ง” มาเป็น “แม้ว”อีกจนได้

(12)

ความขัดแย้งระหว่างชาวลาวและชาวม้งในเรื่อง **เจ้าฟ้า** ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในกรณีของผู้อพยพตามแนวชายแดนซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทยเนื่องจากประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศทั้งกัมพูชา ลาว พม่าและมาเลเซีย และบางประเทศก็มีความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในประเทศ เช่นการสู้รบระหว่างลาวและม้งเช่นในเรื่อง **เจ้าฟ้า**

ดังนั้นประเทศไทยจึงได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งของประเทศเพื่อนบ้าน ในเรื่องของผู้อพยพหนีภัยสงครามซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องรับผู้อพยพเหล่านั้นไว้ด้วยเหตุผลของมนุษยธรรม

3.3 ภาพลักษณ์ของการผสมกลมกลืนและการพัฒนา

นวนิยายในกลุ่มนี้มี 2 เรื่องคือ *คนภูเขา* และ *อ้อมอกภูเขา* นวนิยายทั้ง 2 เรื่องมีการสะท้อนให้เห็นถึงการผสมกลมกลืนชนกลุ่มน้อยให้เข้ากับชนกลุ่มใหญ่ด้วยวิธีที่ต่างกันกล่าวคือ ในเรื่อง *คนภูเขา* เป็นการผสมกลมกลืนโดยวิธีการปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นคนไทยให้แก่ชาวเขาให้ชาวเขารู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากสังคม และรู้จักรักและหวงแหนแผ่นดินเกิด โดยมีจุดศูนย์รวมจิตใจที่องค์พระมหากษัตริย์ และในเรื่อง *อ้อมอกภูเขา* เป็นการให้การพัฒนาด้านชีวิตความเป็นอยู่ ให้ความเจริญแก่ชาวเขา เช่นการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้านของชาวเขา การส่งครูไปสอนหนังสือให้เด็กชาวเขาเพื่อให้อ่าน เขียนและพูดภาษาไทยได้ ความเจริญต่างๆทำให้ชาวเขาสามารถติดต่อกับสังคมเมืองได้สะดวกยิ่งขึ้น และการติดต่อกับสังคมเมืองทำให้เกิดการรับวัฒนธรรมและค่านิยมของคนเมือง ซึ่งนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่หมู่บ้านของชาวเขา เพื่อภาพลักษณ์ที่ชัดเจนจึงแยกวิเคราะห์นวนิยาย โดยวิเคราะห์ถึง แก่นเรื่อง และตัวละคร

3.3.1. *คนภูเขา* : จิตสำนึกของความเป็นไทยจากคนภูเขา

นวนิยายเรื่อง *คนภูเขา* เป็นความรักของหนุ่มสาวชาวเขาต่างเผ่าระหว่างเผ่าเข้าและอ้อก้อ ซึ่งจากขนบธรรมเนียมที่แตกต่างกัน แม้เป็นคนภูเขาด้วยกันก็เป็นอุปสรรคให้ความรักของทั้งคู่ไม่อาจจะลงเอยกันได้ หรือแม้จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้ก็ไม่สามารถเป็นที่ยอมรับของพวกพ้องเผ่าพันธุ์เดียวกัน ปัญหาความขัดแย้งของทั้งคู่กับเผ่าพันธุ์เดิมของทั้ง 2 ฝ่ายกับอุปสรรคในการสร้างชีวิตสร้างครอบครัวเกือบทำให้ตัวละครฝ่ายชายคืออาพีมะ ต้องจบชีวิตลงด้วยการฆ่าตัวตาย แต่ในท้ายที่สุดผู้เขียนก็แสดงให้เห็นว่าความจงรักภักดี ความศรัทธาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และพระบารมีของทั้งสองพระองค์ เปรียบเสมือนแสงสว่างให้แก่พสกนิกรไพร่ฟ้าทั่วแผ่นดิน ช่วยให้เหตุการณ์ที่ทำท่าว่าจะร้ายแรงคลี่คลายลงด้วยดี

ลักษณะการดำเนินเรื่องและการบรรยายในนวนิยายเรื่อง *คนภูเขา* เป็นการบรรยายถึงลักษณะสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าเข้าและเผ่าอ้อก้อ ทำให้ผู้อ่านทราบถึงวิถีชีวิตบางส่วนของชาวเขา คล้ายกับการศึกษาทางชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ซึ่งเป็นการศึกษาถึงกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ โดยศึกษาถึงวิถีชีวิต สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี แต่การสร้างตัวละครให้เป็นตัวเดินเรื่องช่วยทำให้นวนิยายเรื่อง *คนภูเขา* มีความน่าสนใจและน่าติดตาม แก่นเรื่องมุ่งกระตุ้นให้คนไทยภูเขามีความสำนึกรักแผ่นดินเกิดและจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์

อาจกล่าวได้ว่า นวนิยายเรื่องนี้มุ่งเน้นสร้างความสำเร็จรักชาติไทย และพระมหากษัตริย์ และมุ่งสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาวไทยภูเขาซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมไทย

ภาพลักษณ์ตัวละคร:ความรักที่อยู่เหนือความแตกต่างระหว่างชนเผ่า

ตัวละครสำคัญในเรื่อง*คนภูเขา* ได้แก่อาพีมะและเหมยฮินซึ่งเป็นชาวเขาที่ได้เข้าร่วมโครงการสำหรับชาวเขาที่รัฐบาลจัดขึ้นอันเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างจิตสำนึกของความเป็นคนไทยหรือชาวเขา ซึ่งเป็นการผสมกลมกลืนชาวเขาให้เข้ากับชาวเมือง

อาพีมะเป็นหนุ่มอีโก้ที่มีความคิดแตกต่างไปจากชาวอีโก้ทั่วไปเพราะได้ติดต่อกับคนเมืองและได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนจากกรมประชาสัมพันธ์ให้ไปชมเมืองหลวงและได้รับการปลูกฝังความรู้สึกรักประเทศชาติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เขาจึงได้มีโอกาสพบปะกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองซึ่งนั่นทำให้มีความรักและหวงแหนแผ่นดินถิ่นเกิดมากขึ้น อาพีมะมีความขัดแย้งกับประเพณีบางอย่างของเผ่า เช่น การออกไปเที่ยวสาว ณ ลานสาวกอด สิ่งที่ยืนยันยืนยันความคิดล้ำสมัยของอาพีมะคือการบรรยายของผู้เขียนโดยตรงว่า

“อาพีมะเป็นหนุ่มฉกรรจ์ เป็นอีโก้หนุ่มที่ก้าวหน้าล้ำคนอื่น
ทั้งด้านความคิดความอ่าน...

(คนภูเขา,2538:19)

แม้อาพีมะจะต่อต้านประเพณีที่เปิดโอกาสทางเพศอย่างเสรีและประเพณีบางอย่าง แต่เขาก็ได้ทำผิดประเพณีโดยมีเพศสัมพันธ์กับหญิงสาวที่แต่งงานแล้วซึ่งนอกจากจะผิดจากความตั้งใจของเขาที่จะปฏิบัติประเพณีแล้วยังเป็นการผิดขนบธรรมเนียมของชาวอีโก้ ซึ่งจะต้องถูกลงโทษจากหมอผีอาพีมะเสียใจที่ทำให้พ่อเผ่าและแม่เผ่าของเขาไม่สบายใจ เขาจึงหนีความผิดของตนเองไปหาเหมยฮิน หญิงคนรักชาวเข่า

เหมยฮิน เป็นหญิงสาวชาวเข่าที่มีความคิดแตกต่างจากหญิงชาวเข่าคนอื่นๆ ทั้งอาพีมะและเหมยฮินต่างได้พบเห็นสังคมเมืองจากการได้รับคัดเลือกของทางราชการเป็นตัวแทนของชาวเขาที่ได้รับการปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับคนไทยและเมืองไทย ทำให้ทั้งคู่เกิดความคิดที่จะปรับปรุงชนเผ่าของตนเองในบางอย่าง เช่น ความอิสระทางเพศ เพราะความรักทำให้เหมยฮินยอมฝืนคำตักเตือนและห้ามปรามจากพ่อแม่ เพื่อแต่งงานกับอาพีมะ

สำหรับอาพีมะเองก็ยอมเปลี่ยนตัวเองเป็นคนเฝ้าเพื่อเหมยฮิน แต่การจะรับชาวอีก็้อซึ่งชาวเฝ้าถือว่าเป็นชนเผ่าที่ต่ำกว่านั้นเป็นเรื่องยาก แม้ทั้งคู่จะแต่งงานกันแล้ว แต่ก็ต้องย้ายออกไปจากหมู่บ้านเพราะอคติระหว่างชนเผ่าดังกล่าว

อาพีมะยอมรับเส้นทางชีวิตที่เขาเลือก เขาจึงพาเหมยฮินไปบุกไร่ถางป่า เพื่อทำมาหากิน แต่ก็ยังประสบกับปัญหาไม่จบสิ้น อาพีมะถูกไล่ที่จากบริษัทสัมปทานการขุดแร่ ถูกปล้นผืน อาพีมะเหมือนคนสิ้นหวังและคิดฆ่าตัวตายแต่อาพีมะเปลี่ยนใจและมีกำลังใจในการมีชีวิตอยู่เพราะเห็นเสลาคอบเตอร์พระที่นั่งของพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งเปรียบเสมือนศุนย์รวมจิตใจ ผู้เขียนหักมุมจบด้วยความศรัทธา นับถือที่ชาวไทยภูเขามีสตอองค์พระมหากษัตริย์เพียงแคเห็นสัญลักษณ์แทนพระองค์ก็ทำให้คนที่สิ้นหวังอย่างอาพีมะกลับมาความหวังขึ้นมาอีกครั้ง

ภาพสะท้อนวิถีชีวิตคนภูเขา

ภาพลักษณ์โดยรวมของนวนิยายเรื่องนี้คือต้องการนำเสนอวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าอีก็้อและเผ่าเฝ้าที่มีความแตกต่างในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณี แต่เห็นถึงความแตกต่างดังกล่าวคือความรักซึ่งไร้ขีดกันและพรหมแดนใดๆจะขวางได้ และเห็นความรักของหนุ่มสาวคือความรักในผืนแผ่นดิน และความภักดีต่อองค์พระประมุขของประเทศนั่นเอง

ภาพสะท้อนวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวเขาทั้ง 2 เผ่าทำให้เห็นถึงความแตกต่างของเผ่าอีก็้อและเฝ้า ลักษณะเด่นของเผ่าอีก็้อคือคนอีก็้อมักนิยมบริโภคเนื้อสุนัข และมีธรรมเนียมการร้องเพลงที่ลานสาวกอดซึ่งเป็นสถานที่ชุมนุมของหนุ่มสาวชาวอีก็้อซึ่งผู้เขียนได้อธิบายไว้ว่า

ขนบธรรมเนียมในการไปเที่ยวลานสาวกอดนี้หญิงสาวจะเป็นฝ่ายมานั่งคอยชายหนุ่มอยู่บนขอนไม้หรือม้านั่ง เมื่อชายหนุ่มไปถึงก็จะนั่งตรงข้างๆ และก็ไม่ต้องพูดพาล่ามทำเพลง กอดได้ทันที สิ่งเหล่านี้เป็นประเพณีมานับศตวรรษมาแล้ว ชายหนุ่มจะเอามือโอบกอดและจะยกขาข้างหนึ่งพาดบนตักของหญิงสาว ถ้าหนุ่มนั้นสาวพึงใจก็จะโอบกอดตอบถ้าไม่ชอบก็จะนั่งเฉยๆเป็นการแสดงว่าไม่สนใจ ถ้ามีปฏิกริยาเช่นนี้หนุ่มก็จะลุกไปหาสาวคนอื่นก็ได้ การกอดนั้นจะใช้วิธีจับแก้มเบาๆบ้างก็ได้ แต่การจูบปากนั้นไม่มี อีก็้อไม่เคย จ๊กกระจี้ การกอดนี้เป็นการกอดอย่างเปิดเผย เรียงรายไปตามม้ายาว นับเป็นสิบคู่ก็มี ไม่มีใครสนใจใคร บางหนุ่ม-สาว ก็แยกไปเดินร่ำรอบกองไฟเพื่อแก้หนาว หรือไม่ก็เพื่อไฟสวาทจะได้คุกรุ่นต่อไปอีก

แม้ชาวอีก็้อทั้งชายและหญิงมีอิสระในเรื่องเพศ แต่เมื่อใดที่แต่งงานแล้วจะไม่ผิดลูกผิดเมียของผู้อื่น ถ้าผู้ใดกระทำผิดจารีตดังกล่าวก็จะถูกลงโทษ ตัวอย่างเช่นกรณีของอาพีมะที่ทำผิดจารีตโดยไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงที่แต่งงานแล้วทำให้อาพีมะต้องหนีความผิดออกจากหมู่บ้าน

ชาวเย้า เป็นชาวเขาที่ขยัน รักสงบ สะอาดประกอบอาชีพปลูกข้าว พี่ชไร่ที่สำคัญคือฝิ่นและเนื่องจากชาวเย้าเป็นชาวภูเขาที่มีตัวหนังสืออักษรของตนเอง ซึ่งถือเป็นความภาคภูมิใจของเผ่าตนและถือว่าประเสริฐกว่าเผ่าอื่นดังนั้นชาวเย้าจึงรังเกียจอีก็้อเพราะถือว่าเป็นเผ่าที่เกียจคร้าน

เย้าเป็นชาวเขาที่มีความขยันขันแข็ง ฉลาดเฉลียว เป็นชาวเขาที่มีฐานะอยู่ในถิ่นดีเป็นส่วนมาก เป็นพวกที่รักความสงบ และความสะอาดเป็นอย่างมาก อาชีพโดยทั่วไปปลูกข้าว พี่ชไร่ และที่ขาดไม่ได้ที่ได้ถ่ายทอดกันมานับเป็นศตวรรษแล้วนั่นก็คือฝิ่น

(49)

แม้จะมีความแตกต่างกันระหว่างสองชนเผ่าแต่ก็มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันของทั้งสองเผ่าคือความอิสระในเรื่องเพศและการเลือกคู่เพียงแต่จำกัดอยู่เฉพาะในเผ่าของตนเท่านั้น กรณีของอาพีมะและเหมยฮินจึงเป็นความรักระหว่าง 2 ชนเผ่าที่แตกต่างกันเพราะชาวเย้าถือว่าเผ่าของตนดีกว่าเผ่าอีก็้อและรังเกียจอีก็้อเพราะเป็นเผ่าเล็กๆ เกียจคร้านและบริโภคน้ำเนื้อสุนัข

ความแตกต่างดังกล่าวไม่ใช่อุปสรรคสำหรับอาพีมะและเหมยฮินเพราะทั้งคู่มีความคิดที่เหมือนกันอยู่อย่างคือต้องการเปลี่ยนแปลงประเพณีและความคิดบางอย่างของชนเผ่า ซึ่งความคิดดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากการได้เข้าร่วมในโครงการของรัฐบาลที่พาชาวเขาชมเมืองหลวง โครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่มีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกของความเป็นคนไทยให้แก่ชาวไทยภูเขาและทำให้ความแตกต่างระหว่างชนเผ่าหมดไป ด้วยการสร้างสำนึกของความเป็นไทยขึ้นมาแทน เช่นในตอนจบของเรื่องเมื่อโต้แย้งกันเรื่องลูกของอาพีมะและเหมยฮินว่าควรจะเป็นคนเย้าหรืออีก็้อซึ่งอาพีมะได้บอกแก่ทุกคนว่า

“เป็นไทยซีพ้อเป็นคนไทย ไม่มีอีก็้อ ไม่มีเย้า อีกต่อไปแล้ว เราอยู่บนผืนแผ่นดินไทย เราก็คือคนไทย”

(103)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าจะไม่มีความแตกต่างระหว่างชนเผ่า ตราบใดที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย

3.3.2. อ้อมอกภูเขา : การพัฒนาหรือการรุกรานทางวัฒนธรรม

ภาพของชาวเขาเผ่าเข้าในเรื่อง **อ้อมอกภูเขา** สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาอันเกิดขึ้นจากการรุกรานของคนพื้นราบ โดยเฉพาะนายทุนที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากชาวเขา สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากความเจริญก้าวหน้า การตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้านทำให้การคมนาคมมีความสะดวกขึ้น และพร้อมกับความเจริญและการติดต่อกับคนเมืองปัญหาต่างๆก็เกิดขึ้น เช่น การเดินทางเข้าออกหมู่บ้านที่สะดวกขึ้นนำคนเมืองหรือคนพื้นราบขึ้นไปหาพวกเขาได้สะดวกทำให้ความสงบของชีวิตชาวเขาค่อย ๆ ลดลง การรับเอาวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่นรถยนต์ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของพวกเขาเปลี่ยนไปโดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ นิยมแต่งกายตามแบบคนเมืองมากขึ้น การล่อลวงหญิงไปค้าประเวณี การตัดไม้ทำลายป่าของนายทุนโดยอ้างชื่อชาวเขา การค้ายาเสพติดโดยใช้ชาวเขาเป็นผู้ขนเพราะชำนาญเส้นทาง เป็นต้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านชาวเขาเผ่าเข้านี้ เกิดจากความเห็นแก่ตัวของนายทุนชาวเมืองที่หลอกล่อให้ชาวเขาเป็นเครื่องมือในการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว แต่กลุ่มชาวเขาซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่องนั้นไม่ร่วมมือกับนายทุน แสดงให้เห็นว่าชาวเขามีการพัฒนาและไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือของนายทุนง่าย ๆ

ระหว่างที่ส่งลินหลบหนีเจ้าหน้าที่ตำรวจ ลายเชื่องหญิงสาวที่ส่งลินหลงรักถูกครูบุญตันใช้เป็นเครื่องมือในการขอย้ายจากโรงเรียนบนดอยเข้าไปโรงเรียนในเมือง โดยหลอกล่อให้ลายเชื่องไปเป็นเหยื่อให้เจ้านายของครูบุญตันย่ำยี และจากการกระทำครั้งนี้ทำให้ลายเชื่องรู้จักธาตุแท้ของครูบุญตัน ลายเชื่องกลับบ้านด้วยความผิดหวัง และต้องพบกับความเสียใจหนักกว่าเดิมเมื่อเธอท้องซึ่งสร้างความไม่พอใจกับเล้าอูพี่ชายลายเชื่องมากถึงขนาดตบตีและไล่ออกจากบ้าน ลายเชื่องชมนานออกจากบ้านท่ามกลางสายฝนและถูกสายน้ำพัดพาไปจนพบกับส่งลิน

การพบกันของทั้งคู่ทำให้เจียวเฟี้ยวเข้าใจผิดและตัดสินใจหนีความเจ็บปวดเข้าเมืองกับบุญตัน แต่ส่งลินเข้ามาขัดขวางและฆ่าครูบุญตันตาย การตายของครูบุญตันทำให้พวกพ่อเลี้ยงอ่องคำที่ส่งเข้ามาเพื่อหลอกชาวบ้านให้ตัดไม้เข้าใจผิดคิดว่าเป็นฝีมือของเล้าอูพี่ชายลายเชื่องจึงฆ่าครอบครัวของเล้าอูตายหมดเหลือเล้าอูรอดมาเพียงคนเดียว เขาก็กลับไปล้างแค้นฆ่าลูกน้องของพ่อเลี้ยงตาย

รวมทั้งตัวของเล่าอูด้วย ซึ่งเท่ากับช่วยไม่ให้ชาวบ้านต้องตัดไม้ตามแผนการของพ่อเลี้ยง ส่วนช่างลิ้น และเจียวเพื่อต้องอพยพไปตั้งรกรากที่บ้านเย้า กำแพงเพชรเพื่อหนีคดี

ภาพลักษณ์ตัวละคร: ชาวเขาผู้ถูกรุกราน

ลายเซียง เป็นตัวแทนของหญิงสาวชาวเขาที่ชื่อ บริสุทธิ จึงตกเป็นเหยื่อของหนุ่มเมือง โดยมองข้ามความรักความจริงใจของหนุ่มเย้าคนเฒ่าเดียวกัน หญิงสาวชาวเขาอย่างลายเซียงมักจะถูกมองในแง่ลบจากคนเมืองบางกลุ่มว่า

“อิพวกนี้ฟรีเซ็กซ์ ไม่ค่อยหวงเนื้อหวงตัวเท่าไร”

(*อ้อมอกภูเขา*, 2539:172)

สาเหตุเพราะชนบทรวมเนียมประเพณีที่ให้อิสระทางเพศแก่ชายและหญิงที่ยังไม่แต่งงานอย่างเสรี ทำให้คนภายนอกหรือชนกลุ่มใหญ่บางกลุ่มบางคนเช่นตัวละครที่เป็นครูในเรื่อง *อ้อมอกภูเขา* มีมุมมองและความคิดไม่ดีต่อชาวเขาและมองภาพของหญิงสาวชาวเขาไปในแง่ลบ และไม่คำนึงถึงความจริงใจที่หญิงสาวมีให้ ตัวอย่างเช่นกรณีของลายเซียงและครูบุญตัน ชะตากรรมของลายเซียงจึงเหมือนกับหญิงสาวเขาอีกหลายคนที่ถูกหนุ่มชาวเมืองหลอกลวง และถูกทอดทิ้งพร้อมลูกติดท้อง ซึ่งโดยส่วนใหญ่ชาวเย้าจะไม่รังเกียจหญิงที่มีลูกติด เพราะความเชื่อว่าเป็นลูกผีฟ้า และถือเป็นแรงงานสำคัญของครอบครัว

ช่างลิ้นเป็นตัวละครเอกของเรื่อง เขาเป็นหนุ่มเย้าที่มีความคิดก้าวหน้าเนื่องจากการสมาคมกับคนเมืองและเรียนรู้จากฟุ่ก้วยเพื่อนที่ได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ ทำให้ช่างลิ้นรู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของคนเมือง

แม้ช่างลิ้นจะไม่ใช่นำคนสำคัญของหมู่บ้านแต่เขาก็เป็นคนหนุ่มรุ่นใหม่ ที่คอยขัดขวางไม่ให้หมู่บ้านของเขาถูกนายทุนอย่างพ่อเลี้ยงอ่องคำเอาเปรียบ ช่างลิ้นไม่ยอมตัดไม้ที่ป่าต้นน้ำเพราะเข้าใจถึงความสำคัญของป่า ช่างลิ้นเป็นคนมุทะลุ อารมณ์ร้อน ไม่กลัวใครแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ราชการ ซึ่งทำให้เขาถูกทางราชการเพ่งเล็งว่าอาจจะไปพวกคอมมิวนิสต์

“จับสังเกตดูไอ้ช่างลิ้นมันให้ตีผู้ใหญ่ ไอ้เด็กหนุ่มคนนี้ท่าทางมันหัวแข็ง มันอาจจะได้รับการอบรมปลูกฝังจากพวกคอมมิวนิสต์ หมู่บ้านเรายิ่งติดเขตแทรกซึมเสียด้วย เห็นอะไรไม่ชอบมาพากลแล้วรายงานให้ทางอำเภอรอบนะ”

(41)

ความใจร้อนวู่วามของช่างลिनทำให้ช่างลินต้องตกเป็นผู้ต้องหาฆ่าเจ้าหน้าที่ตำรวจตายทำให้ช่างลินต้องหลบหนีเข้าป่า ซึ่งเท่ากับเป็นการกำจัดเส้นนามที่สำคัญของนายทุนอย่างพ่อเลี้ยงอ่องคำ ช่างลินต้องหมดอิสระ ในขณะที่ชาวเข่าถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำลายป่า ลายเชื่องตกเป็นเครื่องมือในการขอย้ายโรงเรียนของครูบุญตัน

วิถีชีวิตของลายเชื่อง ช่างลิน และชาวเข่าคนอื่นๆเปรียบเสมือนภาพสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาอันเกิดจากความเห็นแก่ตัวของนายทุน ภาพลักษณ์ของชาวเขาในเรื่องอ้อมอกภูเขาจึงเป็นผู้ถูกกระทำโดยคนเมืองหรือคนพื้นราบ

ภาพสะท้อนปัญหาของชนกลุ่มน้อย

ภาพสะท้อนของปัญหาในเรื่อง **อ้อมอกภูเขา** ส่วนใหญ่เกิดจากการเข้าถึงของคนเมืองเพื่อพัฒนาชนกลุ่มน้อยไปสู่ความเจริญแบบคนเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้นใหญ่เกิดจากการเอาเปรียบชาวเขาโดยคนเมือง ซึ่งสามารถสรุปปัญหาได้ดังนี้

ปัญหาความด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจหรือความยากจน จัดเป็นปัญหาใหญ่ของชาวเขา โดยเกิดขึ้นจากระบบเศรษฐกิจและความเจริญเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาดังกล่าว อดีตชาวเขาเลี้ยงชีพโดยการปลูกพืชไร่ หางของป่า และใช้ระบบแลกเปลี่ยนเมื่อต้องการสิ่งของที่ไม่สามารถหาได้เอง เมื่อความเจริญเข้าสู่หมู่บ้านของชาวเขา การคมนาคมสะดวกชาวเขาเริ่มเรียนรู้การใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การปลูกพืชจึงกระทำขึ้นเพื่อการค้า ซึ่งชาวเขามักจะโดนเอาเปรียบจากนายทุนโดยกดราคาสินค้า ประกอบกับการวิธีการเพาะปลูกของชาวเขาอาศัยธรรมชาติเป็นหลักดังนั้นผลผลิตที่ได้จึงมีปริมาณมากบ้างน้อยบ้างไม่คงที่

ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าและสิทธิในที่ดินเป็นปัญหาที่สร้างภาพลักษณ์ในแง่ลบให้แก่ชาวเขาโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ปลูกพืชโดยการถางป่าเพื่อปลูกพืชไร่ ภาพลักษณ์ของชาวเขาในทัศนะของคนเมืองคือพวกที่ชอบทำไร่เลื่อนลอย คือมีการย้ายที่ปลูกพืชไร่ไปเรื่อยๆเพราะเชื่อว่าดินที่ผ่านการปลูกพืชมาแล้วจะหมดความอุดมสมบูรณ์ดังนั้นจึงต้องหาพื้นที่สำหรับปลูกพืชใหม่ในที่ดินผืนใหม่ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการทำลายป่า

ปัญหาในเรื่องการใช้ที่ดินเกิดขึ้นเมื่อมีการประกาศพื้นที่ป่าสงวน ทำให้พื้นที่สำหรับชาวเขาลดน้อยลง แต่มีชาวเขาจำนวนน้อยที่มีความรู้เรื่องป่าสงวนทำให้มีชาวเขาบางส่วนที่ทำผิด

กฎหมายโดยบุกรุกแผ้วถางป่าสงวนเพื่อปลูกพืชไร่ เช่นกรณีของ เล่าอู แม้ว่าเล่าอูจะไม่เข้าใจเรื่องป่าสงวนแต่เขาก็ยอมให้เจ้าหน้าที่จับกุม เพราะพวกเขาารู้ดีถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งชาวเขาอย่างพวกเขาไม่สามารถคัดค้านได้ต้องยอมทำตามความต้องการของเจ้าหน้าที่

จากปัญหาในเรื่องการใช้พื้นที่และสิทธิในที่ดินดังกล่าวทำให้เกิดเสียงสะท้อนจากชาวเขาในเรื่องนี้ว่า

“เราไปทางไหนๆก็มีแต่ที่ดินของคนเมือง เราจะไปอยู่เมืองก็ไม่รู้จะไปทำมาหากินอะไร เราทำอะไรได้อย่างเดียว ทุกวันนี้ เราต้องการที่ทำกินให้พอเลี้ยงตัวได้เท่านั้น...ไม่ใช่จะตัดไม้ทำลายป่าอยู่เรื่อยๆ”

(36)

ปัญหาเกี่ยวกับผู้หญิง จากความเสรีทางเพศอันเป็นธรรมเนียมประเพณีของชาวเข่า ทำให้ภาพลักษณ์ของหญิงสาวชาวเขาเป็นไปในแง่ลบ และเมื่อชาวเขามีการติดต่อกับสังคมเมืองมากขึ้น จึงปรากฏว่าหญิงสาวชาวเขาถูกหลอกและถูกทอดทิ้งในที่สุด เช่นกรณีของลายเซียง

ปัญหาเรื่องการศึกษา ปัญหาระหว่างชาวเขากับชาวเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการติดต่อสื่อสารเนื่องจากชาวเขามักมีภาษาพูดที่แตกต่างไปจากชาวเมืองหรือชนกลุ่มใหญ่ การที่ชาวเขาไม่รู้ภาษาไทยก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ดังนั้นรัฐบาลจึงส่งเสริมให้ชาวเขาเรียนรู้ภาษาไทยโดยจัดตั้งโรงเรียนและส่งครูมาสอนภาษาไทยแก่ชาวเขา

..เนื่องจากรัฐบาลไทยกำลังส่งเสริมให้พวกเขามีความรู้ในเรื่องหนังสือไทยตลอดกระทั่งขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เพื่อที่ชาวเขาจะได้ศึกษาเข้าใจกาใช้ชีวิตของชาวไทยพื้นราบได้ดียิ่งขึ้น รัฐบาลหวังว่าต่อไปชาวเขาจะเป็นคนไทยยิ่งขึ้น ใช้ชีวิตแบบคนไทยไม่ตัดไม้ทำลายป่า และอยู่เป็นหลักแหล่งอย่างแน่นอน เลิกอพยพโยกย้ายไปหาที่ทำกินที่อื่นเสียที...

(79)

ปัญหาที่เกิดจากการไม่รู้ภาษาไทยของชาวเขา คือการถูกเอาเปรียบจากชาวเมือง ดังนั้นพวกเขาจึงมีความต้องการที่จะอ่านและเขียนภาษาไทยได้ ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าความรู้ในเรื่องภาษาไทยจะช่วยเขาไม่ให้ถูกชาวเมืองเอาเปรียบได้

“..แต่อยากให้คุณสอนเด็กให้อ่านหนังสือให้ได้นะครับ เด็กจะได้
ทันคนเมือง..”

(107)

ชาวเขาจึงให้ความเคารพ ยกย่องผู้ที่มาทำหน้าที่ ครู บนดงดอยเช่นครูบุญตันมากแต่เมื่อครูบุญตันไม่ได้เป็นอย่างที่พวกเขาหวัง เพราะครูใช้ความเคารพที่พวกเขามีต่อครู เป็นเครื่องมือแสวงหาความร่ำรวยและผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าหวังดีกับชาวเขาอย่างแท้จริง

3.4 ภาพลักษณ์ของเยาวชนชนกลุ่มน้อย

นวนิยายกลุ่มนี้มีตัวละครเอกเป็นเยาวชนชนกลุ่มน้อย เนื้อหาและแก่นเรื่องแสดงให้เห็นถึงมิตรภาพ ความบริสุทธิ์ของวัยเด็ก โดยมีการนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมชนกลุ่มน้อยด้วย นวนิยายในกลุ่มนี้ประกอบด้วย **ผีเสื้อและดอกไม้ ลูกป่า หมู่บ้านอาบจันทร์ เด็กชายชาวเล และ ปอเนาะที่รัก**

นวนิยายทั้ง 5 เรื่องแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตชนกลุ่มน้อย ความสัมพันธ์และมิตรภาพระหว่างเพื่อนกับเพื่อนในวัยเด็ก ที่มีแต่ความจริงใจและความบริสุทธิ์ใจต่อกัน พวกเขามีความฝันและความหวังที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งมีเพราะพวกเขามาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจทำให้พวกเขาไม่มีโอกาสเลือกทางเดินชีวิตอย่างที่ฝันไว้ ความฝันของพวกเขาดูจะห่างไกลออกไปทุกที มีอุปสรรคมากมายที่ขัดขวางไม่ให้ความฝันของพวกเขาเป็นจริง แต่พวกเขาก็เรียนรู้ที่จะมีชีวิตและปรับตัวพร้อมที่จะรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น มีความฝันเป็นแรงผลักดัน มีมิตรภาพระหว่างเพื่อนเป็นกำลังใจให้พวกเขาดำเนินชีวิตต่อไป

3.4.1. มิตรภาพความหวังและความฝันของวัยเด็ก

นวนิยายทั้ง 5 เรื่องมีแก่นเรื่องร่วมกัน เป็นเรื่องของมิตรภาพระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ความหวังและความฝันของวัยเด็ก

ผีเสื้อและดอกไม้ เป็นเรื่องราวของครอบครัวกรรมกรที่รับจ้างขนของตามสถานีรถไฟในจังหวัดภาคใต้ เสนอภาพชีวิตการต่อสู้กับความยากจนและการดิ้นรนเพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ซึ่งขาดโอกาสในการเลือกทางดำเนินชีวิต เพราะไม่มีความรู้จึงต้องใช้แรงงานแลกเงิน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน และเมื่อแรงงานที่มีอยู่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการหาเลี้ยงครอบครัวได้ “การส่งทอดช่วงของชีวิต” จึงถูกถ่ายทอดมาสู่ผู้อื่น ลูกชายคนโตของครอบครัว ซึ่งสูยัน

เลือกหนทางที่เหมาะสมกับวัยวุฒิและความสามารถของเด็กเช่นสุยัน นั่นคือการค้าขายในขบวนการค้าของหนีภาษีหรือที่เรียกว่า “กองทัพมด” แม้จะเป็นเรื่องผิดกฎหมาย และเสี่ยงต่อชีวิต ก็ต้องทำเพราะความอยู่รอดของเขาและครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

ความน่าสนใจของนวนิยายเรื่องนี้คือภาพสะท้อนชีวิตครอบครัวชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องต่อสู้กับความผิดเคืองเนื่องจากความยากจนเพื่อให้มีชีวิตรอด แม้จะต้องอาศัยวัดซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของพุทธศาสนาเป็นที่อยู่อาศัยและต้องประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายเช่นการขนสินค้าข้ามแดนโดยผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจในการเขียนเรื่อง **ผีเสื้อและดอกไม้** จากการได้คลุกคลีกับเด็กที่ประกอบอาชีพขนข้าวสารข้ามแดน ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงแรงบันดาลใจนี้ว่า

ก่อนที่จะเขียนเรื่องนี้ได้เขียนเรื่อง “ทุ่งดอกไม้” ลงพิมพ์ในนิตยสารสตรีสาร และศึกษาชีวิตของเด็ก ๆ ที่ทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่กับการขนข้าวสารข้ามเขต ในระยะนั้นเป็นเวลาที่ข้าวสารและน้ำตาลทรายเป็นสินค้าควบคุม ราคาข้าวสารและน้ำตาลทรายในประเทศมาเลเซียแพงกว่าในเมืองไทย จึงมีการลักลอบขนไปขายตามเมืองชายแดนจุดเริ่มต้นที่อำเภอเทพา ซึ่งเป็นอำเภอเล็กๆ เหตุที่เริ่มต้นที่นี้ก็เนื่องมาจากขบวนรถไฟหยุดจอดที่สถานีรถไฟแห่งนี้นานถึง 2 นาทีและข้าวสารกับน้ำตาลทรายซื้อหาได้ง่ายที่นี้ ปลายทางของพวกเขาคือสถานีสุโขทัย-ลค”

มิตรภาพระหว่างสุยันและมิมปีที่เริ่มต้นจากความเป็นเพื่อนที่มีความบริสุทธิ์ใจให้แก่กัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมิมปีช่วยหาช่องทางให้สุยันได้เข้ามาค้าสินค้าข้ามแดนเพราะมิมปีรู้จักเพื่อนที่ทำอาชีพนี้มิมปีจึงขอความช่วยเหลือจากเพื่อนเหล่านั้นได้ และการที่ทั้งคู่ได้เจอกันบ่อยๆ ในขบวนรถไฟ มิตรภาพระหว่างทั้งคู่จึงค่อยๆ แปรเปลี่ยนเป็นความรักในที่สุด

“...เธอว่าไหมคนเราจะคิดฝันไปไกลขนาดไหนก็ได้ ที่ทำให้มีความสุขสบายใจ ก่อนที่จะได้ไปจริงๆ”

(ผีเสื้อและดอกไม้, 2521:219)

..ความรู้สึกที่เคยเกิดขึ้นอันซ่อนลึกอยู่ในใจจะทวีมากขึ้นหลายเท่า มัฟซันมาถึงที่สุดแล้วในตอนนี้เป็นไปได้ไหมที่เขาจะมีความรักต่อมิมปี? บางทีวันพรุ่งนี้เขาจะพูดกับเธอเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่ยังมีไม่ออกว่าจะเริ่มต้นอย่างไร

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้เป็นความสัมพันธ์อันดีต่อกันภายในกลุ่มชาวมุสลิม มิตรภาพอันบริสุทธิ์ที่เริ่มต้นจากความเป็นเพื่อน เปลี่ยนเป็นความรักทำให้สูญญาคิดจะประกอบอาชีพที่มั่นคงและไม่ต้องเสี่ยงกับการทำผิดกฎหมาย

นวนิยายเรื่อง **หมู่บ้านอาบจันทร์** สะท้อนภาพชีวิตเยาวชนที่เป็นชาวกะเหรี่ยง ภาพชีวิตของชนกลุ่มน้อยแห่งดอยสูงที่รู้จักกันทั่วไปว่าชาวเขา นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตวัฒนธรรมและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงทั้งนี้เพราะความยากจนและห่างไกลจากความเจริญความทุกข์กันดารและปัญหาจากธรรมชาติเช่นความหนาวเย็น ความแห้งแล้ง และปัญหาที่เกิดจากเพื่อนมนุษย์ผู้ที่เรียกตัวเองว่าคนเมือง เช่นการถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น พร้อมกันนั้นก็เสนอภาพชีวิตที่สงบเรียบง่ายของชาวกะเหรี่ยงที่ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

เรื่อง **หมู่บ้านอาบจันทร์** เป็นมิตรภาพระหว่างคนชนเผ่าเดียวกัน ที่ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นพวกเขาก็ยังคงรักและหวังดีต่อกันเสมอไม่เปลี่ยนแปลง ดังจะเห็นได้จากมิตรภาพระหว่างนุโพและหม่องเพอ ซึ่งไม่ว่าทั้งคู่จะมีเส้นทางเดินที่แตกต่างกันนุโพได้ไปเรียนต่อที่โรงเรียนสงเคราะห์ชาวเขา ส่วนหม่องเพอต้องทำงานในฐานะหัวหน้าครอบครัวแต่มิตรภาพของเขาทั้งคู่เป็นสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงแม้ว่าสิ่งต่างๆรอบตัวจะเปลี่ยนไป

นุโพรับห่ออุ่นๆยัดลงย่าม สองคนมองหน้ากันไม่พูดไม่จา คำพูดอาจมีมากมายแต่ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นที่ตรงไหน ฝนใบสนยังพรูพร่าง ตะวันส่องแล้ว แสงตะวันส่องลอดแนวไม้มาเฉยๆ เปละไฟกับพรรคพวกหายลับกับโค้งเขา หม่องเพอจ้องหน้านุโพอ้อๆอึ้งๆ “ข้าไม่มีอะไรให้แกเลย หม่องเพอ” ในที่สุดนุโพก็พูดขึ้น “ช่างเถอะ แกเป็นเพื่อนข้า ข้าพอใจแล้ว..”

(หมู่บ้านอาบจันทร์, 2523:141)

มิตรภาพระหว่างนุโพและหม่องเพอสะท้อนให้เห็นถึงความรักในเผ่าพันธุ์เดียวกันของชาวกะเหรี่ยง เป็นความผูกพันที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มชนที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นความผูกพันและความรู้สึกสำนึกในบรรพบุรุษร่วมกันซึ่งเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของความเป็นชนกลุ่มน้อย

ลูกป่า เรื่องของยาชิตเด็กชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่มีใจรักการศึกษา เรียนเก่ง มีความฝันว่าจะเรียนหนังสือในชั้นสูงๆ เพื่อจะได้กลับมาเป็นครูสอนพี่น้องร่วมเผ่าของเขา แม้ยาชิตจะสอบชิงทุนเรียนต่อได้แต่ยาชิตก็ไม่สามารถเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาได้ เพราะไม่มีค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากค่าเล่าเรียน เช่น ค่าหอพัก ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า เนื่องจากพ่อของยาชิตมีอาชีพทำไร่ หาของป่าขาย ประสบอุบัติเหตุตกเขาจนเป็นอัมพาต ยาชิตจึงต้องละทิ้งความฝันและเพื่อนรักอย่างเมืองคำเด็กชาวพื้นราบที่กลายมาเป็นเพื่อนรักของเด็กดอยอย่างยาชิต และเผชิญหน้ากับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับชีวิตอย่างเด็ดเดี่ยว

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กชาวเขาและเด็กพื้นราบคือยาชิตและเมืองคำในเรื่อง**ลูกป่า** เกิดจากความเป็นลูกผู้ชายรู้แพ้รู้ชนะ และรู้จักรับผิดชอบเมื่อทำผิดของยาชิตทำให้เมืองคำซึ่งเคยดูถูกยาชิตว่าเป็นพวกยาง นับถือน้ำใจและกลายเป็นเพื่อนรักกันในเวลาต่อมา แม้ยาชิตจะโชคร้ายไม่มีโอกาสได้เรียนต่อและเป็นครูเหมือนดังที่ตั้งใจไว้ แต่มีมิตรภาพระหว่างเมืองคำและยาชิตยังคงอยู่เสมอ เมืองคำยังคงคิดถึงยาชิตและตั้งใจว่าจะเรียนเป็นครูเหมือนที่ยาชิตฝัน สำหรับยาชิต แม้จะผิดหวังไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือแต่ยาชิตกลับเข้าใจและยอมรับชีวิตได้เป็นอย่างดี ยาชิตเข้าใจว่าชีวิตคือความซับซ้อนดังนั้นเมื่อความหวังหนึ่งดับลง ก็ต้องสร้างความหวังใหม่ ขอเพียงแต่ยังไม่สิ้นหวังเท่านั้นชีวิตของเขาก็จะก้าวต่อไปได้อย่างมั่นคง

“ก้าวเดินอย่างมั่นคงเถิด ขอแต่มีความมุ่งมั่นวันหนึ่งจะต้องพบกับความสำเร็จ อย่าเสียใจเลยลูกเอ๋ย หวังหนึ่งดับลงแล้วแต่เรายังสร้างหวังใหม่ได้ แก่เพียงใดยังต้องโตอีกมาก วันเวลาของแกยังมีอีกยาวนานนัก ขอเพียงแต่อย่าดับความหวัง วันหนึ่งแกก็ไปถึงที่หวังได้..”

(ลูกป่า, 2525:158)

ปอเนาะที่รัก เป็นเรื่องราวของนักเรียนในโรงเรียนปอเนาะ ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนราษฎร์ที่สอนศาสนาซึ่งมีมากในภาคใต้อันเป็นที่อยู่ของชาวไทยมุสลิม โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นวนิยายเรื่อง **ปอเนาะที่รัก** สะท้อนภาพวิถีชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนปอเนาะ ซึ่งเด็กที่เรียนในปอเนาะจะต้องช่วยเหลือตัวเองในทุกๆด้าน เสนอปัญหาความขัดแย้งของโรงเรียนปอเนาะกับรัฐบาลอันเป็นความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องการสอนภาษาไทย

ปอเนาะคือโรงเรียนสอนศาสนาที่เน้นการเรียนด้านศาสนาโดยศึกษาดำรงทางศาสนาซึ่งส่วนใหญุ่มักจะเป็นภาษามลายู ลักษณะการสอนบางครั้งก็เป็นการอ่านให้นักเรียนฟังไปเรื่อยๆซึ่งไม่

กระตุ้นให้เด็กได้ใช้สมองหรือทักษะด้านอื่น ปัญหาของปอเนาะคือ เน้นการเรียนศาสนามากกว่าสายสามัญ ทำให้วิชาเรียนไม่ครบ และปัญหาความเข้าใจผิดว่าการเรียนภาษาไทยเป็นความพยายามเหยียบย่ำศักดิ์ศรีและขนบธรรมเนียมของพวกเขาโดยรัฐบาล

มิตรภาพของฮาซันและรอกีเยาะห์ในเรื่อง **ปอเนาะที่รัก** ที่แม้ทั้งคู่จะมีทางเดินในชีวิตที่แตกต่างกัน ฮาซันต้องออกจากโรงเรียนมาเป็นคนรับจ้างแบกกระสอบเกลืออย่างพอ ในขณะที่รอกีเยาะห์ได้มีโอกาสไปเรียนต่อในวิทยาลัยครูแต่พวกเขาก็ยังเป็นเพื่อนรักกันและมีความหวังร่วมกันที่จะสร้างความเจริญให้กับปอเนาะเพราะเหตุที่ว่าปอเนาะคือเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ของชีวิตและแผ่นดินของพวกเขา

“โอ รอกีเยาะห์ เพื่อปอเนาะต่างหาก ปอเนาะคือส่วนหนึ่งของชาติ”
คำพูดของฮาซันทำให้แววตาของรอกีเยาะห์ยิ่งทอประกายสดใส หัวใจที่เคย
ละเหี่ยโรยกลับระอุคุโชนด้วยไฟอุดมการณ์สายตาจ้องมองประสานกัน ส่ง
สัญญาณแห่งความรู้สึกทะลุผ่านเข้าไปถึงซุ้มดวงใจของแต่ละฝ่าย
“ถูกแล้ว ฮาซัน” น้ำเสียงของรอกีเยาะห์กังวานผ่านลำคอออกมาแผ่วเบา
แต่เร้าความรู้สึกที่จริงจัง “เป็นชีวิตและความรักแผ่นดินของเราด้วย”

(ปอเนาะที่รัก, 2539:140)

เรื่อง **เด็กชายชาวเล** เป็นวิถีชีวิตของหมู่บ้านมุสลิมที่มีอาชีพทำประมง หรือที่เรียกว่าแขกเลกับผลกระทบที่เกิดจากการสร้างโรงงานปลาป่น ทั้งปัญหาเรื่องมลภาวะ ปัญหาการใช้แรงงานเด็ก และผลกระทบต่ออาชีพชาวประมงของพวกเขาโดยการนำเสนอผ่านชีวิตของเด็กชายชาวเลคนหนึ่งที่มีความฝันที่จะออกทะเลหาปลา เป็นชาวประมง แต่ความฝันของเขาก็ไม่อาจเป็นจริงได้ เพราะในความเป็นจริงเขาเป็นเพียงแค่ลูกจ้างที่ทำงานในโรงงานปลาป่นเท่านั้น ความฝันของเขาคือสิ่งที่ช่วยสร้างให้ชีวิตของเขาคงอยู่ต่อไปด้วยความหวังว่าสักวันหนึ่งเขาจะได้เป็นชาวประมงสมใจ

ความฝันที่เป็นพลังผลักดันให้ดำเนินชีวิตต่อไปของรอฮีมในเรื่อง **เด็กชายชาวเล** คือความฝันที่จะได้ออกทะเลเป็นชาวประมง รอฮีมไม่เคยละทิ้งความฝันเหมือนดังที่รอฮีมได้พูดกับหมาดเพื่อนของเขาว่า

“ใครว่าข้าจะไม่ได้ไป ข้าต้องได้ไปแน่ หมะว่าให้ข้าโตกว่านี้อีกหน่อยก็จะ
ไม่ขัด ข้าไม่อยู่หรือที่โรงงานนี่นะ ไม่สนุกแล้วก็เหม็นจะตาย ข้าไม่ชอบ
ที่มันเอาปลาจากทะเลมาครั้งละมากๆ พวกลูกปลา มันก็เอา—สักวันข้าต้อง

“ได้ไปซำบอกหน้าแบนแล้ว ตอนนีพวกเรือใหญ่ซำก็รู้จักเยอะแล้ว”

(เด็กชายชาวเล, 2538:157)

ด้วยความฝันดังกล่าวทำให้รอฮีมมีชีวิตอยู่ต่อไปได้เพื่อรอวันที่ฝันจะเป็นจริง อุปสรรคที่เขาเผชิญอยู่ก็เหมือนลมพายุที่พัดกระหน่ำท้องทะเล เมื่อลมพายุผ่านไป แสงอาทิตย์ส่องจับขอบฟ้า ความหวังของเขาก็จะเจิดจ้าขึ้นอีกครั้ง

เขาทอดตาสนิทหนึ่งไปจนสุดสายลำบางเท่าที่สายตาจะสามารถ..ทอดถึง ฝนเริ่มกระหน่ำลงแล้ว เสียงฟ้าแลยกฟ้าร้องกระหึ่มมาเป็นคราวๆ เม็ดฝนโปรยลงสู่ลำบางเป็นสายเส้นสีขาว อากาศดูสลับมัวซัววอมๆพิกล รอฮีมพลันคิดว่า ค่ำคืนนี้ท้องทะเลกว้างคงแปรปรวนอย่างรุนแรง แต่เมื่อถึงรุ่งนี้ ที่ดวงอาทิตย์ฉายแสงขึ้นฟ้าจะต้องสว่างพร่าใสอีกครั้งอย่างแน่นอน

(เด็กชายชาวเล, 2538:159)

3.4.2. ตัวละคร

ตัวละครในนวนิยายกลุ่มนี้เป็นตัวละครที่อยู่ในวัยที่เป็นเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่มีความฝัน ดังนั้นภาพลักษณ์ของตัวละครจึงเป็นภาพเด็กที่มีความฝันและจินตนาการกับความบริสุทธิ์และมีมิตรภาพที่ดำเนินไปด้วยความจริงใจ แม้ว่าในท้ายที่สุดพวกเขาเหล่านั้นจะไม่สามารถสร้างความเป็นจริงได้ เพราะอุปสรรคและความจำเป็นบางอย่างในชีวิต เป็นการแสดงให้เห็นถึงปัญหาของกลุ่มเยาวชนที่เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาของชนกลุ่มน้อยนั่นเอง

3.4.2.1. สุยัน: ความฝัน ความจริงและการเสียสละ

สุยันเป็นเด็กที่มีความฝันและความหวังที่จะได้เรียนหนังสือในชั้นสูงมีหน้าที่การงานที่ดีกว่าผู้เป็นพ่อ นั่นหมายความว่าพ่อและน้องๆจะมีความเป็นอยู่ที่สบายขึ้นและความเป็นจริงคือความยากจนที่พวกเขาต้องเผชิญอยู่ทำให้ความฝันของสุยันต้องกลายเป็นฝันสลาย ฐานะทางการเงินของครอบครัวซึ่งมีรายได้จากการรับจ้างเข็นของตามสถานีรถไฟของปู่จนเพียงคนเดียวกับน้องอีก 2 คนที่เข้าโรงเรียน ทำให้สุยันต้องเลือกระหว่างอนาคตของตนเองและการเข้าโรงเรียนเพื่อให้ได้รับการศึกษา ซึ่งสำหรับสุยันแล้วเขาคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญ

งานชิ้นแรกของสุยันเป็นสิ่งที่เขาต้องคิดเพราะการจะรับจ้างขนของเช่นพ่อก็ไม่สามารถทำได้เนื่องจากงานที่ลดน้อยลง สถานีรถไฟจึงเปรียบเสมือน “เหมืองร้างที่ขุดอะไรขึ้นมาไม่ได้อีก” สำหรับ

ครอบครัวของฮุ่ยอัน สภาพความยากจนของครอบครัวฮุ่ยอันสะท้อนให้เห็นจากความคิดคำนึงของฮุ่ยอันว่าแม้แต่จะเลี้ยงวัว ก็กลายเป็นสิ่งสูงส่งเกินกว่าที่เขาจะมีได้

ฮุ่ยอันเลือกที่จะค้าขายโดยใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาให้เป็นประโยชน์ เพราะเขาเห็นประโยชน์จากการเรียนแต่เมื่อวันหนึ่งเขาได้ออกสู่โลกกว้างฮุ่ยอันก็พบว่ามียุทธศาสตร์หลายสิ่งหลายอย่างที่ในโรงเรียนไม่ได้สอน แต่คุณาน้องชายของเขากลับรู้ดีกว่าจากการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมเช่นการหาปลา และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อประสบกับเหตุการณ์เด็กตกน้ำ ทำให้ฮุ่ยอันได้คิดว่าการเรียนอาจจะให้ประโยชน์ให้ความรู้ในเรื่องต่างๆเช่นการคิดคำนวณแต่ขณะเดียวกันการเรียนก็ไม่ได้ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะมีหลายสิ่งหลายอย่างที่โรงเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตและชีวิตของฮุ่ยอันนับจากจบชั้นประถมคือการเรียนรู้เพื่อจะมีชีวิตรอดจากประสบการณ์จริง

ฮุ่ยอันไม่ค่อยจะมีช่วงเวลาในวัยเด็กที่สนุกสนานมากนัก โดยเฉพาะเมื่อเขาออกจากโรงเรียนและได้รับการแนะนำให้ประกอบอาชีพขนสินค้าข้ามแดน ฮุ่ยอันต้องก้าวข้ามจากความเป็นเด็กมาสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ที่ต้องรับผิดชอบในการหาเลี้ยงชีพเช่นเดียวกับเพื่อนๆเขาอีกหลายคนเช่นนาผาและอาเดลซึ่งทุกคนล้วนแล้วแต่ตกอยู่ในสภาวะจำยอมต้องลงตั้งความฝัน ความสนุกสนานในวัยเด็กมาเผชิญหน้ากับความจริงในเรื่องความอยู่รอดของชีวิต สิ่งที่ฮุ่ยอันต่างจากอาเดลและนาผาคือฮุ่ยอันเป็นคนละเอียดอ่อน ช่างคิด เขาได้พบปะผู้คนมากขึ้นและมักจะใช้เวลาวางบนรถไฟคุยกับผู้ใหญ่ในเรื่องของศาสนาและการดำเนินชีวิตซึ่งทำให้ฮุ่ยอันรู้สึกว่าเขาไม่ได้เป็นเพียงผู้เดียวที่ต้องเผชิญกับความยากลำบาก และมีความเข้าใจในศาสนาที่เขานับถือมากขึ้นทำให้เกิดความตั้งใจว่าจะเรียนศาสนาสักวันเมื่อเขามีโอกาส

ฮุ่ยอันเป็นภาพสะท้อนชีวิตของชนกลุ่มน้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่ไม่ได้นำเสนอความขัดแย้งที่รุนแรงกับสังคมในเรื่องของอำนาจทางการเมือง เช่นในเรื่อง **ซีโวกะ แซ่กอ** แต่เสนอปัญหาความยากจนและความผิดเคืองในชีวิต ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาทั่วไปที่เกิดได้กับกลุ่มชนอื่นๆในสังคม แต่ความแตกต่างอยู่ที่ทางออกของปัญหา ในเรื่อง **ผีเสื้อและดอกไม้** ฮุ่ยอันซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องเลือกที่จะแก้ปัญหาความยากจนในชีวิตด้วยการขนสินค้าข้ามแดนทั้งนี้เพราะฮุ่ยอันอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ และด้วยจังหวะของชีวิตที่ทำให้ฮุ่ยอันเลือกการประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายดังกล่าว

นอกจากฮุ่ยอันแล้ว ปุณจาเป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งที่น่าสนใจ คือ ความขัดแย้งระหว่างความถูกต้องตามครรลองของสังคมกับความอยู่รอดของชีวิต

ความขัดแย้งระหว่างความถูกต้องในสายตาของสังคมกับความอยู่รอดของตัวละครเป็นประเด็นสำคัญที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง*ผีเสื้อและดอกไม้* มีหลายครั้งที่ตัวละครต้องประสบกับภาวะที่ต้องเลือกระหว่างความถูกต้องกับความอยู่รอด

ด้านที่อยู่อาศัย ครอบครัวของปูนจ่านับถือศาสนาอิสลาม แต่กลับต้องมาอาศัยปลูกบ้านในที่ดินของวัดซึ่งการตัดสินใจของปูนจ่าครั้งนี้ เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของเพื่อนร่วมศาสนาอยู่ระยะหนึ่ง ก่อนจะถูกลิ้มไป การตัดสินใจของปูนจ่านับเป็นความขัดแย้งในสายตาของคนภายนอกแต่สำหรับปูนจ่าแล้วถือเป็นเรื่องเล็กน้อยเมื่อเทียบกับความอยู่รอดของครอบครัว เมื่อพิจารณาในเรื่องของจิตใจสำหรับปูนจ่าแล้วการตัดสินใจอาศัยอยู่ในที่ดินของวัดไม่ก่อให้เกิดความผิดบาปขึ้นในจิตใจของเขาเลย เพราะปูนจ่ายึดมั่นและศรัทธาในพระเจ้าตลอดเวลาแม้ไม่มีโอกาสศึกษาหลักธรรมของศาสนา มากเช่นคนอื่นที่ฐานะดีกว่า

สำหรับปูนจ่า แม้ว่าเขาจะไม่เคยรู้จักพระองค์มาก่อน ความรู้สึกในใจก็บอกว่าสิ่งนั้นสูงส่งเกินไปสำหรับเขา ไม่ควรแม้แต่จะรบกวนพระองค์ด้วยถ้อยคำอันนอวนใดๆ ในเมื่อความอดทนของเขายังไม่ถึงที่สุด...

(*ผีเสื้อและดอกไม้*, 2521:22)

เหตุผลที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดคือปูนจ่ายึดมั่นในเกียรติยศของตนเองแม้ว่าจะต่ำต้อยแต่เขาก็ไม่เคยคิดขอความช่วยเหลือจากใครมากไปกว่าใช้ความอดทนของตนเองในการฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ

...ทุกวันนี้เขาอาศัยอยู่ในแผ่นดินของคนอื่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากจะพูดถึงความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้า เขาก็อยู่ในฐานะกาฝากของอีกศาสนาหนึ่ง เกี่ยวกับศาสนานี้ ปูนจ่าไม่มีความเข้าใจอะไรมากนัก เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ; ต้องทำงานโดยไม่มีเวลาได้หยุดพักแม้แต่ในวันศุกร์ อันเป็นวันสำคัญทางศาสนา ในรอบสัปดาห์แต่แม้จะไม่เข้าใจอะไรสักสิ่ง ปูนจ่าก็ยังนึกถึงเกียรติยศ สิ่งหนึ่งซึ่งเหมือนว่าเขาได้ยึดมั่นตลอดมา มากกว่าอื่นใดทั้งหมด

(*ผีเสื้อและดอกไม้*, 2521:24)

นอกจากเกียรติยศซึ่งเป็นสิ่งที่ปูนจ่าภาคภูมิใจแล้วสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตของปูนจ่าคือลูก โดยเฉพาะสุยันลูกชายคนโตซึ่งปูนจ่าหวังจะให้มีโอกาสได้เรียนหนังสือสูงๆและมีหน้าที่การงานที่

ดีกว่าการใช้แรงงานอย่างตัวเขา แต่เพียงแค่การเริ่มต้นของการเรียนก็เปรียบเสมือนกลางแห่งความ ผิดหวัง เพราะสฐันเข้าเรียนช้ากว่าคนอื่น ๆ และแม้ว่าสฐันจะเรียนหนังสือเก่งกว่าทุกคนแต่เพื่อน ๆ ก็ คิดว่าเป็นเพราะสฐันอายุมากกว่าจึงทำให้เรียนเก่งกว่าและการเริ่มต้นช้ากว่าคนอื่นทำให้สฐันพลาด โอกาสที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง เมื่อจบชั้นประถมและหมดโอกาสขอทุนจากอำเภอเพราะอายุเกิน

สำหรับปูนจาแล้วสฐันเปรียบเสมือนความหวังและความฝันแห่งชีวิต ปูนจาภาคภูมิใจในตัว ของสฐันมากเพราะความที่สฐันเป็นลูกชายคนโตและด้วยความคิดที่ว่าคนที่ผ่านการเรียนในโรงเรียน น่าจะมีความคิดที่ดีกว่าคนที่ไม่มีความรู้เช่นตัวเขา ดังนั้นเมื่อสฐันตัดสินใจจะเป็นพ่อค้า เพื่อช่วยปูน จาหารายได้ ความชื่นชมและความภาคภูมิใจรวมไปถึงสัญญาณแห่งการ “ส่งช่วงของชีวิต” จึงเกิดขึ้น เพราะอย่างน้อยปูนจาก็มั่นใจได้ว่าสฐันสามารถดูแลน้องทั้งสองคนได้เมื่อไม่มีพ่อ

การบรรยายภาพของสองพ่อลูกในเช้าวันใหม่ที่สฐันเริ่มจะเป็นพ่อค้า แสดงให้เห็นถึงความ ชื่นชมและความภาคภูมิใจของปูนจามีต่อสฐันว่า

..สองพ่อลูกออกจากบ้าน เดินเคียงข้างกันไป สฐันเดินบนทางเล็กๆ เป็น เส้นสีขาวอันเกิดจากการเดินย่ำวันแล้ววันเล่าของคนแถบนี้ ส่วนปูนจาเดินเลียง ออกมาบนพื้นหญ้า รวกับว่าเขาพ่ายแพ้ก๊อชชายและให้เกียรติอย่างสูงสงใน เส้นทางของสฐัน...

(ผีเสื้อและดอกไม้, 2521:20)

ชายสูงอายุวัยกว่า 50 มองดูลูกชายคนโตด้วยความรู้สึกชื่นชมนี้ อาจจะเป็น จุดแรกของการส่งช่วงแห่งชีวิต เมื่อเขาเดินทางมาใกล้จะถึงปลายทางแล้ว..

(20)

ความขัดแย้งในชีวิตของกรรมกรสูงวัยอย่างปูนจาจะเห็นได้ว่าไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวของเขา เองแต่เกิดจากสังคมเป็นฝ่ายกำหนดความถูกผิด เช่นตอนที่เขาเลือกปลูกที่พัทอาศัยในวัด ปูนจาก็ถูก สังคมของชาวมุสลิมตำหนิและพูดถึงความไม่ถูกต้องทางศาสนา และอีกตอนหนึ่งเมื่อเขาไม่สามารถ ส่งสฐันเข้าเรียนหนังสือตามเกณฑ์ที่สังคมกำหนด

นอกจากจะไม่มี ความขัดแย้งในตัวเองแล้วปูนจายังความภาคภูมิใจในเกียรติและยึดมั่นใน ความดีทำให้ปูนจายอมรับในโชคชะตาตนเองอย่างสงบเมื่อเขาประสบอุบัติเหตุทำให้พิการ และอีก

ประการหนึ่งอาจเป็นเพราะเขาได้มอบความไว้วางใจและส่งทอดช่วงชีวิตไว้แก่ผู้อื่นลูกชายคนโตของเขาแล้ว

3.4.2.2. นูโปและหม่อมงพอ: มิตรภาพที่แสนบริสุทธิ์

ตัวละครสำคัญที่เป็นตัวดำเนินเรื่องในนวนิยายเรื่อง **หมู่บ้านอาบจันทร์** คือนูโปและหม่อมงพอ ทั้งคู่เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหรือที่พวกเขา มักจะเรียกตัวเองด้วยความภาคภูมิใจว่า ปาเกอะญอ เด็กทั้งสองคนเหมือนเด็กชาวเขาทั่วไปที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือในระดับสูงเพราะโรงเรียนอยู่ไกล และต้องช่วยพ่อแม่ทำงานในไร่ พวกเขาจึงเรียนรู้การดำรงชีพในป่า การทำไร่ การหาของป่าล่าสัตว์จากพ่อแม่และเรียนรู้ประวัติศาสตร์รากเหง้าของชาติพันธุ์ของตนจากผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ซึ่งมักจะใช้เวลาในยามค่ำคืนที่หนาวเหน็บข้างกองไฟเพื่ออาศัยไถ่ถอนขบไล่ความหนาว

นูโปและหม่อมงพอเป็นเพื่อนสนิทกันแม้ว่านูโปจะอ่อนกว่าหม่อมงพอก็ตาม ทั้งคู่จึงมีนิสัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือนูโปมีความคิดและความรู้สึกที่ยังเป็นเด็ก มีจิตใจละเอียดอ่อน มีน้ำใจ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นูโปมักจะแบ่งปันสิ่งของ เช่น ข้าวสาร ให้ครอบครัวหม่อมงพอ

“..เมื่อวานเข้าไปบ้านหม่อมงพอ” นูโปพูดไม่มองหน้าแม่

“ทำไม

”“มันไม่มีข้าวกิน ข้าเห็นแม่มันหุงข้าวโพดปนลูกเดียว”

“แกจะแบ่งข้าวไปให้หม่อมงพออีกละซี”

“น้องมันเยอะ”

(หมู่บ้านอาบจันทร์, 2535:13-13)

หรือครั้งใดที่ออกหาของป่าด้วยกัน นูโปมักจะแบ่งให้หม่อมงพอมากกว่าเสมอเนื่องจากครอบครัวของหม่อมงพอมีสมาชิกมากกว่าครอบครัวของนูโป

หม่อมงพอ ถ้าพร้าพ่อแม่แต่แม่และน้องๆ ดังนั้นหม่อมงพอจึงเปรียบเสมือนหัวเรี่ยวหัวแรงคนสำคัญของครอบครัวเนื่องจากเป็นพี่ชายคนโต ด้วยเหตุที่ต้องรับผิดชอบน้องๆ ตั้งแต่อายุน้อยทำให้หม่อมงพอมีความคิดความรู้สึกโตกว่านูโปเพื่อนสนิทมาก ในขณะที่นูโปเหมือนเด็กทั่วไปที่มีความฝันมีจินตนาการซึ่งเป็นธรรมชาติของวัยเด็ก ต่างกันตรงที่ว่าความฝันของนูโปอาจจะเป็นความฝันที่ไกลเกินความจริงและขัดแย้งกับชีวิตของพวกเขาเพราะความเป็นชาวเขาที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและทุ

กันดาร ทำให้พวกเขาขาดโอกาสหลายอย่างเช่นโอกาสทางการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขา ส่วนหม่อมงเพอเป็นภาพของชาวเขาที่คิดเรื่องการทำมาหากินซึ่งเป็นความจริงของชีวิต ตัวอย่างเห็นได้จากบทสนทนาตอนหนึ่งของนุโผและหม่อมงเพอว่า

“แกอยากเป็นอะไรงเพอ?” นุโผถามขณะแบกกระชุงพินมาด้วยกัน

“เป็นอะไรก็เป็นป่าเกอะยอนนะสิ” งเพอมองหน้าเพื่อนผู้อ่อนวัยกว่าอย่างงงๆ

“แกถามทำไม”

“ข้าอยากรู้ว่าแกเหมือนข้าหรือเปล่า ข้าอยากเป็นอะไรหลายอย่าง บางทีก็อยากเป็นนก ข้าจะบินไปให้ทั่ว แต่ตอนนี้ข้าเปลี่ยนใจแล้ว อยากเป็นคนจับกูปโหมมากกว่า”

(22)

ความบริสุทธิ์ไร้เดียงสาของนุโผทำให้นุโผมีจิตใจละเอียดอ่อนกับชีวิตน้อยๆ อย่างลูกตุ่นที่จับได้ในไร่ นุโผเกิดความสงสารและนึกเปรียบเทียบหากตัวเองถูกล่าเป็นอาหารในขณะที่ยังงเพอของนุโผมองว่ามันคือศัตรูที่สามารถเป็นอาหารชั้นเลิศได้ ชีวิตของนุโผคงดำเนินไปเช่นเดียวกับป่าเกอะยอนคนอื่น ที่เติบโตขึ้นท่ามกลางธรรมชาติ บทเรียนของเขาคือการเรียนรู้เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติรอบๆ ตัวให้เกิดประโยชน์ เด็กๆ บนดอยไม่มีขนมกินเช่นเด็กในเมือง แต่พวกเขาเด็กๆ ก็มีขนมขบเคี้ยวมากมาย เช่นต้นข้าวโพด ที่พวกเขาแกะกินเหมือนอ้อยของคนเมือง หรือยอดสนเล็กๆ ที่ลอกกระพี้มาเคี้ยวกินน้ำฝาดๆ หวานๆ เป็นต้น

ความบันเทิงของเด็กๆ บนดอยอยู่ที่การจับกลุ่มรวมกันเป็นวงรอบกองไฟยามค่ำคืนเพื่อนั่งฟังผู้เฒ่าของเผ่าเล่านิทาน หรือตำนานของชนเผ่า พวกเขาเด็กๆ จะได้ทั้งความรู้ถึงรากเหง้าของตนเอง ความสนุกสนาน และไอร้อนจากกองไฟ ก่อนที่จะแยกย้ายกันไปนอน ความสนุกสนานของพวกเขาไม่ได้อยู่ที่ของเล่นราคาแพง แต่อยู่ที่การเรียนรู้จากธรรมชาติ การจับต่อหลุม จับกบ และหมูปามาเป็นอาหาร

วิถีชีวิตของทั้งคู่มาถึงจุดที่แตกต่างกันเมื่อนุโผได้ไปเรียนต่อในโรงเรียนสงเคราะห์ชาวเขา โดยการชักชวนของพระที่ขึ้นไปเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน แต่หม่อมงเพอต้องมารับภาระครอบครัวแบบเต็มตัวเมื่อแม่ของเขาเสียชีวิตลงด้วยโรคหัวใจรั่ว ทั้งคู่ต่างมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน นุโผต้องไปเรียนหนังสือด้วยเหตุผลที่ว่าป่าเกอะยอนเกี่ยวข้องกับโลกภายนอกมากขึ้น การรู้หนังสือไทยจะช่วยไม่ให้พวกเขาถูกเอาเปรียบ ส่วนหม่อมงเพอก็ต้องรับจ้างทำงานในไร่เพราะเขาได้กลายเป็นผู้นำ

ครอบครัวและผู้รับผิดชอบชีวิตของน้องๆ แม้ทั้งคู่จะเดินมาถึงทางแยกที่ต่างคนต่างดำเนินชีวิต แต่ มิตรภาพที่พวกเขาให้แก่งันก็ยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง

ตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงเงาอดีตและรากเหง้าของปาเกะยะยอ คือ พ่อเผ่ากาชวา ซึ่งเป็นผู้อาวุโสที่ผูกพันและภาคภูมิใจกับความเป็นปาเกะยะยอของพวกเขา และพยายามจะถ่ายทอดความภาคภูมิใจนั้นไปสู่คนรุ่นหลัง อย่างนุโผและหม่องงพอ ภาพความสงบสุข ความรุ่งเรืองของปาเกะยะยอในอดีตทำให้พ่อเผ่าฝังใจ และเมื่อต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงคือการอพยพพ่อเผ่าเฝ้ามองเด็กรุ่นใหม่ด้วยความสะเทือนใจว่าเด็กรุ่นใหม่ได้ถูกคนไทยยกขึ้นไปเสียแล้ว เพราะเด็กรุ่นใหม่จะไม่มีภาคภูมิใจในความเป็นปาเกะยะยอ ซึ่งพ่อเผ่าได้แสดงความคิดความรู้สึกต่อนี้กับนุโผและหม่องงพอ

“ ข้าไม่เข้าใจนัก เลือดปาเกะยะยอมันจางสีลงแล้วหรือ ทุกวันนี้ข้ายัง
แว่วเสียงผีพ่อผีแม่ร้องไห้อยู่ที่นั่น เคยหวังว่าวันหนึ่งจะกลับไป ลิบปี ยี่สิบปีข้ายัง
หวังแต่ว่าวันนี้ถ้าข้าตาย กระดุกข้าก็คงเรียรายหายสูญอยู่ที่นี่ ข้าไม่เข้าใจนัก เลือด
อันเข้มข้นของปาเกะยะยอหายไปไหนหนอ หรือว่ามันจางเจือและปนไปกับเลือด
คนพื้นราบจนหมดสิ้น ปาเกะยะยออันยิ่งใหญ่ จะต้องแอบอาศัยแผ่นดินคนอื่นอยู่
ตลอดไปหรือ

(36)

ในขณะที่พ่อเผ่าโหยหาความอิสระความยิ่งใหญ่และความภาคภูมิใจในวันเก่าๆ มีความปรารถนาที่จะกลับไปแผ่นดินก่อสร้างอยู่เสมอ เด็กรุ่นใหม่ที่เกิดและเติบโตบนผืนแผ่นดินไทยอย่างนุโผและหม่องงพอไม่สามารถจะเข้าถึงความรู้สึกนั้นของพ่อเผ่าได้ เพราะในชีวิตของพวกเขาตั้งแต่ลืมตาดูโลก เมืองไทย แผ่นดินไทยคือบ้านเกิด ที่อยู่อาศัย ซึ่งพวกเขาได้แสดงความคิดตรงนี้ว่า

“ บ้านเมืองของพ่อเผ่าอยู่ที่โน่น แต่บ้านเมืองของพวกข้าอยู่ที่นี้
ข้าไม่เข้าใจนัก อยู่ที่นี่ก็สุขสบายแล้ว ทำไมพ่อเผ่าต้องคิดกลับไปอีก...”

(31)

นุโผและหม่องงพอจึงเป็นปาเกะยะยอที่ไม่ถวิลหาผืนแผ่นดินรากเหง้าของตนเอง เพราะคิดว่าประเทศไทยคือบ้านของพวกเขาที่เขาเกิดและเติบโตในขณะที่พ่อเผ่ากาชวา ประเทศไทยคือแหล่งพักพิง ความรุ่งเรืองของแผ่นดินปาเกะยะยอเป็นเสมือนความทรงจำที่ดีสำหรับคนสูงอายุเช่นพ่อเผ่ากาชวาดังความคิดของพ่อเผ่าที่ว่า

คนแก่มองข้างหลัง คนหนุ่มมองข้างหน้า ก็ใช่แหละพ่อเฒ่าคิด
คนแก่ไม่มีข้างหน้าจะให้มองแล้ว

(30)

พ่อเฒ่ากาชวาเป็นตัวแทนของปาเกอะยอรุ่นเก่า ส่วนเปลະโฝพของนุโพก็เป็นปาเกอะยอที่ได้ปรับตัวเข้ากับแผ่นดินที่อยู่อาศัยได้มากกว่าพ่อเฒ่ากาชวา เปลະโฝพมีความคิดที่แตกต่างจากปาเกอะยอคนอื่น เช่นการปลูกทดลองปลูกพืชในหน้าแล้งซึ่งส่วนใหญ่จะปล่อยให้พื้นที่ให้ว่างเปล่า และเรื่องการศึกษา เปลະโฝพมองเห็นว่าในอนาคตพวกเขาต้องเกี่ยวข้องและติดต่อกับคนพื้นเมืองมากขึ้น การรู้ภาษาไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็นและป้องกันไม่让他们ถูกคนเมืองเอาเปรียบ เปลະโฝพจึงสนับสนุนให้นุโพได้เรียนหนังสือ

ภาพลักษณ์ของชาวปาเกอะยอในเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์เป็นภาพชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งที่มีความพยายามที่จะใช้ชีวิตอยู่กับความหนาวเย็นในฤดูหนาวและความแห้งแล้งในฤดูร้อน ซึ่งความจำเป็นที่เกิดจากธรรมชาติเหล่านี้ทำให้พวกเขาถูกมองว่าเป็นพวกสกปรกไม่อาบน้ำ และเป็นพวกเกียจคร้าน เมื่อพวกเขาหยุดปลูกพืชไร่น้ำแล้งที่ทุกหนทุกแห่งเต็มไปด้วยความแห้งแล้ง

ภาพชีวิตของชาวเขาเป็นเหมือนเสียงสะท้อนจากพวกเขาสู่ชาวเมืองให้เห็นถึงความเป็นจริงของชีวิต เช่นความอดอยากแห้งแล้งที่พวกเขาเผชิญ

ท่าที่เชื่องซึมและหดหู่ท้อปรากฎอยู่ทุกใบหน้าผู้คนที่ไม่มีอะไรจะทำ
จับกลุ่มคุยกันเป็นแห่งๆจะไปทำอะไรได้ ร้อนออกอย่างนี้แม้แต่หมูหมายังหดหู่
เข้าร่วมหนึ่งคนไม่ได้หนอย่างหนึ่งควาย งานไร่งานนาที่เสร็จก็เสร็จไปแล้ว ฤดู
ดำนาหน้าใหม่ก็ยังไม่ถึง

(50)

..คนนอกที่ไม่เข้าใจมักกล่าวหาว่าชาวยางขี้เกียจ เกออยากเถียงว่าคนขี้เกียจ
หรือจะดำรงอยู่ได้ท่ามกลางธรรมชาติอันรกร้างและกันดาร

(52)

ความเป็นจริงที่ถูกนำเสนอในเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์เป็นส่วนหนึ่งของผู้เขียนได้สัมผัสและต้องการนำเสนอต่อผู้อ่านเพื่อให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในช็อกกะเหียง

มากขึ้น ทำให้ภาพลักษณ์ของชาวเขาในเรื่องนี้มีความชัดเจนแสดงความเป็นตัวตนของพวกเขามากขึ้น

3.4.2.3. สาขัณ: ปอเนาะกับทางที่ต้องเลือกเดิน

สาขัณ เป็นตัวละครที่ประสบกับความขัดแย้งระหว่างระบบการศึกษาของรัฐบาลและระบบการศึกษาของปอเนาะซึ่งมีระบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกันในเรื่องของระบบการสอนเพราะปอเนาะ เป็นสถาบันที่สอนศาสนา ไม่นั้นวิชาสามัญ และไม่มีกฎระเบียบแต่ใช้กำลังในการตัดสินใจ

*เขาอยากหนีไปให้ไกลพ้นจากปอเนาะ ความยากจนของพ่ออย่างเดีย
ทำให้เขาต้องทนเรียนอยู่ในสถาบันที่เต็มไปด้วยปัญหาแห่งนี้ วิชาเรียนไม่ครบ คุ
สอนไม่พอนักเรียนไม่มีความเป็นระเบียบ มีเรื่องอะไรก็ตัดสินใจด้วยกำลัง*

(ปอเนาะที่รัก, 2539:34)

สาขัณประสบกับการตัดสินใจด้วยกำลังด้วยตัวเองเมื่อเขาถูกรุ่นพี่ที่คอยหน้าเนื่องจากสาขัณพูดภาษาไทยในชั้นเรียน หรือถูกลงโทษเมื่อนั่งทำการบ้านกับนักเรียนหญิง ซึ่งข้อห้ามและข้อปฏิบัติต่างๆ ในปอเนาะเป็นสิ่งที่สาขัณไม่เห็นด้วยและไม่มีใครสามารถให้เหตุผลกับเขาได้ แต่ทุกคนในปอเนาะเต็มใจที่จะปฏิบัติตามโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมหรือถามหาเหตุผลเพราะทุกคนเชื่อว่าเป็นข้อควรปฏิบัติของผู้ศรัทธาต่อพระเจ้า

ความแปลกแยกที่ค่อยๆก่อตัวขึ้นในใจของสาขัณทำให้สาขัณไม่กระตือรือร้นกับการเรียน ดังเช่นความตั้งใจแต่แรกสาขัณเป็นวิชาศาสนาเพราะเขาไม่เคยเรียนภาษาวีมาก่อน ทำให้เขาเรียนตามเพื่อนๆไม่ทัน และเมื่อเขาตั้งคำถามก็มักจะถูกเพื่อนๆมองด้วยสายตาตำหนิ สิ่งที่ สาขัณทำได้ดีซึ่งน่าจะได้รับยกย่อง ในสายตาของเพื่อนๆและครูของปอเนาะกลับไม่ให้ความสำคัญ เช่นเมื่อเขาชนะเลิศการแข่งขันร้องเพลงปลุกใจและเพลงชาติจากทางจังหวัด

*การนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนกลับทำให้เขากลายเป็นคนไม่พึงปรารถนา
ถูกเยาะเย้ยถากถางจนปวดร้าวหัวใจ ส่วนมะยา ก็กับมะลิเบ็งแสดงการต่อสู้แบบ
ซื่อๆ ทุกคนชมเชยว่าดีเป็นเกียรติของโรงเรียนถ้วยรางวัลที่เขาได้รับมาจากผู้
ราชการจังหวัดถูกนำไปเก็บไว้เงียบๆในตู้หนังสือ ไม่มีผู้ใดกล่าวแสดงความยินดี
กับเขาแม้แต่คำเดียว*

ความสับสนกลายเป็นความกดดัน ทั้งเรื่องสังคมการคบเพื่อน และเรื่องค่าเทอมที่ถูกเร่งรัดจากโรงเรียน ซึ่งผิดจากความเข้าใจของฮาซันในตอนแรกที่ตัดสินใจเรียนที่ปอเนาะเพราะคิดว่าจะไม่มีปัญหาเรื่องค่าเล่าเรียน คิดว่าครูทุกคนที่ปอเนาะสอนเพื่อเป็นวิทยาทาน มีได้มุ่งหวังค่าตอบแทนเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ฮาซันจึงไม่คิดจะเรียนต่อหรือมีความกระตือรือร้นในการเรียนเหมือนตอนแรก ซึ่งเขาได้แสดงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

..ยังอยู่ยั้งได้รับความนิยมกดดัน ความหวังของพ่อบวกกับความต้องการขอ
เขา คืออยากเรียนหนังสือหนีความทุกข์ยากแต่การเรียนกลับกลายเป็นปัญหาที่
กดดันหัวใจให้เจ็บปวดมีอมนยิ่งขึ้น ..

(106)

ในที่สุดฮาซันก็ตัดสินใจที่จะออกจากโรงเรียนมาทำงาน แม้รู้ว่าทั้งพ่อและเขาหวังจะมีชีวิตที่ดีกว่าการแบกกระสอบเกลือโดยการเรียนหนังสือ แต่หนทางที่จะไปสู่ความสำเร็จต้องแลกมาด้วยหยาดเหงื่อของพ่อ ต้องแลกมาด้วยการอดมื้อกินมื้อ ฮาซันเลือกที่จะลำบากพร้อมกับพ่อ ดีกว่าที่จะแบกความหวังไว้โดยไม่รู้ว่าจะเมื่อไหร่จะสมหวังหรือจะสมดังที่หวังหรือไม่

ในเรื่อง**ปอเนาะที่รัก**แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งในเรื่องของระบบการศึกษากับความศรัทธาในศาสนา โดยจะมีตัวละคร 2 กลุ่มคือกลุ่มที่เคร่งครัดในคำสอนโดยไม่สนใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมส่วนใหญ่เช่นมะยาก็ และกลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ปอเนาะเช่นอับดุลการิม

มะยาก็เป็นนักเรียนศาสนาของปอเนาะ เขามีความคิดและความศรัทธาในศาสนาอย่างมาก ซึ่งความเชื่อมั่นและศรัทธาบางอย่างทำให้มะยาก็มีทัศนคติในการมองโลกแคบมะยาก็ไม่ยอมรับสิ่งใหม่ง่ายๆ เชื่อกันว่ามุสลิมที่ดีต้องเคร่งในข้อปฏิบัติของมุสลิม ยึดมั่นในอัลเลาะห์ แบ่งแยกไทยพุทธไทยมุสลิม เช่นกรณีที่มีคูใหม่เป็นชาวไทยพุทธ มะยาก็ต่อต้านและไม่ยอมเรียนภาษาไทยด้วยเหตุผลที่ว่าภาษาไทยไม่ใช่ภาษาของเขาและการเรียนภาษาไทยเป็นการมอมเมาลัทธิไทยนิยม เป็นการกดขี่ข่มเหงภาษาและวัฒนธรรมของเขา ทั้งนี้เพราะมะยาก็เป็นพวกหัวรุนแรง คิดว่าคนไทยจะล้างสมองพวกเขา มีการแบ่งแยกไทยพุทธไทยมุสลิม เป็นตัวอย่างของคนที่ไม่เปิดรับไม่ฟังความคิดเห็นของคนอื่น และไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้มะยาก็เป็นคนที่มีทัศนคติในการมองโลกแคบก็คือ

มะยาก็เติบโตใหญ่มากกับรอบครัวที่เคร่งครัดศาสนา พ่อของเขาเป็นโต๊ะอิหม่าม เขาไม่เคยไปไหนนอกจากศึกษาในปอเนาะ...

(67)

อับดุลการิมเป็นไทยมุสลิมรุ่นใหม่ เขาผ่านการศึกษามาจากต่างประเทศ เป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนปอเนาะให้เข้าสู่โลกยุคใหม่ อับดุลการิมเป็นครูหนุ่มหัวก้าวหน้า เพราะเขาได้ผ่านการเรียนรู้สังคมจากหลายๆสังคม และได้ผ่านการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยในประเทศ ซาอุดีอาระเบียซึ่งเป็นประเทศของชาวมุสลิม การได้พบเห็นโลกกว้างทำให้เขามีความเข้าใจสังคมเข้าใจโลกมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงอย่างแรกในปอเนาะคือการยกฝากันห้องเรียนที่แบ่งแยกชายหญิงออก และให้ทุกคนนั่งเรียนรวมกันโดยอิสระด้วยเหตุผลที่ว่า

“..เราไม่ใช่มุสลิมสักแต่เพียงว่าไม่กินหมู การเป็นมุสลิมหาใช่อยู่ที่การเข้าสู่หนัดหรือมาชะฮาดวีเท่านั้นไม่ และไม่ใช่เป็นมุสลิมเพราะตั้งชื่อด้วย อับดุล นำหน้าตามพระนามขององค์อัลลอฮ์...มุสลิมที่แท้จริงไม่ใช่เพียงการมีภรรยา 4 คน การศึกษาวิชาศาสนาอิสลาม เจริญขึ้น หลักแห่งความถูกต้องอยู่ตรงที่ว่าไม่มีอะไรสำหรับเรานอกจากอัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว พระองค์ผู้ทรงยิ่งใหญ่เป็นนิรันดร”

(65)

อับดุลการิมได้บอกถึงความถูกต้องแห่งหลักคำสอนของพระเจ้าในเรื่องของตัวตนแห่งชาวมุสลิมว่า

“มุสลิมไม่มีตัวตน มุสลิมเป็นชื่อของคนที่น่าถือศาสนาอิสลาม ผู้ที่น่าถือศาสนาอิสลามอยู่ในประเทศใดก็เป็นพลเมืองประเทศนั้น เราเป็นมุสลิมในประเทศไทย เราทุกคนจึงเป็นคนไทย”

(67)

ดังนั้นการแบ่งแยกว่าเป็นพุทธหรือมุสลิมของนักเรียนบางคนเช่นมะยาก็จึงเป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อน ซึ่งความเข้าใจผิดดังกล่าวเปรียบเสมือนสนิมที่คอยกัดกร่อนตัวเนื้อเหล็กที่มีคุณค่า กัด

ก่อนความเป็นมุสลิมที่ถูกต้องตามแนวทางของพระเจ้าและตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความแตกร้างกับเพื่อนร่วมชาติคนอื่น

ภาพลักษณ์ของมุสลิมในเรื่องปอเนาะที่รัก เน้นหนักไปในเรื่องของการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญและช่วยสร้างความเข้าใจอันดีของคนที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกันให้เข้าใจกันและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ปัญหาระหว่างมุสลิมรุ่นเก่ากับมุสลิมรุ่นใหม่ คือปัญหาของกลุ่มคนที่ดำเนินชีวิตตามแบบเดิมโดยไม่ได้พิจารณาสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เป็นการเชื่อและปฏิบัติด้วยความเคยชิน ไร้เหตุผล ข้อห้ามบางอย่างล้ำสมัยไปสำหรับสังคมที่พัฒนาเช่นการแยกหญิงชาย หรือห้ามพูดภาษาไทยในชั้นเรียน ซึ่งข้อห้ามเหล่านั้นไม่มีเหตุผลที่อธิบายให้เข้าใจได้ นอกจากความศรัทธาในพระเจ้า ซึ่งอาจจะเป็นการตีความคำสอนไปในทางที่ผิดหรืออาจเกิดจากการปฏิบัติตามกันมาโดยไม่ใช้สติปัญญาไตร่ตรอง **ปอเนาะที่รัก** ได้นำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นกับปอเนาะ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากมุสลิมที่ได้รับการศึกษาแผนใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นแนวทางที่สร้างประโยชน์ให้แก่ชาวมุสลิมและประเทศชาติด้วย

3.4.2.4. รอฮีม : แยกเลแห่งฝั่งทะเลตะวันตก

รอฮีมเป็นตัวละครที่ดำเนินเรื่อง โดยผู้เขียนนำเสนอวิถีชีวิตของแยกเลผ่านชีวิตของเด็กชายรอฮีม ซึ่งเป็นลูกชายของช่างตอกหมั้นเรือ รอฮีมต้องช่วยพ่อแม่ทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวเหมือนเด็กทั่วไป เขาไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เหมือนกับเพื่อนๆของเขาเช่นมะฮะหมัด วิถีชีวิตของเด็กเหล่านี้จึงเรียนรู้ในเรื่องการหาเลี้ยงชีพการดำรงชีวิตมากกว่าการเรียนหนังสือซึ่งเขาก็เรียนพออ่านออกเขียนได้หรือเรียนแต่การศึกษาภาคบังคับ เพราะชีวิตของพวกเขาเป็นเรื่องที่สำคัญกว่าการเรียนนั่นคือเรื่องปากท้อง

รอฮีมมีความฝันเช่นเดียวกับเด็กทุกๆไป เขาฝันว่าจะเป็นชาวประมงที่มีชีวิตอิสระกลางท้องทะเลที่เขารัก แต่ด้วยความฝักใฝ่ใจเรื่องพี่ชายของรอฮีมที่หายไปท้องทะเล แม่ของรอฮีมจึงหลีกเลี่ยงและไม่ยอมให้รอฮีมได้ทำอย่างที่ฝัน รอฮีมจึงกลายเป็นคนงานในโรงงานปลาป่น ซึ่งที่นั่นรอฮีมพบว่าได้ทำลายความเป็นมนุษย์ของพวกเขา การทำงานตั้งแต่เช้ายันเย็น ไม่มีเวลาพักผ่อน ทำให้ออฮีมและเพื่อนๆรู้สึกว่าเขาเหมือนเครื่องจักรมากขึ้นทุกที

ประเด็นที่น่าสนใจในเรื่อง **เด็กชายชาวเล** คือผลกระทบจากโรงงานกับชาวบ้านและสิ่งแวดล้อม ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงการทำลายสภาพแวดล้อมของโรงงานที่ปล่อยน้ำเสีย กลิ่นเหม็นลง

น้ำสร้างความสะดวกพร้อมให้ชาวบ้านโดยรอบ และการทำลายแหล่งนิเวศวิทยาโดยการใส่ปลาที่ยังไม่ได้ขนาดมาเป็นวัตถุพิษในโรงงาน

...เขาเริ่มสังเกตเห็นว่า ปลาที่เอามาเข้าโรงงานมีหลากหลายชนิดหลายพันธุ์ ล้วนแล้วแต่เป็นตัวเล็กตัวน้อยทั้งสิ้น บางทีมันคงจะเป็นลูกปลากะพง ลูกปลาเก๋า ลูกปลาอินทรี ที่เขาเคยสาวเบ็ดเสียจนมือชุ่มเลือด...

(เด็กชายชาวเล, 2538:151)

..รอฮีมเห็นปลากองโตที่ยังเหลืออยู่ไม่น้อยกว่าสามสี่หมื่นกิโลนั้นแล้วก็รู้สึกใจหาย นี่คงลากันเอามาทั้งหมดโดยไม่คำนึงถึงว่าจะจะเป็นปลาเล็ก ปลาใหญ่ ปลาฝูง ปลาผิวน้ำ หรือปลาน้ำลึกกระมัง แล้วเขาก็นึกสนใจดูขึ้นมา

.....
ว่าถ้าโรงงานที่สามารถปนปลาได้สูงวันละแสนกิโลเช่นโรงงานที่เขาทำอยู่ นี่ถูกสร้างขึ้นมากกว่าปลาจะมีหมดทะเลหรือ...

(151)

สำหรับหมู่บ้านของรอฮีมก็ได้รับผลกระทบจากโรงงานเช่นกัน นั่นคือกลิ่นเหม็นเพราะหมู่บ้านของรอฮีมอยู่ตรงกับทางลมที่พัดมาจากปล่องของโรงงาน แต่พวกเขาที่ไม่มีทางต่อสู้และคงปล่อยให้ชีวิตดำเนินไปท่ามกลางกลิ่นเหม็นเหล่านั้น

ตั้งแต่โรงงานปลาปนเริ่มเข้ามาตั้ง ใครต่อใครหลายบ้านหลายครัวก็บ่นมั่งงำกัน แล้วว่ากลิ่นปลาเน่าและปลาปนแฉะที่ลอยมาตามลมผ่านหมู่บ้านนั้นเหม็นจนชวนคลื่นเหียน

(143)

3.4.2.5. ยาชิ: การเกิดและการดับของความหวัง

เรื่องราวของยาชิเป็นเด็กชาวปาเกอะยอที่มีความใฝ่ฝันและความหวังว่าจะเรียนในชั้นสูงและกลับไปเป็นครูสอนเด็กๆ ในหมู่บ้าน ยาชิเป็นเด็กที่เรียนหนังสือเก่งดังนั้นจึงได้รับการสนับสนุนให้สอบชิงทุนเพื่อศึกษาต่อในระดับมัธยม แต่หนทางในการศึกษาของยาชิก็พบกับสนับสนุนให้สอบชิงทุน แต่ก็พบอุปสรรคตั้งแต่เริ่มต้นเพราะเพียงแค่ว่าทุนที่ได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ ทำให้พ่อของ

ยาชิต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาเป็นค่าเล่าเรียน และบางครั้งยาชิต้องค้างค่าใช้จ่ายกับทางโรงเรียนซึ่งทำให้ยาชิท้อใจ

นอกเหนือจากปัญหาทางการเงิน ยาชิ ต้องพบกับปัญหาระหว่างเพื่อนซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นเด็กพื้นราบ เด็กในเมือง ที่มีภาพในทางลบกับพวกเขา และเรียกอย่างเหยียดหยามว่า “พวกยางซี่ไม่ล้างกัน” ยาชิไม่เคยตอบโต้หรือโกรธเคือง เพราะพ่อสอนให้เขามีความเจียมตัว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาพที่คนภายนอกมองพวกเขาว่ามีอิทธิพลต่อตัวเขาทำให้พวกเขาคิดว่าเขาเป็นเช่นนั้นจริง ๆ และอาจเนื่องจากความเป็นอยู่ที่แตกต่างระหว่างชาวเมืองและชาวเขาทำให้พวกเขายอมรับและยกย่องในความคิดทุกประการของชาวเมือง แต่กระนั้นพวกเขาก็มีความภาคภูมิใจและศรัทธาในความเป็นป่าเถอะยอ เขามีความรักในพวกพ้องของพวกเขา เพราะเชื่อว่าป่าเถอะยอทุกคนเป็นพี่น้องกันและมีกำเนิดมาจากสายเลือดเดียวกัน

ภาพของยาชิ จึงเป็นภาพของชาวเขาที่รักและภูมิใจในความเป็นป่าเถอะยอ มีความอดทนอดกลั้นต่อการดูถูกของคนเมือง และยอมรับความแตกต่างของตนเองกับคนเมือง แต่ขณะเดียวกันก็มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองโดยการศึกษา แม้ว่าจะไม่สามารถทำได้อย่างที่หวังแต่เขาก็ยอมรับความผิดหวังได้และพร้อมจะสู้ชีวิตต่อไปด้วยความอดทน

3.4.3.ภาพสะท้อนปัญหาความเหลื่อมทางสังคมและด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ

นอกเหนือจากแก่นเรื่องสำคัญเกี่ยวกับมิตรภาพในวัยเด็กแล้ว นวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ยังนำเสนอปัญหาต่างๆที่มีผลกระทบต่อชีวิตของตัวละครเอกซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ปัญหาคือปัญหาความยากจน ปัญหาทางการศึกษาและปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัญหาความยากจนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีส่วนในการกำหนดวิถีชีวิตและทางเดินของตัวละครในนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมไทย สำหรับใน นวนิยายทั้ง 5 เรื่องนี้มีตัวละครเอกที่อยู่ในวัยเด็ก ซึ่งเป็นวัยของความสนุกสนานเรียนรู้อะไรและสังคม แต่เด็ก ๆ ในนวนิยายทั้ง 5 เรื่องกลับต้องรับภาระหน้าที่ในการทำงานหาเลี้ยงชีพ พวกเขาต้องรับภาระในสิ่งที่เกินกว่าวัยเด็กพึงกระทำ ทั้งนี้เพราะสภาพความยากจนของครอบครัวและความยากจนดังกล่าวก็มีส่วนในการกำหนดทางเดินของตัวละครเอกในแต่ละเรื่องด้วย

ในเรื่อง**ผีเสื้อและดอกไม้** เป็นวิถีชีวิตของกรรมกรรถไฟที่ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงลูก 3 คน ความยากจนทำให้สูญเงินลูกชายคนโตที่เรียนเก่ง หัวดี และเป็นความหวังของครอบครัวว่าจะได้ทำงานดีๆ ต้องออกจากโรงเรียนเมื่อจบชั้นบังคับ เพื่อช่วยพ่อหาเลี้ยงน้องๆอีก 2 คน

หมู่บ้านอาบจันทร์ เสนอให้เห็นภาพของความยากจนอันเกิดจากสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย สภาพของความทุรกันดารซึ่งมีผลต่อปริมาณของผลผลิต และการเอาตัวเอาเปรียบของนายทุนที่บีบบังคับผลิตในราคาถูก ทำให้ชาวกะเหรี่ยงแห่งหมู่บ้านเหล่าเกวคี่ต้องอยู่กับความยากจน ความทุรกันดารโดยที่ไม่มีใครช่วยเหลือ และยังถูกมองจากคนภายนอกว่าพวกเขาเป็นพวกที่เกียจคร้าน

เด็กชายชาวเล นำเสนอภาพชีวิตของหมู่บ้านชาวประมง ที่เรียกว่าแขกเลโดยมีรอฮีม เด็กชายที่เกิดและเติบโตในหมู่บ้านชาวประมงเป็นตัวละครเอก รอฮีมมีความฝันเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป เขาฝันอยากออกทะเลเป็นชาวประมงดังเช่นชาวประมงที่เขาเคยเห็นมาตั้งแต่วัยเด็ก แต่ด้วยอุบัติเหตุในอดีตของพี่ชายรอฮีมทำให้อรอฮีมไม่ได้ออกทะเลอย่างที่หวัง แต่ต้องกลายมาเป็นแรงงานในโรงงานปลาป่น ซึ่งสภาพของคณงานในโรงงานโดยเฉพาะเด็กๆเช่นรอฮีมนั้นมีสภาพไม่ผิดกับหุ่นยนต์ มีหน้าซำยังถูกเอาเปรียบค่าแรงจากนายจ้างโดยจ่ายค่าแรงให้กับเด็กในราคาที่ถูกกว่าผู้ใหญ่และใช้แรงงานเกินกำลังของเด็ก แต่ถึงกระนั้นสิ่งเดียวที่ช่วยผลักดันให้อรอฮีมมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขคือความฝันที่จะได้ออกทะเลเป็นชาวประมงนั่นเอง

ปอเนาะที่รัก ประเด็นหลักที่นำเสนอในนวนิยายเรื่องนี้เกี่ยวกับ ความแตกต่างของระบบการศึกษา ระหว่างโรงเรียนสามัญและโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาคือโรงเรียนปอเนาะ โดยมีฮาซันเป็นตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากความต่างนั้น เพราะปอเนาะเป็นโรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนทางด้านศาสนาอิสลาม มีกฎระเบียบที่เข้มงวดในเรื่องการเรียนและการดำเนินชีวิตในโรงเรียน รวมถึงทัศนคติที่ผิดเกี่ยวกับการเรียนภาษาไทยกับความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพราะมีนักเรียนส่วนหนึ่งที่ต่อต้านการเรียนภาษาไทยเพราะคิดว่าเป็นการล้างสมองและเหยียดหยามทางวัฒนธรรม สิ่งที่ฮาซันได้พบกับสภาพของครอบครัวที่พ่อแม่อาชีพแบกกระสอบเกลือทำให้ฮาซันเลิกคิดถึงการเรียน เพราะการเรียนไม่ใช่สิ่งที่เขาปรารถนาอีกต่อไปและยังทำให้เขารู้สึกแปลกแยกจากเพื่อน ไม่มีความสุขที่ได้เรียนในปอเนาะ สิ่งที่ฮาซันหวังคือการเรียนในโรงเรียนสามัญแต่ด้วยฐานะที่ยากจนทำให้เขาต้องเรียนในปอเนาะซึ่งคาดหวังว่าจะไม่ต้องจ่ายค่าเล่าเรียนแพงเท่าโรงเรียนสามัญ เพราะแต่เดิมนั้นโรงเรียนปอเนาะจะไม่เรียกเก็บค่าเล่าเรียน โดยถือว่าการสอนเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง ค่าตอบแทนจึงแล้วแต่ผู้เรียนจะให้ อาจเป็นเงินหรือสิ่งของก็ได้ แต่เมื่อโรงเรียนปอเนาะได้จัด

ทะเบียนขึ้นเป็นโรงเรียนราษฎร์แล้วระบบเดิมจึงเปลี่ยนแปลงไป เมื่อฮาซันเรียนที่ปอเนาะด้วยความเข้าใจว่าเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าโรงเรียนสามัญแต่ในความเป็นจริงปอเนาะมีการเรียกเก็บค่าเล่าเรียนและเมื่อจ่ายค่าเล่าเรียนซ้าก็มีการทวงค่าเล่าเรียนไม่ใช่การสอนเป็นวิทยาทาน ฮาซันจึงรู้สึกผิดหวังและประกอบกับระบบการเรียนการสอนของปอเนาะ รวมถึงวิชาที่เรียนและกฎระเบียบเป็นสิ่งที่ฮาซันทนไม่ได้ ทำให้เขาตัดสินใจลาออกจากปอเนาะ อนาคตของฮาซันจึงดำเนินไปเช่นเดียวกับพ่อคือมีอาชีพแบกกระสอบเก็ลั่นเอง

เรื่อง **ลูกป่า** แสดงให้เห็นถึงสภาพของเด็กชาวกะเหรี่ยงที่พ่อแม่มีอาชีพทำไร่หาของป่าขาย แต่มีความปรารถนาที่จะเล่าเรียนในระดับสูง เพื่อจะใช้ความรู้ที่เรียนมากกลับไปสอนชาวเขา ยาซิงเป็นตัวละครเอกสามารถสอบชิงทุนเพื่อเรียนต่อในเมืองแต่ยาซิงก็ไม่สามารถเรียนจนสำเร็จได้เพราะรายได้ไม่พอกับรายจ่ายที่จะต้องเสียซึ่งนอกเหนือจากค่าเทอม เหตุการณ์ที่ทำให้ยาซิงต้องลาออกจากการเรียน คือพ่อของเขาซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการหารายได้ให้ครอบครัวประสบอุบัติเหตุตกเขาทำให้ป่วยเป็นอัมพาตไม่สามารถทำงานได้ ยาซิงจึงต้องลาออกมาช่วยแม่ทำงาน ยาซิงต้องทิ้งความฝันและเผชิญหน้ากับความเป็นจริง แต่ยาซิงก็ไม่ท้อถอยและมีกำลังใจที่จะสู้ชีวิตต่อไป

ปัญหาทางการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับปัญหาความยากจนกล่าวคือเมื่อตัวละครมีฐานะยากจนทำให้โอกาสทางการศึกษามีน้อยลง และปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษาคือความห่างไกลจากสถานที่เรียนดังเช่นในเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์และลูกป่า

เรื่อง **ผีเสื้อและดอกไม้** สุยันซึ่งเป็นตัวละครเอกประสบกับปัญหาทางการศึกษาตั้งแต่ตอนเริ่มต้นที่เข้าเรียนซ้ากว่ากำหนดและต้องออกจากโรงเรียนเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ เพราะความจำเป็นทางครอบครัว ถึงแม้สุยันจะเป็นเด็กที่เรียนดี แต่เขาก็ต้องเสียสละเพื่อให้น้องอีก 2 คนได้มีโอกาสเรียนหนังสือทั้งนี้เพราะอาชีพกรรมกรของพ่อไม่สามารถส่งให้เขาได้เรียนต่อในชั้นสูงพร้อมกับน้องที่จะต้องเข้าเรียนในภาคบังคับได้

ส่วนเรื่อง **หมู่บ้านอาบจันทร์และลูกป่า** แสดงให้เห็นถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กชาวเขาที่อยู่ห่างไกลในถิ่นทุรกันดารเกินกว่าที่จะมีครูเข้าไปสอนได้พอเพียง แต่พวกเขาก็มีทางเลือกคือโรงเรียนสงเคราะห์ชาวเขาเช่นนุโพนในเรื่อง **หมู่บ้านอาบจันทร์** ไปเรียนหรือการสอบชิงทุนเช่นยาซิงในเรื่อง **ลูกป่า**

ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ระบบการศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างโรงเรียนสามัญของรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามหรือปอเนาะซึ่งปรากฏชัดในเรื่อง **ปอเนาะที่รัก** ฮาซันตัวละครเอกของเรื่องเริ่มต้นการเรียนที่โรงเรียนสามัญ ก่อนที่จะเรียนต่อที่ปอเนาะ กฎระเบียบและวัตถุประสงค์ของปอเนาะที่มุ่งเน้นการเรียนทางศาสนาทำให้ฮาซันเกิดความขัดแย้งทางจิตใจและเกิดความแปลกแยกกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนบางส่วน ซึ่งเชื่อว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบเช่นห้ามพูดภาษาไทยในชั้นเรียน ห้ามนักเรียนหญิงชายคุยกันสองต่อสองในที่ลับตา และการแบ่งแยกชายหญิงแม้กระทั่งการนั่งเรียนในห้อง เป็นการกระทำที่แสดงถึงความศรัทธาที่มีต่อพระเจ้า ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากหลักคำสอนที่แท้จริง ซึ่งในเวลาต่อมากฎระเบียบดังกล่าวก็ถูกเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ถูกต้องอย่างแท้จริง เพราะอิสลามไม่ใช่การปฏิบัติตามกฎระเบียบ แต่อยู่ที่ความศรัทธาต่อองค์อัลลอฮ์ด้วยความจริงใจ

“มุสลิมที่แท้จริงไม่ใช่เพียงการมีภรรยาสี่คน การศึกษาวิชาศาสนาอิสลามไม่ได้มีเฉพาะในปอเนาะเท่านั้นการกั้นห้องแบ่งครึ่งชายหญิงในชั้นเรียนไม่ได้ทำให้ศาสนาอิสลามเจริญขึ้น หลักแห่งความถูกต้องอยู่ตรง

.....
ที่ว่า ไม่มีอะไรสำหรับเรานอกจากอัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว พระองค์ผู้ทรงยิ่งใหญ่เป็นนิรันดร์”

(ปอเนาะที่รัก, 2539:65)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกนำเสนออย่างชัดเจนในเรื่อง **เด็กชายชาวเล** โดยแสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากโรงงานปลาปนกับหมู่บ้านชาวประมง รวมถึงระบบนิเวศวิทยาของท้องทะเลที่ถูกทำลายลงโดยคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ทั้งชาวประมงและนายทุนเพราะการจับปลาตัวเล็กและการจับปลาในฤดูวางไข่ซึ่งจะทำให้ปลาสูญพันธุ์ได้ และปัญหาเกี่ยวกับมลภาวะของน้ำเสียและกลิ่นที่มาจากโรงงานปลาปนซึ่งส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านชาวประมง

อาจกล่าวได้ว่านวนิยายทั้ง 5 เรื่องเสนอปัญหาที่เกี่ยวกับเยาวชนชนกลุ่มน้อยเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ตัวละครเอกของนวนิยายมีฐานะยากจนและต้องประสบกับปัญหาขาดโอกาสทางการศึกษาซึ่งทำให้ชีวิตของพวกเขาไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นจากบรรพบุรุษที่ยากจนและต้องต่อสู้กับความยากจนต่อไป แม้หน่วยงานราชการจะมีโครงการพัฒนาความเป็นอยู่และการศึกษาให้กับชนกลุ่มน้อยแต่ความห่างไกล ความทุรกันดารและความยากไร้ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับชนกลุ่มน้อยอยู่นั่นเอง

พัฒนาการของนวนิยายที่มีเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยในช่วงพ.ศ.2520-2530 มีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีการนำเสนอวิถีชีวิตที่แสดงถึงตัวตนของชนกลุ่มน้อยทั้งในเรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ แม้ในระยะเริ่มต้นจะมีแก่นเรื่องเป็นเรื่องของความรักระหว่างหนุ่มสาวแต่ก็แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เขียนเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ว่ามนุษย์ทุกคนภายใต้ฟ้าผืนเดียวกันมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องของความรัก และความเสมอภาคทางสังคมในฐานะคนไทยด้วยกันเช่นในเรื่อง **ใต้ฟ้าสีคราม**

หลังจากนวนิยายเรื่อง **ใต้ฟ้าสีคราม** นวนิยายช่วงต่อมามีเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยมีลักษณะสมจริงมากขึ้นภาพลักษณ์โดยรวมของชนกลุ่มน้อยคือภาพของกลุ่มชนที่อยู่ภายใต้การปกครอง สะท้อนปัญหาความยากจน ทำให้ขาดโอกาสทางสังคมเช่นโอกาสทางการศึกษา ซึ่งความพยายามที่จะผสมกลมกลืน ชนกลุ่มน้อยให้เข้ากับชนกลุ่มใหญ่อาจทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านอย่างรุนแรง ถ้อยนโยบายหรือวิธีการที่ใช้ในการผสมกลมกลืนเป็นการกระทำที่ชนกลุ่มน้อยไม่สมัครใจ รู้สึกถูกบังคับ หรือรู้สึกว่าถูกเหยียดหยามจากชนกลุ่มใหญ่เช่นในเรื่อง **ชื่อไก่ แซ่กอ** หรือการใช้วิธีการที่รุนแรงเช่นการทำสงครามเพื่อทำลายล้างความเป็นชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยเช่น เรื่อง **เจ้าฟ้า** ผลที่เกิดขึ้นคือความสูญเสียของทั้งผู้รุกรานและผู้ถูกรุกราน

ดังนั้นการผสมกลมกลืนชนกลุ่มน้อยจึงต้องอาศัยวิธีการที่ค่อยเป็นค่อยไป โดยไม่ให้ชนกลุ่มน้อยรู้สึกว่าถูกบังคับ เช่น การให้การยอมรับและสร้างจิตสำนึกของความเป็นคนไทยให้แก่ชาวเขาเผ่าเย้าและอาข่าในเรื่องคนภูเขา หรืออาจเกิดขึ้นในรูปแบบของการพัฒนาความเจริญสู่ชนกลุ่มน้อยทางด้านสาธารณูปโภค เช่นการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน การให้การศึกษา เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ชาวเขาและชาวเมืองมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นแต่ข้อเสียคือถ้าคนเมืองมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนชาวเขาก็จะตกเป็นผู้ถูกรังแกและถูกรุกรานจากคนเมือง เช่นในเรื่อง **อ้อมอกภูเขา**

การพัฒนาเป็นการผสมกลมกลืนที่ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ได้และการศึกษาเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะพัฒนาให้ชาวเขามีโอกาสทางสังคม มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะเห็นได้ว่านวนิยายหลายเรื่องเช่น **หมู่บ้านอาบจันทร์ ลูกป่า** และ **ปอเนาะที่รัก** แต่อุปสรรคประการหนึ่งของการพัฒนา คือความห่างไกลในท้องถิ่นทุรกันดารและความยากจนทำให้ขาดบุคลากรทางการศึกษา ที่จะเข้าไปทำหน้าที่สอนชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น ทำให้การพัฒนายังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

สรุปแล้วนวนิยายในช่วงพ.ศ.2520-2530 ช่วยให้มีความเข้าใจชีวิตของชนกลุ่มน้อยมากขึ้น เริ่มมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อยด้วยมุมมองที่แตกต่างจากอดีต เริ่มมีการนำเสนอสังคมของชนกลุ่มน้อย เอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในฐานะสมาชิกของสังคม จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า ในช่วง พ.ศ.2531-2540 นวนิยายไทยที่นำเสนอภาพชนกลุ่มน้อยจะมีพัฒนาการที่แตกต่างไปจากเดิมหรือไม่อย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยช่วงพ.ศ.2531-2540

นวนิยายในช่วง พ.ศ. 2531-2540 นี้มีนวนิยายที่นำเสนอเรื่องของชนกลุ่มน้อยอย่างต่อเนื่อง มีการสะท้อนเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยชัดเจนขึ้นในเรื่องของสังคมและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันก็ยังมี การสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย ทั้งความสัมพันธ์ที่ขัดแย้ง ความสัมพันธ์ที่เข้ากันได้ และภาพลักษณ์ของการพัฒนาชนกลุ่มน้อย

จากการศึกษาพบว่าในช่วงพ.ศ.2531-2540มีนวนิยายที่เสนอชีวิตชนกลุ่มน้อย และมีชนกลุ่มน้อยเป็นตัวละครเอกจำนวน 8 เรื่องประกอบด้วย

1. หมูบ้านในหุบเขา	โดย	ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรงค์	(2532)
2. ในสายหมอก	โดย	สมัย สุทธิธรรม	(2532)
3. หลับเถิดนางนอน	โดย	สมัย สุทธิธรรม	(2532)
4. หุบเขาสีดอกไม้	โดย	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	(2532)
5. ไหมแม่	โดย	ภาณุมาศ ภูมิถาวร	(2532)
6. แผ่นดินสงคราม	โดย	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	(2532)
7. เปลวเทียนในควันปืน	โดย	สุวดี	(2532)
8. เด็กปอเนาะ	โดย	อนุสรณ์ มาลาสา	(2532)

ในการศึกษาจะวิเคราะห์แก่นเรื่องและภาพลักษณ์ของตัวละครเอกของนวนิยายทั้ง 8 เรื่องโดยแบ่งประเภทกลุ่มของนวนิยายตามแก่นเรื่องและภาพลักษณ์ของตัวละครได้ 4 กลุ่มดังนี้

- 4.1 ภาพลักษณ์ความขัดแย้งภายใต้อำนาจทางการปกครองของชนกลุ่มใหญ่
- 4.2 ภาพลักษณ์ของการศึกษาและการพัฒนากับชนกลุ่มน้อย
- 4.3 ภาพลักษณ์ของความสัมพันธ์ของชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย
- 4.4 ภาพลักษณ์ของเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย

4.1 ภาพลักษณ์ความขัดแย้งภายใต้อำนาจการปกครองของชนกลุ่มใหญ่

นวนิยายที่เสนอภาพลักษณ์ความขัดแย้งในเรื่องอำนาจทางการเมืองของชนกลุ่มใหญ่ และชนกลุ่มน้อยมี 2 เรื่องคือ **แผ่นดินสงคราม** เป็นการนำเสนอความขัดแย้งระหว่างชาวกะเหรี่ยงและพม่าในประเทศพม่าซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนโดยเฉพาะจังหวัดตาก และเรื่อง **เปลวเทียนในควันปืน** ซึ่งเสนอถึงปัญหาของขบวนการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับสวัสดิภาพของครูในจังหวัดนั้นๆ

4.1.1 แผ่นดินสงคราม:สงครามแห่งเสรีภาพของเผ่าพันธุ์

นวนิยายเรื่อง **แผ่นดินสงคราม** เป็นเรื่องราวการต่อสู้ของกะเหรี่ยงในแผ่นดินพม่า ซึ่งเป็นประเทศที่รวมไว้ซึ่งความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ และมีการสู้รบเพื่อรักษาความเป็นเผ่าพันธุ์หรือตัวตนของพวกเขาไว้ ในขณะที่รัฐบาลพม่าเองก็พยายามจะรวมประเทศเป็นหนึ่งเดียวภายใต้การปกครองของรัฐบาลพม่า ซึ่งการสู้รบดังกล่าวนำมาซึ่งความสูญเสียของทั้งพม่าและชนกลุ่มน้อยซึ่งในเรื่องคือชาวกะเหรี่ยง ต้องสูญเสียทั้งชีวิตเลือดเนื้อ ความรัก และความเป็นเผ่าพันธุ์ของตนเอง โดยที่ไม่มีความรู้ว่าจะไคร่ที่พวกเขาจะได้อยู่อย่างสงบสุข แม้จะมีกะเหรี่ยงหลบหนีเข้าประเทศไทย โดยผิดกฎหมายและอาศัยความโอบอ้อมอารีของคนไทย ก่อความเดือดร้อนให้คนไทย เช่น การขโมยของข้ามกลับไปขายฝั่งพม่า แต่กระนั้นก็มีกะเหรี่ยงบางคนที่สนใจแค่เพียงมีแผ่นดินที่สงบร่มเย็นไว้ให้พวกเขาทำมาหาเลี้ยงชีพ จากภาพสะท้อนดังกล่าวทำให้เห็นถึงปัญหาอีกประการหนึ่งนอกเหนือไปจากการตั้งค่ายอพยพ คือการให้สัญชาติกับพม่าที่แอบหลบหนีเข้ามาเป็นปัญหาที่กระทบต่อความสงบสุขของประเทศไทยอยู่จนทุกวันนี้

สงครามที่มาแห่งเสรีภาพของเผ่าพันธุ์

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า นำไปสู่ความรุนแรงและการสู้รบระหว่างเผ่าพันธุ์ ในอดีตกะเหรี่ยงเคยเป็นรัฐอิสระไม่ได้อยู่ภายใต้การปกครองของพม่า ชาวกะเหรี่ยงเคยมีความหวังว่าจะมีรัฐอิสระเป็นของตัวเองโดยเฉพาะในยุคของนายพลอองซาน แต่เกิดรัฐประหารเสียก่อน พม่าจึงยึดครองรัฐกะเหรี่ยงและปฏิบัติกับชาวกะเหรี่ยงเสมือนเป็นพลเมืองชั้นสอง ทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องจับอาวุธขึ้นสู้เพื่อเสรีภาพและควมมีตัวตนของชาวกะเหรี่ยง

“..นายพลชอร์บาอูยี ท่านผู้นำกะเหรี่ยงเชื้อสายสะกอหรือคุณเฒ่ารวมใจทำให้ทั้งชอร์วาเรสและซานตามูหลบหนีออกจากการเบียดเบียนใช้ชาติพม่า ความฝันเกือบบรรลุความจริงเมื่อท่านนายพลสถาปนารัฐกะเหรี่ยงขึ้น ด้วยการยินยอมของนายพลอองซานผู้นำพม่า ผู้เห็นความสำคัญของคนกะเหรี่ยงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพพม่า ทว่าเหตุการณ์กลับพลิกผัน ความฝันพลันสลาย เมื่อเกิดรัฐประหารขึ้นในย่างกุ้ง นายพลอองซานถูกโค่นอำนาจลงและท่านนายพลชอร์บาอูยีถูกลอบทำร้ายจนสิ้นชีวิต ตรานั่นจดบัดนี้ พม่าก็ยึดครองรัฐกะเหรี่ยงตลอดมา กะเหรี่ยงเหมือนพลเมืองชั้นสอง สิทธิเสรีภาพถูกย่ำยีและถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนป่าคนดอย...”

(แผ่นดินสงคราม, 2537:32-33)

ความพยายามที่จะรวมประเทศชาติเป็นหนึ่งเดียว ภายใต้การปกครองของชนกลุ่มใหญ่ ที่มีอำนาจทางการเมืองกับการแบ่งชนชั้นทางสังคมเป็นสาเหตุของความขัดแย้งดังกล่าวและนำมา ซึ่งการดูถูกเหยียดหยามศักดิ์ศรีของเผ่าพันธุ์ ภาพที่อยู่อาศัยของกองทัพกะเหรี่ยงสะท้อนให้เห็นถึง ความบีบคั้นทางจิตใจของชาวกะเหรี่ยง จากเผ่าพันธุ์ที่รักอิสระและเคยเป็นรัฐอิสระมีความ ภาควุฒิมิใจในเผ่าพันธุ์ของตนเองกลับต้องมาหลบซ่อนทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องเข้าร่วมสงคราม

“..ภาพผู้คนในเมืองหวนเข้าสู่สำนึก ไม่ว่าจะเมืองไทย เมืองพม่า ผู้คนของ ประเทศเหล่านั้นมีบ้านหลังใหญ่ๆอาณาบริเวณรอบบ้านกว้างขวางสามารถ ทำการเกษตร ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ทำแปลงผักสวนครัวแล้วพวกเขา...ที่ ชุกหวนนอนเกือบไม่มี หาดหลักแหล่งเป็นของตนเองไม่ได้ ต้องร่อนเร่เหมือนฝูง สัตว์ในป่าใหญ่ เผ่าพันธุ์ของเราไม่มีสิทธิ์ ไม่มีแม้เสรีภาพที่จะอยู่อาศัยบน ฝืนปฐพีนี้ได้อย่างมีศักดิ์ศรีเลยหรือ”

(11)

ผลที่เกิดจากสงครามครั้งนี้ทำให้กะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งจับอาวุธขึ้นสู้ได้แก่มุลาทุและกอง กำลังกะเหรี่ยงกู้ชาติกับอีกกลุ่มใช้การอพยพหนีสงครามเช่นพ่อเผ่าทุนตัน

ภาพลักษณ์ตัวละคร

มุลาทุและพ่อเผ่าทุนตัน:ความเหมือนในความต่าง

ตัวละครสำคัญของเรื่องคือมุลาทุ เป็นลูกของนายทหารแห่งกองทัพกะเหรี่ยงกู้ชาติ เกิด และเติบโตขึ้นภายในค่ายของกองทัพกะเหรี่ยง จนพ่อคือพันโทชอร์วาเรสเสียชีวิต มะดินยี่ผู้เป็นแม่ จึงพามุลาทุและมุมูย้ายกลับไปเมืงวดีบ้านเดิม

มุลาทุเป็นตัวละครที่มีความขัดแย้งภายในจิตใจระหว่างความเป็นกะเหรี่ยงกับหน้าที่ ทางสังคมเนื่องจากมุลาทุได้เข้าทำงานในกองทัพพม่าซึ่งต้องทำการต่อสู้กับกองกำลังกะเหรี่ยงที่ พ่อของเขาเคยเป็นผู้นำคนสำคัญมาก่อน

ความขัดแย้งภายในจิตใจเพิ่มมากขึ้นเมื่อเขาได้พบพาดูเซลยที่เป็นชาวกะเหรี่ยง ซึ่งครั้ง หนึ่งเคยเป็นคนสนิทของพ่อและเคยสอนให้เขายิงปืน มุลาทุตัดสินใจช่วยเหลือพาดู และตัวเขา ต้องเสียอนาคตของการทำงานในกองทัพ ต้องหนีข้ามประเทศมาฝั่งไทย และต้องกลายเป็นภพ ขวของประเทศ

ชีวิตของมูลาฑูเป็นโศกนาฏกรรมที่เกิดจากสงครามระหว่างเผ่าพันธุ์ สงครามซึ่งไม่ก่อประโยชน์ให้ฝ่ายใดนอกไปจากความสูญเสีย การถูกรุกรานและย้ายศักดิ์ศรีของชาวกะเหรี่ยงทำให้พวกเขาต้องลุกขึ้นต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งศักดิ์ศรี อิสรภาพในการปกครองและวิถีชีวิตที่สงบสุข

ในขณะที่มูลาฑูคือพวกที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีก็มีกะเหรี่ยงบางส่วนที่เลือกการอพยพหนีเป็นทางออก เช่นพ่อเผ่าทุตันชาวกะเหรี่ยงที่อพยพเข้าไปตั้งรกรากในประเทศไทย เพราะความรักสงบและใช้ชีวิตท่ามกลางธรรมชาติป่าเขา เช่นเดียวกันบรรพบุรุษ

“...เหตุที่หนีมาอยู่ฝั่งไทยก็เพราะเหตุนี้ กะเหรี่ยงไม่เคยรบกับใคร เราเป็นชนเผ่ารักสงบใช้ชีวิตท่ามกลางป่าเขาธรรมชาติคือชีวิตของชาวกะเหรี่ยง พ่อไม่ชอบผู้นำกะเหรี่ยงบางคนที่ยึดปลุกกระดมผู้คนกลางป่าเขารวมตัวเป็นกองทัพเพื่อต่อสู้กับทหารพม่า นั่นมิใช่ชีวิตป่าเถื่อนหรือกะเหรี่ยงโดยแท้จริง ทำไมป่าเถื่อนต้องไปสู้รบตบมือกับพวกคนเมือง”

(227)

“คนป่าเถื่อนเป็นเผ่าพันธุ์ที่รักสงบ ตั้งใจทำมาหากินใช้ชีวิตอยู่กลางป่าเขา ท่ามกลางต้นไม้และลำธาร เราไม่เคยทะเลาะทะเลาะกันใฝ่ฝันใช้ชีวิตแบบคนเมือง ไม่เคยคิดเอาโรคเอาเปรียบ หรือคิดประหารประหารใคร พ่อจึงพาแม่หนีกระเซอะกระเซิงเข้าสู่ฝั่งไทยพร้อมกับเพื่อนบ้านอีกกลุ่มหนึ่ง หวังตายเอาดาบหน้า ค้นหาแผ่นดินสงบและร่มเย็น”

(237)

วิถีชีวิตของมูลาฑูและพ่อเผ่าทุตันมีความแตกต่างกัน ในขณะที่ชีวิตของมูลาฑูคือการสู้รบเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ แต่ชีวิตของพ่อเผ่าคือการใช้ชีวิตให้ดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ เมื่อทั้งคู่ได้มาเจอกันมูลาฑูได้เรียนรู้ชีวิตของกะเหรี่ยงในอีกแง่มุมหนึ่ง ซึ่งทำให้เขามีชีวิตสงบสุขและหันหลังให้กับสงคราม การดำเนินชีวิตของมูลาฑูและพ่อเผ่าทุตันแตกต่างกันอาจเป็นเพราะมูลาฑูเป็นชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับการศึกษาและได้มีโอกาสสัมผัสกับกองกำลังกะเหรี่ยงภูษิตมาแต่วัยเยาว์ทำให้เขาถูกหล่อหลอมอุดมการณ์และความคิดเรื่องชาติและความเป็นอิสระ ส่วนพ่อเผ่าทุตันคือชาวกะเหรี่ยงที่ยังคงดำรงชีวิตเช่นเดียวกับบรรพบุรุษ ไม่เคยมีความรู้หรือความคิดเรื่องรัฐและความเป็นชาติมากนัก ไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเช่นมูลาฑู ทำให้ทั้งมูลาฑูและพ่อเผ่าทุตันมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันดังกล่าว

“กะเหรี่ยงแท้ๆเขาไม่พูดกันหรอก เพราะเขาไม่เข้าใจคำว่าการกดขี่ การเอา
รัดเอาเปรียบ กะเหรี่ยงจริงๆคือชาวบ้านที่ผูกพันเพียงธรรมชาติป่าเขา กับ
ความเจียมสงบอันแท้จริงของชีวิต ลองไปสัมผัสกับกะเหรี่ยงชาวบ้านจริงๆ
แล้วกามาลจะรู้ ใครกันเป็นผู้ก่อสงคราม ใครกันเป็นผู้ทำให้เกิดความ
เดือดร้อนทุกข์ห่อหมก ถ้าไม่ใช่บุคคลฝ่ายนำ ทั้งในกองทัพพม่าและ
กะเหรี่ยงไม่ใช่หรือ ..”

(484)

แม้ว่ามูลาทุจะค้นพบทางสงบ ปลอดภัย สงครามในฝั่งไทยแต่ทว่าชีวิตของมูลาทุก็
เหมือนกับถูกกำหนดมาให้ผูกพันกับสงครามเพราะไม่ว่าจะหนีอย่างไรในท้ายที่สุดความสูญเสีย
ความเจ็บปวดที่เขาได้รับจากการตายของมูมูน้องสาว การต้องพลัดพรากจากแม่ผู้ให้กำเนิด และ
การสูญเสียพ่อในครั้งอดีตทำให้เขาต้องเข้าร่วมกับกองทัพกะเหรี่ยงเช่นฆ่าเพื่อนและอดีต
ผู้ได้บังคับบัญชาของเขาในกองทัพพม่า

“...ทุกสิ่งเร่งเร้าให้เขาต้องทำตามภารกิจแห่งสังคมหนีมันไปไม่พ้น
แม้คุณพยายามหลีกเลี่ยงแล้ววันหนึ่งคุณก็จะรู้ว่า คุณหลีกเลี่ยงมัน
ไม่พ้น ในเมื่อคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม”

(แผ่นดินสงคราม,2537:557)

มูลาทุและกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระคือพวกที่ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพและการ
ยอมรับของคนในสังคม ในขณะที่พ่อเผ่าทูตันหลีกเลี่ยงการต่อสู้แต่ก็ไม่เคยรู้สึกว่าคุณเสียความ
มีตัวตนของคนป่าเกาะโยไป ไม่เคยเรียกร้องการยอมรับจากคนเมืองหรือคนหนุ่มมาก เพราะชีวิต
ของพ่อเผ่ามีแต่ความสงบ ไม่ต้องการแสวงหาอำนาจหรือการยอมรับจากคนในสังคมนอกจาก
ต้องการเพียงผืนแผ่นดินที่ทำกินที่สงบสุขเท่านั้นเอง

ภาพลักษณ์โดยรวมของตัวละครที่เป็นชาวกะเหรี่ยงในเรื่อง **แผ่นดินสงคราม** เป็น
เผ่าพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และมีความภาคภูมิใจในเผ่าพันธุ์ของตนเอง เมื่อต้องตกอยู่
ภายใต้การปกครองของชนกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจในการปกครองของประเทศ และชนกลุ่มใหญ่
พยายามที่จะจำกัดเสรีภาพของชนกลุ่มน้อยซึ่งทำให้ชนกลุ่มน้อยรู้สึกว่าพวกเขาถูกเหยียดหยาม
ศักดิ์ศรี และถูกกดขี่กีดกันจากชนกลุ่มใหญ่ พวกเขามีปฏิริยาต่อสถานการณ์ดังกล่าวโดย
แบ่งเป็น 2 กลุ่มกลุ่มแรกคือพวกที่เกิดปฏิริยาต่อต้านซึ่งก็คือการสู้รบเพื่อให้มาซึ่งศักดิ์ศรีและ

เสรีภาพที่พวกเขาสูญเสียไป เช่นมุลาทูและกองกำลังกู้ชาติกะเหรี่ยง กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มของกะเหรี่ยงชาวบ้านที่รักสงบ ชีวิตของพวกเขาต้องการเพียงผืนแผ่นดินที่ทำกินดังนั้นเมื่อแผ่นดินพม่าสร้างความเดือดร้อนให้พวกเขา พวกเขาจึงอพยพหาผืนแผ่นดินอื่นที่สงบสุขกว่า กรณีนี้ได้แก่พ่อเผ่าทุตันและครอบครัว

ภาพสะท้อนปัญหาแนวชายแดนของประเทศไทย

ผลกระทบที่เกิดจากสงครามไม่ได้เกิดเฉพาะพม่าหรือกะเหรี่ยงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในเรื่องความมั่นคงและความสงบตามแนวชายแดนอีกด้วย ทั้งนี้เพราะกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระใช้แม่น้ำเมยหรือแม่น้ำตองยีเป็นด่านในการหลบหนีกองกำลังของพม่า และแอบเข้ามาซ่องสุมกำลังตั้งค่ายเพื่อเตรียมความพร้อมต่อสู้กับพม่า

“กะเหรี่ยงยึดแม่น้ำตามแนวตะเข็บเป็นยุทธภูมิการต่อสู้ หากสู้พม่าไม่ได้ ก็หนีข้ามมาฝั่งไทย ใช้แผ่นดินไทยเป็นโล่กำบัง..”

(557)

มูมูและเพื่อนนักศึกษาเป็นตัวอย่างของชาวกะเหรี่ยงที่หนีเข้าสู่ประเทศไทย เพื่อหาทางตอบโต้ชาวพม่า โดยเข้ามารับจ้างทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาตามมาคือต้องหลบซ่อนเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายไทย และต้องยอมทำงานโดยได้รับค่าแรงต่ำ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงเจ้าหน้าที่ของไทยบางคนปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ รีดไถและข่มขู่ชาวกะเหรี่ยงที่อพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายต้องยอม เช่นกรณีของมูมูที่ถูกเจ้าหน้าที่รีดไถและใช้กำลังข่มขืน

ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยมากที่สุดคือปัญหาผู้อพยพซึ่งมีหลายลักษณะ หลายกลุ่มกลุ่มหนึ่งคือพวกที่ปฏิเสธการต่อสู้ รักสงบ เช่นพ่อเผ่าทุตันเป็นกะเหรี่ยงที่แท้จริงที่ไม่ยุ่งกับคนเมืองและไม่ชอบการสู้รบ พ่อเผ่าหวังเพียงดินแดนที่สงบ มีธรรมชาติป่าเขา

อีกกลุ่มคือพวกกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระที่ข้ามชายแดนมาเพื่อซ่องสุมกำลังต่อสู้กับพม่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่อาจสร้างผลกระทบทางการเมืองระหว่างไทยกับพม่าได้เช่นมูมูและเพื่อนนักศึกษา

ส่วนอีกกลุ่มคือพวกฉวยโอกาสใช้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนไทยและประเทศไทยดักตวงผลประโยชน์ใส่ตน สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวไทยเจ้าของประเทศเช่นหม่องไทติน ซึ่งอพยพจากฝั่งพม่ามาอยู่ฝั่งไทย โดยไม่รู้สึกผูกพันกับแผ่นดินไทย สร้างปัญหาเรื่องการลักขโมย

รถยนต์ข้ามฟากไปขายในประเทศพม่า หรือการลักลอบขนของหนีภาษีมาขายฝั่งไทย ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นจุดจบของคนเหล่านี้คือการถูกวิสามัญฆาตกรรม

นวนิยายเรื่อง **แผ่นดินสงคราม** เสนอภาพของปัญหาทางการเมืองในประเทศพม่า ซึ่งเป็นการต่อสู้กันระหว่างพม่าและชนกลุ่มน้อยคือกะเหรี่ยงอันเกิดจากการกีดกันให้กะเหรี่ยงเป็นพลเมืองชั้นสอง และการเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเผ่าพันธุ์หนึ่งซึ่งมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง การสู้รบดังกล่าวส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาตามแนวชายแดนประเทศไทย ซึ่งปัญหาสำคัญคือปัญหาผู้อพยพ

ภาพสะท้อนของสงครามระหว่างเผ่าพันธุ์อันเกิดจากการแบ่งแยกและแย่งชิงอำนาจเพื่อความหนึ่งใจในชาติ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือมนุษยธรรมในฐานะมนุษย์คนหนึ่งบนผืนโลก ทำให้เผ่าพันธุ์ที่รักสงบเผ่าพันธุ์หนึ่งต้องเข้าร่วมสงครามซึ่งเป็นความหวังที่จะได้ยืนอยู่บนผืนโลกได้อย่างสงบสุขในฐานะเผ่าพันธุ์หนึ่ง แม้จะรู้ว่าสงครามจะก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและจิตใจ แต่สำหรับผู้ที่ถูกกดขี่แล้วคงไม่มีทางเลือกใดที่ดีไปกว่านั้น ดังเช่นชีวิตของมูลาทุที่จบลงด้วยความตายไปพร้อมกับคำถามที่ยังหาคำตอบไม่ได้ว่าเหตุใดพวกเขาต้องจับอาวุธขึ้นเช่นฆ่ากันและปัญหาที่ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่รู้จักจบ

4.1.2 เพลวเทียนในควันปืน: อุดมการณ์ที่เปลี่ยนไปของขบวนการโจรก่อการร้าย

นวนิยายเรื่อง **เปลวเทียนในควันปืน** เป็นการนำเสนอปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับขบวนการโจรก่อการร้ายซึ่งเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนขึ้นจากอดีตเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้แก่ชนกลุ่มน้อยคือชาวมุสลิมและเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ปัจจุบันเป็นความขัดแย้งและการแสวงหาผลประโยชน์จากมุสลิมด้วยตนเองและสร้างความเดือดร้อนให้กับคนนอกกลุ่ม โดยมีครูและชาวบ้านเป็นเหยื่อของความรุนแรง ปัญหาการถูกคุกคามและทำร้ายครูโดยจับครูเรียกค่าไถ่ส่งจดหมายข่มขู่ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยกลุ่มโจรก่อการร้าย สถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าวสะท้อนขวัญและกำลังใจของครูในพื้นที่และส่งผลกระทบต่อพื้นที่ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ขาดแคลนครูที่จะไปให้ความรู้กับเด็กในพื้นที่ดังกล่าว โครงเรื่องของ **เปลวเทียนในควันปืน** เริ่มที่การตัดสินใจของครูมณีจันทร์ ที่มีฐานะร่ำรวยสมัครไปเป็นครูในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งการตัดสินใจครั้งนี้ทำให้ต้องพบกับปัญหาที่รุนแรงของพื้นที่เกี่ยวกับการฆ่าและข่มขู่ครูเกิดขึ้นหลายครั้งหลายหน โดยที่จับตัวคนผิดมาลงโทษไม่ได้ บรรดาครูเริ่มตื่นกลัวและรวมตัวกันเรียกร้องความคุ้มครองที่ควรจะได้รับ ซึ่งก็ไม่ได้ได้รับความสนใจอย่างจริงจัง ชีวิตของครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเปรียบเสมือนเปลวเทียนในควันปืน

ภาพลักษณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสายตาคนทั่วไปคือสถานที่ซึ่งมีอันตรายเป็นพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งของกองโจร ประชาชนโดยส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบกับมีชายแดนติดกับประเทศมาเลเซียทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศมาเลเซียมากกว่าทั้งในด้านเครื่องแต่งกาย ภาษาและศาสนา

รถไฟแล่นเข้าเทียบสถานีรถไฟตันหยงมัส มณีจันทร์กวาดสายตา
มองไปรอบๆ หล่อนกำลังอยู่ที่ไหน ผู้คนมากมายแต่งกายด้วยเสื้อ
ผ้าแปลกตา มีผ้าคลุมหน้า ส่งภาษาแปร่งหู เหมือนอยู่ต่าง
ประเทศมิใช่ต่างจังหวัด

(เปลวเทียนในควันปืน, 2538:14)

ขบวนการโจรก่อการร้ายสร้างปัญหาให้กับสวัสดิภาพของครูและชาวบ้านซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมที่ฐานะยากจน แม้ว่าขบวนการโจรก่อการร้ายจะมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการบีบคั้นของข้าราชการแต่เป็นเพียงส่วนน้อยซึ่งทำให้คนส่วนใหญ่เสียหายความกดดันทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านจากชนกลุ่มน้อยและคอยจ้องหาโอกาสตอบโต้ เป็นสาเหตุของรอยร้าวระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิม ในขณะที่เดียวกันก็มีชาวมุสลิมบางคนที่เกิดกันความเจริญเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เพราะถ้าหมู่บ้านยังด้อยพัฒนา ชาวบ้านไร้การศึกษาจะง่ายต่อการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ของตนเอง ดังนั้นขบวนการโจรก่อการร้ายในปัจจุบันจึงไม่ได้มีอุดมการณ์เพื่อต่อต้านการปฏิบัติหน้าที่โดยอยู่ดีธรรมของข้าราชการเท่านั้น แต่มีอุดมการณ์อื่นที่แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง

มณีจันทร์อยากรู้ว่าจะมีใครอีกหนอเชื่อว่า ขจก.กระทำการทุกครั้งด้วย
อุดมการณ์ต้องการแบ่งแยกดินแดน ต้องการความเป็นไทย อุดมการณ์ที่
แอบอ้างว่าเพื่อชาวมุสลิม ผู้ประกอบธุรกิจต่างๆมีชาวไทยมุสลิมปะปนอยู่
ด้วยเสมอ โดยเฉพาะชาวบ้านหาเช้ากินค่ำ ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม แต่
โจรพวกนี้กลับบริดนาทาเร้นกับคนของตัวเอง

(33)

ภาพของขบวนการโจรก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเรื่อง **เปลวเทียนในควันปืน** เป็นภาพของกลุ่มคนที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนโดยการรวมกลุ่มกันเพื่อรีดไถประชาชน ซึ่งเป็นชาวมุสลิมเช่นเดียวกับคนในขบวนการ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นขบวนการโจรก่อการร้ายรูปแบบใหม่ที่มีได้รวมตัวเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมให้กับชาวมุสลิมเช่นขบวนการโจรก่อการร้าย

ในอดีต ตรงกันข้ามกลับเบียดเบียนสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวมุสลิมด้วยตนเอง เป็นความขัดแย้งภายในกลุ่มของชนกลุ่มน้อย มิใช่ความขัดแย้งภายนอกกลุ่มเช่นในอดีต

อุดมการณ์ของขจก.ดับลงไปพร้อมกับผลประโยชน์ที่สามารถเก็บเกี่ยวได้
เต็มกอบเต็มกำ ดังนั้นจึงเกิดกลุ่มโจรห้าร้อยแอบอ้างชื่อเป็นขจก.พันธุ์ใหม่
มารุมทิ้งประชาชนตาต้าอย่างเมามัน

(43)

ขบวนการโจรก่อการร้ายในปัจจุบันนอกจากจะไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อชาวมุสลิมด้วยตนเองแล้ว
ยังมีการแอบอ้างชื่อของขบวนการก่อการร้าย โดยกลุ่มที่คนที่มีงสร้างความเป็นป่วนทางการเมือง
หรือกลุ่มที่มุ่งหวังใช้สถานการณ์ความรุนแรงเพื่อบีบคั้นรัฐบาล แสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง
ให้กับกลุ่มของตนเอง

อุดมการณ์ของขจก.ดับลงไปพร้อมกับผลประโยชน์ที่สามารถเก็บเกี่ยวได้
เต็มกอบเต็มกำ ดังนั้นจึงเกิดกลุ่มโจรห้าร้อยแอบอ้างชื่อเป็นขจก.พันธุ์ใหม่
มารุมทิ้งประชาชนตาต้าอย่างเมามัน

(43)

ขจก.พันธุ์ใหม่ไม่ยอมรับการแต่งตั้งรัฐมนตรีครั้งนี้เกิดพลังแฝงต่อต้านเพื่อ
ล้มรัฐบาลจริงหรือ มณีจันทร์ขี้ใจไม่สร้างชา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเข้าลัด
เข้ารอยอะไรเช่นนี้ ขณะเกิดเหตุการณ์เผาโรงเรียน 36 โรง รัฐบาลกำลังเปิด
ประชุมสมัยวิสามัญพอดิบพอดี เรื่องเผาโรงเรียนจึงถูกเสนอญัตติด้วย ฝ่าย
ค้านถล่มแหลก รัฐบาลไร้เสถียรภาพ

(129)

ขบวนการโจรก่อการร้ายรูปแบบใหม่ว่าเป็นกลุ่มของผู้มีอำนาจ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเองก็
รู้แต่ไม่สามารถทำอะไรได้ ดังนั้นความขมขื่นความเสียหายจึงตกอยู่กับประชาชนที่ไม่มีส่วนได้
นอกจากส่วนเสียในเรื่องดังกล่าว การเผาโรงเรียน 32 โรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้พร้อมๆกัน
เป็นการกระทำที่สร้างความเสียหายให้กับอนาคตของชาติ ซึ่งไม่สามารถจับคนร้ายมาลงโทษได้
เพราะเป็นเรื่องที่มีเบื้องหลังทางการเมืองและมีผู้มีอำนาจอยู่เบื้องหลัง

ณที่ตรงนั้นมีแผ่นผ้าผืนใหญ่ พร้อมภาพการ์ตูนล้อเลียนนายกรัฐมนตรี

รัฐมนตรีมหาดไทย ห้อยท้ายด้วยแม่ทัพภาค 4 ฝีมือระดับมากกว่าห้าดาว มณีจันทร์หัวเราะเมื่อเห็นภาพเหล่านั้นจากจอทีวี ตลกอะไรปานนั้น ขจก. พันธุ์ใหม่เกี่ยวอะไรด้วยกับรัฐบาลถ้าเช่นนั้น เรื่องเผาโรงเรียน 36 โรง ซึ่งคุณ ค่อยขึ้นมาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ซึ่งจำต้องตกอยู่ในสภาพน้ำท่วมปากเป็นจริง ขจก. พันธุ์ใหม่ ใครไม่รู้มาไซ้ทิ้งไว้ เพื่อล้มล้างรัฐบาล

(134)

เผาโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อใช้พลังครู ล้มล้างรัฐบาล มีการโอนเงินกันเป็นว่าเล่น..

(142)

การกระทำของขบวนการโจรก่อการร้ายรูปแบบใหม่นอกจากจะส่งผลกระทบต่อ ชาวบ้าน ครูและนักเรียนแล้วยังส่งผลกระทบต่อการทำงานของข้าราชการในพื้นที่ แม้จะรู้ว่าใคร เป็นผู้อยู่เบื้องหลัง แต่ก็ไม่สามารถจัดการขั้นเด็ดขาดได้ หรือหาคนผิดมาลงโทษได้ ในขณะที่ ชาวบ้านก็ขาดความไว้วางใจเจ้าหน้าที่ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัด ชายแดนเป็นไปด้วยความยากลำบากยิ่งขึ้น

แต่ข้าราชการที่ต้องรับสภาพ กล้ากลืน และออกประสานรอยร้าวลึกๆนี้ ทั้งที่พวกเราได้พยายามกันมาตลอดจนเกือบจะบรรลุเป้า ครั้นเกิดเรื่อง เช่นนี้ขึ้นอีก ชาวบ้านที่ไหนเขาจะเชื่อ โชคดีครั้งนี้กลุ่มครูไม่ผลิผลลามลูกฮือ ไม่งั้นต้องกลายเป็นเครื่องมือพวกมันไปแล้ว

(136)

ภาพลักษณ์ตัวละคร: สวัสดิภาพครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวละครสำคัญที่เป็นตัวเดินเรื่องในนวนิยายเรื่องนี้ได้แก่ ครูมณีจันทร์ หญิงสาวชาวกุญ ที่มีอุดมการณ์ และมีความเสียสละ เมื่อมณีจันทร์ตัดสินใจลงมาเป็นครูในจังหวัดชายแดนซึ่งเต็มไปด้วยกลุ่มผู้ก่อการร้าย และได้พบกับสถานการณ์ที่คุกคามสวัสดิภาพของครู มณีจันทร์พร้อมที่จะต่อสู้ร่วมกับครูคนอื่นๆไม่คิดหนีกลับกรุงเทพทั้งนี้เพราะ

..ที่นี้มีเด็กกำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เด็กพวกนี้อยู่ในป่า พวกเขาไม่รู้ว่าจะมีความสุข ความอร่อย ความงามคืออะไร เพราะสิ่งที่เขาปรารถนามากที่สุด เพียงอย่างเดียว เขาต้องการครู ดังนั้นถ้าเขามีครู เขารู้ว่านั่นคือสุขที่สุด

ด้วยเหตุนี้หนูอยากกราบขออภัย เตี่ย-หม่าม้าอนุญาตให้หนูได้มีโอกาสสาน
ฝันของเด็กที่นี้ให้เป็นจริงซะที หนูมีความสุขมามากแล้ว ขอให้แบ่งปัน
ความสุขเหล่านี้ให้เด็กบ้าง นะคะหนูขออยู่ที่นี้ต่อไป อยู่เพื่อเด็กๆซึ่ง
เว้าวอนหนูทุกวันว่า “ครุอย่าทิ้งหนูไป”

(46)

มณีจันทร์เป็นนักสู้และเรียกร้องความยุติธรรม สถานการณ์เลวร้ายต่างๆที่เกิดขึ้นกับครู
ภายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สร้างความสะเทือนใจและสั่นคลอนอุดมการณ์ของมณีจันทร์หลาย
ครั้ง แต่ในขณะเดียวกันก็มีส่วนช่วยสร้างพลังในการต่อสู้ให้กับมณีจันทร์ด้วย ทั้งนี้เพราะกลุ่มครูผู้
เปรียบเสมือนเปลวเทียนที่ส่องสว่างให้ความรู้แก่เด็กไทยถูกกระทำทารุณและโหดร้ายมาก
ขึ้นเรื่อยๆ การบุกจับครูเรียกค่าไถ่ อย่างอุกอาจเช่นกรณีครูวิโรจน์ ชีซ่างและครูปรีชา แซ่ลิ้ม ก่อนที่
จะฆ่าครูทั้งสองตายเมื่อไม่ได้ผลประโยชน์ตามที่ขบวนการตั้งใจไว้ ยังไม่สามารถหาตัวคนร้ายมา
ลงผิดได้ การกระทำที่สะเทือนขวัญและกำลังใจครูอย่างมากเช่นการบุกจับครูโรงเรียนบ้าน
ปาหนัน 3 คนมัดติดกับเสาธงแล้วกราดยิงด้วยปืน เอ็ม – 16 ก็ไม่สามารถเรียกร้องความรับผิดชอบ
จากหน่วยงานใดได้ นอกจากความเห็นใจของครูด้วยกันเอง แม้ว่าจะเป็นการเรียกร้องที่ไร้
ความหวังก็ตาม

การได้ร่วมรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้
มณีจันทร์ไม่สามารถจะถอนตัวกลับไปได้ เหตุการณ์ที่สั่นคลอนความรู้สึกของมณีจันทร์มากที่สุด
คือการเสียชีวิตของปลัดสุเทพคนรักของมณีจันทร์ และดอเลาะ กับไซติะ ซึ่งการสูญเสียคนรักและ
ลูกศิษย์ของของมณีจันทร์ทั้ง 3 คน เป็นเพียงเหยื่อส่วนหนึ่งของขบวนการโจรก่อการร้ายและส่วน
หนึ่งของสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่อาจหาบทสรุปหรือข้อยุติได้

ภาพสะท้อนปัญหาขบวนการโจรก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง **เปลวเทียนในควันปืน** คือพื้นที่ใน 4 จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่อันตรายเป็นดั่งและเส้นทางผ่านของขบวนการโจรก่อการร้าย สถานการณ์ ที่
เกิดขึ้นกับครูนั้นรุนแรงมากดังเช่นที่นายอำเภอชุมพลบุรีพุดกับมณีจันทร์ในวันแรกที่มณีจันทร์เดินทาง
ไปถึงว่า

“ผมไม่อยากจะปิดบังความจริงกับครู ตอนนี้อันบ้านพักครูทุกแห่งมีสภาพเป็น
บ้านร้าง ครูอพยพหนีออกมาอยู่ในเมือง บางคนย้ายออกจากพื้นที่ไปเลย
เพราะโจรก่อการร้ายอาละวาดรุนแรงหนักขึ้นทุกวัน มีการเคลื่อนไหวผ่าน
พื้นที่ต่างๆตลอดเวลา จุดหมายเรียกค่าคุ้มครองเคลื่อนกลาดขวัญและ

กำลังใจของครูย่าแย่งหวาดผวาอยู่เหมือนเดิม”

(18)

สภาพของครูที่ต้องตกอยู่กับความหวาดผวา ต้องระวังตัวตลอดเวลาขณะทำการสอน หรือแม้กระทั่งการประกอบกิจกรรมส่วนตัวที่บ้านซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวถูกบรรยายว่า

พระเจ้า..นี่หรือครูในเมืองไทย นี่หรือแผ่นดินไทย ครูกำลังอกศิก หรืออะไรกันแน่ครูอีกสองคนเดินมาสมทบ ส่วนด้านหลังมีเจ้าหน้าที่สามนายพร้อมอาวุธเพียบ มณีจันทร์ให้รินทตหุดหัวใจอย่างบอกไม่ถูก นี่คือความจริงที่หล่อนสัมผัสด้วยตัวเองสีหน้าเพื่อนครูหงอยเหงาไม่เหมือนข้าราชการคนอื่น ๆ ซึ่งตื่นขึ้นมาทำงานด้วยความกระปรี้กระเปร่า แต่ครูที่นี้คงคิดว่า เช้าวันนี้ออกไป ตอนเย็นจะได้กลับมาอีกหรือเปล่า

(22)

คุณภาพทางการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจเรียกได้ว่าตกต่ำที่สุด เพราะขาดครูเข้าไปสอนเด็กๆเนื่องจากความหวาดกลัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

คุณภาพการศึกษาตกต่ำลงไปเรื่อยๆจนเกือบจะพูดได้ว่า การศึกษาในจังหวัดนราธิวาสต่ำสุดในเมืองไทย ก่อนนั้นมณีจันทร์ไม่รู้เหตุผลที่แท้จริงสำหรับตอนนี้หล่อนรู้ทุกอย่าง รู้ปัญหา แต่มีอย่างเดียวกันที่ยังไม่ได้เรียนรู้และไม่เคยคิดจะเรียนจนตลอดชีวิต นั่นคือเรียนยิงปืน

(26-27)

โดยสรุปแนวคิดที่สำคัญของเรื่องคือการกระทำที่รุนแรงของขบวนการโจรก่อการร้ายกับครูซึ่งเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของชาติเป็นการบั่นทอนโอกาสทางการศึกษาของเด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ทั้งนี้เนื่องจากการตายของครูที่ถูกโจรบุกกระทำการอย่างโหดเหี้ยมไร้ความปราณีทำให้ไม่มีครูจะอาสาลงไปสอนในเขตจังหวัดชายแดน เมื่อเด็กๆไม่มีครูสอนหนังสือ ไม่มีโอกาสทางการศึกษาจึงตกเป็นเหยื่อของกองโจรหรือกลุ่มบุคคลที่มุ่งหวังทำลายความสงบและความมั่นคงของประเทศไทย และขบวนการโจรก่อการร้ายในปัจจุบันไม่ใช่ขบวนการโจรก่อการร้ายที่กระทำเพื่ออุดมการณ์แบ่งแยกดินแดน หรือเกิดจากการถูกข่มเหงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่นในอดีตและไม่ได้ทำเพื่อชาวมุสลิมด้วยกันเช่นในอดีตแต่เป็นการกระทำของกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนเองเป็นประเด็นของความขัดแย้งภายในชนกลุ่มน้อยเอง

ไม่ใช่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเช่นที่ผ่านมา และเป็นขบวนการโจรก่อการร้ายรูปแบบใหม่ที่กระทำการรุนแรงเพื่อเหตุผลทางการเมืองหรือเพื่อล้มล้างรัฐบาลโดยใช้ชื่อขบวนการโจรก่อการร้าย

เรื่อง **เปลวเทียนในควันปืน** นี้เป็นการนำเสนอปัญหาของขบวนการโจรก่อการร้ายที่สร้างปัญหาให้กับจังหวัดชายแดนภาคใต้ แตกต่างจากเรื่อง**ชื่อโก๊ะ แซ่กอ** ตรงเป็นการนำเสนอปัญหาจากมุมมองของคนนอก คือมุมมองของครูที่ถูกคุกคามชีวิตจากพวกโจร การกระทำของกลุ่มโจร เป็นการสร้างสถานการณ์โดยกลุ่มที่หวังผลทางการเมือง มากกว่ากลุ่มโจรที่เกิดจากการข่มเหงของข้าราชการเช่นที่ปรากฏในเรื่อง **ชื่อโก๊ะ แซ่กอ** ส่วนในเรื่อง**ชื่อโก๊ะ แซ่กอ** น้ำเสียงของผู้เขียนเปรียบเสมือนกระบอกเสียงของชาวมุสลิมที่ถูกกดขี่จากเจ้าหน้าที่ เป็นเสียงที่สะท้อนข้อเท็จจริงและสาเหตุของการเกิดขบวนการโจรก่อการร้าย

แม้ว่ามุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้จะแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศทั้งภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม และโดยคำจำกัดความของชนกลุ่มน้อยแล้วพวกเขาจัดเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ แต่ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของพวกเขายาวนานนับร้อยปี ประกอบกับมีแนวชายแดนติดกับประเทศมาเลเซีย ดังนั้นชาวมุสลิมในเขตประเทศไทยจึงมีความสัมพันธ์กับชาวมุสลิมในมาเลเซียมากกว่า ดังนั้นการที่ทางเจ้าหน้าที่ไทยพยายามใช้นโยบายในการดึงพวกเขามาเป็นไทยหรือนโยบายผสมกลมกลืนจึงเป็นเรื่องยากและละเอียดอ่อน การต่อต้านนำไปสู่ปัญหาความรุนแรงดังที่ปรากฏในเรื่อง**ชื่อโก๊ะ แซ่กอ** ส่วนปัญหาขบวนการโจรก่อการร้ายในเรื่อง**เปลวเทียนในควันปืน**นั้นเป็นเรื่องของกลุ่มที่ฉวยโอกาสใช้สถานการณ์ความรุนแรง เป็นประโยชน์ปล้นฆ่าและทำร้ายผู้ที่ไม่มีความผิดและไม่มีทางต่อสู้เช่นครูซึ่งเรื่องนี้ผู้เขียนพยายามนำเสนอว่าเป็นขบวนการโจรก่อการร้ายรูปแบบใหม่ที่ไร้อุดมการณ์

4.2 ภาพลักษณ์ของเยาวชนชนกลุ่มน้อยกับการศึกษา

นวนิยายในกลุ่มนี้นำเสนอภาพของชนกลุ่มน้อยกับการศึกษาซึ่งเป็นอีกวิถีที่ใช้ผสมกลมกลืนชนกลุ่มน้อยให้เข้ากับชนกลุ่มใหญ่ จากการศึกษาพบว่ามีนวนิยายที่เสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับการศึกษากับชนกลุ่มน้อย 2 เรื่องคือ เรื่อง**ไหมแม** เป็นการนำเสนอปัญหาความขาดแคลนครูในหมู่บ้านของชาวเขา และเรื่อง **เด็กปอเนาะ** เป็นภาพของชีวิตเด็กนักเรียนโรงเรียนปอเนาะรูปแบบของการศึกษาของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นวนิยายทั้ง 2 เรื่องมีลักษณะร่วมกันประการหนึ่งคือเป็นนวนิยายขนาดสั้น มีตัวละครเอกเป็นเยาวชน การดำเนินเรื่องแบ่งเป็นตอนๆ แต่ละตอนมีชื่อเรื่องที่สื่อให้เห็นถึงความคิดหรือเหตุการณ์สำคัญในตอนนั้นๆ ซึ่งลักษณะร่วม

ดังกล่าวอาจมีจุดประสงค์ให้เยาวชนได้อ่าน และมีความเข้าใจถึงสมาชิกที่อยู่ในส่วนอื่นๆของสังคมไทย เป็นพื้นฐานของการสร้างความเข้าใจระหว่างคนในสังคม

4.2.1 ไหมแม่:ทางออกของปัญหาขาดแคลนครูบนภูสูง

นวนิยายเรื่อง **ไหมแม่** เสนอประเด็นเรื่องการศึกษาของเด็กชาวเขาเผ่าม้ง ตัวละครไหมแม่อาจเป็นตัวละครที่มีความคิด รักการเรียน แต่ไม่มีโอกาสได้เรียนในระดับชั้นสูงๆ เพราะไม่มีครูขึ้นมาสอนชาวเขา ไหมแม่จึงมีความรู้แค่พออ่านและเขียนได้ และได้ใช้ความรู้ที่มีอยู่สอนหนังสือให้กับเด็กชาวม้งคนอื่นๆเพื่อให้คนอื่นมีโอกาสได้อ่านออกเขียนได้ ไหมแม่ไม่มีโอกาสเรียนต่อทั้งนี้เพราะพ่อกับแม่มีความคิดว่าเด็กผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนมาก เพราะเมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงม้งมีหน้าที่ดูแลสามีและลูก จนกระทั่งไหมแม่ได้เจอกับโดมชายหนุ่มจากในเมืองกรุงซึ่งขึ้นมาวาดรูปบนดอย โดมจึงช่วยอธิบายและเกลี้ยกล่อมให้พ่อและแม่ของไหมแมยอมให้ไหมแม่ได้เรียนต่อ เพื่อจะได้นำความรู้กลับมาสอนชาวม้ง ซึ่งเป็นทางออกอีกทางหนึ่งของปัญหาการขาดแคลนครู

ภาพลักษณ์ตัวละคร:การศึกษากับชาวเขา

ชาวเขาเผ่าม้งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา และสนับสนุนให้ลูกหลานของพวกเขาได้เรียนหนังสือ แต่อุปสรรคในเรื่องของความห่างไกล และสภาพทุรกันดารทำให้ทางราชการไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง หมู่บ้านภูวี่เวียงจึงขาดแคลนครูที่จะให้ความรู้แก่เด็กๆ ไหมแม่มีโอกาเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้แต่ไม่มีโอกาสเรียนต่อและเด็กๆรุ่นหลังก็ไม่มีโอกาสเช่นไหมแม่เพราะทางราชการยุบโรงเรียนภูวี่เวียงด้วยเหตุผลที่ว่าดูแลไม่ทั่วถึง ไหมแม่ไม่มีโอกาสเรียนต่อเพราะพ่อและแม่ของไหมแม่มีความคิดว่าการศึกษาไม่ใช่สิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับผู้หญิง ควรจะเป็นเรื่องของผู้ชายมากกว่า ผู้หญิงผู้ผู้ชายในเรื่องนี้ไม่ได้ แต่ไหมแม่ก็เห็นประโยชน์ของการศึกษาเธอจึงทำหน้าที่ให้ความรู้แก่เด็กม้งคนอื่นๆโดยสอนให้อ่านและเขียนภาษาไทยได้เท่าที่ความรู้ของเธอสามารถสอนพวกเขาได้

ชาวม้งอยากให้ลูกหลานอ่านออกเขียนได้แต่ในขณะที่เดียวกันเด็กก็เป็นแรงงานสำคัญในไร่ดังนั้นเด็กๆชาวม้งต้องช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านและงานในไร่ด้วย แต่พวกเขาก็มีความกระตือรือร้นและสนใจการเรียนกันมาก ในขณะที่ไหมแม่ผู้เป็นครูก็ยังคงต้องช่วยพ่อแม่ทำงานในไร่และงานบ้านด้วยเช่นกัน เหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการเรียนคือเหตุการณ์ตอนที่ไหมแม่ขอปิดโรงเรียนเพื่อช่วยพ่อแม่ถอนหญ้าในไร่ข้าวโพด แต่ปรากฏว่าเด็กนักเรียนต่างพากันมาช่วยงานในไร่เสร็จเร็วและสามารถกลับไปเรียนต่อได้โดยไม่ต้องหยุดเรียน

ความคิดของไหมแม่ที่จะสอนหนังสือให้กับเด็กในเฝ้าเป็นความคิดที่ช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนครูบนดอยสูงได้ดีที่สุดเพราะไม่มีใครโดยเฉพาะคนที่แตกต่างทั้งวัฒนธรรม ภาษา และวิถีชีวิตที่จะสามารถไปอยู่และสอนพวกเขาได้ตลอด ดังนั้นการแก้ปัญหาโดยใช้เด็กรุ่นพี่ที่เรียนหนังสือจนอ่านออกเขียนได้แล้วเป็นคนสอนรุ่นต่อไปจะเป็นการดีที่สุด สำหรับการศึกษาระดับชั้นสูงกว่าประถมศึกษาขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคล เช่น ฮิว ลูกของลุงยั้ง ได้เรียนต่อในระดับสูงแต่ทนคิดถึงบ้านไม่ไหวจึงต้องเลิกเรียนกลับบ้าน ส่วนไหมแม่อยากเรียนต่อแต่พอกับแม่ไม่เห็นด้วยจึงหมดโอกาส

ภาพสะท้อนปัญหาทางการศึกษา

อุปสรรคและปัญหาในเรื่องการเรียนคือการขาดแคลนครูและครู ทั้งนี้เพราะความห่างไกลและความทุรกันดารของพื้นที่ทำให้ทางราชการดูแลไม่ทั่วถึง แม้เมื่อไหมแม่ตัดสินใจใช้ความรู้ที่มีอยู่สอนเด็กชาวเผ่าที่ยังไม่รู้หนังสือ ไหมแม่ต้องพบกับปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์และตำราสำหรับการสอน ไหมแม่แก้ปัญหาโดยการไปขโมยกระดาษที่มุงหลังคาแทนกระดาษ และใช้ถ่านแทนดินสอ สำหรับชอล์คไหมแม่ใช้ดินขาวปั้นตากแดดแทน ซึ่งทำให้ไหมแม่สามารถสอนนักเรียนให้หัดเขียนได้ระยะหนึ่งก่อนที่โดมพนักงานของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งที่ขึ้นมาวาดรูปนกอเพื่อไปทำปฏิทิน ช่วยแก้ปัญหาเรื่องกระดาษโดยสอนให้ไหมแม่ทำกระดาษจากเยื่อไม้ ส่วนเรื่องตำราการเรียนการสอนโดมขอการสนับสนุนจากเพื่อนๆที่บริษัทให้จัดหามาให้ไหมแม่

สารสำคัญจากเรื่อง **ไหมแม่**คือการนำเสนอปัญหาของเด็กในชนบทห่างไกล และแนวทางแก้ไขซึ่งนอกจากจะหวังพึ่งรัฐบาลแล้วควรพึ่งตัวเองโดยการสนับสนุนให้คนภายในหมู่บ้านเป็นครูสอนเด็กในหมู่บ้าน นอกจากนี้อีกแนวทางหนึ่งคือการเข้ามาช่วยเหลือของหน่วยงานเอกชน

4.2.2. เด็กปอเนาะ: โรงเรียนศาสนากับการศึกษาแผนใหม่

นวนิยายเรื่อง **เด็กปอเนาะ** แสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของนักเรียนโรงเรียนปอเนาะซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามมีการเรียนศาสนาเป็นหลักควบคู่ไปกับวิชาสามัญด้วย โรงเรียนปอเนาะมีเด็กที่อยู่ประจำซึ่งเด็กเหล่านั้นจะกินนอนในโรงเรียน พวกเขาต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน เรียนรู้การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การช่วยเหลือตนเอง และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เด็กปอเนาะต้องรู้จักการหุงข้าวทำกับข้าว รู้จักบริหารเงินของตนเองให้ใช้ได้เงินเดือน ต้องรู้จักแยกแยะถูกผิดไม่หลงไปกับทางผิดเช่นการหนีละหมาด การเล่นเกมพนัน หรือหนีออกนอกโรงเรียน

ความแตกต่างของโรงเรียนปอเนาะกับโรงเรียนทั่วไปคือ ปอเนาะจะเน้นการเรียนศาสนาเป็นหลักแต่มีการเรียนสายสามัญประกอบด้วย นักเรียนที่เรียนนับถือศาสนาอิสลาม เครื่องแต่งกายของนักเรียนเป็นไปตามหลักของศาสนา คือ นักเรียนหญิงแต่งกายมิดชิดปิดเฉพาะใบหน้า สวมผ้าถุงยาวเสื้อแขนยาวและคลุมศีรษะ ส่วนนักเรียนชายใส่กางเกงขายาว เสื้อแขนสั้นและสวมหมวก

..นักเรียนหญิงนุ่งผ้าสีน้ำตาล สวมเสื้อทรงแขนยาวสีขาว ฮีญาบคลุมศีรษะ โผล่ให้เห็นแค่ใบหน้า นักเรียนชายนุ่งกางเกงสีน้ำตาล สวมเสื้อขาวแขนสั้น และสวมหมวกสีขาว..

(เด็กปอเนาะ, 2540:27)

กิจกรรมสำคัญอีกประการของเด็กปอเนาะนอกเหนือจากการเรียนคือการละหมาดซึ่งมี 5 ครั้งต่อวันโดยถือสัญญาณอาซานคือการประกาศเชิญชวนให้ทำละหมาดเป็นสัญญาณลักษณะ ทุกคนต้องแต่งชุดสำหรับละหมาด ฝ่ายชายนุ่งผ้า สวมเสื้อสะอาด สวมหมวกขาว ฝ่ายหญิงสวมตะลา กงคือผ้าสีขาวตัดเป็นรูปสวมร่าง โผล่ให้เห็นแค่ใบหน้าสำหรับไว้ละหมาด

การถือศีลอด เป็นประเพณีที่สำคัญอีกประเพณีหนึ่งที่ถูกนำเสนอในเรื่อง **เด็กปอเนาะ** โดยแสดงให้เห็นถึงข้อปฏิบัติในการถือศีลอด และประโยชน์ที่ได้รับจากการถือศีลอด คือเป็นช่วงเวลาที่คนจนคนรวยรู้สึกอดและหิวเหมือนกันจะทำให้คนรวยมีน้ำใจเมตตาต่อคนจนมากขึ้น ได้รู้รสชาติของความอดทนอดกลั้นและท้ายที่สุดเกิดความภาคภูมิใจกับสิ่งที่ได้กระทำลงไป

เมื่อวันถือศีลอดผ่านพ้นไป วันสิ้นสุดคือวันรายาจะมีการจัดเลี้ยง ปอเนาะจะปิดและเปิดโอกาสให้นักเรียนกลับไปเยี่ยมบ้านได้ เพื่อร่วมกิจกรรมวันรายากับทางบ้าน โดยนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่เรียกเสื้อแดง ทำขนมมะฮฺลุทำจากแป้งสาลีไข่เป็ดไข่เฉพาะไข่แดง มาผสมกันและกวนแป้งให้คลุกเคล้ากัน ก่อนเทใส่พิมพ์และนำไปอบ ซึ่งขนมดังกล่าวเป็นขนมที่ทำขึ้นเฉพาะวันถือศีลอดผ่านพ้นไปเท่านั้น

ภาพลักษณ์ตัวละคร: วิถีชีวิตเด็กปอเนาะ

นาเสด จากเรื่อง **เด็กปอเนาะ** แสดงให้เห็นว่าแม้หนทางที่เขาเดินไม่ใช่ทางที่เขาหวังแต่เขาก็สามารถเรียนรู้ประสบการณ์ที่ดีและมีความสุขจากหนทางนี้ได้ นาเสดมีความคิดที่จะเรียนต่อสายสามัญในโรงเรียนสามัญทั่วไปเช่นเดียวกับฮายันในเรื่อง **ปอเนาะที่รัก** แต่ที่ต้องมาเรียน

โรงเรียนปอเนาะด้วยเหตุผลที่ต่างจากฮาซันเพราะเหตุที่นาเสดต้องเรียนที่ปอเนาะเพราะพ่อของนาเสดอยากให้ลูกชายได้เรียนศาสนา เพราะมีความคิดว่าศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตสอนให้คนเป็นคนดี และยังสามารถเรียนสายสามัญควบไปด้วยได้ดังที่พ่อของนาเสดบอกกับนาเสดว่า

“เพราะปะอยากให้คุณได้เรียนทั้งสองอย่าง คือเรียนภาษาไทยและเรียนศาสนาไปพร้อมๆกันศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจพอโตขึ้น ลูกสามารถประกอบอาชีพอะไรก็ได้และเป็นคนดีของสังคม ทำให้ลูกอยู่ได้อย่างมีความสุข...”

(เด็กปอเนาะ,2540:9)

โรงเรียนปอเนาะ คือโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามสอนทั้งสายสามัญหรือภาษาไทยและวิทยาศาสตร์ควบคู่กันไปมีเด็กนักเรียนทั้งประจำและไปกลับ เด็กที่อยู่ประจำในปอเนาะต้องรู้จักช่วยเหลือตัวเองทุกอย่างทั้งเรื่องส่วนตัวเช่นการปิดกวาดทำความสะอาดห้องนอน ทำกับข้าว และการเรียนต้องรู้จักรับผิดชอบตนเองดังเช่นที่นาเสดเล่าให้เพื่อนฟังถึงปอเนาะว่า

“นายไม่รู้หรอก บังแล้วว่า ความเป็นอยู่ในปอเนาะลำบากมาก ต้องช่วยเหลือตัวเองเกือบทุกอย่าง หากไม่ชวนชวายเองก็ไม่ประสบความสำเร็จง่ายๆหรอก..”

(เด็กปอเนาะ,2540:9)

นาเสดค่อยๆเรียนรู้การใช้ชีวิตในปอเนาะและปรับตัวให้เข้ากับปอเนาะได้มากขึ้นรู้จักให้อภัย เสียสละ และแยกแยะผิดชอบชั่วดี โดยยึดหลักความดีและคำสั่งสอนของปะทำให้นาเสดรอดพ้นจากความผิดมาได้ ตัวอย่างเช่น ตอนที่นาเสดเห็นการละหมาดออกไปเที่ยวข้างนอก แล้วถูกจับได้ครูประจำชั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนสารภาพแต่ไม่มีนักเรียนที่หนึ่งละหมาดคนใดกล้าสารภาพนอกจากนาเสดเพียงคนเดียว เพราะนาเสดนึกถึงคำสั่งสอนของพ่อที่ว่า

นาเสดนึกถึงคำสั่งสอนของปะที่บอกว่าการยอมรับผิดเมื่อตัวเองทำผิดเป็นวิสัยของลูกผู้ชายแท้ การเอาตัวรอดขณะที่เพื่อนมีความทุกข์ไม่ใช่วิสัยของลูกผู้ชาย.

(45)

นาเสดได้เรียนรู้ถึงคุณค่าการให้อภัยและการเสียสละว่าสร้างคามภาคภูมิใจและมีมิตรที่ดี เป็นเหตุการณ์ตอนที่เปิดเทอมใหม่ๆนาเสดมีเรื่องแย่งเก้าอี้เรียนกับเพื่อนร่วมชั้นชื่อดาวูด ทั้งคู่ไม่มีใครยอมใครและตกลงที่จะตัดสินกันด้วยกำลัง แต่มีเพื่อนนักเรียนคนอื่นนำเรื่องไปบอกครู ซึ่งครูได้เรียกทั้งคู่ไปตักเตือนและสั่งสอนว่า

“...ครูจะไม่ว่าหรือตัดสินให้หรอกนะ แต่ครูจะบอกพวกเธอว่า การต่อสู้กันไม่ว่ากรณีใดๆก็ตาม ย่อมจะมีผู้แพ้และผู้ชนะ ใครๆก็ต้องการเป็นผู้ชนะทั้งนั้นครูจะบอกให้ว่า แท้จริงสิ่งที่น่าภาคภูมิใจเสียยิ่งกว่าชัยชนะยังมีนั่นคือการเสียสละ..”

(33)

การใช้ชีวิตเป็นนักเรียนประจำในปอเนาะทำให้นาเสดได้เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกันผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือตัวเอง และนอกจากนี้นาเสดยังพบว่าการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดแค่ในโรงเรียนหรือในตำราแต่มีอยู่ทั่วไป เพราะชีวิตคือการเรียนรู้ ดังที่ปะของนาเสดพูดกับนาเสดในตอนท้ายเป็นการทิ้งท้ายและปิดเรื่องว่า

“..ลูกเข้าใจถูกแล้วว่าที่ปะบอกว่าทุกคนต้องเรียนรู้ไม่ได้หมายความว่าเรียนหนังสือในโรงเรียนอย่างเดียว ปะอยากพูดว่าชีวิตคือการเรียนรู้มากกว่า ทุกคนเกิดมาต้องเรียนรู้ตลอดเวลา ทั้งทางโลก ทางศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งคอยยึดกุมจิตใจให้เป็นคนดีต่อสังคม ต่อตัวเอง”

(119)

อาจกล่าวได้ว่าเรื่อง **เด็กปอเนาะ** มุ่งเสนอวิถีชีวิตของเด็กปอเนาะ โดยเสนอให้เห็นถึงแง่ดีของการเรียนศาสนาเพราะศาสนาจะช่วยนำทางชีวิตไปสู่สิ่งที่ดีและช่วยให้ยึดมั่นในความดีอันเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ตัวละครเอกของเรื่อง**เด็กปอเนาะ** และ**ปอเนาะที่รัก** ต่างเริ่มต้นจากความรู้สึกขัดแย้งต่อการเรียนศาสนาในโรงเรียนปอเนาะกล่าวคือมีความต้องการเรียนในโรงเรียนสายสามัญมากกว่าแต่ที่ต้องเรียนในปอเนาะเพราะความจำเป็นนาเสดต้องเรียนปอเนาะเพราะความต้องการของพ่อ ส่วนฮาซันต้องเรียนเพราะความจำเป็นของครอบครัว

แม้จะเริ่มต้นจากความรู้สึกขัดแย้งเหมือนกันแต่ในท้ายที่สุดแล้วทั้งนาเสดและฮาซันต่างมีหนทางชีวิตที่แตกต่างกันกล่าวคือนาเสดยอมรับและชอบโรงเรียนปอเนาะ ส่วนฮาซันเลือกที่จะออกจากปอเนาะเพราะฐานะของครอบครัวไม่เอื้ออำนวยให้เรียนต่อแม้จะเกิดความขัดแย้งภายใน

จิตใจต่อโรงเรียนปอเนาะในตอนแรกแต่ในตอนจบก็แสดงให้เห็นว่าฮาซันเห็นความสำคัญของปอเนาะว่าเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาติ ดังนั้นแม้วิถีชีวิตของทั้งคู่จะแตกต่างกันแต่ที่เหมือนกันอย่างหนึ่งคือความคิดที่ดีเกี่ยวกับปอเนาะ

ภาพสะท้อนแนวทางการศึกษาแบบผสมกลมกลืน

โรงเรียนปอเนาะเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามที่เน้นการศึกษาหลักศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ ในอดีตไม่เน้นการเรียนวิชาสายสามัญแต่ในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงและเพิ่มวิชาสายสามัญในโรงเรียนปอเนาะโดยเรียนสายสามัญในภาคเช้าและเรียนศาสนาในภาคบ่ายซึ่งทำให้เด็กนักเรียนจากโรงเรียนปอเนาะมีโอกาสทัดเทียมกับนักเรียนในโรงเรียนสามัญซึ่งเป็นการผสมกลมกลืนระหว่างการเรียนในสายสามัญของชนกลุ่มใหญ่ และการเรียนศาสนาของชาวมุสลิม

ชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมตามแนวทางของศาสนาอิสลามซึ่งมีความใกล้เคียงกับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านคือประเทศมาเลเซีย ดังนั้นการดำเนินนโยบายใดๆกับชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงต้องอาศัยความเข้าใจในวัฒนธรรมของพวกเขาและต้องทำด้วยวิธีที่ประนีประนอมเพื่อมิให้พวกเขา รู้สึกว่าถูกบังคับอันจะนำไปสู่ปฏิกิริยาตอบโต้ที่รุนแรงในรูปของขบวนการโจรก่อการร้ายดังที่ปรากฏในเรื่อง **ซีอโก๊ะ แซ่กอ** ภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมในเรื่อง **เด็กปอเนาะ** ไม่ได้เสนอถึงความขัดแย้งระหว่างระบบการศึกษาสายสามัญ และการศึกษาศาสนา อย่างในเรื่อง **ปอเนาะที่รัก** ที่มีนักเรียนเข้าใจว่าการเรียนภาษาไทยทำให้พวกเขาถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรม แต่แสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงของหลักคำสอนของศาสนาที่ว่า “ความรักประเทศชาติเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา”

4.3 ภาพลักษณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย

นวนิยายที่สะท้อนภาพความสัมพันธ์ของชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยมี 2 เรื่องคือเรื่อง **หมู่บ้านในหุบเขา** สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเด็กไทยพุทธและไทยมุสลิมซึ่งการศึกษามีส่วนช่วยให้พวกเขาเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น และ **หุบเขาสีดอกไม้** สะท้อนให้เห็นภาพความสัมพันธ์ของชาวเขา กับชาวเมือง จากมุมมองของชาวเมืองที่มีอาชีพทางสังคมต่างกันคือฝ่ายหนึ่งเป็นครู กับอีกฝ่ายหนึ่งเป็นข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการปกครอง และสะท้อนถึงมุมมองของชาวเขาที่มีต่อชาวเมือง

4.3.1 หมู่บ้านในหุบเขา: มิตรภาพที่อยู่เหนือความแตกต่างของเด็กพุทธและมุสลิม

เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ของชาวบ้านและเด็กจากสองหมู่บ้านที่ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัย แม้บางครั้งจะมีเรื่องกระทบกระทั่งกันบ้าง เช่น กรณีที่นินโอะใช้หนังสือตีกยิงกระเบื้องหลังคาโบสถ์จนได้รับความเสียหาย หรือกรณีที่สุนัขวัดที่ตามจ้อยเด็กวัดเข้าไปในหมู่บ้านชาวไทยมุสลิม ก็สามารถไกล่เกลี่ยและประนีประนอมกันโดยไม่มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งที่รุนแรง หรือเหตุการณ์ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการต่อต้านค่านิยมแบบเดิมของชาวไทยมุสลิมเกี่ยวกับการแต่งงาน ที่นินฮามิดะห์เด็กหญิงชาวมุสลิมไม่ต้องการลาออกจากโรงเรียนกลางคันเพื่อแต่งงานตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเสมอโดยที่ไม่สามารถแก้ไขได้ทั้งนี้เพราะตัวของเด็กมีความสมัครใจ แต่กรณีของนินฮามิดะห์แตกต่างออกไปตรงที่ฝ่ายหญิงไม่เต็มใจ เรื่องดังกล่าวจึงลุล่วงไปได้ด้วยความร่วมมือของอาจารย์ใหญ่ และเพื่อนนักเรียนของนินฮามิดะห์โดยมีคณิงเด็กชาวไทยพุทธเป็นหัวหน้า และเหตุที่ทำให้นินฮามิดะห์รอดพ้นจากการแต่งงานก็เป็นเพราะกฎหมายภาคบังคับให้เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างน้อยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่การกระทำครั้งนี้สร้างความเจ็บแค้นให้ผู้ที่เป็นเจ้าบ่าวของนินฮามิดะห์จึงคิดหาทางแก้แค้นโดยการดักทำร้ายคณิง และจับนินฮามิดะห์ไปกักขังไว้ แต่ในที่สุดอาจารย์ใหญ่ คณิง และเจ้าหน้าที่ตำรวจก็สามารถช่วยนินฮามิดะห์ออกมาได้ ส่วนผู้ร้ายก็ถูกดำเนินการตามกฎหมาย

เรื่องหมู่บ้านในหุบเขา จบลงตรงที่ โรงเรียนถูกเผาเพราะพวกโจรเรียกค่าคุ้มครองที่ระบอบในแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านก็พร้อมใจกันที่จะสร้างโรงเรียนขึ้นมาใหม่และไม่คิดจะย้ายหมู่บ้านหนีหรือไม่คิดจะหนีไปที่อื่นยังคงปักหลักอยู่ที่หมู่บ้านในหุบเขา

ภาพลักษณ์ตัวละคร: มิตรภาพที่อยู่เหนือความขัดแย้ง

ตัวละครในเรื่องหมู่บ้านในหุบเขามีบทบาทที่ตัดเทียมกัน คือแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านไทยพุทธกับหมู่บ้านไทยมุสลิมโดยแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างในเรื่องศาสนา ถูกแบ่งแยกด้วยแม่น้ำเป็นหมู่บ้านฝั่งเหนือคือหมู่บ้านไทยพุทธและหมู่บ้านฝั่งใต้คือไทยมุสลิม ทั้งสองหมู่บ้านมีปัญหากระทบกระทั่งกันบ้างแต่ปัญหาทุกอย่างก็คลี่คลายได้ด้วยความเข้าใจของทั้งสองฝ่าย โดยมีหลายกรณีที่ความรักความผูกพันของเด็กช่วยลดความรุนแรงและแก้ปัญหาได้ ทั้งนี้เพราะทั้งสองหมู่บ้านส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกัน ทำให้เด็ก ๆ มีความผูกพันและรักใคร่สามัคคีกันดังคำขวัญของโรงเรียนที่ว่า “สามัคคี มีวิชา ทุกคนตั้งพี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน”

คำขวัญดังกล่าวมีนัยความหมายแสดงถึงความแตกต่างที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาดังนั้น จึงมีคำขวัญที่เตือนให้ทุกคนรู้สึกเสมือนหนึ่งว่าเป็นพี่น้องที่ไม่มีความแตกต่างกัน โรงเรียนเปรียบเสมือนสถานที่ปลูกฝังความเข้าใจความสมัครสมานสามัคคีของเด็กไทยพุทธและไทยมุสลิม เพราะเด็กคืออนาคตของชาติดังนั้นการปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกสามัคคีกันไม่แบ่งกลุ่มเป็นพวกเขา พวกเราจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับสังคมไทย

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า คลื่นคลายลงได้ด้วยความเข้าใจของเด็ก เช่นกรณีทีนิโษ๊ะ ใช้หนังสือตีถึงหลังคาโบสถ์ด้วยความคึกคะนอง เกิดความเสียหายและอาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเนื่องจากโบสถ์และวัดคือสถานที่สำคัญทางศาสนาของชาวพุทธ ซึ่งเด็กนักเรียนร่วมชั้นเข้าใจถึงสถานการณ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี นิฮามีตะห์ซึ่งเป็นญาติของนิโษ๊ะเสนอว่าควรลงโทษอย่างหนัก เพราะเป็นความผิดร้ายแรง แต่คลั่งซึ่งเป็นชาวพุทธมีความเห็นว่าควรให้อภัยเพราะนิโษ๊ะยอมรับและสำนึกในความผิด ซึ่งเด็กนักเรียนในชั้นหลายคนเห็นด้วย นิโษ๊ะจึงพ้นความผิดไป

อีกกรณีหนึ่งคือกรณีทีสุ่นซของทางวัดตามเด็กวัดเข้าไปในหมู่บ้านชาวมุสลิม ทำให้เกิดความโกลาหล ชาวบ้านรวมตัวกันไล่กวาดหมา หนีไปซ่อนตัวในวัด ชาวพุทธที่อยู่บ้านฝั่งเหนือก็รวมตัวกัน เกิดการปะทะกันระหว่างหมู่บ้านสองหมู่บ้านด้วยสาเหตุอันเกิดจากสัตว์ต้องห้ามของศาสนาอิสลามที่บังเอิญหลงเข้าไปในหมู่บ้านของชาวมุสลิม แต่ความขัดแย้งความตึงเครียดของสถานการณ์ก็คลี่คลายลงได้ด้วยมิตรภาพของเด็กบ้านเหนือและเด็กบ้านใต้

ภาพสะท้อนความขัดแย้งระหว่างศาสนากับระเบียบของสังคม

ความขัดแย้งระหว่างหลักศาสนาและกฎเกณฑ์ของสังคมมีปรากฏให้เห็นเช่นกัน คือเรื่องการแต่งงานและการแต่งกาย กรณีของการแต่งงานปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านคือเด็กนักเรียนหญิงจะลาออกไปแต่งงานก่อนจบชั้นป.6 แต่นิฮามีตะห์ ไม่ต้องการให้เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นกับตน เธอไม่เห็นด้วยกับการแต่งงานตั้งแต่อายุน้อยที่ศาสนาของเธอยินยอมกันและไม่สนับสนุนการเรียนด้วยความคิดที่ว่า การเรียนทำให้เด็กที่เรียนไม่เคร่งศาสนา ชาวมุสลิมส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษากับศาสนาในโรงเรียนพอเนาะมากกว่า

ปัญหาเรื่องเด็กนักเรียนหญิงลาออกไปแต่งงานทั้งๆที่ยังไม่จบป.6 เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแล้วในอดีตแต่ในกรณีของนิฮามีตะห์แตกต่างจากที่ผ่านมาเพราะตัวนิฮามีตะห์เองต้องการเรียนต่อในชั้นสูงๆมากกว่าการแต่งงานมีครอบครัวกับคนที่พ่อแม่เลือกให้ไม่ได้เลือกด้วย

ความสมัครใจของตนเอง นิฮามีตะหิจึงปรึกษาเรื่องนี้กับครูอาลีครูใหญ่ของโรงเรียน ครูอาลีจึงเสนอให้เด็ก ๆ รวมตัวกันประท้วงผู้ใหญ่ และให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องผิดกฎหมาย การแต่งงานของนิฮามีตะหิจึงถูกเลื่อนออกไปจนกว่าเธอจะเรียนจบป.6

ความสำเร็จในการฝ่าฝืนธรรมเนียมครั้งนี้มีทั้งผู้ที่เข้าใจและยอมรับได้เช่นบิดาของเจ้าบ่าว ซึ่งเป็นโตะครูและพวกที่ไม่ยอมรับเช่นอุสมานเจ้าบ่าว แสดงให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อผู้ถูกเปลี่ยนแปลง เพราะอุสมานยึดมั่นกับการแต่งงานมากเมื่อถูกขัดขวางจึงเกิดความโกรธแค้นและคิดว่าเป็นการกระทำที่ทำลายชีวิตของเขา จนตัดสินใจผิดพลาดกระทำ ความผิด ถูกจับกุมและถูกดำเนินคดี ซึ่งเป็นการทำลายอนาคตของตัวเอง แสดงให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงมีทั้งผลดีและผลเสีย ขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละคน สำหรับนิฮามีตะหิการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นสิ่งดี แต่สำหรับอุสมานแล้วการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งเลวร้ายสำหรับเขา เพราะเขามีความเคยชินกับธรรมเนียมเก่าจนไม่เปิดใจรับสิ่งใหม่นั้นเอง

ความขัดแย้งอีกประการระหว่างข้อปฏิบัติทางศาสนากับกฎของโรงเรียนคือการแต่งกาย กรณีที่มีเด็กนักเรียนหญิงแต่งกายด้วยชุดฮิญาบซึ่งเป็นชุดของหญิงชาวมุสลิมที่เคร่งศาสนา มาโรงเรียนและทางโรงเรียนมีคำสั่งให้กลับไปเปลี่ยนเครื่องแต่งกายตามกฎของโรงเรียน สร้างความไม่พอใจให้กับผู้ปกครองเพราะถือว่าเป็นการกีดกันศรัทธาของพวกเขา ทางออกของปัญหาดังกล่าวนี้ครูอาลีซึ่งเป็นครูใหญ่แก้ปัญหาโดยการรับฟังข้อเรียกร้องด้วยความสงบ และชี้แจงให้ชาวมุสลิมเข้าใจถึงหลักปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการที่ต้องมีการเสนอเรื่องขอผ่อนผันกับทางหน่วยเหนือ เพราะถ้าไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนจะเป็นการผิดกฎหมาย

สถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่ปรากฏในเรื่องได้รับการแก้ไขด้วยความเข้าใจของทั้ง 2 ฝ่าย คือฝ่ายพุทธและมุสลิมและการยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมใหญ่ ซึ่งมีการกำหนดกฎระเบียบขึ้นมา เพื่อสร้างความสงบสุขให้กับสังคม ทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมต่างมีความศรัทธาในหลักศาสนาของตน แต่เมื่อพวกเขาได้อยู่รวมกันในสังคม พวกเขาต่างก็ยอมรับกฎระเบียบที่สังคมตั้งขึ้น แม้จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแต่ทุกอย่างก็คลี่คลายลงได้ด้วยความเข้าใจ การอยู่รวมกันของไทยพุทธและมุสลิมในหมู่บ้านในหุบเขา เปรียบเสมือนการจำลองภาพสังคม ถ้าทุกคนเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกัน โดยปราศจากอคติ สังคมก็จะสงบสุขและสามารถแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้

ปัญหาที่เกิดจากสถานการณ์ภายนอกคือการส่งจดหมายเรียกค่าคุ้มครอง ในเรื่องไม่ได้ระบุว่า เป็นจดหมายของกลุ่มใดแต่สถานการณ์ดังกล่าวมักเกิดขึ้นในจังหวัดภาคใต้ สะท้อนให้

เห็นว่าภาระกระทำของกลุ่มที่ไม่หวังดีต่อสังคมและประเทศ สร้างความเดือดร้อนให้กับเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติทำให้เด็กชาติที่เรียน แต่ความสามัคคีของชาวบ้านจะเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว จากเหตุการณ์ที่โรงเรียนของหมู่บ้านถูกเผา และชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันโดยไม่กลัวภัยมืดที่เกิดจากการชุมนุม ทำให้เห็นว่าความสามัคคีจะช่วยให้พ้นจากการชุมนุมคุกคามได้

การจบเรื่องสะท้อนให้เห็นว่าแม้ทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิมจะมีความเข้าใจกัน แต่ข้อจำกัดทางศาสนาก็เป็นข้อแบ่งแยกระหว่างพวกเขา แม้จะอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน มีสะพานเชื่อมระหว่างหมู่บ้านทั้งสอง แต่ก็เหมือนมีบางอย่างกั้นกลางระหว่างมิตรภาพของคนทั้งสองศาสนา แต่สิ่งหนึ่งที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ของทั้งสองได้คือการศึกษา เพราะที่โรงเรียนจะไม่มี ความแตกต่าง ทุกคนเท่าเทียมกันในแง่ของการศึกษาหาความรู้ ไม่มีการแบ่งแยก และไม่มีการปิดกั้นเพราะ การศึกษาคือหนทางให้แสวงหาอนาคตสื่อผ่านตัวละครเด็กแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของ ศาสนามีใช้อุปสรรคในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข นำเสนอถึงความขัดแย้งระหว่าง วัฒนธรรมนิยมของชาวมุสลิมกับการศึกษาภาคบังคับ ปัญหาการชุมนุมเรียกค่าคุ้มครองและการ เผาโรงเรียน

4.3.2 หุบเขาสีดอกไม้อ้อเท็จจริงจากชาวเขาและชาวเมือง

เรื่อง **หุบเขาสีดอกไม้** สะท้อนมุมมองของทั้งชาวเขาและเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเกี่ยวกับ ความช่วยเหลือชาวเขาและปัญหาเกี่ยวกับการอพยพย้ายที่อยู่ของชาวเขา เป็นปัญหาที่เกิดจาก ความไม่เข้าใจกันของทั้ง 2 ฝ่าย

เรื่องราวความหวังของชาวเขาที่จะให้ลูกหลานอ่านออกเขียนได้ หวังจะให้หมู่บ้านของ พวกเขาพัฒนามีถนนตัดผ่าน มีน้ำประปาใช้ แต่ทุกอย่างก็เป็นแค่ความหวังที่เลื่อนลอย ลูกหลาน ของเขายังขาดครูที่จะทุ่มเทและสอนอ่านเขียน แม้จะมีครูส่งมาแต่ครูเหล่านั้นก็อยู่กับพวกเขาได้ เพียงระยะหนึ่งก็ต้องกลับไปเพราะวิถีชีวิตที่แตกต่างของชาวเขาและชาวเมือง ความทุรกันดารและ ความหนาวเย็น แม้กระทั่งทางอำเภอและนายอำเภอจะเข้ามาเยี่ยมเยียนให้พวกเขามีความหวังว่า จะได้รับการเอาใจใส่จากทางราชการแต่ความหวังต่าง ๆ มันก็สูญหายตามคณะนายอำเภอไป เพราะคำสั่งสัญญาต่างๆของนายอำเภอและเจ้าหน้าที่ที่มาเยี่ยมเป็นเพียงแค่ลมปากของเจ้าหน้าที่ที่ รับปากเพื่อเอาตัวรอดจากสายตาแว่ววนและเสียงรบกวนของชาวเขา เนื่องจากทางเจ้าหน้าที่ บ้านเมืองเองก็มีประสบการณ์และความคิดว่าชาวเขาชอบอพยพย้ายที่อยู่ ทำให้ทางราชการไม่

กล้าลงทุนให้ และอาจเนื่องด้วยทางราชการไม่สนองตอบความต้องการ ไม่สร้างความมั่นคงให้แก่พวกเขา หมู่บ้านกลางห้วยจึงกลายเป็นบ้านร้างเพราะพวกเขาอพยพไปหาที่ทำกินใหม่

ภาพลักษณ์ตัวละคร: มุมมองของชาวเขาและชาวเมือง

ลายก๊วย จากมุมมองของชาวเขา

ลายก๊วยเป็นเด็กหญิงชาวเขาที่มีความหวังว่าจะได้เรียนหนังสือเพื่อรับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับพวกเขา ชีวิตของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีชีวิตอยู่ด้วยการหาของป่า ล่าสัตว์ปลูกพืชแค่ว่าพอกินพอเริ่มมีคนเมืองเดินทางเข้ามาติดต่อความเปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้น เริ่มรู้คุณค่าของเงินและเริ่มมีการซื้อขาย

เมื่อลายก๊วยเป็นเด็ก เราไม่ค่อยติดต่อกับคนเมือง เราอยู่กลางป่าเขา ขอให้ มีข้าวกิน มีเกลือ มีห่มน มีหมูป่า ฟานให้ล่าได้มีปลาในลำห้วยไว้จับกิน ก็ดูจะเพียงพอแล้วในช่วงหลังก็มีคนเมืองเดินทางเข้ามา เขาเข้ามาสำรวจเข้ามาคลุกคลี พูดคุย แล้วสิ่งแปลกๆก็เริ่มเกิดขึ้นลายก๊วยเริ่มจะรู้จักว่าข้าวโพดก็ขายได้เหมือนของป่าอื่นๆไม่ว่ามะเห็บมะเขว่น และเช่นเดียวกับหนังสือสัตว์ที่เราแล่นนำไปแลกเปลี่ยนและของใช้ที่จำเป็น พ่อค้าเอาพันธุ์ข้าวโพดมาให้เราปลูกแผ่นดินที่ยังเป็นสีดำ จึงให้ผล ฝักโตๆเขาชอบใจใหญ่ ซื้อไปหมดนับแต่นั้นเราก็เริ่มรู้คุณค่าของเงิน และข้าวโพดก็ดูจะเป็นอีกส่วนหนึ่งในชีวิตทุกวัน

(หุบเขาสีดอกไม้ม, 2536:68)

พ่อของลายก๊วยเป็นแก่บ้านซึ่งมีหน้าที่ดูแลคนในหมู่บ้านและติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในเมืองหรือเมื่อมีข้าราชการหรือคนจากในเมืองเดินทางมาก็จะมาติดต่อกับแก่บ้านรวมทั้งครูดาวเรืองและครูอภิชาติด้วย ดังนั้นลายก๊วยจึงมีโอกาสใกล้ชิดกับครูมากกว่าเด็กอื่นๆ ลายก๊วยจึงได้รับอิทธิพลทางความคิดในเรื่องการเรียนจากครูดาวเรืองมากทำให้ลายก๊วยตั้งความหวังและมีความต้องการจะเรียนหนังสือ เพราะเชื่อตามที่ครูบอกว่าหนังสือทำให้คนฉลาดทันคน

“ชาวเขาก็เป็นคนไทย..คนไทยต้องรู้หนังสือ”ครูตอบ“รู้หนังสือมันดีอย่างไร
ในเมื่อพ่อแม่ลายก๊วยก็อยู่บนภูเขา”
“หนังสือช่วยทำให้ฉลาดทันคน..คนที่นี่อีกหน่อยจะต้องมี
คนเข้ามาติดต่อต้องรู้ทันเขาฉลาดเท่าเขา”

(70-71)

ครูดาวเรื่องปลูกฝังความคิดเรื่องการเรียน และสอนลายก๋วยในเรื่องความสะอาดซึ่ง
ลายก๋วยรับฟังและปฏิบัติตามอย่างดี

“ครูเคยสอน เราเป็นผู้หญิง เราต้องเก็บกวาดบ้านให้สะอาด น้ำใน
ถึงอย่าปล่อยให้ใครขึ้น”

(23)

ชาวเข่าให้ความเคารพนับถือครูมาก แม้กระทั่งผู้เฒ่าผู้แก่ ก็ให้ความศรัทธาและเคารพ
เชื่อนับครูมากเพราะพวกเขาอยากให้ลูกหลานเรียนหนังสือ พวกเขามีความหวังว่าจะตั้งหลักถาวร
ที่บ้านกลางห้วย เล่าสู่ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวเข่าจึงขอกับนายอำเภอให้ตัดถนนขึ้นมาถึงหมู่บ้าน
เพื่อที่พวกเขาจะได้ติดต่อกับคนพื้นราบได้สะดวกขึ้นเช่นเดียวกับบางหมู่บ้าน แต่ความหวังความ
ต้องการของพวกเขานอกจากจะไม่ได้รับการตอบสนองแล้วยังถูกมองข้ามไปโดยเห็นว่าเป็นเรื่อง
เป็นไปไม่ได้ที่ทางราชการจะทุ่มเงินจำนวนมากกับชาวเขาที่ทางราชการมองว่าไม่ตั้งหลักแหล่ง
แน่นอน และไม่มีความจริงใจให้กับประเทศชาติและสังคมไทย

“..เวลามาขอทางอำเภอช่วยเหลือสิ่งใด พูดภาษาไทยได้ชัดเจน แต่พอทาง
ราชการขอร้องให้ทำบางสิ่งทีไปกระทบผลประโยชน์ของตนเองเข้า กลับทำ
เป็นไม่เข้าใจภาษาไทย นายอำเภอบุญเกื้อรู้เล่ห์คนพวกนี้จนหมดได้ เผ่า
ไหนๆก็เหมือนกันทั้งนั้น...”

(117)

ในขณะที่ภาพลักษณ์ของชาวเขาในสายตาของข้าราชการทางอำเภอเป็นภาพลบคือไม่มี
ความจริงใจและสร้างปัญหาให้ ภาพลักษณ์ของชาวเมืองในสายตาของชาวเขาเองก็มองคนเมือง
ว่าขาดความจริงใจในขณะที่พวกเขามีความจริงใจให้กับทุกคน

ทุกอย่างดูจะเป็นความจริงแท้แน่นอน เม็ดฝนก็คองเป็นเม็ดฝน ไฟก็คองเป็นไฟ
สายลมก็คองเป็นสายลม แต่ทำไมคำพูดของคนเมืองถึงกลับลอกเปลี่ยนไป
ได้รวดเร็ววันัก

(69)

“..คนเมืองก็คนเมืองจะให้คนเมืองเหมือนกับชาวป่าชาวเขาได้อย่างไร
ลายก๋วยอยากค้านว่า ชาวป่า ชาวเขาก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกับคนเมือง
เหมือนกันแต่บางอย่างชาวป่าอาจจะตามความคิดคนเมืองไม่ทัน แต่ความ

จริงใจเรามีให้กับทุกคน หรือว่าคนเมืองไม่มีความจริงใจต่อกัน..”

(70)

ลายก๊วยเป็นตัวแทนของชาวเขาที่มีความจริงใจต่อชาวเมืองและมองชาวเมืองว่าขาดความจริงใจต่อพวกเขาโดยจะเห็นได้จากการที่ลายก๊วยรอคอยครูที่จะมาสอนหนังสือให้พวกเขาและความผิดหวังเมื่อครูคนเดิมไม่กลับมา แม้จะมีครูคนใหม่มาแต่ก็ไม่สามารถอยู่สอนพวกเขาให้มีความรู้ทัดเทียมคนเมือง ครูคนใหม่ต้องกลับไปเพราะพิษไข้ป่าพร้อมกับคำสัญญาเช่นเดียวกับครูคนเก่าๆว่าจะกลับมาสอนพวกเขา ลายก๊วยและเด็กๆชาวเขาจึงอยู่กับการรอคอยและคำสัญญาซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พวกเขาตัดสินใจย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีกว่า

ครูอภิชาติ :อุดมการณ์กับความป็นจริง

ครูอภิชาติ ดวงดีเป็นตัวละครสำคัญอีกตัวหนึ่ง เป็นชาวเมืองที่เป็นข้าราชการกรมประชาสงเคราะห์ถูกส่งเข้าไปสอนหนังสือแทนครูดาวเรือง อภิชาติเป็นชายหนุ่มนักฝัน มีความละเอียดอ่อน อ่อนโยนกับธรรมชาติ เขารู้สึกหวั่นไหวไปกับลายก๊วยด้วยความเหงาและความแปลกที่อีกทั้งยังห่างไกลคนรัก แต่อภิชาติก็ยังมีความสำนึกดีที่แยกแยะอารมณ์กับความรับผิดชอบในหน้าที่ได้

บุคลิกของอภิชาติเป็นนักฝัน ชอบธรรมชาติ มีความใฝ่ฝันที่จะเป็นนักเขียน บรรยายกาศที่บ้านกลางห้วยช่วยสร้างจินตนาการให้กับอภิชาติได้เป็นอย่างดี อภิชาติต้องการความเป็นส่วนตัวเป็นอิสระเหมือนกับชีวิตในเมือง เขาจึงสร้างที่พักแยกออกมาจากชาวเข่า และแตกต่างจากลักษณะที่พักของชาวเข่าโดยทั่วไป คือมีประตูหน้าต่างที่เปิดให้แสงสว่างเข้าได้ ซึ่งต่างจากบ้านของชาวเข่าที่มักจะอับทึบ ไม่มีช่องลมเพื่อป้องกันลมหนาว และจะต้องมีกองไฟไว้ในบ้านเพื่อสร้างความอบอุ่น

..ด้านทิศตะวันออกติดกับลำห้วยที่ทอดไปสู่เงาไม้ใหญ่ เขาให้ชาวบ้านช่วยทำหน้าต่างให้ ใช้เชือกเขาเขี้ยวมัดกรอบบน แขนงไผ่ยันกรอบเวลาเปิดหน้าต่างกว้างพอสมควร เปิดออกคราวใด ก็เห็นธารน้ำใสเป็นประกายไม่ลึมที่จะทำไต้ะเล็กๆ ติดกับหน้าต่างด้วย เขาคงจะมีสิทธิ์ฝันและนึกคิดหลายสิ่งหลายอย่างที่นี่ ..

(44)

เหตุผลอีกประการหนึ่งนอกจากต้องการความเป็นส่วนตัวแล้ววิชาตีมีความคิดว่า การกระทำของเขาจะเป็นตัวอย่างให้กับชาวเขานำไปปรับปรุง เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ให้เหมือนคนพื้นราบ

“..เราต้องการมาปรับปรุงชีวิตของเขาไม่ใช่หรือ ดังนั้นเขาน่าจะสร้างเอกลักษณ์เพื่อให้ผู้ที่นี้ยอมรับให้ได้ โดยเฉพาะความเป็นอยู่แบบคนพื้นล่างในเมือง”

(33)

แม้วิชาตีจะรักความสงบ ความมีอิสระ แต่ความเจ็บสงบที่อาจเรียกได้ว่าโดดเดี่ยวที่บ้านกลางห้วย กับวัฒนธรรมของคนต่างภาษา ต่างเผ่าพันธุ์ ทำให้วิชาตีต้องทบทวนถึงอนาคตของตัวเองครั้งแล้วครั้งเล่า

“..ผู้ที่นี้ต่างจากผมโดยสิ้นเชิง ทั้งชีวิต ความเป็นอยู่ ความคิด การกระทำ เขาอยู่ในอีกวิถีหนึ่งแต่ผมเดินไปอีกวิถีหนึ่ง..”

(96)

ความไม่คุ้นชิน ชีวิตที่ดำเนินคนละรูปแบบ เป็นตัวกำหนดการทำงานว่าจะได้ผลเพียงใด เราจะอยู่ที่นี้นานเท่าใดนะ ท่ามกลางผู้คนที่คล้ายคนแปลกหน้า ผ่านไปผ่านมาอยู่รอบด้าน..

(112)

นอกจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากตัวเองแล้วความหนาวเย็นยังเป็นข้อจำกัดที่สำคัญสำหรับคนเมืองเช่นวิชาตีอีกด้วย ซึ่งสภาพอุณหภูมิที่หนาวเย็นดังกล่าวทำให้วิชาตีต้องถูกส่งตัวกลับเพราะไข้ป่า

...ลมดีก็กระแทกหน้าต่างเบาๆชอกซอนเข้ามาตามรูโหว่ บาดผิวหน้าจนคล้ายจะเจ็บปวด..

(39)

...ที่นี้บางวันเขาว่าไม่มีโอกาสเห็นแสงตะวันเลย เขาอยู่กับความหนาวเหน็บตลอดทั้งปี..

อภิชาติเปรียบเหมือนตัวแทนของคนเมืองกลุ่มหนึ่งที่มีอุดมการณ์ในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวเขา โดยเฉพาะเรื่องความรู้ในเรื่องของภาษาไทย เพราะความคิดที่ว่าชาวเขาก็เป็นคนไทยคนหนึ่งดังนั้นพวกเขาควรจะมีความรู้ในเรื่องภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับคนอื่น ๆ แต่อภิชาติก็ไม่สามารถทำตามอุดมการณ์ความตั้งใจได้เพราะปัจจัยหลายอย่างที่สำคัญคือสภาพความแตกต่างทั้งด้านภูมิอากาศและชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความแตกต่างจากคนเมืองทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม อภิชาติจึงเปรียบเสมือนคนอื่นสำหรับชาวเขา ผสมผสานกับความห่างไกลจากความเจริญ ซึ่งทำให้เหมือนถูกกั้นให้อยู่อีกโลกหนึ่งทำให้อภิชาติต้องลาจากชาวเข่า ที่บ้านกลางห้วยไปเช่นเดียวกับครูคนอื่น ๆ ที่ถูกส่งมา

นายอำเภอบุญเกื้อ เกரியงไกร : มุมมองของนักปกครองต่อชาวเขา

ทัศนคติของนายอำเภอบุญเกื้อ เกரியงไกร ที่มีต่อชาวเขาเป็นทัศนคติในด้านลบเพราะเหตุที่นายอำเภอได้ประสบจากชาวเข่าบ้านผาแดง ตำบลบ้านร้อง ในมุมมองของนักปกครองชาวเข่าสร้างปัญหาให้กับพื้นที่ซึ่งเป็นต้นน้ำ เป็นมุมมองของคนนอกที่มองชาวเขาโดยไม่ได้เข้าไปศึกษาชีวิตของชาวเขาอย่างใกล้ชิดและจริงจัง นายอำเภอได้รับมอบหมายให้ผลักดันชาวเขาให้ย้ายออกจากพื้นที่ต้นน้ำไปอยู่ที่ศูนย์ชาวเข่าอำเภอเชียงดาว จังหวัดพะเยา แต่เมื่อถึงกำหนดจริงๆ ชาวเข่ากลับอพยพหนีเข้าป่าลึกและอพยพกลับมาเมื่อนายอำเภอและคณะกลับไปไม่นาน ทำให้นายอำเภอมีทัศนคติในด้านลบกับชาวเขา และทำให้ทางอำเภอไม่มีนโยบายจะทุ่มงบประมาณในการพัฒนาความเจริญด้านสาธารณูปโภคกับชาวเขา ตามที่พวกเขาเรียกร้องและตั้งความหวัง

กองไฟเริ่มมอดแล้ว มันอาจจะมอดลงเหมือนกับความหวังของคนป่าเขา เขามาอยู่ไกล ไกลเกินไปจากผู้คนในเมือง ความหวังก็เป็นเพียงความหวังเท่านั้น ซึ่งแม้แต่ นายอำเภอเจ้าของพื้นที่ ผู้ให้ความหวังก็ยังพูดว่า เพียงแต่พูดเท่านั้นเอง ไม่มีสาระจริงจังอะไร ใครจะกล้าเอาเงินเป็นล้านมาทุ่มเท...

(114)

ภาพสะท้อนความคิดของชาวเขาและชาวเมือง

เรื่อง **หุบเข่าสีดอกไม้** นำเสนอมุมมองของคน 3 กลุ่มคือมุมมองของชาวเขา มุมมองของข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์เช่นครูดาวเรือง กับครูอภิชาติ และมุมมองของนักปกครองอย่างนายอำเภอบุญเกื้อ เกரியงไกร

ในมุมมองของชาวเขา พวกเขามีความหวังว่าจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อยากเรียนหนังสือ พวกเขาอยากให้ทางราชการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน อยากได้น้ำประปาเช่นเดียวกับหมู่บ้านที่พัฒนาแล้ว ชาวเขาโดยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับทางอำเภอหรือราชการมากนัก เพราะพวกเขามีแค่บ้านคอยดูแลและติดต่อกับทางราชการแทน ดังนั้นนายอำเภอจึงเปรียบเสมือนพระเจ้าที่ต่อเติมความหวังสำหรับพวกเขา แต่ในที่สุดชาวเขาแห่งบ้านกลางห้วยก็อพยพไปหาที่ทำกินใหม่ที่ห้วยหกทั้งๆที่ได้แสดงความตั้งใจกับนายอำเภอว่าจะปักหลักถาวร โดยให้เหตุผลว่า

“...ที่นั่นป่ายังดี ถนนถึง น้ำยังดี ปลูกข้าวโพดได้งามกว่าที่นี่ อีกนานกว่า
เล่าสู่จะพาชาวบ้านกลับมา อาจจะมีปลายปี....นั่นคือวิถีชีวิตของพวกเขา...”

(141)

ในมุมมองของข้าราชการกรมประชาสงเคราะห์อย่างครูดาวเรืองและครูอภิชาติปัญหาในการพัฒนาชาวเขาให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนหนึ่งอยู่ที่บุคลากรไม่เพียงพอ เพราะไม่มีใครที่มีอุดมการณ์มากพอที่จะทนอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร กับคนต่างวัฒนธรรมและภาษา ต้องอยู่ท่ามกลางความหนาวเย็นตลอดทั้งปี

ทางออกของปัญหาดังกล่าวคือการสร้างชาวเขาให้สอนชาวเขาด้วยตนเอง ดังเช่นความตั้งใจของครูดาวเรืองที่อยากสอนให้ลายก้วยได้เป็นครูเพื่อสอนชาวเขาด้วยตนเอง

“..ครูดาวเรืองเคยบอกลายก้วย ลายก้วยจะต้องเป็นครูให้ได้ เพื่อเด็กๆ
และคนที่นี่ทุกๆคน ครูเป็นคนในเมือง อยู่ในหมู่บ้านของเราไม่
นาน อย่างมากก็เพียงสองปี ไม่มีใครอยู่กับเรานานหรอก นอก
จากพวกเราเท่านั้น ที่จะเป็นเพื่อนบ้านอยู่ด้วยกันได้ อาจจะ
ตลอดชีวิต...”

(124)

ท้ายสุดคือมุมมองของนักปกครอง มองว่าชาวเขาสร้างปัญหาในการตัดไม้ทำลายป่า และขาดความจริงจังให้กับทางราชการ เช่นกรณีชาวเขาที่บ้านผาแดง หรือแม้แต่ที่บ้านกลางห้วยเองที่ให้คำมั่นกับนายอำเภอว่าจะปักหลักถาวรแต่ค่อยหลังจากที่นายอำเภอกลับไปไม่นาน ชาวเขาก็อพยพไปหาที่ทำกินใหม่

เรื่องนี้เป็นการเล่นปัญหาในมุมมองที่แตกต่างกันของคน 3 กลุ่ม ทางออกของปัญหาเกี่ยวกับชาวเขาจะยังเป็นคำถามที่รอคำตอบอยู่ว่าควรจะเป็นความร่วมมือกันของหลายๆฝ่ายในการแก้ปัญหาที่เป็นปัญหาระดับชาติ หรือควรปล่อยให้ชาวเขามีชีวิตอยู่เช่นที่ผ่านๆมา เพราะ"นั่นคือวิถีชีวิตของพวกเขา"ซึ่งถ้าผู้ปกครองประเทศเข้าใจและยอมรับถึงความแตกต่างดังกล่าวได้ ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ก็จะไม่ใช่ปัญหาอีกต่อไป

4.4 ภาพลักษณ์ของเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย

นวนิยายกลุ่มนี้เสนอชีวิตของชนกลุ่มน้อย โดยมีการบรรยายถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชนกลุ่มน้อยอย่างละเอียด ซึ่งคล้ายกับการศึกษาชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ของทางมานุษยวิทยา ซึ่งเป็นการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ข้อแตกต่างของงานทางมานุษยวิทยาและนวนิยายในแนวนี้คือนวนิยายใช้ตัวละครในการดำเนินเรื่อง ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยได้อย่างน่าสนใจ และน่าติดตาม นวนิยายในกลุ่มนี้ได้แก่เรื่อง **ในสายหมอก** และ **หลับเถิดนางนอน** โดยในการศึกษาจะศึกษาถึงภาพของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายแต่ละเรื่อง แยกเป็นเรื่องๆดังนี้

4.4.1 ในสายหมอก: ชาวลีซอแห่งดอยแม่สลอง

นวนิยายเรื่อง **ในสายหมอก** มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าลีซอ โดยใช้วิถีชีวิตของชาวลีซอแห่งบ้านธาตุ ดอยแม่สลองเป็นโครงเรื่อง การเปิดเรื่องเป็นเรื่องเล่าของอาเหลงผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน เกี่ยวกับการอพยพและความเป็นมาของชาวลีซอก่อนที่จะตั้งบ้านเรือนที่ดอยแม่สลอง บ้านของผู้เฒ่าอาเหลงเปรียบเสมือนสถานที่ชุมนุมชาวลีซอทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งจะมาร่วมกันพักผ่อนในยามค่ำคืน เพื่อฟังนิทานหรือเรื่องราวในอดีตเปรียบเหมือนการบอกเล่าประวัติศาสตร์ของชนเผ่า

ชาวลีซอบ้านธาตุอพยพจากพม่าเข้าสู่ประเทศไทย ที่บ้านหัวแม่คำ และอพยพจากหัวแม่คำสู่บ้านธาตุ ดอยแม่สลอง ด้วยเหตุที่ว่าผู้นำของพวกเขาถูกพวกของขบวนการค้ายาเสพติดฆ่าตาย และชาวลีซอมีความเชื่อว่าบริเวณใดที่มีเรื่องร้ายเกิดขึ้นแสดงว่ามีผีไม่ดีอยู่ แสดงให้เห็นว่าชาวลีซอ มีความเชื่อในเรื่องผี เช่นเดียวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ ความเชื่อดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ประเพณีตลอดไปจนถึงการตั้งบ้านเรือนของชาวลีซอ ซึ่งผู้เขียนได้ใช้เป็นฉากในการดำเนินเรื่องดังจะกล่าวถึงต่อไป

ลักษณะที่อยู่อาศัยและความเชื่อเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

การสร้างที่อยู่อาศัยของชาวลีซอจะเลือกสร้างหมู่บ้านตามหลังแนวเขา และหุบเขาจะไม่สร้างบ้านตรงกันหรือซ้อนกัน โดยให้ประตูตรงกันเพราะเชื่อว่าเคราะห์ร้ายของบ้านหนึ่งจะมาสู่อีกบ้านหนึ่งและมักจะให้ผู้อาวุโสสร้างบ้านอยู่ต่ำกว่าผู้มีอายุน้อยกว่า เพราะเชื่อว่าผู้อาวุโสจะคอยคุ้มครองผู้น้อย ในหมู่บ้านจะมีศาลผีประจำหมู่บ้านเรียก ฮา ปา โหม่ มีคนทรงผู้ติดต่อผีเรียก มือ ผะ บริเวณศาลผีเป็นสถานที่ต้องห้ามของผู้หญิงโดยเฉพาะเวลากระทำพิธีนั้นหมายความว่าชาวลีซอเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง

ภายในบ้านของชาวลีซอจะมีห้องสำหรับบุษบาบรรพบุรุษเรียก ต่าเป็ยะ มีประตูเข้าออกเพียงประตูเดียว อาจเนื่องจากอากาศที่หนาวเย็น บ้านของลีซอจึงมีช่องทางสำหรับลมผ่านเข้าให้น้อยที่สุด มีเตาไฟ 2 เตา สำหรับประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน 1 เตา และเตาใหญ่สำหรับประกอบอาหารเลี้ยงแขกเวลามีพิธีสำคัญ

ภาพลักษณ์ของชาวลีซอคือภาพของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ในด้านวัฒนธรรม ประเพณี และมีภาษาพูดเป็นของตนเอง ชาวลีซอประกอบอาชีพทำไร่ มีชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและความหนาวเย็น ซึ่งเป็นความลำบากของพวกเขา แต่เป็นความสวยงามในสายตาคณพื้นราบ

การปกครองและการรักษาอาการเจ็บป่วย

การปกครอง ลีซอจะมีผู้นำคอยดูแลความเรียบร้อยและตัดสินคดีความที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเรียก ชั่ว ๆ ผะ ซึ่งผู้ที่ดำรงตำแหน่งนี้ในเรื่องคือพ่อเผ่าอาเหลผะ ชาวลีซอจะให้ความสำคัญเคารพผู้อาวุโสดังนั้นผู้นำจึงมักจะเป็นผู้อาวุโส

การรักษาอาการเจ็บป่วย เนื่องจากชาวลีซอนับถือผี จึงมีความเชื่อว่าอาการต่างๆเกิดขึ้นจากผีเป็นผู้กระทำ ผีของชาวลีซอมีหลายประเภท เช่น อา ยา เหน่น คือผีที่อยู่ตามลำห้วย ไซ ผือ เหน่น คือผีจรจัด และ เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยชาวลีซอจะเชิญหมอผี ที่เรียกว่า หนี่ ผะมาทำพิธีรักษา ซึ่งผู้เขียนได้บรรยายรายละเอียดในเรื่องพิธีการรักษาดังกล่าวอย่างละเอียดว่า

สักครู่ชายที่นั่งอยู่ข้างๆก็เอาไก่ดำตัวใหญ่ มาให้หมอผี อุ่มทำทำนองของๆอยู่ข้างหิ้งไม้ ซึ่งมีถ้วยน้ำชาวางไว้หลายใบนอกนั้นก็มียูบเทียนปักอยู่ใกล้ๆ ถ้วยใส่ข้าวสุกกับไข่ไก่ที่ต้มแล้วหนึ่งใบมีด้ายหลายเส้นวางอยู่บนโต๊ะไม้ เล็กๆหมอผีเริ่มสวดมนต์ และท่องคาถา ซึ่งฟังไม่ค่อยจะรู้เรื่องต่อมาก็กล่าว

คอบขอขมาต่อผีฟ้า ที่เขาเข้าใจว่าทำให้อาสู่มะปวยและมีอาการขวัญหนีหรือขวัญเสียไป เมื่อเสร็จพิธีสวดก็ให้นำไก่ดำไปฆ่าและต้มให้ผู้ป่วยกิน หมอผีผู้กด้ายสีขาวที่แขนผู้ป่วย และคล้องคอไว้อีกหลายเส้น พร้อมกับกล่าวคำอวยพรให้หายวันหายคืน เป็นเสร็จพิธี

เรียกขวัญ

(ในสายหมอก,2532:88)

ประเพณีและพิธีกรรม

พิธีกรรมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ในสายหมอก มีพิธีเกิด พิธีแต่งงาน วันขึ้นปีใหม่ ซึ่งเรียกว่าเป็นพิธีกรรมที่สำคัญต่อชีวิต

พิธีเกิด ในการทำคลอดชาวอีสานจะไม่อนุญาตให้ผู้ชายหรือคนอื่นเข้าไปยกเว้นสามี หน้าบ้านมี ตาเหลว ซึ่งทำจากไม้ไผ่สานเป็นรูปสามเหลี่ยม ติดไว้หน้าบ้าน การบรรยายถึงพิธีเกิด ผู้เขียนได้บรรยายไว้อย่างละเอียดว่า

ที่หน้าบ้านก็จะสานไม้ไผ่ทำเป็นเฉลวหรือ “ตาเหลว” ปักติดเป็นสัญลักษณ์เอาไว้หน้าบ้านให้คนภายนอกรู้และตั้งแต่ 3 ถึง 15 วัน หรืออาจเป็นเดือน แม่จะต้องอยู่เรือนจะเดินออกจากบ้านไปไหนมาไหนไม่ได้ แม้อาหารการกินก็ต้องไม่กินปะปนกับผู้อื่น และจะต้องไม่กินปะปนอยู่กับผู้อื่น และจะต้องทำพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ตามประเพณีเช่นไหว้ขอความคุ้มครองให้ปกป้องรักษาลูกที่เกิดใหม่

วันต่อมาอาชาม่าก็ทำพิธีเลี้ยงผี ไหว้ อาปาใหม่ ฮีและตำเปี๊ยะในบ้านเชิญผู้อาวุโสมาร่วมกันข้าวที่บ้าน ผู้ข้อมือให้พรและให้ของขวัญแก่เด็ก อาหละ อาซาโปะ อาเปา(เงินฮ่อ)และผู้อาวุโสคนอื่นๆก็มาแสดงความยินดี โดยจะวางเงินลงในถ้วยที่ใส่น้ำและมีตะเกียบ 1 คู่วางไขว้ไว้ก่อนจะมีการตั้งชื่อ สำหรับการตั้งชื่อชาวอีสานหากเป็นเด็กผู้ชาย มักจะใช้คำลงท้ายว่ามะ หรือผ่า ถ้าเป็นเด็กผู้หญิงก็มักจะใช้คำลงท้ายว่า มะหรือม่า

(122-123)

พิธีแต่งงานหรือพิธีกินฟ้า ผู้เขียนได้บรรยายถึงรายละเอียดอย่างชัดเจน รวมถึงธรรมเนียมปฏิบัติของหนุ่มสาวชาวอีสาน โดยหนุ่มสาวจะมีการตกลงกันก่อนเรื่องการสู่ขอ หรือที่เรียกว่า

การเรียกสาว มักจะทำกันในวันดี ชาวอีสานจะแบ่งวันเป็น 12 วัน เดือน 12 เดือน ปี 12 ปี โดยเริ่มต้นที่วันปีใหม่ หรือตรุษจีน วันดีของชาวอีสานคือ วันวัว วันแพะ วันไก่ วันกระต่าย วันไม่ดีคือวัน เสือ วันงูใหญ่ วันหมู วันม้า วันที่เป็นกลางๆ คือวันงูน้อย วันลิง วันหนู

การเรียกสาวคือการที่ชายหนุ่มได้นำเอาสิ่งของสำคัญไปแอบหมั้นสาวด้วยตนเองอย่างลับๆ โดยมีให้ใครรู้ แล้วจากนั้นอีก 4-5 วัน ก็จะพาเพื่อนชายอีก 2 คนไปเรียกสาวในเวลากลางคืนของวันดี ที่บ้านฝ่ายสาว เมื่อสาวออกมาแล้วเขาก็จะพาเพื่อนชุดสาวไปที่บ้านฝ่ายชายก่อนจะส่งญาติผู้ใหญ่ไปส่งขอตกลงเรื่องสินสอดกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง ในระหว่างที่ตกลงกันหญิงสาวต้องอยู่บ้านของฝ่ายชายจะกลับไปบ้านตนเองไม่ได้ ถือว่าผิดผีบ้าน

เมื่อทำการชุดกับพ่อแม่ฝ่ายหญิงแล้วก็เป็นที่แต่งงานหรืออู่ ตู๋ แถ่ หรือพิธีกินฟ้า ฝ่ายชายจะนำหมูที่ฆ่าแล้วมาเช่นไหว้ผีเรือนของฝ่ายหญิงก่อนจากนั้น ไปเช่นไหว้บูชาผีเรือนของฝ่ายชาย เสร็จแล้วจะเป็นการผูกข้อมือให้ศิลาให้พร พร้อมจัดงานเลี้ยง ซึ่งทั้งฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวต้องจัดเลี้ยงชาวบ้านคนละวัน โดยฝ่ายเจ้าสาวจัดเลี้ยงก่อน

พิธีศพ เมื่อมีคนตาย จะมีการยิงปืนขึ้นฟ้า 2-3นัดเพื่อเปิดทางให้ดวงวิญญาณของผู้ตายไปสวรรค์และเป็นการบอกให้เพื่อนบ้านรู้แลไม่ออกไปทำงานในไร่ ซึ่งอาจเกี่ยวพันกับความเชื่อหรืออาจเพื่อต้องการให้มาร่วมงานก็ได้ คนตายจะถูกแต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่และนำไปวางบนแคร่ จตุรูปเทียนปักไว้หัวนอน ของผู้ตาย วางถ้วยข้าวและถ้วยชาพร้อมถ้วยสุราไว้ด้วย ในงานจะมีการฆ่าหมูเช่นดวงวิญญาณและเลี้ยงชาวบ้านที่มาช่วยงาน เพื่อนบ้านคนอื่นๆจะจตุรูป 3 ดอกปักไว้หน้าบ้าน และบอกว่า “ซา จื่อ เล้า” แปลว่า “ทายาทของผู้ตายมาบอก” โดยปกติอีสานจะทำพิธีฝัง ถ้าตายด้วยสาเหตุอื่นที่ไม่ใช่การเจ็บป่วยตามธรรมชาติเช่นถูกฆ่าตายต้องทำพิธีเผา

พิธีขึ้นปีใหม่ ชาวอีสานทุกคนจะจัดเตรียมเสื้อผ้าใหม่สำหรับวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งมักจะเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ในการจัดเตรียมเสื้อผ้าให้สมาชิกในครอบครัว งานปีใหม่ของอีสานเริ่มต้นในวันสุดท้ายของปีเก่า ในประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ก่อนถึงวันตรุษจีน 1 วัน ทุกคนจะหยุดงานเพื่อเตรียมตัวฉลองวันปีใหม่มีกการทำขนม ทำความสะอาดศาลผีประจำหมู่บ้าน ในคืนวันสุดท้ายของปีเก่า ชาวอีสานจะทำพิธีเช่นไหว้ โดยจะปักต้นไม้ปีใหม่ พร้อมด้วยเนื้อหมู ขนมข้าวปึก รูป ที่หน้าบ้าน พอค่ำทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะพากันไปเต็นร่ำรอบๆต้นไม้ปีใหม่ของทุกๆบ้าน ถือเป็นเวยรอบชัยให้พรซึ่งกันและกัน

วันแรกของปีใหม่ ชาวลิซอผู้ชายทุกคนจะต้องไปดำหัวกันที่ศาลผีประจำหมู่บ้าน จากนั้นไปดำหัวหมอมือผะ ซึ่งเป็นผู้ทำพิธีเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมอมือผะจะโปรยข้าวให้ศีลให้พร ก่อนที่ชาวบ้านจะเดินรอบต้นไม้ปีใหม่ มีการเลี้ยงข้าวปลาอาหารและร้องเพลงเต้นรำกัน

วันที่สาม จะไปดำหัวที่บ้านของชั่ว ทุ ผะ อีกวัน ตลอดคืนชาวบ้านจะเต้นรำกันอย่างสนุกสนาน งานปีใหม่ของชาวลิซอมีอย่างน้อย 4 วัน มากที่สุด 7 วัน โดยวันที่ 4 เป็นต้นไปหากไม่มีอะไร ชาวลิซอจะพากันเดินรำตามบ้านต่างๆ หรือไปเล่นลูกช่วง ลูกข่าง เมื่อเสร็จพิธีจะถอนต้นไม้ใหม่ที่ปักไว้หน้าบ้านออก

ภาพสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของชาวลิซอ

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชาวลิซอ เกิดจากการแนะนำของครูดวงใจ ซึ่งเป็นอาสาสมัครขึ้นมาสอนภาษาไทยให้ชาวลิซอ ครูดวงใจเข้าถึงชาวลิซอด้วยความอ่อนน้อม และโอนอ่อนผ่อนตามความเชื่อของชาวลิซอโดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผี ทำให้ชาวลิซอไม่รู้สึกต่อต้าน ครูดวงใจสามารถเข้าถึงผู้นำชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์รวมของชาวลิซอทำให้ครูดวงใจมีแรงสนับสนุนที่สำคัญ

ความเปลี่ยนแปลงอย่างแรกในหมู่ชาวลิซอคือการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งแต่เดิมชาวลิซอใช้ระบบอาวุโสนับถือผู้อาวุโสและมีผู้นำคอยควบคุมดูแลแต่เมื่อเกิดกรณีเช่นไรของอาเปาที่ถูกฆ่าทำลาย โดยหาเจ้าของฆ่าไม่ได้ การมีคณะกรรมการหมู่บ้านจะช่วยคลี่คลายปัญหาดังกล่าวได้ โดยการประชุมชาวลิซอและช่วยกันหาทางแก้ไข คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นจะมีการประชุมกันทุกวันคือ ทุก 15 วันจะมีวันหยุด 1 วัน นอกจากคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นผู้อาวุโสแล้วยังมีการรวมตัวของกลุ่มหนุ่มสาวชื่อกลุ่มพลังพัฒนาลิซอ มีหน้าที่หลักคือร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้า เช่นการทำท่อประปาใหม่ การสร้างรั้ว เรื่องสุขอนามัย

ครูดวงใจเป็นหญิงสาวชาวพื้นราบที่นำความเปลี่ยนแปลงหลายๆอย่างไปสู่ชาวลิซอซึ่งชาวลิซอก็ให้การต้อนรับและเปิดรับสิ่งที่ครูดวงใจแนะนำให้ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

เรื่อง **ในสายหมอก** เป็นเรื่องราวของชาวเขาเผ่าลิซอ แห่งบ้านธาตุกับคุณครูดวงใจสาวชาวพื้นราบที่อาสาขึ้นไปสอนภาษาไทยและพัฒนาชีวิตของชาวลิซอ การพัฒนาของครูดวงใจยึดเอาชาวลิซอเป็นหลักคือต้องพยายามชักจูงให้พวกเขาเห็นคุณค่า ประโยชน์และสมัครใจที่จะให้

เกิดความเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่นการใช้ยาสามัญประจำบ้านควบคู่กับการรักษาจากหมอผีประจำเผ่าโดยไม่พยายามเปลี่ยนแปลงความเชื่อของพวกเขา การจัดตั้งกรรมการประจำหมู่บ้านเพื่อคอยสอดส่องดูแลทุกข์สุขของชาวลีซอ หรือการรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์ โดยให้ชาวลีซอนำเงินมารวมกันเพื่อไปซื้อของจากในเมืองมาขายซึ่งเป็นของจำเป็น เพื่อที่จะได้ตัดปัญหาการเดินทางไกลกรณีต้องการของขึ้นหรือสองขึ้น ชาวลีซอ บ้านธาตุแห่งดอยแม่สลองพัฒนามากขึ้นโดยแรงสนับสนุนทั้งกายและใจจากครูดวงใจ เป็นการวางรากฐานที่ดีก่อนที่ครูดวงใจจะจากบ้านธาตุไป ผากไว้แต่ความหวังว่าชาวลีซอจะยังคงรักษาสิ่งที่ได้สร้างไว้ตราบนานเท่านาน

อาจกล่าวได้ว่าแก่นเรื่องที่สำคัญของเรื่อง *ในสายหมอก* คือการสะท้อนให้เห็นภาพทางด้านบวกของการพัฒนา ว่าก่อนประโยชน์ให้ชาวเขาและการพัฒนาที่ถูกต้องนั้นต้องเกิดจากความเต็มใจของผู้ที่ถูกพัฒนาคือชาวเขา ไม่ใช่การยึดเยียด และการเปลี่ยนแปลงในบางสิ่งบางอย่างเช่นความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วย การรักษาโรคซึ่งเดิมที่ชาวลีซอมีความเชื่อว่าอาการเจ็บป่วยเกิดจากการกระทำของผีหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ดังนั้นการจะเปลี่ยนความเชื่อหรือความคิดของชาวลีซอในเรื่องนี้จึงต้องอาศัยเวลาและความเข้าใจของผู้พัฒนาด้วย

4.4.2 **หลักเกิดนางนอน: อาช่าแห่งเทือกเขานางนอนกับความเปลี่ยนแปลง**

เรื่องราวของชนกลุ่มน้อยเผ่าอาช่าที่นำเสนอในเรื่อง *หลักเกิดนางนอน* นั้นเป็นการนำเสนอวิถีชีวิตของชาวอาช่าอย่างละเอียดในเรื่องการแต่งกาย ประเพณี พิธีกรรมต่างๆในรอบปี ความเชื่อ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชาวอาช่าเมื่อความเจริญเข้าถึง

ชาวเขาเผ่าอาช่าแห่งบ้านลิเซ ในเทือกเขานางนอน เป็นชาวเขากลุ่มที่อพยพมาจากประเทศพม่า เพราะหนีการถูกก่อกวนจาก ทหารป่า เนื่องจากชีวิตของพวกเขาอยู่กับธรรมชาติและดอยสูง ชาวอาช่าถือคติที่ว่า “ น้ำเป็นของปลา ไฟเป็นของนก ดอยสูงและป่ารก เป็นของหมู่เฮา” ดังนั้นพวกเขาจึงไม่มีความรู้เรื่องพรมแดน นอกจากที่ใดสงบ พวกเขาก็จะอยู่ที่นั่น เหมือนกับที่อพยพหนีจากพม่าเข้ามาปักหลักอยู่ในประเทศไทย

อาช่า หมายถึง ผู้ที่อยู่บนภูเขาสูง ชาวอาช่ามีความภาคภูมิใจในชื่อ “อาช่า” เพราะเป็นการแสดงถึงความภาคภูมิใจของชนเผ่า ในขณะที่คนเมืองและคนทั่วไปมักเรียกชนเผ่านี้ว่า อี้อ้อ ซึ่งเป็นคำที่ชาวอาช่าถือว่าดูถูกและเหยียดหยามพวกเขา

ความเชื่อกับลักษณะที่อยู่อาศัย

ชาวอาข่ามีความเชื่อในเรื่องผีและนับถือผีเช่นเดียวกับชาวเขาเผ่าอื่นๆ และให้ความสำคัญเคารพในผู้อาวุโส โดยจะให้ผู้อาวุโสตั้งบ้านอยู่ในที่สูง ส่วนผู้ที่อ่อนกว่าก็จะสร้างบ้านต่ำลงมาจนถึงเบื้องล่างของไหล่เขา และจะไม่ปลูกสร้างบ้านตรงกันเพราะมีความเชื่อว่าเคราะห์ร้ายจากบ้านหนึ่งจะมาสู่อีกบ้านหนึ่ง ดังนั้นชาวอาข่า จึงปลูกบ้านเยื้องหรือสลับกันไป

นอกจากนี้ชาวอาข่ายังให้ความสำคัญกับเพศชายมาก ภายในบ้านของอาข่ามีการแบ่งพื้นที่ใช้สอย เฉพาะชายหญิง และสำหรับต้อนรับแขก ซึ่งเป็นการจัดระเบียบพื้นที่ใช้สอยที่น่าสนใจ กล่าวคือจะแบ่งภายในบ้านเป็น 2 ส่วน หน้าบ้านมีบันไดขึ้นประตูหน้าบ้านเรียกประตูผู้ชาย เมื่อผ่านเข้าไปจะเป็นห้องโถง เรียก “ฮอปี” เป็นพื้นที่สำหรับต้อนรับแขก ถัดไปเป็นห้องนอนของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงตามลำดับ หลังบ้านจะมีประตูอีกหนึ่งประตู เรียกประตูผู้หญิงมีทางเข้าออกโดยไม่ผ่านด้านหน้า หลังบ้านจะมีครกกระเดื่องสำหรับตำข้าว การแบ่งพื้นที่ภายในบ้าน เป็นการแบ่งหน้าที่ด้วย เพราะในบริเวณห้องนอนฝ่ายชาย จะมีเตาสำหรับต้มน้ำซึ่งไว้สำหรับรับแขก แสดงว่าฝ่ายชายเป็นผู้นำครอบครัวมีหน้าที่ต้อนรับแขกที่มาเยือน ส่วนหน้าห้องฝ่ายหญิงมีเตาไฟ ที่ใช้ประกอบอาหาร แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ภายในบ้านเป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิงนั่นเอง

ผู้ที่เป็นแขกจะล่องล่ำเข้ามาในในห้องนอนของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงโดยไม่ได้รับอนุญาต จากเจ้าของบ้านไม่ได้ถือว่าผิดผี เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นที่ต้องห้ามเป็นที่ตั้งของผีเรือน โดยหัวนอนของฝ่ายชายจะมีกระดูกสัตว์ที่ล่ามาเพื่อบูชา บนหัวนอนฝ่ายหญิงมีกระบอกไม้ไผ่ สำหรับใส่ผีเรือนและกระบุงปิดฝาสำหรับใส่อุปกรณ์ในการทำพิธีกรรมต่างๆทั้งหมดถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน

ผู้อาวุโสประจำเผ่า

สังคมอาข่าปลูกฝังให้ทุกคนเคารพผู้อาวุโส และจะมีผู้อาวุโสประจำเผ่า 5 คน ที่มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของเผ่า ประกอบด้วย

1. หมอผีใหญ่ประจำหมู่บ้านหรือ ผิมะ มีหน้าที่ดูแลพิธีกรรม และคอยจดจำสายตระกูลของทุกคนในหมู่บ้าน ตลอดจนบทสวด บทเพลงและทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับความตาย ซึ่งสายสกุลของอาข่ามี 22 สกุล การตั้งชื่อของชาวอาข่าทำให้สามารถบทย้อนหลังไปหาต้นตระกูลได้ ไม่ว่าจะยาวนานเท่าใด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า และด้วยเหตุที่ชาวอาข่าให้ความสำคัญกับเพศชาย ดังนั้นการสืบสายสกุลจึงเกิดขึ้นกับเพศชาย โดยชาวอาข่ามักใช้คำลงท้ายชื่อพ่อมาตั้งเป็นคำหน้าของลูกชายเช่น ปู่ชื่อ อาเบาะแซ ลูกชายจะชื่อ อาแซโยะ ส่วนรุ่นหลานจะชื่ออาโยะโล่ ส่วนคำ

ว่า อารีออะ เป็นคำนำหน้าชื่อ มีความหมายว่า คุณ ด้วยเหตุนี้ชาวอาซ่าจึงสามารถทบทวน ย้อนหลังบรรพบุรุษของตนเองได้ โดยหมอผีใหญ่มีหน้าที่ต้องจำสายตระกูลทั้งหมดให้ได้

2. ผู้อาวุโสที่เกี่ยวข้องกับการปกครองหรือการรบ ซึ่งจะต้องมีความกล้าหาญและ ประสพการณ์สูง

3. ผู้อาวุโสที่เกี่ยวข้องกับความผิดถูก ต้องมีความแม่นยำด้านกฎระเบียบ เป็นผู้รู้ กฎหมายของอาซ่า เปรียบเสมือนผู้คุมกฎเกณฑ์ต่างๆของชนเผ่า

4. ผู้อาวุโสที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ เรียก หยุม่า มีหน้าที่กำหนดการถือศีลในโอกาสต่าง ๆ

5. ผู้อาวุโสที่ชำนาญการตีเหล็ก เรียก บะหยี่ ซึ่งต้องได้รับการแต่งตั้งไม่ใช่ช่างตีเหล็ก ทั่วไป

ผู้อาวุโสมีความสำคัญกับสังคมของอาซ่ามาก เพราะแม้แต่พ่อหลวงของหมู่บ้าน ซึ่งมี หน้าที่ติดต่อกับเมือง กลุ่มผู้อาวุโสจะเป็นคนคัดเลือกและตัดสิน

ประเพณีและพิธีกรรม

วันลกข่อ หรือวันทำประตุมหมู่บ้านอันใหม่ เป็นหน้าที่ของฝ่ายชายที่จะมารวมช่วยกัน ทำประตุม ยกเว้นผู้ชายที่มีภรรยาตั้งครรภ์ ประตุมของชาวอาซ่าจะมี 2 ประตุมใหญ่ คือประตุมทางทิศ ตะวันออกซึ่งถือว่าดี และประตุมทางทิศตะวันตก ในขณะที่ทำพิธีสร้างประตุมห้ามคนภายนอกเข้า หมู่บ้านและห้ามคนในหมู่บ้านออกนอกหมู่บ้านจนกว่าประตุมจะสร้างเสร็จเพราะเชื่อว่าขณะทำ ประตุมหมู่บ้านเปิดปราศจากสิ่งคุ้มครอง ผีร้ายจะตามเข้ามาในหมู่บ้านได้ เมื่อทำประตุมด้านหนึ่ง เสร็จจะเดินอ้อมไปสร้างประตุมอีกด้านแทนการเดินตัดผ่านกลางหมู่บ้าน ผู้เขียนได้บรรยายถึง ประเพณีดังกล่าวว่า

การสร้างประตุมหมู่บ้านหรือลกข่อนั้นชาวอาซ่าจะสร้างเป็นราวไม้ที่มีเสา ใหญ่แข็งแรงคล้ายที่ใช้โหนออกกำลังกายอย่างนั้นมีสองราวซ้อนกันอยู่ อันหนึ่งจะสูงและแคบ ส่วนอีกอันจะต่ำลงมากวางและยาวออกไป บน พื้นดินใกล้ๆกันมีรูปตุ๊กตาไม้ทำเป็นชายหญิงกำลังอยู่ในท่ายืนร่วมเพศ อา ซ่าเชื่อว่าเมื่อผีร้ายมาเห็นเข้า ก็จะแสดงความรังเกียจรูปตุ๊กตานี้และ จะหลบหนีไป...

(หลับเถิดนางนอน,2539:29)

การนับวันของอาซ่า จะนับตามปี โดยแบ่งเป็น 12 วัน คือ วันหนู วันวัว วันเสือ วันกระต่าย วันงูใหญ่ วันงูเล็ก วันม้า วันแพะ วันลิง วันไก่ วันหมา วันหมู การกำหนดวันสำหรับประกอบพิธีกรรมสำคัญ จะใช้ธรรมชาติเป็นหลัก เช่นวันปีใหม่ไล่ชิงช้า จะจัดขึ้นหลังจากวันที่ปลูกข้าวในไร่เสร็จแล้ว 115 วัน ซึ่งตรงกับราวปลายเดือนสิงหาคมของทุกปี

พิธีวันปีใหม่ไล่ชิงช้า จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงอิม ซา และ คีอเทพเจ้าหรือเทพธิดาแห่งลมฝนที่ประทานความอุดมสมบูรณ์มาให้แก่พืชผลที่กำลังงอกงาม พิธีจะจัด 4 วันโดยมีการไหว้ผีบรรพบุรุษในวันแรก หลังจากนั้นสาว ๆ จะเตรียมตำข้าวทำขนมข้าวปึก ทุกคนจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่

วันที่สองผู้ชายจะช่วยกันสร้างชิงช้า ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์อันศักดิ์สิทธิ์สิ่งหนึ่งของอาซ่า มี 3 แบบ คือแบบที่มีลักษณะเป็นกระโจมสี่เส้า ปลายมัดรวมกันเข้าผูกสายชิงช้าไว้ตรงกลาง โดยมีคานสอดยึดไว้ แบบที่สองคล้ายระหัดวิดน้ำ โดยทำเสาขึ้นสองต้น ทำราวไม้ให้แข็งแรง ที่ราวไม้ยังมีไม้ที่ติดยึดแน่นไว้ตรงกลาง ยื่นออกไปเป็นสี่แฉก โดยไม้แต่ละอันจะใช้เป็นที่แขวนเชือกหรือห้อยเป็นสายชิงช้าลงมาสามารถเล่นกันได้ 4 คน แบบสุดท้ายคล้ายแบบแรกแต่มีขนาดเล็กกว่า เอาไว้สำหรับเด็กๆ เล่นกันที่บ้าน

พิธีไล่ชิงช้า ที่หมู่บ้านจัดขึ้น จะเป็นที่รวมหนุ่มสาว และเป็นโอกาสให้หนุ่มสาวได้ทำความรู้จัก และผ่อนคลายจากงานหนัก วันที่สามและสี่ของเทศกาลไล่ชิงช้า จะมีการละเล่นไล่ชิงช้ากันตลอดทั้งสองวัน ผู้เขียนได้บรรยายถึงพิธีนี้ว่า

พิธี หละ เฉ่อ ปี ไล่ชิงช้า อาซ่าถือว่าเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นโอกาสสำคัญที่ชาวบ้านจะได้มาร่วมชุมนุมกันเพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีความเชื่อถือกันมาแต่บรรพบุรุษ เข้าของวันที่เริ่มต้น ชาวบ้านก็จะพากันไปตักน้ำที่อี จู หล่อ ตูฝืน้ำในลำห้วยในหุบเขาเบื้องล่าง แต่ละบ้านจะฆ่าไก่เพื่อเซ่นไหว้ผีเรือน หรือ “อะฝิว ปอเหลาะ” เมื่อถึงเวลาบ่าย สาวๆ และเด็กๆ ในหมู่บ้านก็เตรียมเอาข้าวลงไปตำ ทำเป็นขนมข้าวปึกกันอย่างสนุกสนานที่บริเวณหลังบ้าน..

(41)

พิธีกินข้าวใหม่ หรือ ยอ พู นอ หมี่ เซะ จะจัดขึ้นเมื่อมีข้าวสุกในไร่ โดยไร่ของผู้ใดมีข้าวสุกก่อนจะเป็นคนจัดก่อน ในพิธีจะมีการเก็บเกี่ยวข้าว มีการฆ่าหมูเพื่อเลี้ยงผีเรือน และเพื่อนบ้าน ทุก

บ้านจะต้องทำพิธีดังกล่าวเมื่อมีข้าวสุก และจะต้องทำทุกบ้านจนครบ เป็นพิธีที่ทำให้เกิดการพบปะสังสรรค์กันในหมู่บ้านและก่อนให้เกิดความสามัคคี ผู้เขียนได้บรรยายถึงพิธีนี้ว่า

บ้านไหนที่มีข้าวในไร่ออกรวงสุกก่อนคนอื่นๆในหมู่บ้านและจะต้องไม่มีหญิงในบ้านตั้งครรรค์อยู่ จะเป็นผู้ที่ลงมือเกี่ยวข้าวเพื่อทำพิธี ยอ พู นอ หมื่อ เซะ ก่อนคนอื่นๆในหมู่บ้าน เขาจะทำพิธีฆ่าหมู เพื่อเลี้ยงผีเรือนหรืออาผีว ปอเหลาะพร้อมทั้งเลี้ยงเพื่อนบ้านไปด้วย หมอผี ปละหญ มา อาย้อ ผู้นำทางศาสนาจะเป็นผู้กำหนดให้ทุกคนในหมู่บ้าน หยุดไปไร่ในวันนั้น เพื่อร่วมงานเลี้ยงผีเรือนด้วยกัน

(47)

ค่านิยมและแนวคิดของอาข่า

อาข่ามีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เป็นอิสระ ไม่รีบร้อนและสอดคล้องกับธรรมชาติ มีความคิดในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติแฝงอยู่ในความเชื่อและข้อปฏิบัติของชนเผ่า เช่น ห้ามล่าสัตว์และตัดไม้ในฤดูฝน เนื่องจากในฤดูฝนจะเป็นฤดูที่สัตว์ตั้งท้อง เท่ากับเป็นการอนุรักษ์สัตว์ป่า และช่วยเพิ่มปริมาณสัตว์ให้กับผืนป่าอีกด้วย การห้ามการตัดไม้ในฤดูฝนก็เป็นการช่วยรักษาผืนป่าไว้แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้นๆแต่ก็เรียกว่าชาวอาข่ามีจิตสำนึกที่รู้จักถ่วงถ่วง ไม่มองแต่ประโยชน์ส่วนตนแต่ฝ่ายเดียว

ลานสาวกอด เป็นสถานที่สำหรับพบปะกันของหนุ่มสาว เด็กและผู้ใหญ่ซึ่งคนเมืองส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่าเป็นที่สำหรับหนุ่มสาวเท่านั้น ความคิดในเรื่องเพศและการแสวงหาความสุขทางเพศของชาวอาข่า ถือว่าเป็นเรื่องปกติเพราะพวกเขาต้องช่วยกันดำรงรักษาเผ่าพันธุ์ของตนไว้ซึ่งความคิดดังกล่าวในทัศนะของคนเมืองอาจมองเป็นเรื่องเสียหาย และมองชาวเขาในลักษณะเหยียดหยาม แต่ด้วยความเสรีทางเพศอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ไม่มีความรุนแรงทางเพศ เช่นกรณีข่มขืนเกิดขึ้นในหมู่ชาวเขาเหมือนในเมือง และไม่มีปัญหาสังคมในเรื่องของเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เพราะชาวอาข่าไม่รังเกียจหญิงสาวที่มีลูกติดท้องนั่นเอง

ภาพสะท้อนความเปลี่ยนแปลงสู่ความเจริญกับผลกระทบต่อวิถีชีวิตของอาข่า

การพัฒนาชาวเขาเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐบาล โดยมีการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้านของพวกชาวเขาทำให้การคมนาคมระหว่างในเมืองและหมู่บ้านบนดอยสะดวกขึ้นซึ่งการเข้าถึงของคนเมื่อนำความเปลี่ยนแปลงต่างๆมาสู่หมู่บ้านของชาวเขา และก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่นปัญหา

การค้ายาเสพติดโดยใช้ชาวเขาในการขนข้ามแดนเข้ามาฝั่งไทย การถูกล่อลวงไปขายประเวณีในเมือง

เรื่อง **หลับเถิดนางนอน** เปรียบเสมือนเสียงสะท้อนจากชาวเขาในเรื่องที่ถูกมองว่าเป็นตัวการทำลายป่า โดยชี้ให้เห็นว่าชาวเขาเป็นเพียงลูกจ้างของคนเมืองในการตัดไม้ใหญ่ และอาศัยพื้นที่ที่ถูกตัดโค่นไม้ใหญ่ลงแล้วจับจองทำไร่ พวกเขาไม่ได้โค่นไม้ใหญ่เพื่อทำการเพาะปลูกดังที่ชาวเมืองและคนโดยทั่วไปเข้าใจ แต่คนเมืองต่างหากเป็นตัวการในการตัดไม้ทำลายป่า และป้ายความผิดให้กับชาวเขา

“...เขาให้พวกเฮตตัดโค่นลงมา แล้วใช้ช้างลากลงไปข้างล่าง ภู่น...ป่าเดี๋ยวนี้

ป่าใหญ่ที่ดอยนั้น โลงเป็นแถบๆอาดาบอกเฮาว่าจะเผาป่าที่เขาตัดไม้ใหญ่ ออกแล้วขุดถางทำไร่ปลูกข้าวโพด พักทองและแตง”

(56)

“คนเมืองนั่นล่ะที่เป็นตัวการสำคัญ ตัดไม้ใหญ่ไปจากดอยจนหมด ก่อนที่พวกเขาจะเข้าไปเผาป่าและปลูกพืชไร่เสียอีก”

(76)3

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชีวิตของชาวอาข่าอันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการพัฒนาทำให้ชีวิตของพวกเขาสะดวกสบายขึ้น การตัดถนนขึ้นสู่บนดอยทำให้พวกเขาเดินทางเข้าเมืองได้สะดวกขึ้นในขณะเดียวกันชาวเมืองก็ขึ้นไปหาชาวเขาได้ง่ายขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสัมผัสความงามตามธรรมชาติ ชมวิถีชีวิตที่แปลกของชาวเขา เช่นพวกนักท่องเที่ยวนัก

เมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้น ความเจริญก็ค่อยๆคืบคลานเข้ามาหาวัฒนธรรมของคนพื้นราบหรือคนเมืองกำลังหลั่งไหลเข้ามาสู่เขาอย่างไม่หยุดยั้ง จากเด็กหนุ่มคนดอยเองหรือจากนักท่องเที่ยวนักที่เดินทางขึ้นมาเที่ยวเพื่อศึกษาชีวิตของชาวเขาที่นี่ ต่างก็นำเอาวัฒนธรรมใหม่ๆของคนเมืองเข้ามาสู่ชีวิตของคนดอยแห่งลิเซ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

(89)

ความคิดและวัฒนธรรมใหม่ของคนเมืองอาจมีอิทธิพลอย่างสูงต่อชาวอาข่ารุ่นใหม่ แต่สำหรับชาวอาข่ารุ่นเก่าที่เป็นผู้อาวุโส นั้น ความเปลี่ยนแปลงและแนวคิดดังกล่าวเป็นการทำร้ายจิตใจและทำลายวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของพวกเขา การติดต่อกับคนเมืองและผลเสียที่เกิดขึ้นกับเผ่าพันธุ์ของพวกเขาก่อให้เกิดความรังเกียจในใจของผู้อาวุโส แต่ก็ไม่สามารถทัดทานกระแสของการเปลี่ยนแปลงได้ มากไปกว่าคอยเฝ้ามองการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยความทุกข์ใจ เรื่อง **หลับเกิดนางนอน** จึงเปรียบเสมือนเสียงสะท้อนถึงปัญหาอันเกิดจากการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชาวอาข่า ว่าแท้ที่จริงแล้วการพัฒนาตามแนวทางของคนเมืองเป็นการพัฒนาที่ถูกต้องดีงามแล้วหรือ หรือแท้ที่จริงแล้วการพัฒนาควรจะเป็นความต้องการจากคนที่ถูกพัฒนาคือพวกเขา

“มีถนนเข้ามา หมู่เฮาก็นอนฝันฮ้ายกันพอแล้ว ไหนคนเขาจะถูกหลอกไหน คนเขาจะถูกฆ่า ถ้ามีไฟฟ้าเข้ามาแต่ๆ หมู่เฮาก็ยังบ่รู้ว่าจะสุขหรือทุกข์กันแน่.. ผู้เป็นนักพัฒนาทั้งหลายยะหยังบ่ถามหมู่เฮาสักคำละว่า หมู่เฮาอยากได้หรือต้องการอะหยังแต่ๆ ละ บางเตื่อ หมู่เฮาก็อาจจะม่เป้าหมาย ของหมู่เฮาคือกันเนื้อ”

(108)

โดยสรุปเรื่อง **หลับเกิดนางนอน** เป็นการสะท้อนภาพวิถีชีวิตของชาวอาข่าเผ่าอาข่า ทำให้มีความเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมและความเชื่อของชาวอาข่ามากขึ้น และในขณะเดียวกันก็ให้แง่คิดเกี่ยวกับการพัฒนาว่าควรจะเกิดขึ้นจากความต้องการของผู้ถูกพัฒนามิใช่เกิดจากความคิดและความต้องการของคนเมือง โดยใช้ความเป็นคนเมืองผู้เจริญแล้วตัดสินและมองว่าสภาพความเป็นอยู่ที่อิงธรรมชาติของชาวอาข่า คือความด้อยพัฒนาและความล้าหลัง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามแนวคิดของคนเมืองทำให้ชีวิตของชนเผ่าที่สงบเรียบง่ายเข้ากับธรรมชาติอย่างชนเผ่าอาข่าตื่นขึ้นด้วยกระแสของการพัฒนาเกิดปัญหาต่างๆ อันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของพวกเขา ซึ่งไม่สามารถตอบได้ว่าจะจะเป็นผลดีหรือผลเสีย ชื่อเรื่องจึงเปรียบเสมือนเสียงสะท้อนจากส่วนลึกของจิตใจ ชาวอาข่าอาวุโสที่อยากจะกลับไปมีวิถีชีวิตที่สงบเรียบง่าย ไม่วุ่นวายไม่เจ็บปวดเช่นในปัจจุบัน อยากให้เทือกเขานางนอนอันเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านลิเซของพวกเขากลับสู่ความสงบเช่นเดิม

นวนิยายที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในช่วงพ.ศ.2531-2540 ยังคงมีลักษณะคล้ายคลึงกับนวนิยายในช่วงพ.ศ.2520-2530 คือเป็นการสะท้อนภาพของสังคมชนกลุ่มน้อยที่สมจริงและเสนอ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อย ภาพที่ถูกนำเสนอในนวนิยายช่วงพ.ศ.2531-2541 ได้แก่ ปัญหา การขาดโอกาสทางการศึกษาในกลุ่มชาวเขา การพัฒนากับความเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตชาวเขา การสู้รบระหว่างชนกลุ่มน้อยในประเทศเพื่อนบ้านกับผลกระทบตามแนวชายแดน และความ รุนแรงจากกลุ่มขบวนการโจรก่อการร้ายที่เกิดจากผลประโยชน์ทางการเมืองไม่ได้เกิดจากการถูก ช่มเหงจากเจ้าหน้าที่เช่นในอดีต

นอกจากนี้ยังมีนวนิยายที่นำเสนอเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย อย่างละเอียด ลักษณะเด่นของนวนิยายกลุ่มนี้คือการบรรยายภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชน กลุ่มน้อย ซึ่งได้แก่ชาวเขาเผ่าลีซอและอาข่า ซึ่งมีลักษณะคล้ายการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาอัน เป็นการศึกษานในสาขาหนึ่งของมานุษยวิทยาที่เน้นการศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์ หนึ่งโดยละเอียด ต่างกันตรงที่นวนิยายมีการกำหนดตัวละครและผูกโครงเรื่องในการดำเนินเรื่อง เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและน่าติดตาม

โดยสรุปแล้วภาพลักษณ์ที่ปรากฏในนวนิยายมีความหลากหลายแต่ก็ไม่ได้สร้างทัศนคติ ที่เป็นลบแก่ชนกลุ่มน้อยและมีหลายเรื่องที่น่าเสียดของผู้เขียนโน้มเอียงไปทางให้ความเห็นใจใน ปัญหาที่ชนกลุ่มน้อยประสบ เช่นการถูกรุกรานทางวัฒนธรรมจากความเจริญ อีกทั้งยังเสนอภาพ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตของชน กลุ่มน้อยมาก ขึ้น แม้ว่ากระแสของนวนิยายที่นำเสนอภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยจะมีไม่มากนักแต่จากการศึกษาที่ ผ่านมาทำให้รู้ว่า ได้เกิดกระแสของนวนิยายที่มีเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยและมีพัฒนาการต่อเนื่อง มาจนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุป

ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือในช่วงก่อนพ.ศ.2520 ภาพของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายจะปรากฏในฐานะตัวละครประกอบของนวนิยายแนวผจญภัย เรื่อง **ล่องไพร** เป็นตัวร้ายในนวนิยายเรื่อง **มงกุฎไพร** และ **หมอกฟ้า** หรือเป็นตัวละครเอกที่ซื่อสัตย์และยึดมั่นในความรัก ในเรื่อง **หมอกฟ้า** และ **แก้วกลางดง** การสร้างตัวละครที่เป็นชนกลุ่มน้อยในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องเพื่อความสนุกสนานของนวนิยายหรือเพื่อสื่อถึงแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรักระหว่างหนุ่มสาวที่มีความแตกต่างกันทางสังคมในฐานะของชาวเขากับชาวเมือง และแก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ในฐานะพลเมืองไทย ซึ่งเป็นการผสมกลมกลืนชาวเขาให้รู้สึกว่าเป็นหนึ่งเดียวกับคนไทยและเมืองไทยด้วยจิตสำนึกของความเป็นคนไทย ดังนั้นภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายช่วงก่อนพ.ศ.2520 จึงไม่ปรากฏการสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย แต่เป็นเพียงแค่ใช้ตัวละครซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย เพื่อความสนุกสนานหรือเพื่อความแปลกใหม่

ในช่วงพ.ศ.2520-2530 เริ่มปรากฏนวนิยายที่เสนอภาพของชนกลุ่มน้อยในลักษณะสมจริงโดยสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยคือ เรื่อง **ใต้ฟ้าสีคราม** แม้นวนิยายในช่วงต้นพ.ศ.2520จะมีแก่นเรื่องเป็นเรื่องของความรัก แต่ฉากและการดำเนินเรื่องแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยที่ชัดเจนมากขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า **ใต้ฟ้าสีคราม** เป็นนวนิยายเรื่องแรกที่เสนอภาพชนกลุ่มน้อยและมีตัวละครเอกเป็นชนกลุ่มน้อย

นับจากนวนิยายเรื่อง **ใต้ฟ้าสีคราม** เป็นต้นมา ปรากฏนวนิยายที่เสนอภาพชนกลุ่มน้อยโดยสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยอย่างชัดเจนมากขึ้น โดยเสนอความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับสังคมและชนกลุ่มใหญ่ ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในนวนิยายช่วงพ.ศ.2520-2530เป็นภาพของผู้ที่อยู่ใต้อำนาจการปกครองของชนกลุ่มใหญ่ มีฐานะยากจน ซึ่งสามารถแบ่งนวนิยายตามแก่นเรื่องได้เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรกคือนวนิยายที่เสนอภาพความสัมพันธ์ที่เข้ากันไม่ได้ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ ภาพที่ปรากฏในนวนิยายจึงเป็นภาพของความขัดแย้งในอำนาจทางการเมืองระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ ในเรื่อง **ชื่อไก่** **แซ่กอ** เป็นการเสนอปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเกิดจากการกดขี่ของเจ้าหน้าที่รัฐและก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านและการรวมตัวกันในรูปของขบวนการโจรก่อการร้าย ในขณะที่เรื่อง **เจ้าฟ้า** เป็นการเสนอความสัมพันธ์ที่เข้ากัน

ไม่ได้เช่นเดียวกับเรื่อง **ชื้อโก๊ะ แซ่กอ** โดยเป็นการเสนอปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวม้งกับรัฐบาลลาว ผลที่เกิดจากการสู้รบดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อแนวชายแดนคือผู้อพยพซึ่งเป็นชาวม้งที่อพยพหนีสงครามเข้าสู่ประเทศไทยซึ่งเป็นภารกิจหนึ่งที่ประเทศไทยต้องดูแลช่วยเหลือ

กลุ่มที่ 2 คือนวนิยายที่เสนอภาพการผสมกลมกลืนและการพัฒนาชนกลุ่มน้อย ในเรื่อง **คนภูเขา** มุ่งเสนอการปลุกจิตสำนึกของความเป็นคนไทยในหมู่ชาวเขา เพื่อสร้างความสามัคคีให้กับคนในชาติเพื่อที่ชาวเขาจะไม่มีความรู้สึกแปลกแยกจากคนเมืองหรือชนส่วนใหญ่ของประเทศ ในขณะที่เดียวกันในเรื่องจะเสนอภาพของชาวเขาเผ่าอีโก้และเผ่าเย้าซึ่งทำให้เข้าใจถึงชีวิตและวัฒนธรรมบางประการของชาวเขา และเรื่อง **อ้อมอกภูเขา** เสนอปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับชาวเขาเผ่าเย้า เช่น ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาการถูกล่อลวงเพื่อค้าประเวณี ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นการรุกรานความสงบแห่งวิถีชีวิตของชาวเขา ส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาและการนำความเจริญไปสู่ชาวเขา และอีกส่วนหนึ่งมาจากการเอาเปรียบของกลุ่มพ่อค้า นายทุน ทำให้ภาพลักษณ์ของชาวเขาเป็นภาพลบในทัศนะของชนกลุ่มใหญ่

กลุ่มที่ 3 คือภาพของเยาวชนชนกลุ่มน้อยสะท้อนให้เห็นถึงความด้อยโอกาสและความเหลื่อมล้ำทางสังคมของชนกลุ่มน้อย ในนวนิยายเรื่อง **ผีเสื้อและดอกไม้ หมู่บ้านอาบจันทร์ ปอเนาะที่รัก เด็กชายชาวเล และลูกป่า** นวนิยายกลุ่มนี้สะท้อนภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยโดยมีตัวละครเอกเป็นเด็กหรือเยาวชน ปัญหาที่น่าเสนอในนวนิยายกลุ่มนี้โดยส่วนใหญ่เสนอปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กที่ขาดโอกาสเนื่องจากความยากจน และความห่างไกลจากสถานศึกษา ในนวนิยายเรื่อง **ผีเสื้อและดอกไม้ หมู่บ้านอาบจันทร์ ลูกป่า** สภาพความแตกต่างของโรงเรียนสอนศาสนาที่เรียกว่าปอเนาะและโรงเรียนสามัญของรัฐในเรื่อง **ปอเนาะที่รัก** และปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมกับนายทุนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนในเรื่อง **เด็กชายชาวเล** นวนิยายทั้ง 5 เรื่องโดยส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงมิตรภาพ ความหวังและความฝันในวัยเด็ก ซึ่งอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ตัวละครไม่สามารถบรรลุถึงความหวังได้คือความด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำทางสังคม

นวนิยายในช่วงพ.ศ.2531-2540 มีการเสนอภาพสังคมชนกลุ่มน้อยที่ชัดเจน เช่นเดียวกับนวนิยายในช่วงพ.ศ.2520-2530 ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในนวนิยายช่วงนี้แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยอย่างชัดเจนทำให้เข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อชนกลุ่มน้อย ซึ่งสามารถแบ่งนวนิยายออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่มคือนวนิยายที่สะท้อนภาพลักษณ์ความขัดแย้งของชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยในแง่อำนาจทางการเมือง ภาพลักษณ์ของเยาวชน

ชนกลุ่มน้อยกับการศึกษา ภาพลักษณ์ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชาวเมือง และภาพลักษณ์ของเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย

นวนิยายที่สะท้อนภาพความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย ได้แก่เรื่อง **แผ่นดินสงคราม** เป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยงกับรัฐบาลพม่าซึ่งเป็นสาเหตุของสงครามระหว่างเผ่าพันธุ์ ส่งผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้านเช่นประเทศไทยในกรณีของผู้อพยพหนีสงครามจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทยซึ่งมีหลายกลุ่มทั้งกลุ่มที่ต้องการที่พึ่งพิงเป็นการถาวร และกลุ่มที่อาศัยประเทศไทยเป็นที่ลี้ภัยและรวบรวมกำลังเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลพม่า ในขณะที่เรื่อง **เปลวเทียนในควันปืน** เสนอปัญหาของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเกิดจากขบวนการโจรก่อการร้ายที่มีจุดมุ่งหมายและอุดมการณ์แตกต่างจากขบวนการโจรก่อการร้ายในอดีต กล่าวคือเป็นกลุ่มโจรที่สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านไม่เว้นแม้แต่คนที่มีเชื้อชาติ ศาสนาเดียวกันแสดงให้เห็นว่าปัญหาความขัดแย้งไม่ได้เกิดเฉพาะชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่อีกต่อไปแต่เกิดขึ้นภายในชนกลุ่มน้อยเองด้วย อีกประเด็นเกี่ยวกับขบวนการโจรก่อการร้ายคือการแอบอ้างชื่อขบวนการเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง โดยเหยื่อของขบวนการคือชาวบ้านและครูซึ่งกลุ่มของครูเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดเช่นถูกจหนายข่มขู่เรียกค่าคุ้มครอง การเผาโรงเรียน และการจับครูเรียกค่าไถ่ซึ่งหลายครั้งลงเอยด้วยความตายของครู ชีวิตของครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเปรียบเสมือนเปลวเทียนที่อยู่ท่ามกลางควันปืน ขาดความปลอดภัย ทั้งนี้เพราะกลุ่มบุคคลที่แฝงอยู่เบื้องหลังซึ่งเกิดจากเหตุผลทางการเมือง

นวนิยายที่สะท้อนภาพลักษณ์ของเยาวชนชนกลุ่มน้อยกับการศึกษา ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในการให้ความรู้กับเด็กชาวเขา**ไหมแม่**ซึ่งผู้เขียนได้เสนอทางออกให้สร้างครูชาวเขาเพื่อสอนชาวเขาด้วยตนเอง ในเรื่อง **เด็กปอเนาะ** เสนอภาพวิถีชีวิตของเด็กนักเรียนโรงเรียนปอเนาะ และการผสมกลมกลืนของระบบการศึกษาระหว่างการเรียนในสายสามัญและการเรียนศาสนาในโรงเรียนปอเนาะ

นวนิยายที่สะท้อนภาพลักษณ์ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย ได้แก่นวนิยายเรื่อง **หมู่บ้านในหุบเขา** เสนอมิตรภาพของวัยเด็กระหว่างเด็กไทยพุทธและไทยมุสลิม และเรื่อง**หุบเขาสีดอกไม้ม** เสนอทัศนะของชาวเขาที่มีต่อชาวเมือง และทัศนะของชาวเมืองต่อชาวเขา

นวนิยายในกลุ่มสุดท้ายคือนวนิยายสะท้อนเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมีการเสนอภาพชนกลุ่มน้อยชัดเจน มีฉากและโครงเรื่องที่แสดงถึงวิถีชีวิตของ ชนกลุ่ม

น้อย การบรรยายมีลักษณะคล้ายกับการศึกษาชาติพันธุ์วรรณา(Ethnography)ของทางมานุษยวิทยา ต่างกันตรงที่มีการสร้างตัวละครที่เป็นชนกลุ่มน้อยในการดำเนินเรื่อง

นวนิยายที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้มี 2 เรื่องคือ *ในสายหมอก* และ *หลับเถิดนางนอน* แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาและการนำความเจริญไปสู่ชาวเขาว่าจะเกิดผล 2 ทางคือการพัฒนาที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาวเขาเช่นเรื่อง *ในสายหมอก* และการพัฒนาซึ่งมีส่วนในการทำลายวิถีชีวิตที่สงบเรียบง่ายของชาวเขาในเรื่อง *หลับเถิดนางนอน*

ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยช่วงพ.ศ.2520-2540 มีการเสนอภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือได้แก่ชาวเขาเผ่าต่างๆ และชนกลุ่มน้อยทางภาคใต้คือมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีการนำเสนอเรื่องของชาวเขาเผ่าต่างๆทางภาคเหนือ 11 เรื่อง และเรื่องของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 7 เรื่อง เหตุที่เรื่องราวของชาวเขาเผ่าต่างๆทางภาคเหนือถูกนำเสนอในนวนิยายมากกว่าชาวมุสลิมในภาคใต้อาจเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านประเพณีวัฒนธรรม และภาษาที่ชัดเจนจากชนกลุ่มใหญ่ทำให้เรื่องราวของชาวเขามีความแปลกใหม่ น่าสนใจ ในขณะที่ชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะมีความแตกต่างทางด้านภาษาและศาสนาจากชนกลุ่มใหญ่แต่ก็ไม่ได้มีความแปลกใหม่มากนักเมื่อเทียบกับชาวเขา เพราะชาวมุสลิมไม่ได้อาศัยอยู่แต่เพียงในภาคใต้แต่อาศัยอยู่ทั่วไป แต่ที่จัดว่าชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชนกลุ่มน้อยเพราะ มีจำนวนประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามรวมตัวกันอย่างหนาแน่นในพื้นที่บริเวณดังกล่าวและยังได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้านคือชาวมลายูมุสลิมมากอีกด้วย

ประเด็นที่ถูกนำเสนอในนวนิยายที่เกี่ยวกับชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวมุสลิมและเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นปัญหาที่เกิดจากความไม่เข้าใจในวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยจนก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ เป็นเหตุของขบวนการโจรก่อการร้ายในอดีตเป็นความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย ก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งภายในชนกลุ่มน้อยและปัญหาทางการเมืองที่แฝงอยู่เบื้องหลังขบวนการโจรก่อการร้ายในปัจจุบัน การนำเสนอปัญหาดังกล่าวในรูปแบบนวนิยายมีน้อยเพราะต้องอาศัยความเข้าใจและการศึกษาถึงปัญหาอย่างลึกซึ้ง ในขณะที่เรื่องสั้นจะเสนอปัญหาดังกล่าวได้ชัดเจนกว่า เช่นผลงานของนักเขียนที่ใช้ชื่อกลุ่มว่า **กลุ่มนาคร**อันเป็นการรวมตัวของนักเขียนที่มีถิ่นกำเนิดทางภาคใต้

นอกเหนือจากปัญหาดังกล่าวแล้วประเด็นที่ถูกนำเสนอในนวนิยายที่เกี่ยวกับชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกประเด็นหนึ่งคือเรื่องโรงเรียนสอนศาสนาที่เรียกว่าปอเนาะซึ่งแตกต่าง

จากโรงเรียนสามัญของรัฐตรงที่เน้นการเรียนการสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งความแตกต่างดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาในระยะหนึ่งก่อนที่จะมีการปรับปรุงและพัฒนาให้เข้ากับระบบการศึกษาของรัฐในปัจจุบัน

ภาพลักษณ์ของชาวเขาที่ปรากฏในนวนิยายช่วง 20 ปีนี้เป็นภาพของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ เป็นชีวิตที่ล้าหลังด้อยพัฒนาในความคิดของคนเมือง แต่ในขณะเดียวกันผู้เขียนก็นำเสนอแง่มุมที่งดงามของชีวิตชาวเขาในเรื่องของขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละชนเผ่า กับภาพของวิถีชีวิตที่เรียบง่ายกลมกลืนกับธรรมชาติซึ่งหาได้ยากในชีวิตปัจจุบันในสังคมเมือง

ภาพลักษณ์ของชาวเขาในอดีตที่เป็นสาเหตุของปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า คำยาเสพติดได้ถูกนำเสนอในแง่มุมใหม่โดยแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่แท้จริงของชาวเขา แสดงให้เห็นว่าชาวเขาไม่ได้เป็นสาเหตุของการตัดไม้ทำลายป่า แต่การทำไร่ของชาวเขาโดยทางป่านั้นใช้พื้นที่เพียงเล็กน้อย และเกิดขึ้นหลังจากการตัดไม้ของกลุ่มนายทุนที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน

สำหรับการปลูกฝิ่นซึ่งจัดเป็นยาเสพติดชนิดหนึ่งนั้น ชาวเขาบางส่วนเลิกปลูกและหันมาปลูกพืชไร่แทนแต่การเอาไร่เอาเบรียบของพ่อค้าที่กดราคาของพืชไร่ ทำให้ชาวเขาบางส่วนหันกลับมาปลูกฝิ่นซึ่งได้ราคาดีกว่าเช่นเดิม เพื่อให้มีรายได้เพียงพอในการใช้จ่ายเลี้ยงครอบครัว ซึ่งในปัจจุบันเงินกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพของชาวเขา แตกต่างจากในอดีตเหตุเพราะความเจริญทางด้านคมนาคมทำให้ชาวเขาติดต่อกับสังคมเมืองได้ง่ายขึ้น และรับค่านิยมบางประการจากสังคมเมืองทำให้วิถีชีวิตของชาวเขาเปลี่ยนไป ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการทำลายวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวเขา เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ถูกนำเสนอในนวนิยาย

นอกจากนี้แล้วปัญหาที่ถูกนำเสนออีกประการหนึ่งเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือ คือปัญหาการอพยพพลัดถิ่นของชนกลุ่มน้อยจากประเทศเพื่อนบ้านเช่นม้งจากลาว และกะเหรี่ยงจากพม่า ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบและความมั่นคงของประเทศเพราะผู้อพยพบางส่วนใช้ประเทศไทยเป็นแหล่งซ่องสุมกำลังพลในการกลับไปต่อสู้กับรัฐบาลในประเทศตน

พัฒนาการของนวนิยายที่มีตัวละครเป็นชนกลุ่มน้อยในช่วง 20 ปี โดยเริ่มจาก พ.ศ.2520-2540 นั้นเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นกว่าในอดีตการสร้างตัวละครที่เป็นชนกลุ่มน้อยและนำเสนอวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยมากขึ้น

การนำเสนอเรื่องของคนกลุ่มน้อยในนวนิยายอาจเป็นเพียงการสร้างความแปลกใหม่ในด้านเนื้อหาให้กับนวนิยายไทยอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการศึกษาทำให้ชีวิตของคนกลุ่มน้อยเป็นที่รับรู้ของคนกลุ่มต่างๆมากขึ้นทั้งจากสื่อต่างๆ และจากการศึกษาในแวดวงวิชาการ และด้วยเหตุที่ว่านวนิยายเป็นภาพสะท้อนสังคมดังนั้นจึงมีข้อนำสังเกตว่าเกิดอะไรขึ้นกับชนกลุ่มน้อยและสังคมไทยจึงเกิดเรื่องราวของคนกลุ่มน้อยขึ้นในนวนิยายไทย

ในปัจจุบันปัญหาที่เกิดจากชนกลุ่มน้อยเช่นปัญหายาเสพติด ปัญหาความมั่นคงของประเทศ และปัญหาความรุนแรงจากขบวนการโจรก่อการร้ายยังคงปรากฏให้เห็นได้จากสื่อต่างๆ ทั้งโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ซึ่งภาพที่ปรากฏในสื่อดังกล่าวสร้างทัศนคติในแง่ลบแก่ชนกลุ่มใหญ่ ในขณะที่ภาพของคนกลุ่มน้อยในนวนิยายจะมีทิศทางที่ดีกว่าทั้งนี้เนื่องมาจากในนวนิยายได้มีการเสนอถึงวิถีชีวิตในเบื้องต้น ความคิดและวัฒนธรรมของคนกลุ่มน้อยซึ่งโดยส่วนใหญ่คือชาวเขาสาเหตุที่ภาพจากสื่อและนวนิยายนั้นมีทิศทางที่แตกต่างกันเพราะผู้ผลิตหรือผู้ที่สร้างสรรค์งานนั้นมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือผู้ผลิตจากสื่อประเภทที่นำเสนอข่าวก็ต้องนำเสนอสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ ในสังคมซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าชาวเขาบางส่วนยังมีการค้ายาเสพติด และในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับความรุนแรงจากขบวนการโจรก่อการร้ายอยู่ ส่วนผู้เขียนหรือผู้สร้างสรรค์นวนิยายนั้นอาจมีโอกาสดำเนินวิถีชีวิตของคนกลุ่มน้อยในแง่มุมที่ลึกซึ้งและแตกต่างออกไปดังนั้นจึงมีความเข้าใจและนำเสนอวิถีชีวิตของคนกลุ่มน้อยได้แตกต่างจากสื่ออื่นๆ แต่ทว่านวนิยายมีข้อจำกัดในเรื่องของการเผยแพร่เพราะจะจำกัดอยู่เฉพาะคนที่ชอบอ่านเท่านั้นต่างกับสื่อโทรทัศน์และข่าวทางหนังสือพิมพ์ที่เข้าถึงผู้อ่านได้มากกว่า ดังนั้นความเข้าใจในชนกลุ่มน้อยจึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจส่วนบุคคลเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

เรื่องราวของคนกลุ่มน้อยมีปรากฏในสื่อต่างๆ มากขึ้นดังนั้นจึงอาจศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของคนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในสื่อต่างๆ เช่นภาพลักษณ์ของคนกลุ่มน้อยในนวนิยายกับภาพลักษณ์ที่ถูกนำเสนอในข่าวว่ามีความเหมือนหรือต่างกันหรือไม่อย่างไร รวมถึงภาพลักษณ์ของคนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในบทละคร อีกประเด็นที่น่าสนใจคือการศึกษาถึงความเคลื่อนไหวของงานวรรณกรรมที่เกิดจากความคิดของคนกลุ่มน้อยเช่นงานของป๊อปปี้เรื่องชีวิตข้าปาเกะยอ ว่างานเขียนที่เกิดจากชนกลุ่มน้อยมีการสะท้อนแนวคิดใดเกี่ยวกับชนกลุ่มใหญ่

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. ชนกลุ่มน้อยในไทย. พิมพ์ครั้งที่3.กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา, 2526.
- เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม. แผ่นดินสงคราม. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ้อจำกัด, 2537.
- เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม. หุบเขาสีดอกไม้อ. ออยุธยา: สำนักพิมพ์ทานตะวัน, 2536.
- เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม. อ้อมอกภูเขา. ออยุธยา: สำนักพิมพ์ทานตะวัน, 2536.
- ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรงค์. หมู่บ้านในหุบเขา. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์, 2532.
- ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรงค์. ปอเนาะที่รัก. พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพฯ: บริษัท ต้นอ้อแกรมมี จำกัด, 2539.
- ดนยา วงศ์ณะชัย. วรรณกรรมปัจจุบัน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, 2542.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. นวนิยายไทยในรอบทศวรรษ: ข้อสังเกตบางประการ. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. นวนิยายและเรื่องสั้น: การศึกษาเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา, 2541.
- ทมยันตี. แก้วกลางดง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม, 2540.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. วรรณกรรมวิจารณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นาคร, 2539.
- นิพพาน. ผีเสื้อและดอกไม้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กะรัต, 2528.
- บุญยงค์ เกศเทศ. แลลดวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2536.
- ปรียาภรณ์ หนูสนั่น. การสะท้อนปัญหาสังคมชนบทไทย(2519-2529). อักษรศาสตร์มหาบัณฑิตภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- เปลื้อง ณ นคร. อ่านวรรณคดี. นครหลวง: รวมสาสน์, 2515.
- พจนานถ เกสจินดา. หมอกฟ้า. พระนคร: สำนักพิมพ์โชคชัยเทเวศร์, 2510.
- พนม นันทพฤกษ์. เด็กชายชาวเล. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มิ่งมิตร, 2538.
- พัชรี วราศรัย. นวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- พิริยะ พนาสุวรรณ. เจ้าฟ้า. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชีวิต, 2531.
- ไพโรธ เลิศพิริยภมล. วรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2539.
- ภานุมาศ ภูมิดาวร. ไหมแม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2541.
- มาลา คำจันทร์. ลูกป้า. พิมพ์ครั้งที่11. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ้อแกรมมี, 2540.
- มาลา คำจันทร์. หมู่บ้านอาบจันทร์. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์, 2535.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. วรรณพินิจ. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2538.

ลิขิต ธีรเวคิน. ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, 2510.

ศิลากร,กรม. เงาะป่า. พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2511.

สมหมาย เทียบเทียม. บทละครเรื่องเงาะป่า พระราชานิพนธ์รัชกาลที่ 5:การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2527.

สมัย สุทธิธรรม. หลับเถิดนางนอน. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ่อนแถมมี, 2539.

สมัย สุทธิธรรม. ในสายหมอก. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์, 2532.

สังคีต จันทนะโพธิ. คนภูเขา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2538.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. กลุ่มชน "คนชายขอบ". ศิลปวัฒนธรรม ปีที่21(มีนาคม 2543) : 10-11.

สุรินทร์ พิศสุวรรณและชัยวัฒน์ สถาอานันท์. สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชนเงื่อนไขทางการเมืองที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ:สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527.

สุมิตรา จันท์เงา. สยามยามวิกฤต. กรุงเทพฯมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2541.

สุวดี, เปลวเทียนในควันปืน. กรุงเทพฯ: บริษัท สามัคคีสาร(ดอกหญ้า) จำกัด ,2538.

สุชีพ ณ สงขลา, ชื่อโก๊ะ แซ่กอ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พาลีโก, มปป.

สุภารัตน์ สุภาภักดิ์รุจ. นวนิยายแนวผจญภัย: จากคิงโวลโดมอนต์ ไมนส์ ล่องไพร ถึงเพชรพระอุมา(ภาคหนึ่ง). อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ อักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อนุสรณ์ มาราสา. เด็กปอเนาะ. กรุงเทพฯ: บริษัท ต้นอ่อนแถมมี จำกัด, 2540

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์:วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการค้นและบทบาทในประชาสังคม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการค้นและบทบาทในประชาสังคม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ภาษาอังกฤษ

Krisadawan Hongladarom. Competing Discourses on Hilltribes:media Representation of Ethnic Minorities in Thailand. MANUSYA:Journal of Humanities (January 2000): 1-19.

Suvanna Kriengkraipetch. "Characters in Thai Literary Works 'Us' and 'the Others'". Manus Chitakasem, Thai Literary Traditions, 130-147. Bangkok : Chulalongkorn University Press, 1995.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2519.

เจตนา นาควิธระ. ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2538.

เจตนา นาควิธระ. เพื่อความอยู่รอดของมนุษยศาสตร์: รวมบทความทางวิชาการ 2525-2532.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ปราณี วงษ์เทศ. สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์. กรุงเทพฯ: บริษัทศิลปวัฒนธรรมจำกัด, 2543.

พัทธยา สายหนู. กลไกของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

สังคีต จันทนะโพธิ. ขุมทางสิ่งทึ่ภูเขา. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค. มปป.

สุธา ศาสตราตรี. วรรณคดีเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2525.

ธัญญา สังขพันธานนท์. วรรณกรรมวิจารณ์. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาคร, 2541.

ภาษาอังกฤษ

Keyer, C.F. The . Golden Pennisular Culture and Adaptation in Mainland Southest Asia.

New York: Macmillan, 1973.

Thongchai Winichakul. Siam Mapped : A History of the Geo-Body of Nation. O.S Printing

House: Chiangmai, 1998.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพินอำไพ สิริบุชกะ เกิดวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ.2517 จบชั้นมัธยมต้นที่โรงเรียนสตรีศรีนครปฐมบ่อเพ็ญ และชั้นมัธยมปลายที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่คณะโบราณคดี สาขาวิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ.2539 แล้วศึกษาต่อระดับปริญญาโทที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย